

૨૪૮૦

હિંદુ ધર્મશાસ્ત્ર.

ઉપર મુંબઈ, મદ્રાસ, કલકત્તા, અમદાવાદની હાઈકોર્ટ
અને પ્રીવીકાઉન્સિલે કરેલા ફેસલાનો ડાઈજેસ્ટ,

તે

છપાવી પ્રસિદ્ધ કરનાર,

ત્રીકમરાય ઉદેશંકર

વળાના માલુ ઉપ્યુટ્રી ન્યાયાધીશ અને કાર્યાવાડ
એજન્સીની ડીસ્ટ્રિક્ટ કોર્ટોના વકીલ.

અમદાવાદમાં

મામાની હવેલી મધ્યે અમદાવાદ કુનાઇટેડ પ્રિંટીંગ
અને જનરલ એજન્સી કંપની “લિમિટેડ”ના પ્રેસમાં
રણછોડલાલ ગંગારામે છાપ્યો.

પ્રત ૧૦૦૦

સંવત ૧૯૪૧. સને ૧૯૮૫.

કિંમત રૂ. ૩ ત્રણ.

આ પુસ્તકનો સર્વ તરેહનો માલિકી હક સ્વાધીન રાખ્યો છે.

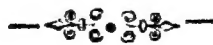
અર્પણ પત્ર.

મદાદ્વ દીલમાહામ શેખ બહાવદીનભાઈ
સ્વસ્થાન જીનાગઢના આલીબદ નવાબ
સાહેબના વજીર સાહેબ બાહાદુર.

માનવંતા સાહેબ,

આ દુનિયામાં માણસજાત જન્મ લઈ પોતાની
શક્તિ અને પ્રાલબ્ધ પ્રમાણે ધન કમાઈ તેનો ઉપ-
યોગ એકથી વધુ રીતે કરે છે. આ ઉપયોગ કઈ રીતે
કરવામાં આપે તો સાફ છે તે વિષે જમાના પ્ર.
માણે જુદા જુદા મત છે. હાલનાં કાળમાં વિદ્યાનો
ફેલાવો કરવા તરફ જે ધનનો ઉપયોગ થાય છે તે
ઉપયોગને ઉત્તમ લેખતામાં આવ્યા છે. આ તત્વને
આપે સ્વીકારી એવાં બધાં કામોમાં આગેવાની કરી
આપનો ઉદાર દીલની ખાતરી આપી છે. આવાં સ-
બળાં કારણથી આ લઘુ ગ્રંથ પણ વિદ્યાનો ફેલાવો
થવાની યોજના રૂપે જેથી આપનેજ અર્પણ ક-
રવાની એક શરૂઆત તરફની મારી ફરજ હું અદા ક-
રવા પ્રયત્ન કરું છું.

જીનાગઢ, તારીખ ૧૭ } ત્રીકમરાય ઉદેશંકર વકીલ.
મોજીન સને ૧૮૮૫.

પ્રસ્તાવના.

હિંદુ ધર્મશાસ્ત્ર જેવા કઠણ અને ગંભીરતાવાળા વિષય ઉપરના ફેસલા એકલા કરી બાહાર પાડવાનો વિચાર બહુ દિવસથી મારાં મનમાં હતો પરંતુ આજદીન સુધી કેટલાક કારણસર એ મારો વિચાર અમલમાં લાવવાનું બન્યું નથી. ગુજરાતી વાંચનારી પ્રજા આગળ એવા ફેસલા જે મળી શક્યા છે અને જેની સંખ્યા ૧૫૦૦ થી વધારે છે તેનો સંગ્રહનો આ જથ્થો મુક્તી વખતે મારે જણાવવું જોઈએ કે એ કામ મારાથી બની શક્યું તેટલું સંતોષકારક કરવા મેં મહેનત વગેરેના દરકાર રાખી નથી તોપણ માણસ જાત જુલને આધીન છે. જેને જાણીતી કેહેવત પ્રમાણે આ પુસ્તકમાં કાંઈ પણ જુલચુક હોયતો સુધારી વાંચી લેજો એવી ઉમેદ રાખવામાં આવે છે. સને ૧૮૭૭ ની સાલથી કાયદાના પુસ્તકો ટીકા સહિત બહાર પાડવાના પ્રયત્નનો મેં આરંભ કર્યો છે. આજદીન સુધી દીવાની કામ ચલાવવાની રીતી બાબતની કાયદો, પેનલકોડ અને નવા ક્રી. પ્રો. કો. એમ ત્રણ પુસ્તકો ઉપરની મારી ટીકા પ્રજાની સેવામાં મુકી. પ્રજાના અંગજીબ તરીકેની ફરજ અદા કરવા હું શક્તિવાન થયો છું અને વળી આ ઓથી વખતની સેવા બજાવવા હમ્મરહજાથી હું શક્તિવાન થયો છું તેથી મને આનંદ થાય છે.

આ પુસ્તક તૈયાર કરવામાં એકથી વધુ ગૃહસ્થોના પુસ્તકોનો આધાર મેં લીધો છે તેમના નામની મોટી ટીપ આપવાની જરૂર જોવામાં આવતી નથી. પણ સમગ્ર રીતે તેઓ સહજાનો ઉપકાર માનવામાં આવે છે.

તારીખ ૮ મી જુન }
સને ૧૮૮૫ મુ. જુ. }
નાગર (કાઠીયાવાડ)

લી. ત્રીકમરાય ઉદયંકર.

**આ પુસ્તકમાં જે જે ફક્તના આધાર લેવામાં
આવ્યા છે તેનું લીટ,
પદાકારનાં નામ.**

અ.

નંબર.	પૃષ્ઠ.
૧ અઉદ્ધુમારી વિ. ચંદ્રાદાઈ...	૫૨
૨ અકોળગોપાળ વિ. હીરાચંદ	૫૮
૩ અધોરીરામ સરસોમ વિ. કોમરાણી ..	૪૫
૪ અમરેબરપાંડે વિ. બક્ષીરામ ..	૧૨૭
૫ અબ્જેરામ વિ. ગીરધારી ..	૧૭૧
૬ અબ્જેધ્યાગીર વિ. કાસીગીર ..	૭૦
૭ અદરમ ગુદિઈ વિ. ઓધરી સીમનારાયણકુંવર..	૧૩૫
૮ અદ્રીસાપા વગેરે વિ. ગુરૂ સીધાપા વગેરે	૬૨
૯ અદોયાપા વિ. રૂદ્રાપા ..	૫૨
૧૦ અધીરાણી વિ. સોનોમાલો...	૮૨
૧૧ અનન્નેનાદાસી વિ. પ્રહલાદચંદર ધોસ	૧૩૨
૧૨ અનંતજી રૂદ્રનાથ વિ. પાંદુરંગ	૧૬૬
૧૩ અનપુરણાપાઈ વિ. માધવરાવ બળવેત	૧૬૬
૧૪ અનાનાય વિ. નાગામુધુ ...	૯૭
૧૫ અનંત જગતનાથ વિ. આતમારામ	૧૭૬
૧૬ અનંત બાજાજી વિ. ગણેસ જનારધન	૧૧૦
૧૭ અનંતા વિ. રામાપાઈ	૧૫૩
૧૮ અબદલ અજીમ વિ. હમદઅલી...	૧૨૬
૧૯ અમ્મદુલ્લહેસેન વિ. લતીફનીસા વગેરે	૧૭૪
૨૦ અબાદી વિ. અસા	૮૪
૨૧ અમાસી વિ. કુની	૧૪૯
૨૨ અબાઈચરણુ ધોસ વિ. દાસમણીદાસી	૭૧
૨૩ અબીરામદાસ વિ. શ્રી રામદાસ	૬૭

(૨)

૨૪ અભયચંદ્રરાય ચોધરી વિ. ખારીમોહન ગુહો ...	૧૪૫
૨૫ અમળદહુસેન વિ. ખરગસેનસાહુ ...	૧૨૩
૨૬ અમરતરામ વેરાગી નારાયણદાસ રસીકદાસ...	૧૧૨
૨૭ અમરતસીંગ વિ. મરદનસીંગ ...	૪
૨૮ અમીતકુમારી દેવી વિ. લખીનારાયણ ...	૧૦૬
૨૯ અમરીયનાથ ચોધરી વિ. ગૌરીનાથ ચોધરી...	૧૭
૩૦ અમરીયનાથ ખોસ વિ. રાજેનીકાંતમીતર ...	૯
૩૧ અરનેચેલમ વિ. હયાસ્તામી ...	૩૪
૩૨ અલવરચેતી વિ. વેદીલાંગાચેતી ...	૧૭૧
૩૩ અલી વિ. સુખન ...	૧૨૪
૩૪ અલીમહમદ વિ. તાજમહમદ ...	૧૨૩
૩૫ અલંગા મંજુરી વિ. સોનામનીદેવી...	૯૯
૩૬ અહોલતીયાબાઈ દેવી વિ. લખીમની દેવી ...	૮૧
૩૭ આચારજી લલુ રણછોડ વિ. ભગત જ્ઞાલાલજી ...	૨૦
૩૮ આણંદરાવ સીવાજી વિ. ગણેસ ખોડીલ ...	૩૩
૩૯ આણંદલાલસીંગ વિ. માહારાજાધીરાજ ગુરનારાયણ ...	૯૪
૪૦ આતમારામ બાજી વિ. માધવરાવ બાપુજી ...	૯૮
૪૧ આનંદકુમાર ગાંગુલી વિ. રામચંદ્રરાય વગેરે ..	૧૪૬.
૪૨ આનંદચંદર ઘોસ વિ. પ્રાણકિરતોદત ..	૧૦૪
૪૩ આનંદચંદર મુકરજી વિ. તીતુરામ ચેતરજી ...	૭૫
૪૪ આનંદચંદરરાય વિ. કિસનમોહન બનાજી ...	૯૫
૪૫ આનંદમાઈ ચોધરેન વિ. જૈકાંત નાથરાય ...	૯૫
૪૬ આનંદદાઈ વગેરે વિ. રામપરવત વરધાની વગેરે ...	૨૭
૪૭ આનંદમોહનપાલ ચોધરી વિ. શ્રીમતી સામાસુંદરી ...	૭૩
૪૮ આનંદમોહન મજમુંદાર વિ. ગોવિંદચંદર મજમુંદાર ...	૭૪
૪૯ આનંદમોહન મલીક વિ. હદ્રોમણી ચોધરેન ...	૭
૫૦ આનંદ મોહનરાવ વગેરે વિ. લોખ વગેરે ...	૯૨
૫૧ આપાજી ચીંતામણી વિ. ગંગાબાઈ ...	૮૯
૫૨ આપાજી ચીંતામણુ વિ. ગંગાબાઈ ...	૭૯

૫૩ આપાજી દીનકર વિ. ગંભાધર વામુદેવ	૩૭
૫૪ આમદભાઈ હામીખભાઈ વિ. વલીભાઈ કાસમભાઈ	૧૨૨
૫૫ આરમુગામ મુદાલી વિ. આમીનીઆમલ	૧૬૬
૫૬ ઇકાયામીયાન વિ. એગીસ્વારીયન	૧૦૪
૫૭ હજારામ વિ. પરમાનંદદાસ	૬૬
૫૮ હજનાથકુંવર વિ. સેખ અમજદ અલી	૧૨૬
૫૯ હઝાકપાંડુ વિ. સરખોમોનગાલાદાસી	૧૩૪
૬૦ હદીરાન વગેરે વિ. રામસ્વામી	૭૭
૬૧ હદ્રોમણી ખરમોની વિ. સરખચંદરપાલ	૧૧૮
૬૨ હંમામુદીન સોદાગર વિ. અબ્દલ સુભાન... ..	૧૨૪
૬૩ હંમામુદીન સોદાગર વિ. અબ્દલ સુભાન	૧૨૮
૬૪ હમ્મરીદતકુંવર વિ. મસામત હંસઅંસીકુંવરી... ..	૧૧
૬૫ હંલાતા સુવાતા વિ. હંલાતા નારાયણ વગેરે... ..	૮૪
૬૬ હથિનકિશોર આચારજી વિ. હરીસચંદર ચોધરી	૬૩
૬૭ હથનચંદર ચોધરી વિ. બેરવચંદર ચોધરી	૬૦
૬૮ હસરચંદરસેન વગેરે વિ. રાણીદાસી	૧૫૩
૬૯ હકરદાસ વિ. ચંદ્રસેખરદાસ	૧૧૭
*૭૦ હકા બગવાન વિ. બાહ હેત	૧૭૯
૭૧ હતમચંદ ભટ્ટાચારજી વિ. હબિયચરણ તુસી	૨૦
૭૨ હદેરામ સીતારામ વિ. રાણુંપાંડુજી	૬૬
૭૩ હદેરામ સીતારામ વિ. સોનકાખાઈ	૭૯
૭૪ હદોય વિઙ્ગ દવલાલ	૮૩
૭૫ હધગરસીંગ વિ. મસામત રાણીકુંવર	૧૦
૭૬ હવોષચંદ ભલ વિ. ખનમની દેવી	૭
૭૭ હવોષચંદર મહાક વગેરે વિ. પીતાંખરપીની ..	૧૧૧
૭૮ હનપુરણા વિ. જંગા	૧૪
૭૯ હનરૂપ તવાડી વિ. બાબાઅંધજી સેહાઈ	૬૬
૮૦ હપદ્રોમોહન તાગોર વિ. યાનદાદાસી	૭૬
૮૧ હમ્મિઅચરણ ધોસ વિ. ગોવોંદચંદર દેવ	૬૧

(૪)

૮૨ ઉમરાઓખાન વિ. હમિદાદખલી	૧૨૯
૮૩ ઉમરીયનાથ કુંવર વિ. કેદારનાથધોસ	૧૬૮
૮૪.ઉમરીયનાથ ઓધરી વિ. ગૌરીનાથ ઓધરી	૧૧૩
૮૫ ઉમાચરણ ઓધરી વિ. નીતાંબની દેવી.	૭૯
૮૬ ઉમાપાકુંતાપા વિ. નીન ગોસાહીરાપા	૧૫૭
૮૭ ઉમાબાઈ વિ. બાઉપદમજી	૧૫૧
૮૮ ઉમાસુંદરી દેવી વિ. સરોખનીદેવી...	૨૯
૮૯ ઉમાશંકર મોહત્રો વિ. કાલીકુમાર મજમુદાર.	૪૦
૯૦ ઉમદેકીકા વિ. નગીનદાસ નરોત્તમદાસ.	૧૭૩
૯૧ ઉમદખાહાદુર વિ. ઉદાઈચંદ	૧૦૯
૯૨ એયાફુ વિ. નીલાડાહરી	૪૪
૯૩ એલીમિલા માલ વિ. એરુનુંચેલમ	૧૪૯
૯૪ એન્નિ પ્રસાદસીંગ વિ. રામસરણ વગેરે	૭૨
૯૫ એદીતરામસીંગ વિ. ધરમ માહાવુત	૧૨
૯૬ અંબીકાચરણ શેઠ વિ. ભગવતીચરણ શેઠ	૯૩
૯૭ અંબીકાદત વિ. સુખ મણીકુંવર;	૧૦૦
૯૮ અંબીકાપ્રસાદ ત્રયાડી વિ. રામસાહીલાલ	૧૧૨

ક

૯૯ કચ્છબાઈ ગુલાબચંદ વિ. કિમ્બાઈ	૧૦૬
૧૦૦ કટકી કેલીઆમા વિ. કચ્છીજીયા રંગામા	૮૯
૧૦૧ કતામાનેચીયાર વિ. સીવજંગાના રાજ	૯
૧૦૨ કતાઈરામ વિ. વિદ્યારામ	૧૪૭
૧૦૩ કપુરાબવાની વિ. સેવકરામ શીવશંકર	૧૬૪
૧૦૪ કમરુદીન સેખ વિ. બાફુ વગેરે	૧૭૬
૧૦૫ કમલા વિ. મણીશંકર	૧૬૮
૧૦૬ કરીમચંદ ગુરેન વિ. ઉદંગગુરેન	૫૬
૧૦૭ કલ્યાણસીંગ વિ. મસામત પાનકુંવર	૫૭
૧૦૮ કરનુરબવાની વિ. આપા	૪૬
૧૦૯ કરનુરબાઈ વિ. સીવજીરામ	૬૧

૧૧૦ કાકાજીરાણીજી વિ. બાપુજી માધવરાય	૧૦૧
૧૧૧ કાજીઅલી વિ. સેખમસ્તયુતુલા	૧૨૬
૧૧૨ કાજીઅહમદ વિ. મોરો કેથવ	૬૮
૧૧૩ કાજીઓહાદ બક્ષ વિ. બીંદોબાસીની દાસી	૬૦
૧૧૪ કાતીરામ વિ. મસામતજનધીની	૧૩૩
૧૧૫ કામાકસી વિ. નાગારાયામ	૫૩
૧૧૬ કામાકસી અમાલ વિ. સોડાખ બારેડી	૧૦૩
૧૧૭ કામોકા પ્રસાદરાય વિ. જગતંબાદાસી	૫
૧૧૮ કામિસ્તરપ્રસાદ વિ. રન બાહાદુરસીંગ	૧૬૧
૧૧૯ કારતીકચંદર કરમોકર વિ. ધનીમની ગુપ્તો	૭
૧૨૦ કારતીકચંદર ચક્રવર્તી વિ. ગુરમોહનરાય	૧૬૧
૧૨૧ કારતીકસીંગ વિ. ધુન્નાહલસીંગ	૧૫૯
૧૨૨ કાફાન વિ. વેરીયાન	૧૩
૧૨૩ કાલકાપ્રસાદ વિ. બુદ્ધીશાહ	૧૦૪
૧૨૪ કાલીકુમાર ચોધરી વિ. રામદાસ શાહ	૬
૧૨૫ કાલીકુમાર ચોધરી વિ. નંદકુમાર ચોધરી	૬૧
૧૨૬ કાલીકુમાર નાગ વિ. કાસીચંદર નાગ વગેરે	૫
૧૨૭ કાલીચરણ વિ. ભગવતી	૧૭૪
૧૨૮ કાલીચરણસીંગ વિ. સોબાનો	૧૧૬
૧૨૯ કાલીચરણ ગુરુચંદ વિ. બંસીમોહનદાસ	૧૨૧
૧૩૦ કાલીચંદર ચોધરી વિ. સીમચંદર ચોધરી	૧૭૧
૧૩૧ કાલીચંદર ચોધરી વિ. સીખચંદર	૩૭
૧૩૨ કાલીદાસ વિ. કિશ્ન	૧૦૩
૧૩૩ કાલીદાસ કેવળદાસ વિ. જોડાલાલ વગેરે	૧૧૫
૧૩૪ કાલીદાસદાસ વિ. કિશ્નચંદરદાસ	૧૫૧
૧૩૫ કાલીદાસ રવીંદત વિ. પ્રાણચંદરજીભાઈ	૧૪૫
૧૩૬ કાલોપ્રસાદ સરમા વિ. ભાઈરવી દેવી	૭૫
૧૩૭ કાલીપ્રસાદસીંગ વિ. કપુરકુવરી	૮૭
૧૩૮ કાલીપ્રસાદ વિ. રામચરણ	૬૬

૧૩૯	કાલીપ્રોસાનો ઘોસ વિ. ઓકુલચંદર મીતર ...	૪૪
૧૪૦	કાલીમોહન દત્તરાય વિ. ધનજીવસાહે વગેરે ...	૧૬૦
૧૪૧	કાલીશંકર વિ. દીનેનદ્રો ...	૧૦૩
૧૪૨	કાલુ વિ. કાસીમાઈ ...	૮૦
૧૪૩	કાસીકિસોરરાય વિ. અલીપખંડલ ...	૧૪૩
૧૪૪	કાસીચંદરરાય ચોધરી વિ. ગોરકિસોર ગુહો વગેરે ...	૧૮૩
૧૪૫	કાસીદાસ મુકરજી વિ. મથુરાનાથ બેનરજી ...	૩
૧૪૬	કાસીનાથદાસ વિ. બેનરમનીદાસી ...	૭૬
૧૪૭	કાસીનાથ સીતારામ વિ. દાકી ...	૬૦
૧૪૮	કાસીપ્રસાદ વિ. અંસીધર ...	૪૪
૧૪૯	કાસીમાઈ વિ. તાતીયા ...	૩૬
૧૫૦	કાસીસુરી દેવી વિ. ઓસચંદર બાહોરી ...	૪૪
૧૫૧	કાસીસુરીદેવી વિ. ઓસચંદર બાહોરી ...	૪૪
૧૫૨	કાહીરસીંગ વિ. રૂપસીંગ ...	૧૩૭
૧૫૩	કિસ્તોમુસીદેવી વિ. રાણી કિસ્તોનોખી ...	૬૯
૧૫૪	કિશનલાલા વિ. જવાલાપ્રસાદલાલા ...	૫૫
૧૫૫	કિસનરાય વિ. નંદકિસોર ...	૯૧
૧૫૬	કિસ્તોકિસોર બટાચારજી વિ. સીતામની ...	૧૮૪
૧૫૭	કિસ્તોચંદર કરમોકર વિ. નાયકરમોકર ...	૨
૧૫૮	કિસ્નાજી વ્યંકટેસ વિ. પાંદુરંગ ...	૯૦
૧૫૯	કિસ્નાચંદર દત્તરાય વિ. કલાસનાથ દત્તરાય ...	૧૧
૧૬૦	કિસ્નામા વિ. પાપા ...	૫૫
૧૬૧	કુંજબીહારીધર વિ. પ્રેમચંદદત્ત ...	૬૮
૧૬૨	કુતીઅમાલ વિ. રાધાકીસ્ન ...	૫૭
૧૬૩	કુદીમનીદેવી વિ. તારાચંદ ચકરબતી ...	૮૧
૧૬૪	કુદુમીદાસી વિ. જિતીરામ કોલીતા ...	૨૨
૧૬૫	કુમબસાહે બેનીક વિ. રામજીસાહે બેનીક ...	૫૪
૧૬૬	કુમાર અસીમાકિશનદેવ વિ. કુમારા કિશનદેવ ...	૧૪૦
૧૬૭	કુમાર ઉપેન્દ્રકીશનદેવ વિ. બીબીનકિશન બાસ ...	૬૭

૧૬૮ કુન્નદેવનારાયણ સેહાઈ વિ. મસામત ઉમાકુમારી	...	૧૪૨
૧૬૯ કુલબુદસીંગ વિ. માહાદેવ	...	૧૨૬
૧૭૦ કુલીયન સુરોદેવી વિ. દ્વારકાનાથ સરમા	...	૮૪
૧૭૧ કુલોદેવી વિ. રાજમની દેવી	...	૫૧
૧૭૨ કુન્નોદનાથદાસ વિ. મીવાલાલ વગેરે	...	૬૯
૧૭૩ કુંવર ઉદેસીંગ વિ. પુત્રચંદ	...	૧૬૨
૧૭૪ કુંવર યુજાબસીંગ વિ. રાઝોકરણસીંગ	...	૬૧
૧૭૫ કુંવર દુરગાનાથરાય વિ. રામચંદ્રસેન	...	૫૭
૧૭૬ કુંવર નારાયણનંદો વિ. ગોકુલચરણદેવ	...	૧૩૭
૧૭૭ કુંવર બીજીય કિસવરાય બાહાદુર વિ. સાનાસુંદરીદાસી	૧૧૧	
૧૭૮ કુંવર સીવપ્રસાદ નારાયણ વિ. મોતગીરના કલેક્ટર	...	૧૪૩
૧૭૯ કેનચાવા વિ. નીનચુપા	...	૨૬
૧૮૦ કેન્ચેટી વિ. વીરાપાચેટી	...	૫૩
૧૮૧ કેરીકોલીતાની વિ. મોનીરામકોલીતા	...	૩૨
૧૮૨ કેરનાબાધી ગણેશ વગેરે વિ. ગોપાળરતના વગેરે	...	૩૩
૧૮૩ કેવળ બગવાન વિ. ગણપત નારાયણ	...	૧૪
૧૮૪ કેસવરામ માહાપાતર વિ. નંદકિસોર	...	૭૬
૧૮૫ કેસરબાઈ વિ. વલબરામજી	...	૭૫
૧૮૬ કેસવબટ વિ. બાગીરથીબાઈ	...	૧૦૭
૧૮૭ કેસવરામચંદ્ર વિ. ગોવીંદ ગણેશ	...	૩૧
૧૮૮ કેસવરાવ વિ. નારો	...	૧૩૧
૧૮૯ કેસવરાવ દીવાકર વિ. નારોજનારધન પટ્ટકર	...	૧૫
૧૯૦ કેસો વગેરે વિ. મસામત જમનાં	...	૬
૧૯૧ કૈલાસચંદર સીરકાર વિ. ચુરચરણ સીરકાર	...	૬૦
૧૯૨ કૈલાસનાથ ધોસ વિ. ખિસ્વનાથ ખીસ્વાસ	...	૧૩૮
૧૯૩ કૈલાસનાથદાસ વિ. ગયામણી દાસી	...	૧૫૫
૧૯૪ કોજીઆદુ વગેરે વિ. લક્ષ્મી	...	૧૨૦
૧૯૫ કોનીરાવ વિ. ચુરરાવ	...	૧૦૧
૧૯૬ કોફીજન બીબી વિ. મહમદબેદી	...	૧૨૭

(૯)

૧૯૭ કોરટ ઓફિસ વિ. મોહિસરરાય	૮૬
૧૯૮ કોરટ ઓફિસ વિ. કપલમનીસીંગ	૧૫૧
૧૯૯ કોરટ ઓફિસ વિ. કોમલકુમાર	૬
૨૦૦ કોરટ વિ. બેખધારીસીંગ	૧૧૫
૨૦૧ કોરટ ઓફિસ વિ. રૂફો	૧૫૪
૨૦૨ કુચનારાયણસીંગ વિ. ત્રેમલાલપુરી	૪૫

ખ.

૨૦૩ ખીલતચંદર ધોસ વિ. કુંજલાલધર	૨
૨૦૪ ખુદીરામ ચેતરજી વિ. રૂખીબાઈચૌધરી	૧૫૩
૨૦૫ ખુદીરામ વગેરે વિ. ખુમાનસીંગ	૧૨૫
૨૦૬ ખુસાલ વિ. બગવાન મોતી	૧૨૨
૨૦૭ ખુસાલચંદ વિ. માધવગીરી	૫૮
૨૦૮ ખુસાલચંદ લાલચંદ વિ. ઇન્દ્રાહીમકુમાર	૧૫૦
૨૦૯ ખુસાલબાઈ નરહીદાસ વિ. કાલાઈ બેરાબાઈ	૧૦૬
૨૧૦ ખેતરગોપાળ ચેતરજી વિ. પુરણચંદર ચેતરજી	૫૫
૨૧૧ ખેતરમનીદાસ વિ. કાસીનાથરામ	૭૩
૨૧૨ ખેમકુમાર વિ. ઉમોયાચંદર રણછોડ	૭૬
૨૧૩ ખોદાબાઈ માઈજી વિ. બાહાદરદાસ વગેરે	૪૮

ગ.

૨૧૪ ગણેશી વિ. સગુણા	૧૬૭
૨૧૫ ગણેશ નારાયણસીંગના કામમાં	૧૭૩
૨૧૬ ગણેશરાવ વિરેન્દ્ર વિ. વીઠોબાકાનદાયા	૩૫
૨૧૭ ગણેશસીંગ વિ. ગંગાપ્રસાદ	૧૬૩
૨૧૮ ગણેશજીવિ વિ. સીઓજીસીંગ	૧૧૦
૨૧૯ ગણેશચંદરરાય વિ. નીલકોમલરાય	૧૦૯
૨૨૦ ગનીબીવપારાદ વિ. કાનીબીવ	૬૨
૨૨૧ ગનીમહમદ વિ. મોરાર	૧૧૬
૨૨૨ ગનેદ્રોચંદલાહરી વિ. કાલાપાહરજી	૨૮
૨૨૩ ગનેદ્રોમોહનના ગોર વિ. ઉપેદ્રોમોહનનાગોર	૬૯

(૬)

૨૨૪ ગયાદીન વિ. રાજ્યસીકુંવર	૧૧૨
૨૨૫ ગરીબુલાખાન વિ. કિમલલાલ મીતર	૧૨૩
૨૨૬ ગાથારામમીસ્ત્રી વિ. મોહીતા કોચીન	૧૪૨
૨૨૭ ગીરધરપરબરમ વિ. દાજીફુલભ	૧૭૧
૨૨૮ ગીરધારીદાસ વિ. નંદકિસોરદત મહંત	૫૬
૨૨૯ ગીરધારીલાલ વિ. કુંતુલાલ	૪૬
૨૩૦ ગીરધારી લાલરાય વિ. બંગાલાનીસરકાર	૪૬
૨૩૧ ગીરધારીસીંગ વિ. ડુલ બાહલસીંગ...	૧૫૭
૨૩૨ શ્રીધારીસીંગ વિ. મસામત ઇદ્રોકુંવર	૬
૨૩૩ શ્રીમાનસીંગ વગેરે વિ. વાહારીલાલસીંગ	૫
૨૩૪ શ્રીસચ્ચંદ્રલાહીરી વિ. કુમારદેવી	૧૫
૨૩૫ ગીરીઓવા વિ. બીમજી રૂઘનાથ	૨૭
૨૩૬ શુમાનસીંગ વિ. ત્રીપુલીસીંગ વગેરે	૧૨૬
૨૩૭ ગુરદલાલસુંદર વિ. રાજગૃહ નારાયણસીંગ	૧૨૭
૨૩૮ ગુરપ્રસાદ વિ. સ્ત્રીઓદીન	૧૩૬
૨૩૯ ગુરસુરજદાસ વિ. રામસરણ બખ્ત	૧૩૫
૨૪૦ ગુરાચાર્ય વિ. સ્વામીરાયાચારાયા	૧૪૬
૨૪૧ ગુરગોવીંદ ઓધરી વિ. હરિમાધવરાય	૫૫
૨૪૨ ગુરગોવીંદશાહ મંડલ વિ. આનંદલાલ ઘોસ	૫૫
૨૪૩ ગુરચરણદાસ વિ. ગોલકમનીદાસી	૧૧૪
૨૪૪ ગુરચરણ સ્ત્રીકાર વિ. કૈલાસચંદર સ્ત્રીકાર	૭૫
૨૪૫ ગુરદાસધાર વિ. વિજયગોવીંદ	૧૧૪
૨૪૬ ગુરદાસનાથ વિ. મેતીલાલનાથ વગેરે	૩
૨૪૭ ગુરપ્રસાદ મુકરજી વિ. કાન્નીપ્રસાદ મુકરજી	૬૨
૨૪૮ ગુરપ્રસાદરાય વિ. દેવીપ્રસાદ તવાડો	૩
૨૪૯ ગુરપ્રસાદરાય વિ. નરેન્દ્રસરાય	૫૩
૨૫૦ ગુલાબ વિ. ડુલ	૧૬૭
૨૫૧ ગુલામઅલીખાન વિ. અગરજતરાય	૧૨૨
૨૫૨ ગુલામી ગોપીધોસ વિ. જગેન્દ્ર ઘોસ	૧૩૨

૨૫૩	ગુલામી મુસ્તફાખાન વિ. સીવમુંદર ખરમણી	...	૧૧૩
૨૫૪	ગુલામીહુસેન વિ. અમદલકાદર	...	૧૨૭
૨૫૫	ગુલાલકુવરી વિ. ઇશનચંદર	...	૧૩૯
૨૫૬	ગુસેન ત્રીકમજી વગેરે વિ. પુરસોતમલાલજી વગેરે	...	૪
૨૫૭	ગોકુલ વિ. હતવારી	...	૧૧૯
૨૫૮	ગોકુલાનંદદાસ વિ. વૃમાદાસી	...	૩૬
૨૫૯	ગોદાકુવર વિ. કુવરકુવિરસીંગ	...	૧૩૯
૨૬૦	ગોપાલ વિ. હનમંત	...	૩૪
૨૬૧	ગોપાલઆચાર વિ. કેશવદાજી	...	૯૫
૨૬૨	ગોપાલચંદરમાતા વિ. ગોરમણીદાસી વગેરે	...	૭
૨૬૩	ગોપાલચંદ્ર દાગોરીયા વિ. કિનારામ દાગોરીયા	...	૬૪
૨૬૪	ગોપાલનારાયણ મજમુદાર વિ. મધુમતીચુધી	...	૧૪
૨૬૫	ગોપાલનારાયણ વિ. આતમારામ ગણેસ	...	૧૧૦
૨૬૬	ગોપાલપટવરધન વિ. નારોપટવરધન	...	૨૬
૨૬૭	ગોપાલમલીક વિ. અનુપચંદરરાય વગેરે	...	૪
૨૬૮	ગોપાલસાહી વિ. ઓજીધાપ્રસાદ	...	૧૨૫
૨૬૯	ગોપાલસીંગ વિ. ધનગાજી	...	૧૩૪
૨૭૦	ગોપાલચાંતુ વિ. નારાયણ ખીનતુકાજી	...	૯૮
૨૭૧	ગોપી વિ. રાયલેડ	...	૧૨૮
૨૭૨	ગોપીકૃષ્ણગુસેન વિ. ગંગાપ્રસાદગુસેન	...	૭૩
૧૭૩	ગોપીલાલ વિ. મીચંદ્રોત્તી વહુજી	...	૨૮
૨૭૪	ગોરખા વિ. રાધુ	...	૫૦
૨૭૫	ગોરધન વિ. સીંમેશ્વર	...	૧૫
૨૭૬	ગોરધનદાસ ગીરધરભાઈ વિ. પ્રાણકુવર	...	૧૨૨
૨૭	ગોરધનનાથ વિ. અનુપરાય	...	૧૫૯
૨૭૮	ગોરબીહારોરામ ભગત વિ. સીઆરતનકુવર વગેરે	...	૧૭૨
૨૭૯	ગોરલાલસીંગ વિ. મહેસનારાયણ ધોસ	...	૧૧૩
૨૮૦	ગોરહરીચુધ વિ. ખારીદાસી	...	૬
૨૮૧	ગોરાકુવરી વિ. ગળધરપ્રસાદ	...	૧૪૯

૨૮૨ ગૌરીબાહાલીબા વિ. બુદ્રી વગેરે ૧૬૧
૨૮૩ ઓસ વિ. અમીરતામાઈદાસી ૧૩૮
૨૮૪ ગોલક વિ. ઓહીલા ૬૨
૨૮૫ ગોલકચંદ્રદાસ વિ. ગોપાલકિસનસેન ૮
૨૮૬ ગોલકચંદ્રપાળ વિ. મહમદરહીમ વગેરે ૧૬
૨૮૭ ગોલકચંદ્રબોસ વિ. રૂઘનાથ શ્રીચંદ્રરાય ૨૩
૨૮૮ ગોરીંદખીમજી વિ. લખમીદાસ મથુબાઈ ૧૮૦
૨૮૯ ગોરીંદચંદર વિ. રામકુમાર ૧૧૯
૨૯૦ ગોવીંદચંદર ગુપ્તો વિ. રાજકિસોરસેન ૧૨૩
૨૯૧ ગોવીંદચંદર બાગમી વિ. કીપામાઈદેવી ૧૫૮
૨૯૨ ગોવીંદચંદર મુકરજી વિ. દુરગાપ્રસાદ બાબુ... ૧૧૦
૨૯૩ ગોવીંદચંદર સરમા વિ. આનંદમેહન સરમા ૪૧
૨૯૪ ગોવીંદદાશ વિ. માહાલક્ષ્મી ૧૬૭
૨૯૫ ગોવીંદનાથરાય વિ. રામકેને ૪૧
૨૯૬ ગોવીંદનાથસેન વિ. ગોવીંદચંદ્રસેન ૬૩
૨૯૭ ગોવીંદપ્રસાદ તાલુકદાર વિ. મોહનચંદર સરમા ૫૭
૨૯૮ ગોવીંદમણીદાસી વિ. શામલાલ ખેસાક ૬
૨૯૯ ગોવીંદરાય વિ. વામનરાય ૧૫
૩૦૦ ગોવીંદ રૂઘનાથ વિ. ગોરીંદ જગોજી ૧૭૧
૩૦૧ ગોવીંદચંદ્રદેવી વિ. જગતંબાદેવી ૨૬
૩૦૨ ગોવીંદ હરીકર વિ. વુમેસચંદરરાય ૫૫
૩૦૩ ગોસાઈ રામબારથી વિ. મહંત મુરજબારથી... ૧૩૨
૩૦૪ ગોસ્વામી શ્રી ચંદ્રાવલી વંદુજી વિ. ગીરધારીજી ૩૧
૩૦૫ ગૌરચંદ્રખીસ્વાસ વિ. શ્રીસચંદ્રખીસ્વાસ ૧૪૬
૩૦૬ ગૌરી વિ. ચંદ્રમણી ૧૬૬
૨૦૭ ગૌરીદત્ત વિ. રાધાગોવીંદશાહ ૬
૩૦૮ ગૌરીસેહાઈ વિ. રૂકો ૫૭
૩૦૯ ગંગા વિ. જીવી ૮૮
૩૧૦ ગંગાજીવિંદ બોસ વિ. અમતી બુની અને રામો ૬૮

(૧૨)

૩૧૧ ગંગાદીનરાવત વિ. મોહુસુદન વગેરે ...	૧૬
૩૧૨ ગંગાધર રૂઘનાથ વિ. ચીમનાજી દેશવદામણે ...	૧૭૪
૩૧૩ ગંગાનારાયણપાલ વિ. ઉમેદચંદર બોસ ...	૧૨
૩૧૪ ગંગાનારાયણ સીરકાર વિ. બંદ્રાવનચંદર મોધરી ...	૫૬
૩૧૫ ગંગાપા વિ. સંકાપા ...	૨૩
૩૧૬ ગંગાપ્રસાદકુંવર વિ. સંજુનાથ ખરમોન ...	૫
૩૧૭ ગંગાપ્રસાદ વગેરે વિ. અન્નિધ્યાપ્રસાદ વગેરે ...	૧૫
૩૧૮ ગંગાપ્રસાદ વગેરે વિ. કુલસીંગ વગેરે ...	૧૪૮
૩૧૯ ગંગાપ્રાઈ વિ. રામાના બીમાની ...	૧૬
૩૨૦ ગંગાપ્રાઈ વિ. વામનજી ...	૭૦
૩૨૧ ગંગાપ્રાઈ વિ. સીતારામ ...	૮૫
૩૨૨ ગંગાપ્રાઈ વિ. નારોમોરેસ્વર ...	૮૬
૩૨૩ ગંગારામ વિ. જલ્યા ...	૧૮૨
૩૨૪ ગંગા ત્રિશેસ્વર વિ. પીરથીપાલ ...	૯૯
૩૨૫ ગંગાસેહાઈ વિ. હીરાસીંગ ...	૧૫૧
૩૨૬ ગંગુમલ વિ. અંસીધર ...	૬૬
૩૨૭ ગંડુમાહદેવ વિ. રામભટ્ટ ...	૧૪૪
૩૨૮ ગંદાજી બાવા વિ. વામન બાવા ...	૫૬

અ.

૩૨૯ ચક્રનજાનસીંગ વિ. પૂરણચંદરસીંગ ...	૧૪૫
૩૩૦ ચક્રોધુજી ઠાકર વિ. ત્રિચંદ્ર યુવરાજ ...	૧૩૧
૩૩૧ ચારણી અપ્પાક્ષ વિ. ક્ષાનસીસ અપ્પાક્ષ ...	૧૩૪
૩૩૨ ચાલાકોનદા વિ. ચાલાકોનદા ...	૬૩
૩૩૩ ચીતકોરૂઘનાથ વિ. જ્ઞાનકી ...	૩૩
૩૩૪ ચીતામણસીંગ વિ. મસામત નવલખોકુંવર ...	૧૭
૩૩૫ ચીનાગાયા વિ. પીડાનાગાયા ...	૩૭
૩૩૬ ચીનાગૌદાન વિ. કુમારા ...	૩૯
૩૩૭ ચીલાયામાલ વિ. મીલોયામાલ ...	૧૧૪
૩૩૮ ચીલીકાની વિ. રાજ સુરનેની ...	૧૦૯

૩૩૯	ચુનીલાલ વગેરે વિ. જૌરીધંકર	૨૧
૩૪૦	ચુનીસીંગ વિ. હીરામાહુ	૧૪૩
૩૪૧	ચુનનમહંત વગેરે વિ. રાજેન્દ્રસાહુ	૭
૩૪૨	ચુમાઈલી કુંવર વિ. રામપ્રસાદ	૧૬
૩૪૩	ચુરા વગેરે વિ. મસામત બસંતી	૧૬૭
૩૪૪	ચુરામણી બોસ વિ. પ્રોસોન્નેકુમાર મોતર	૯૦
૩૪૫	ચેતનારાયણ વિ. બનવારી	૧૧૮
૩૪૬	ચેતીકોલમ વિ. રંગાસ્તામી	૧૬
૩૪૭	ચોધરી છતરલાલસાંગ વિ. સરકાર	૧૭૭
૩૪૮	ચોધરી જનમણીમલીક વિ. રસોમાધદાસી	૧૬૨
૩૪૯	ચોધરી જીમલકિસોરસીંગ વિ. પુમાસીંગ	૧૨૬
૩૫૦	ચોધરી પદમસીંગ વિ. કુંવર ઉદયપસીંગ	૨૮
૩૫૧	ચોધરી પદમ વિ. કુંવર ઉષ	૨૯
૩૫૨	ચોધરી ભોલાનાથ ઠામરે વિ. મસામ ભગવતીદાઈ	૧૬૨
૩૫૩	ચંદ્રમાન વિ. નેમનખ ન	૧૨૯
૩૫૪	ચંદરકાંત સરમા વિ. ખંસીદેવ સરમા	૧૧૬
૩૫૫	ચંદરનાથરાય વિ. કુંવર ગોવીંદનાથરાય	૫૮
૩૫૬	ચંદરનાથ સરમા વિ. રોમનાથ સરમા	૧૬૦
૩૫૭	ચંદરમણીદેવી વિ. મનમોહન દેવી	૩૨
૩૫૮	ચંદરલાલ વિ. લાલા મણપતલાલ	૧૬૪
૩૫૯	ચંદ્રાવલી દેવી વિ. ખોડી	૯
૩૬૦	ચાંદબાસી બારદા વિ. બ્રાહ્મના	૨૩
૩૬૧	ચંદહરીમીતી વિ. રાજનરેદ્રનારાયણુરાય	૬૩
૩૬૨	ચંદ્રસેન વિ. ગંગારામ	૭૨
૩૬૩	ચંદ્રનાથરાય વિ. રામજીભ મજમુંદાર	૭૪
૩૬૪	ચંદ્રબાગમયાઈ વિ. કાસીનાથ વીઠલ	૭૮
૩૬૫	ચંદી વિ. એકનાઠન	૧૧૮
૬૭					
૩૬૬	છતરધારીસીંગ વિ. મસામત હરકુમારી	૬૨

૪૬૭ હતરનાથ જાહની અરજના કામમાં ૧૨૬
૩૬૮ હતખાનું વિ. રામકિસનસીંગ ૧૫૭
૩૬૯ જામીલા માનચંદ વિ. જાદવખાઈ ૫૨
૩૭૦ છોટીમીસર વિ. જામીસર ૫
૩૭૧ છોટીલાલ વિ. યુનીલાલ ૫૩
૩૭૨ છોટુરીયા વિ. સાહેબ પ્રહલાદ ૭૭

જ

૩૭૩ જગતાનંદ ગોસ્વામી વિ. કિસનચંદ ગોસ્વામી ૨૧
૩૭૪ જગતંબા વિ. હારન ૧૧૬
૩૭૫ જગતકુંવર વગેરે વિ. રધુનંદનલાલ સાહુ વગેરે ૧
૩૭૬ જગદેવનારાયણ સુહાઈ વિ. લાભારામ પ્રકાશ ૪૭
૩૭૭ જગતનાથ વિ. રાધાખાઈ ૩૬
૩૭૮ જગતનાથપાળ વિ. વિદ્યાનંદ ૧૫૩
૩૭૯ જગતનાથ વીઠલ વિ. આપાજી વીસરામ ૭
૩૮૦ જગમોહન હાવદાર વિ. સરોદામાઈ ૬૬
૩૮૧ જગરનાથ કુતીયા વિ. દાબુમીસર ૪૫
૩૮૨ જગરનાથ વિ. ઓધીરાણી ૮૧
૩૮૩ જગરનાથ રાયર, ઓધરી વિ. કિસનપ્રસાદ સરમા ૧૨૧
૩૮૪ જગેસર બુતોચાલ વિ. રાજશંકરો નારાયણરાય ૨૩
૩૮૫ જગેશ્વર સરકાર વિ. નીલંબર ખીસ્વાસ ૧૪૮
૩૮૬ જતીયા વિ. લક્ષ્મીમાયા ૧૫
૩૮૭ જતેદ્રમોહનતા ગોર વિ. તાનેતદ્રોમોહનતા ગોર ૭૭
૩૮૮ જદખચંદર બોસ વિ. વિનોદવિહારી ઘોસ ૯૬
૩૮૯ જફુનાથ અકરબતી વિ. જેમ્સ દ્વીદી ૧૪૩
૩૯૦ જફુનાથ ત્રવાડી વિ. ખિસોનાથ ત્રવાડી ૬૬
૩૯૧ જફુનાથ સીરકાર વિ. શીમતી સોનામની દાસી ૬૦
૩૯૨ જફુનાથ સીરકાર વિ. અસંતકુમારરાય ઓધરી ૧૮૦
૩૯૩ જફુનાથ દેવ સીરકાર વિ. ખોળેનાથ દેવ સીરકાર ૬૬
૩૯૪ જફુસીંગ વિ. મસામત રાણી ૪૬

૩૬૫	જફુચેં વિ. કુદબની દાસી	૮૮
૩૬૬	જનારદીનમીસર વિ. નોખીનચંદર પર ઘોની.	૨૦
૩૬૭	જનારધન પાંદુરંગ વિ. ગોપાલ પાંદુરંગ	૧૫૩
૩૬૮	જનોખી વિ. દુરકાનાથ	૧૬૭
૩૬૯	જમન પાંડે વિ. દીનાનાથ પાંડે	૨૧
૪૦૦	જમનાંબાઈ વિ. રાયચંદ	૨૭
૪૦૧	જમનાં વિ. મુચ્ચલ શાહુ	૮૭
૪૦૨	જમાલઅલી વિ. તીરબીલાલદાસ	૧૩
૪૦૩	જમીયતરામ વિ. બાઈજમનાં	૫૦
૪૦૪	જમુનાંદાસી વિ. રામ સુંદરીદાસી	૨૪
૪૦૫	જવાલાનાથ વગેરે વિ. કાલુ વગેરે	૭
૪૦૬	જવાલા બક્ષ વિ. ધરણસીંગ	૪
૪૦૭	જવાહીરે રાહુત વિ. મસામત કૈલાસુ	૧૦૮
૪૦૮	જવાહીરે વિ. જ્ઞાન	૧૩૫
૪૦૯	જસોદાકુવર વિ. લાલાને તીથાલાલ	૧૪૭
૪૧૦	જદવમુલજી વિ. જગનરાયચંદ	૧૪૭
૪૧૧	જનકીદાસી વિ. કિસ્તો કોમલસીંગ	૧
૪૧૨	જનકી દેવી વિ. ગોપાલ આચારજી	૫૮
૪૧૩	જનમાળે મજમુદાર કિસબલાલ ઘોસ	૩
૪૧૪	જાહીધરસીંગ વિ. રામલાલ	૬૬
૪૧૫	જાહરે વિ. નુરઅલી	૧૨૦
૪૧૬	જાહંગીર બક્ષ વિ. બીખારીલાલ	૧૨૫
૪૧૭	જીવન વિ. રામનાથ	૧૦૫
૪૧૮	જીવ્વોત બાંગા વિ. મસામત સંધુ	૧૭૯
૪૧૯	જીરોજસ વિ. બામાસુંદરી દેવી	૧૬૯
૪૨૦	જીવન પંડયા વિ. મસામત સોના	૧૫૯
૪૨૧	જીવનરામ વિ. મસામત રૂનતા	૫૦
૪૨૨	જીવાનીબાઈ વિ. જીવાબાઈ	૩૭
૪૨૩	જીવી વિ. રામજી	૮૮

૪૨૪ જીગલ નારાયણ મુહાઈ વિ. જામરામપ્રકાશ	...	૧૩
૪૨૫ જીનાકુવર વિ. ચેનસુખ	...	૧૫૮
૪૨૬ જીહર દસ્તખાન વિ. ઇદ્રમણી	...	૧૩
૪૨૭ જીકિસનદાસ ગોપાલદાસ વિ. હરીકિસનદાસ હબેચન	...	૧૩૧
૪૨૮ જીકુવર વિ. હીરાબાલ	...	૧૨૯
૪૨૯ જીહા નાયક વિ. વ્યંકટાપા	...	૧૫
૪૩૦ જીદેવ સરમા વિ. હરોપતી સરમા	...	૧૭૮
૪૩૧ જીમીસરી વિ. રામનાથ	...	૫
૪૩૨ જીગેદર નારાયણ દેવ વિ. ઇમીલટિમપલ	...	૧૩
૪૩૩ જીગેદ્રોન નદીનીદાસી વિ. હરીદાસ ઘોસ	...	૧૭૯
૪૩૪ જીતીસીંગ વિ. કોમલરાય વગેરે	...	૧૨૭
૪૩૫ જીતેદ્રો દેવરાય વિ. કુનેનદ્રો દેવરાય	...	૧૪૩
૪૩૬ જીય કિસ્તોકુવર વિ. નીલાનંદી	...	૧૪૯
૪૩૭ જીયચંદ્ર વિ. ભિરવ	...	૩૦
૪૩૮ જીયનારાયણરાય વિ. રાજપંચનંદ	...	૬૩
૪૩૯ જીયમણી વિ. સાય મુંદરી	...	૩૬
૪૪૦ જીહુરા વિ. શ્રીગોપાલ	...	૮૫
૪૪૧ જંગીલાલ વિ. શામલાલ	...	૧૭૬
ટ.		
૪૪૨ ટીકાયત દુરગાપ્રસાદ વિ. ટીકાયત દુરગાકુવરી	...	૧૭
૪૪૩ ટીમાકલ વિ. મુખામાલ	...	૧૭૬
૪૪૪ ટીમાનાભટ્ટ વિ. પરમેશ્વરી આના	...	૭૯
ડ.		
૪૪૫ ડાકોર ઉમરાઓસીંગ વિ. ડાકોર માહાજીઓસીંગ	...	૨૭
૪૪૬ ડાકોર ઉમરાઓસીંગ વિ. ડાકોર રાની	...	૩૫
૪૪૭ ડાકોર જીનાથસીંગ વિ. કોરટ ઓકવાડ	...	૫૫
૪૪૮ ડાકોર ફરીયોસીંગ વિ. ડાકોર દલીસીંગ	...	૧૦૫
૪૪૯ ડાકોરને સાહીબા વિ. ગોહનલાલ	...	૧૦૮
ડ.		
૪૫૦ ડનગુલરી વિ. માલાપુડી	...	૬૮

૪૫૧ ડાહી વિ. ચીતી	૨૮
૪૫૨ ડાહી વિ. પુરસોતમ જોપાલ	૧૫૧
૪૫૩ ડોઈ વિ. કપી પીલાઈ	૧૦૮
૪૫૪ ડોઈડેજ સ્ત્રીચક્રિસ્તો વિ. હરદેઈડીયા કુંપની	૬૫

૬.

૪૫૫ ઢોઢો ગુરાવા વિ. અંગાખાઈ	૭૪
૪૫૬ ઢોઢો જગતનાથ વિ. નારાયણ રામચંદ્ર	૧૫૦

૮.

૪૫૭ તથુળ નીસાખીખી વિ. કુવરે સામ કિસોરરાય	૫૮
૪૫૮ તાજસોંગ વિ. મસામત કોસલા વગેરે	૧૫૩
૪૫૯ તાજમલ વિ. ઉદા	૧૨૪
૪૬૦ તારકચંદર પોદર વિ. જગેસચંદર કુંડુ	૬૩
૪૬૧ તારાકચંદ ઘોસ વિ. પદમલોચન ઘોસ	૬૪
૪૬૨ તારાચંદ ખોસ વિ. નોખીનચંદરમીતર	૧૪૨
૪૬૩ તારમની ગુપતો વિ. મસામત લખીમણી દાસ્તી	૫૧
૪૬૪ તારામોહન ભટ્ટાચારજી વિ. ક્રીપામાઈ દેવી.	૪૦
૪૬૫ તારીની ચંરણ ગાંગુલી વિ. વાઠસન અને કુંપની	૧૬૭
૪૬૬ તારીની ચંરણ ચોધરી વિ. સદોરા મુંદરીદાસ્તી	૨૬
૪૬૭ તારીની ચંરણ ખેતરજી વિ. નંદકુમાર ખેતરજી	૧૫૭
૪૬૮ તારો ખીખી વિ. ધાસીરામ	૬૫
૪૬૯ તીકા ધારીસોંગ વિ. મોહોરસોંગ	૧૨૫
૪૭૦ તીનકૌરો ચેતરાજી વિ. દીનોનાથ ખેતરજી	૪૦
૪૭૧ તીનુંમણી દાસ્તી વિ. નીખારન ચંરણ ગુપતો...	૫૨
૪૭૨ તીમાન ગાવદા વિ. રીમાન ગાવદા	૫૨
૪૭૩ તીમામા કોમતીમપા વિ. આમચીમાની ખરમીયા	૧૦૩
૪૭૪ તીમીરેડી વિ. એઆઆ	૨૦૧
૪૭૫ તીરામંગલ અમાલ વિ. રામ. સ્વામી વગેરે	૧૫૨
૪૭૬ ત્રીચીના પોલીના કલેકટર વિ. લક્ષ્મીમન	૪૬
૪૭૭ ત્રીચક્રઅનુત વિ. ગોપાલ શેઠ	૧૪૩
૪૭૮ ત્રીચક્ર દીક્ષીત વિ. નારાયણ દીક્ષીત	૬૩

(૧૮)

૪૭૯	તીલક વિ. રામજસ	૧૧૮
૪૮૦	તીલકચંદર વિ. સાખચરણ પ્રકાશ	૧૫૪
૪૮૧	તીલકચંદર બતી વિ. મદન જીગી	૫
૪૮૨	તીલકચંદર રાવ વિ. રામ બખીદાસી	૯૦
૪૮૩	તીલકરામ વગેરે વિ. કુલમાનરાય વગેરે	૧૬૧
૪૮૪	ત્રીલોચન ચક્રબતી વિ. હિમેશચંદર લાહીરી	૭
૪૮૫	ત્રીલોચનરાય વિ. રાજકિસનરાય	૬૨
૪૮૬	તુકારામ આંખાધાસ. વિ. રામચંદ્ર	૧૭૦
૪૮૭	તુકારામકીરન. વિ. યુનાજી માલોજી	૧૮૩
૪૮૮	તુલબરામ મોરારજી વિ. મથુરાંદાસ દયારામ	૭૩
૪૮૯	તેજસીંગ વિ. દેવીસીંગ	૧૩૦
૪૯૦	તોતા કોતસાંચુની વિ. કીરસીંગાળ વગેરે	૨૨
૪૯૧	તોરબ કોમહાર વિ. મસામત અમી	૧૨૯
૪૯૨	તોરીત ભુથન વિ. તારોપ્રોસાનો	૯૭

થ

૪૯૩	થાકુ વિ. રૂમા	૨૭
૪૯૪	થાકુઆધ વિ. રમાબાઈ...	૨૫
૪૯૫	થાકુરેન રામનંદ કુવર વિ. થાકુરેન રૂખનાથ કુવર	૧૫૫
૪૯૬	થાન ગાયાની વિ. રામું મુદાલી	૨૪

દ

૪૯૭	દબીનદાસી વિ. રાસ બીહારી મજમુંદાર	૧૫૫
૪૯૮	દતીપારાસી વિ. દતી બંગારી	૪૮
૪૯૯	દલપતસીંગ વિ. નાનાબાઈ સંભુદાસ	૧૪૪
૫૦૦	દારકાંનાથ જૈસાક વિ. મહેદ્રનાથ જૈસાક	૧૫૨
૫૦૧	દારકાંનાથ ભુઈયા વિ. ગોપીનાથ ભુઈયા	૧૧૫
૫૦૨	દારકાંનાથ રાય વિ. જનોબી ઓધરેન	૬૫
૫૦૩	દાગદુતેલી વિ. સેખ કામલે	૧૪૮
૫૦૪	દાદા વિ. આપા	૩૬
૫૦૫	દાદા રાવજી વિ. બાહિતાનુ	૧૧૦

૫૦૬ દાદુમનીબાના કામમાં	૧૫૭
૫૦૭ દામોદર માધવજી વિ. પરમાણુદાસ જીવણુદાસ ...	૧૫૯
૫૦૮ દામોદર મીસર વગેરે વિ. દરમ મીસર ...	૧૧
૫૦૯ દામોદર વીઠલ વિ. દામોદર હરી ...	૧૪૪
૫૧૦ દામોદર મીસર વિ. સીતાબતી ...	૯૭
૫૧૧ દીઓ પ્રસાદ વિ. હુજુરાય ...	૫૩
૫૧૨ દીઓ ભામાબદાસી વિ. જગેશ્વર હાતી ...	૧૭૪
૫૧૩ દીનકર સીતારામ પ્રભુ વગેરે વિ. ગણેશ સીવરામ પ્રભુ	૨૭
૫૧૪ દીનદયાળ પારોમાનીક વિ કૈલાસચંદર પાલ વગેરે ...	૧૫૦
૫૧૫ દીનોનાથ મુકરજી વિ. ગોપાલચરણ મુકરજી ...	૪૦
૫૧૬ દીનોનાથશાહ વિ. હરીનારાયણ શાહ ...	૨
૫૧૭ દીનોબંધુ ચોધરી વિ. રાજ મોહની ચોધરી ...	૭૮
૫૧૮ દીનોબંધુશાહ વિ. વુમા મુંદરીદાસી ...	૧૪૪
૫૧૯ દીનોમાધ્વ ચોધરાની વિ. એ. ડી સી. રહેત્રીંગ ...	૨૯
૫૨૦ દીનેન રામનાથરાય ચોધરી વિ. શીમતી અરણકાબી	૮૬
૫૨૧ દીક્ષાસીંગ વિ. વુકાનીસીંગ ...	૧૧૯
૫૨૨ દીવાસીંગ વિ. રામ મનોહર ...	૭૧
૫૨૩ દીહુદેવી વિ. ગોવીંદદેવ ...	૧૫૭
૫૨૪ દુરગા ચરણ વિ. કાસીચંદર મોહનો ...	૧૦
૫૨૫ દુરગાચરણ સરમા વિ. જામાદાસી ...	૧૧૬
૫૨૬ દુરગાચરણ શાહુ વિ. રામનારાયણદાસ ...	૧૭૬
૫૨૭ દુરમાપ્રસાદ વિ. નવાજીસ અલી ...	૧૩૦
૫૨૮ દુરમાપ્રસાદ વિ. કેશવ પ્રસાદ ...	૧૪૪
૫૨૯ દુરમા બી બી વિ. જાનકી પ્રસાદ ...	૯૨
૫૩૦ દુલ્હો મીસર વિ. શ્રીનીવાસ મીસર...	૧૨૧
૫૩૧ દુલીવસીંગ વિ. શ્રીકીશન પાંડે ...	૧૦
૫૩૨ દુઓ મનહરજી વિ. મસામત હરજીત કુવરે ...	૯૫
૫૩૩ દેવદત શાહુ વિ. મુનોદ્રા બીબી ...	૧૭૬
૫૩૪ દેવીપ્રસાદ વિ. હામીર દયાળ ...	૯૧

૫૩૫ દેવી પ્રસાદ વિ. કુલરૂર	૬૬
૫૩૬ દોગાદાઈ વિ. પુરણદાઈ	૧૫૬
૫૩૭ દોરીદત વિ. ગુરુસેહાઈ	૪
૫૩૮ દોલતકુવર વિ. બરમાદેઓ સેહાઈ...	૫૨
૫૩૯ દોલતરાવમાની વિ. નારાયણરાવમાની	૧૪૩
૫૪૦ દંગાપાસેટી વિ. બંકાટારામ	૧૧૦

ધ

૫૪૧ ધનુકધારીલાલ વિ. ગણપતલાલ વગેરે	૨
૫૪૨ ધર્મદાસ પાંડે વિ. મસામત સામામુંદરી દેવી	૧
૫૪૩ ધારે સુકવેન વ. કોરટ ઓફ યોર્ડ...	૧૬૫
૫૪૪ ધોદીલા વગેરે વિ. માલા નાયક	૪૮

ન

૫૪૫ નગીનબાઈ વિ. અમદલબીન નાસર...	૯
૫૪૬ નગેનદરચંદર ધોસ વિ. શ્રીમતી કામીની દાસી	૩૭
૫૪૭ નથુભાઈ પાનાચંદ વિ. મુલચંદ હિરાચંદ	૧૫૦
૫૪૮ નથુભાઈ બાઈલાલ વિ. ઝવેરે રાયજી	૧૮૦
૫૪૯ નથુ લાલા ઔધરી વિ. ચીડીલાલ,	૭૨
૫૫૦ નનકુર્સીંગ વિ. પરધનસીંગ	૩૯
૫૫૧ નનુરાય વિ. જીમકલાલદાસ	૧૧૯
૫૫૨ નરદાસરાય વિ. માધુસુંદરી	૫
૫૫૩ નથુ ગોપાલરાય વિ. શ્રીમતી અમતભાઈ દાસી	૮૫
૫૫૪ નરબાસીસીંગ વગેરે વિ. લક્ષ્મીનારાયણપુત્રી વગેરે	૧૨૭
૫૫૫ નરબીરામ બાઈદાસ વિ. કીપારામ આણંદરામ	૧૧૬
૫૫૬ નરમદા વિ. ગણેસ નારાયણ સેઠ.	૮૭
૫૫૭ નરસીંગ વિ. ખુશાલ	૨૮
૫૫૮ નરસીંગ નારાયણ વિ. ભુતનલાલ	૫૫
૫૫૯ નરસીંગભટ્ટ બાપુભટ્ટ વિ. ચીનાપા નીગાપા	૯૦
૫૬૦ નરહરગેવીંદ કુલકરણી વિ. નારાયણ બીજી	૬૮
૫૬૧ નરહરસીંગ વિ. દીરગનાથ કુવર	૭૮
૫૬૨ નરદ્રો નારાયણ વિ. દ્વારકાલાલ	૧૧૫

૫૬૩ નરોત્તમ વિ. નાનકા વગેરે૧૮૦
૫૬૪ નરોત્તમ જગજીવન વિ. નારસીદાસ ૬૬
૫૬૫ નવલરામ આતમારામ વિ. નંદકિસોર સીવ નારાયણ ૩૮
૫૬૬ નવલસીંગ વિ. ભગવાનસીંગ૧૦૫
૫૬૭ નસીરહુસેન વિ. માતા પ્રસાદ ૬૯
૫૬૮ નાગાપા વિ. સુખા સાચ્ચી ૨૩
૫૬૯ નાગા જુસાનામ વિ. સીસામા ૩૧
૫૭૦ નાગુખાઈ વિ. યોતીગીર ગુરુ૧૭૧
૫૭૧ નાટકી આર અમાલ વિ. ગોપાલકીરન ૮૫
૫૭૨ નાથજી કીસ્તાજી વિ. હરી જગોજી ૨૪
૫૭૩ નાથુની માહાતન વિ. મનરાજ માહાતન૧૦૮
૫૭૪ નાનકફાતી વિ. જેમંગલકુમે ૭૧
૫૭૫ નાનચંદ હંસરાજ વિ. બાપુસાહેબ રૂસ્તમબાઈ૧૫૦
૫૭૬ નાનાજી વિ. તુકારામ૧૦૬
૫૭૭ નાના નારાયણરાવ વિ. હરીપંથબાઉ૧૩૯
૫૭૮ નાનાબાઈ વલબદાસ વિ. નથુબાઈ હરીદાસ૧૦૦
૫૭૯ નાની વિ. હરીરામ ૧૫
૫૮૦ નામાસેવા યામપીલે વિ. એનામાઈઅમાલ૧૭૩
૫૮૧ નારાયણ વિ. ચીંતામણી ૫૮
૫૮૨ નારાયણ વિ. ભોક્નાથ ૬૪
૫૮૩ નારાયણ વિ. પાંડુરંગ૧૪૩
૫૮૪ નારાયણ વિ. સતવાજી૧૫૦
૫૮૫ નારાયણ આચાર વિ. નારસીકીરન૧૩૫
૫૮૬ નારાયણકુમારી વિ. માહાદાઈ ૮૨
૫૮૭ નારાયણ ગોપહુઆ વિ. પાંડુરંગચનુ૧૧૬
૫૮૮ નારાયણદાસ વિ. માહારાજ માહાતમચંદરમાહાદુર ૮૬
૫૮૯ નારાયણ રૂથપાંડે વિ. આનાજી રૂથપાંડે ૧
૫૯૦ નારાયણ ધીરા વિ. રબજ૧૩૨
૫૯૧ નારાયણ બાબાજી વિ. નાનામનોહર ૧૬

૫૬૨ નારાયણ બાબાજી વિ. પાંડુરંગરામચંદ્ર	૧૦૧
૫૬૩ નારાયણ બાબાજી વિ. ગંગારામ કીસ્નાજી	૧૫૦
૫૬૪ નારાયણ બારથી વિ. લતીંગ બારથી	૪૮
૫૬૫ નારાયણ માલા વિ. કુવર નારાયણ મીતી	૪૧
૫૬૬ નારાયણરાવ વિ. રામાબાઈ	૮૧
૫૬૭ નારાયણરાવ દામોદર વિ. બાલકૃષ્ણ	૧૪૩
૫૬૮ નારાયણરાવ દામોદર વિ. બાલકૃષ્ણ માહોદેવ	૧૧૨
૫૬૯ નારાયણસીંગ વિ. રૂપકુવર	૧૧
૬૦૦ નારાયણસીંગ વિ. જનકીસીંગ	૬૩
૬૦૧ નારા સાપા વિ. સખારામ	૧૨૦
૬૦૨ નારા સામાલ વિ. બાલારામ ચીરહુ	૩૭
૬૦૩ નારાસી માહારાવ વિ. અંતાજી	૪૯
૬૦૪ નાલા કુમારચેટી વિ. મારા કાટામાલ	૧૬૬
૬૦૫ નાલતંબી વિ. મુકુંદા	૭૦
૬૦૬ નીતાઈચરણ વિ. ગંગાદાસી	૧૪૦
૬૦૭ નીતીલાહ વિ. મુંદરીદાસી	૮૩
૬૦૮ નીત્યાનંદ ધોસ વિ. કીર્તનદયાલ ધોસ	૩૯
૬૦૯ નીવોમનીદેવો વિ. સરોદા પ્રસાદ મુકરજી	૨૫
૬૧૦ નીલકિરનોદેવ વિ. ખીરચંદર ઠાકોર	૧૮
૬૧૧ નીલકોમલજાન વિ. જોતીદ્રો મોહનલાલ	૪૪
૬૧૨ નીલકાંત વિ. લક્ષ્મીબાઈ	૮૮
૬૧૩ નીલકાંત ચેતરજી વિ. પ્યારી મોહનદાસ	૧૪
૬૧૪ નીલમણીબાયા વિ. રાજગંગા નારાયણ વગેરે	૬૩
૬૧૫ નીલમણીસીંગ વિ. હિંચુલાલસોંગ	૭૬
૬૧૬ નીલમાધવદાસ વિ. વિશ્વંભરદાસ	૨૩
૬૧૭ નીલમોનીસીંગદેવ વિ. બનેશ્વર	૭૭
૬૧૮ નીલાઈ કુમારચેટી વિ. મારાકાયામાલ	૭૭
૬૧૯ નીતીબોખમ બાહોરી વિ. જોતેદ્રો મોહન બાહોરી	૧૫૫
૬૨૦ નીસતારીનીદાસી વિ. મુકુંદલાલ દત	૮૨

(૨૩)

૬૨૧ નીસર સુરેગુળ વિ. કુવરે ધનવંતરાવ ૧૫૪
૬૨૨ નીહાલખાન વગેરે વિ. હરચરણપાલ ૧૬૨
૬૨૩ નીહાલચંદ હરખચંદ વિ. હેમચંદ ૬૨
૬૨૪ નીહાલચંદ વગેરે વિ. મગન પીતાંબર ૧૪૩
૬૨૫ નીહાલચંદ વિ. બાઈ સીત ૧૬૭
૬૨૬ નીહાજી વિ. કિસનલાલ ૧૫૩
૬૨૭ નોમતસીંગ વિ. મસામત બાડ કુવરે ૧૭૩
૬૨૮ નોબીનચંદર વિ. ઇશનચંદર ૮
૬૨૯ નોબીનચંદર ચક્રવર્તી વિ. હસરચંદર ૮
૬૩૦ નંદકુમાર વિ. રાધાકુવરી ૬
૬૩૧ નંદકુમારલાલ વિ. રજપુદીન ૪૫
૬૩૨ નંદલાલ વિ. તાપીદાસ ૧૩૧
૬૩૩ નેનદન વિ. લોપડ ૧૧૮
૬૩૪ નંમાકુમાર હાલદાર વિ. બાપા સુંદરી દાસી... ૧૬૦

પ

૬૩૫ પદમકિસોર આચારજી વિ. જગતકિસોર આચારજી ૨૬
૬૩૬ પદમખુખીદાસી વિ. રાયમણીદાસી ૮૫
૬૩૭ પદમાકુમારી દેવી વિ. કોરટ ઓરવોડ ૨૬
૬૩૮ પનાહલાલ સીંચ વિ. શ્રીમતીરામ સુંદરીદાસી... ૧૩૮
૬૩૯ પરમાનંદ વિ. મસામત ઓરવોડકુવરે ૭૧
૬૪૦ પરમેશ્વર ઓઝા વિ. મસામત શુભાબી વગેરે ૧૩૭
૬૪૧ પરસાદીલાલ વિ. રામદયાજી ૧૩૦
૬૪૨ પ્રતાપચંદરરાય વિ. શ્રીમતી જ્યોતમણી દેવી ૫
૬૪૩ પ્રતીમાસુંદરી વિ. આનંદકુમાર ૨૫
૬૪૪ પ્રજોદદેવી વિ. રાજપ્રાણ કિસનસીંગ ૧૬
૬૪૫ પાંદુરંગમણેસ વિ. કીર્ત્તિરાવચર્નન ૧૫૦
૬૪૬ પ્યારીલાલ વગેરે વિ. ભુખોરીલાલ ૬૨
૬૪૭ પારવતી વિ. બીકુ ૧૫૩
૬૪૮ પારસમણી વિ. દોનોનાથ ૧૫૧

૬૪૬ પારાસારા બતાર વિ. રંગરાજ	૩૨
૬૫૦ પારીચટ વિ. બલીમસીંગ	૬૮
૬૫૧ પાલાનીવેલાપા વિ. માનાર	૭૧
૬૫૨ પાહાબાદ વિ. મસામત બજમનખતી	૧૦૮
૬૫૩ પ્રાગદાસ વિ. હરીકિસન	૧૧
૬૫૪ પ્રાણકિસનપાલ ચોધરી વિ. મથુરમોહન	૬૨
૬૫૫ પ્રાણકુવર વિ. દેવકુંવર	૧૧૮
૬૫૬ પ્રાણચંદર વિ. કરનામાઈ	૧૭૭
૬૫૭ પ્રાણજીવન વિ. બાઈરેવા	૧૭
૬૫૮ પ્રાણજીવનદાસ તુલસીદાસ વિ. દ્વારકાદાસ	૧૯
૬૫૯ પ્રાણજીવનદાસ તુલસીદાસ વિ. દેવકુવરબાઈ	૫૦
૬૬૦ પ્રાણપતીકુવર વિ. લાલાકૃતેહ બાદામુરસીંગ	૪
૬૬૧ પ્રાણવલ્લભ વિ. દેવકૃષ્ણ	૧૪
૬૬૨ પ્રાસાનામાઈદાસી વિ. કદબનીદાસી	૨૬
૬૬૩ પીડારામાપા વિ. બંગારીસેસામા	૧૫૬
૬૬૪ પીતમસીંગ વિ. ઉજ્જગરસીંગ	૪૫
૬૬૫ પીતમસુંદરી વિ. આનંદકુમાર	૩૮
૬૬૬ પીતાંબરદત્ત વિ. હરીસચંદરદત્ત	૬૪
૬૬૭ પીરધીસીંગ વિ. મસામતસીઅમુંદરી	૨૦
૬૬૮ પીરધીસીંગ વિ. રાજકુવર	૮૧
૬૬૯ પીરોથકલ વિ. વ્યંકટાચાત	૫૦
૬૭૦ પુખરસીંગ વિ. રણજીતસીંગ	૧૮૨
૬૭૧ પુનુરામ વિ. શામલાલ શાહુ	૧૨૫
૬૭૨ પુરણદાસ વિ. જીનારાયણ	૧૬૪
૬૭૩ પુરત વિ. માહદેવપ્રસાદ	૧૬
૬૭૪ પુરસીદ નારાયણ વિ. હનુમાન સેહાઈ	૬૬
૬૭૫ પુરસોતમ વિ. વાસુદેવ	૪૧
૬૭૬ પુરપાવાના વગેરે વિ. નલજીલા વગેરે	૨૩
૬૭૭ પ્રેમરાજ બવાનીરામ વિ. નારાયણ સીવરામ	૬૫

(२५)

६७८	पोली वि. नरोत्तम आशु	५
६७९	पोसुराम वि. लवानी दीनमुक्ता	५
६८०	प्रोसोनो वि. अरयासा	४६
६८१	प्रोसोनोकुमार घोस वि. तारकनाथ सीरकार	१५६
६८२	प्रोसोनोकुमार देवी वि. शुभाभ्यंष्ट आशु	५८
६८३	प्रोसोनोभाधदासी वि. कुंजलीहारी ओधरी	२
६८४	पंचओधरी भक्तुन वगेरे वि. कालीचरण वगेरे	१५
६८५	पंचानंद आलम वि. लालसखामेसर	१२०
६८६	पंचाराम वि. वंकरानाथ	१२०
६८७	पंडायातीलवर वि. फुलीतीलवर	७६
६८८	पंडीतहेतराम वि. मसामतमुला	४५

ई.

६८९	इंदीरादेवी वि. गोपीलाल	१६३
६९०	इंदीरापास्ती आया वि. आना पायानममाला	१७०
६९१	इतुलीमी वि. भरतलाल आमत	१६५
६९२	इतेपुरना कलेक्टर वि. सैयद यादअली	१२८
६९३	इतुदाध वि. रानादाध	१४७
६९४	इलचंद वि. भानसींग	६६
६९५	इलचंद वि. लज्जमीचंद	१४३
६९६	इलचंदलाल वि. रघुवंसमुहाध	१६०
६९७	इलजहरी कुवरना कामभा	१०२
६९८	इलज्जसैकुवर वि. लालान्नेगेसर मुहाध	११२
६९९	इलमानराम वि. दानीकुवरी	१६६

अ.

७००	अकसन वि. फुलन	१७०
७०१	अदामसेह वि. अदामलक्ष्मी	४६
७०२	अदामिकुवर वि. वासीरसांग	४५
७०३	अद्वीराव वि. अभवत नारायणकुपे	६७
७०४	अमनदास मुकरं वि. मसामत तारीनी	२६

૭૦૫	બરેકચતરસીંગ વિ. ઝીરધારીસીંગ	૪૬
૭૦૬	બરહામ દેવરાય વિ. પુચ્છરાવ	૬૦
૭૦૭	બલદેવપ્રસાદ વિ. શામલાલ	૧૩૫
૭૦૮	બલદેવપ્રસાદ વિ. મોહન	૧૨૪
૭૦૯	બલવંતતરાવ બારકર વિ. બાયાબાઈ	૩૫
૭૧૦	બસવંતરી વગેરે વિ. માનગાપા વગેરે	૧૬
૭૧૧	બસંતકુમારી વિ. કાલીપ્રસાદસીંગ	૧૨૮
૭૧૨	બાઈઅન્નત વિ. બાઈમાણુક	૧૫૧
૭૧૩	બાઈઅંબા વિ. દામોદર લાલબાઈ	૧૫૯
૭૧૪	બાઈઉમેદ વિ. સુરનના કલેક્ટર	૧૨૦
૭૧૫	બાઈકેસર વિ. બાઈગંગા	૧૪૭
૭૧૬	બાઈકુંકુ વિ. બાઈજાદવ	૮૯
૭૧૭	બાઈગંગા વિ. બાઈસોવકુવર	૩૭
૭૧૮	બાઈગંગા વિ. ધર્મદાસ નરસીદાસ	૬૬
૭૧૯	બાઈજેઠી વિ. હરીબાઈ	૧૭૮
૭૨૦	બાઈપ્રેમકુવર વિ. બીબાકલ્યાણ	૧૭૮
૭૨૧	બાઈજેનકુંવર વિ. જ્યેષ્ઠકર	૧૫૧
૭૨૨	બાઈમંજા વિ. નરોત્તમ કાસીદાસ	૬૩
૭૨૩	બાઈરલીયાત વિ. જ્યેષ્ઠ	૧૩૨
૭૨૪	બાઈસોવ વિ. રતનજી	૧૪૬
૭૨૫	બાઈસુરજ વિ. શુંબઈની સરકાર	૧૭૮
૭૨૬	બાકુબાઈ વિ. મંજાબાઈ	૫૧
૭૨૭	બાગમલ વિ. સદાસીવ	૪૭
૭૨૮	બાગોઆજાહ વિ. લાલદાસ	૧૬૩
૭૨૯	બાગીખી વિ. મુકુંદલાલ	૧૫૬
૭૩૦	બાજીબલવંત વિ. રૂપનાથ ચીફલ	૪૨
૭૩૧	બાજીબાપુબાઈ વિ. વેણુંબાઈ	૭૩
૭૩૨	બાજીસામરાજ વિ. દેવબીનબીકાજી	૧૪૭
૭૩૩	બાદરોય ત્રાડી વિ. જગરનાથદાસ	૬૬

૭૩૪	બાનુ વિ. કાસીરામ	૧
૭૩૫	બાપુજી વિ. પાંદુરંમ	૧૫૧
૭૩૬	બાપુજી આદીતરામ વિ. ઉમેદભાઈ હડીસીંગ	૧૩
૭૩૭	બાપુ પુરસોતમ વિ. સીવલાલ રામચંદ્ર	૧૦૨
૭૩૮	બાબાજી વિ. બાલાજી	૫૪
૭૩૯	બાબાજી વિ. બાગીરથીભાઈ	૨૨
૭૪૦	બાબાજી માહાધાજી વિ. કિરનાજી દેવજી	૭૬
૭૪૧	બાબાજી બીનમધાજી વિ. કિરનાજી	૧૪૩
૭૪૨	બાબુ કાસીપ્રસાદ નારાયણ વિ. મસામત કવાલાખાસી	૬૭
૭૪૩	બાબુગણેસ દત વિ. માહારાજ મોહનસરસીંગ	૧૮
૭૪૪	બાબુ દુરભાપ્રસાદ વિ. મસામત કુદનકુંવર	૯૯
૭૪૫	બાબુરામ વજેરે વિ. ગજધરસીંગ	૪૪
૭૪૬	બાબુલેખરાજ વિ. બાબુ માહાત્મચંદ	૧૭૬
૭૪૭	બાબુવીરપ્રસાદ સેહાઈ વિ. માહારાજ રામચંદ્રપ્રસાદ	૭૩
૭૪૮	બામાસુંદરીદાસી વિ. આનંદમાધદાસી	૫૦
૭૪૯	બાયાભાઈ વિ. બાબાભ્યંકટેસ	૧૯
૭૫૦	બાબાબુખનલાલ વિ. ખીરનદેવી	૧૫૨
૭૫૧	બાબાબાલ બૈસાક વિ. મેતીલાલ બૈસાક	૧૫૯
૭૫૨	બાબામાઈ દાસી વિ. જગેસચંદર દત	૬૯
૭૫૩	બાલકરન વિ. ગોવીંદ	૧૦૦
૭૫૪	બાલકરન મણુપતજીના કામમાં	૧૪૨
૭૫૫	બાલકરન ત્રીબક વિ. સાવત્રીભાઈ	૧૬
૭૫૬	બાલકરન બાલચંદ્ર વિ. ગોપાલ રૂઢનાથ	૧૫૧
૭૫૭	બાલકરન વીઠલ વિ. હરીચંકર	૧૦૧
૭૫૮	બાલગોવીંદરામ વિ. હિરસરાણી	૪
૭૫૯	બાલાજી વિ. બાગીરથીભાઈ	૩૬
૭૬૦	બાલાજી બીખાજી વિ. ગોપાલ બીનરાવ	૧૧૬
૭૬૧	બામખદાસ વિ. સુંદરદાસ	૧૧૦
૭૬૨	બાબુબી બાપુરાવ વિ. નારાયણ બીમરાવ	૯૮

૭૬૩ ખાવાની વિ. અંખાએ	૪૦
૭૬૪ ખાવામીસર વિ. રાજખીરનપ્રકાસ નારાયણ ...	૧૩૬
૭૬૫ ખાસુ વિ. ખાસુ	૨૬
૭૬૬ ખાસુધન વિ. કીસનચંદર ગીરગુરુન ...	૫૯
૭૬૭ ખાસેટીઆપા વિ. સીવર્ધાગાપા	૩૫
૭૬૮ ખાહારઅલી વિ. સુખીયા ખીખી	૧૭૭
૭૬૯ ખીચારામ બેનરજી વિ. શ્રીમતી હાકોરી ...	૨૦
૭૭૦ ખીનદ નાયક વિ. દુરગાચરણ નાયક ...	૧૧૩
૭૭૧ ખીપીનખીહારી વિ. પ્રોળેનાથ	૧૫૭
૭૭૨ ખીમોલાદાસી વિ. મેહનદાસી	૧૧૨
૭૭૩ ખીચારામસીંગ વિ. અગરસીંગ ..	૫૬
૭૭૪ ખીર કિસોર મુહાઈસીંગ વિ. હરોબુલખ વગેરે ...	૯૬
૭૭૫ ખીરચંદર યુવરાજ વિ. નીલકીસ્ન હાકોરે ..	૯૨
૭૭૬ ખીજબુખણજી વિ. ગોકુલ સાહુજી	૩૫
૭૭૭ ખીજબુખણલાલ વિ. માહાદેવ દુલે	૬
૭૭૮ ખીજબુખણલાલ વિ. ખીરન દુબે	૧૧
૭૭૯ ખીલાસો વિ. દીનાનાથ	૬૭
૭૮૦ ખીસ્ન પ્રકાસ નારાયણસીમં વિ. ખાવામીસર... ..	૭૦
૭૮૧ ખીસેસરલાલ શાહુ વિ. બક્ષી મીસરસીંગ ...	૧૧૨
૭૮૨ ખીસ્વેસર વિ. માતા ગુલામ	૧૭૩
૭૮૩ ખીસોનાથ ચંદર વિ. શ્રીમતી ખામા મુંદરીદાસી ...	૧૩૮
૭૮૪ ખીસોનાથ સરમાં વિ. સોસીમુખી	૪
૭૮૫ ખીસ્તુપ્રસાદ વિ. રાધા મુંદરનાથ	૧૮૨
૭૮૬ ખીસ્તુપ્રસાદ પુરંદ વિ. રાધા મુંદરનાથ	૧૮૦
૭૮૭ ખીહારીલાલ વિ. બાબુ વગેરે	૨૦
૭૮૮ ખીહારીલાલ મલીક વિ. હદ્રોમણી ચોધરાની ...	૩૯
૭૮૯ ખીહાસ કુમારી વિ. મોહીદ્રોનાથ ખોસ	૧૦
૭૯૦ ખીહાસી વિ. જુગો	૧૮૧
૭૯૧ ખુદનચંદર માદક વિ. ચંદરકુમાર શાહ	૧૧૯

(૨૬)

૭૯૨ બુદરીલાલ વિ. કુંતી ૧૫
૭૯૩ બુદરીદાસ વિ. દુરમાપ્રસાદ ૧૨૪
૭૯૪ બુદુરાય વિ. મસામત લાલ ખીખી... ૧૫૬
૭૯૫ બુરીયારસીંગ વિ. મસામત હંસી વગેરે ૫૭
૭૯૬ બુલખકાંત ઓધરી વિ. કિસનપ્રીયાદાસી ૨૪
૭૯૭ બુલાખીદાસ વિ. કેસવલાલ ૫૪
૭૯૮ બુલાખીદાસ વિ. ધામા ૧૪૪
૭૯૯ બુલાખીદાસ ગોવીંદદાસ વિ. કેશવલાલ
૮૦૦ બુલાખીલાલ વિ. મસામત ઇંદરપતી કુંવર ૬૮
૮૦૧ બુલોગામ વિ. સ્વારનામ ૬૫
૮૦૨ બેચર ભગવાન વિ. બાઇ લક્ષ્મી ૧૫૬
૮૦૩ બેજુન દુબે વિ. શ્રીજીબુખણલાલ... ૬
૮૦૪ બેંકચોક્કિ હિંદુરતાન વિ. પ્રેમચંદ રાયચંદ ૬૫
૮૦૫ બેકાંત નાથરાય વિ. ચીસચંદર ચુકરજી ૭
૮૦૬ બેકાંતમણીરાય વિ. કર્મોસુંદરરાય ૩૧
૮૦૭ બોઇદનાથ દેવ વિ. રામકિસોરદેવ ૧૭૬
૮૦૮ બોઇલચંદરદત્ત વિ. ચેતરેપાલ બૈસાક ૭૮
૮૦૯ બોધનારાયણસીંઘ વિ. બાબુભરણસીંઘ ૧૫૨
૮૧૦ બોધરોહનમંત વિ. નરસીંગરાવ
૮૧૧ બ્રોન્ઝિકિસોર વગેરે વિ. હરીકિસનદાસ ૧૭
૮૧૨ બ્રોન્ઝિકિસોરદાસ વિ. શ્રીનાથ ખોસ ૨૫
૮૧૩ બ્રોન્ઝિકિસોરદાસી વિ. શ્રીનાથ ખોસ ૨૫
૮૧૪ બ્રોન્ઝિકિસોર મીતર વિ. રાધાગોવીંદદત્ત ૫૫
૮૧૫ બ્રોન્ઝિનાથ મજમુદાર વિ. રામચંદર ચક્રવર્તી ૨૪૬
૮૧૬ બ્રોન્ઝિમોહન ઠાકોર વિ. ગૌરીપ્રસાદ ઓધરી ૭૫
૮૧૭ બ્રોન્ઝિમોહન મીતી વિ. મસામત રાધાકુમારી ૧૬
૮૧૮ બ્રોન્ઝિલાલ સનદયાલ વિ. ભુખોસુંદરી દેવી ૬૩
૮૧૯ બુંગાલાના ચરકાર વિ. ગીરધરીલાલ ૫૬
૮૨૦ બંસી વિ. સુધિષ્ટ ૧૧૮

ભ

૯૨૧ ભગવાના વિ. પારપાના ૧૬૪
૯૨૨ ભગવતી વિ. ભાળાનાથ ૧૬૯
૯૨૩ ભગવતીદાસી વિ. કનાકલાલ મીતર ૮૨
૯૨૪ ભગવત પાંડે વિ. રામાક્ષીપાંડે ૬૩
૯૨૫ ભગવતી મીસરેન વિ. કુમાન મીસરેન ૬૨
૯૨૬ ભગવાન ગુલાબચંદ વિ. કીપારામ ૧૧૫
૯૨૭ ભગવાનચંદર ખેસ વિ. બીંદુબાસીની દાસી ૮૫
૯૨૮ ભગવાનદાસ વિ. બાલગોવીંદસીંગ ૧૭
૯૨૯ ભગવાનદાસ વિ. લક્ષ્મીનારાયણ ૧૬૭
૯૩૦ ભગવાનદાસ તેજમલ વિ. રાજમલ ૨૮
૯૩૧ ભગવાનદીન કુમે વિ. માનાબાઈ ૧૯
૯૩૨ ભગવાન ફલગ વિ. કાલાસંકર ૧૪૧
૯૩૩ ભગવાનીકુંડર વિ. પરમતીકુંડર ૧૬૩
૯૩૪ ભલાનાના વિ. પ્રમુદરી ૨૩
૯૩૫ ભગવાનામા વિ. રામસ્વામી ૮૩
૯૩૬ ભવાની વિ. માહારાજસીંગ ૧૩૧
૯૩૭ બાહજી ગીરધર વિ. બાઈ ખુસાલ ૧૫૮
૯૩૮ બાઉમાનાજી વિ. સુંદરબાઈ ૧૭
૯૩૯ બાઉવેંકોબા વિ. ગોવીંદ ચસવંત ૧૬૧
૯૪૦ બાગીરથીબાઈ વિ. બાબાબાઈ ૭૪
૯૪૧ બાગીરથીબાઈ વિ. સદાસીવરાવ ૧૪૪
૯૪૨ બાણગોવીંદ વિ. વીઠોજી લાડોજી ૯૮
૯૪૩ બાફમહમદ વિ. રાધાચરણ ૧૨૩
૯૪૪ બારકર વિ. બાગુ ૮૪
૯૪૫ બારકર ત્રીબક આચાર વિ. માહદિવરામજી ૬૫
૯૪૬ બારકર બુચાજી વિ. નારો રૂઘનાથ ૩૮
૯૪૭ બીખનદાસ વિ. પુરા ૨૧

૮૪૮ બીખાજી આપાજી વિ. જગનનાથ વીઠલ	૪
૮૪૯ બીખાજી રામચંદ્ર વિ. જસવંતરાય શીપત	૭૧
૮૫૦ બીખાસીંગ વિ. લક્ષ્મીનદાસ	૭૨
૮૫૧ બીમરાવ ચક્રવર્તી વિ. હરોકિસોરરાય	૧૦૮
૮૫૨ બીમલદાસ વિ. મુનીલાલ	૯૧
૮૫૩ બીમાશાહ વિ. રામચંદ્રશાહ	૧૧૮
૮૫૪ ભુખણબાઈ બાવા વિ. બાઈજી પ્રાગ	૧૭૧
૮૫૫ ભુજપતલાલ વિ. ગયાપ્રસાદ	૧૫૩
૮૫૬ ભુજંગરાવ ગોરપાંડે વિ. માલોજીરાવ	૧૬
૮૫૭ ભુપસીંગ વિ. મસામત દુલકુંવર	૧૦૭
૮૫૮ ભુખનમાઈ દેવી વિ. રામકિસોર આચારજી	૮
૮૫૯ ભુખનમાઈ વિ. રામકિસોર	૮
૮૬૦ ભુખનમોહન ખેનરજી વિ. મદનમોહન	૧૮૩
૮૬૧ ભેરવચંદર વિ. નમોચંદર	૮૫
૮૬૨ ભેરવચંદ્રદાસ વગેરે વિ. માધવચંદ્ર પારોમાનીક	૧૭૮
૮૬૩ ભેરવનાથ સાહી વિ. મહેસચંદર બાહાદુરી	૩૯
૮૬૪ ભાળાનાથ માહાતા વિ. અન્નેધ્યાપ્રસાદ	૧૧૨
૮૬૫ ભાળાનાથરાવ વિ. રામલદાસ મુકરજી	૧૧૦

મ

૮૬૬ મગનમાઈ પુરસોતમદાસ વિ. વીઠોળા વગેરે	૧૭૫
૮૬૭ મથુપતદીન વિ. રામદયાલ ત્રવાડી	૨૧
૮૬૮ મછલી પટણના કલેક્ટર વિ. કેવેલી વેનકાટા	૧૨
૮૬૯ મધુ રામસેન વિ. ગોરહરીમુખ	૭
૮૭૦ મણીકચંદર વિ. બગવતીદાસી	૩૬
૮૭૧ મણીસરમા વિ. લોચન સરમા	૧
૮૭૨ મતીરામ કુંવર વિ. ગોપાલ સાહુ	૧૬૨
૮૭૩ મથુરમોહન વિ. મુરેદ્રો	૧૭૪
૮૭૪ મથુરાકુંવરી વિ. જીતનસીંગ	૭૨
૮૭૫ મથુરાદાસ વિ. તુલનરામ	૫૪

૮૭૬ મથુરાનાથ મોસુમદાર વિ. ઇસક અલીખાન ૭૫
૮૭૭ મથુરાનાથકાણી વિ. હસુનાથકાણી ૨૬
૮૭૮ મેદનગોપાળ કાકોર વિ. રામમક્ષ ષાંડે ૭૭
૮૭૯ મદનલાલ વિ. શ્રીમતી કોમલબીબી ૫૯
૮૮૦ મથુરાના કલેક્ટર વિ. મુતુરામત્રીંગા ૨૬
૮૮૧ મધુવાલસૌંગ વિ. કોલબરસૌંગ ૪૦
૮૮૨ મધુસુદન મુકરજી વિ. જ્યોત્યંદર બેનરજી ૧૩૨
૮૮૩ મનમોહીનીદાસી વિ. બુલકચંદર પંડીત ૭૮
૮૮૪ મનમોહીની દેવી વિ. સુદામની દેવી ૬૨
૮૮૫ મયારામ બાઈરામ વિ. મોતીરામ ગોવીંદરામ ૧૫૭
૮૮૬ મયારામ સીવરામ વિ. જસચંતરાવ પાંડુરંગ... ૧૧૬
૮૮૭ મરૂતીનારાયણ વિ. લીલાચંદ ૧૦૫
૮૮૮ મલહાર સખારામ વિ. ઉદેગોર ગુરૂ ૫૮
૮૮૯ મસામત આનંદમાધ વિ. સીતચંદરરાય ૨૪
૮૯૦ મસામત આનંદી કુંવર વિ. ખીંડુલાલ ૩
૮૯૧ મસામત ઇદ્રોકુંવર વિ. સેખ અખફુલ બરકત ૧૧
૮૯૨ મસામત ઉદેકુંવર વિ. મસામતજાફુ ૩૭
૮૯૩ મસામત ઉરહીયા કુંવર વિ. રંગીની સુકલ ૫૭
૮૯૪ મસામત કસ્તુરાકુમારી વિ. મનોહર દેવ ૧૨૨
૮૯૫ મસામત કિસની વિ. ખીલીરામ ૧૬૫
૮૯૬ મસામત કિસોરી વિ. ખીલીરામ ૮
૮૯૭ મસામત કુમારલનીસા વિ. મહમદ હુસેન ૧૯૧
૮૯૮ મસામત ગુકુરન બીબી વિ. ખાજી મુરતકી... ૧૬૧
૮૯૯ મસામત ગુલાબ કુંવર વિ. બનારસના કલેક્ટર ૮૧
૯૦૦ મસામત ગુલાબી વિ. રામતલ્હરાય ૮૮
૯૦૧ મસામત ગુલાબકુંવર વિ. સીતસેહાઈ ૭
૯૦૨ મસામત ગોરા ચોધરેન વિ. રમત ચોધરી ૧૫૫
૯૦૩ મસામત ગૌરી વગેરે વિ. મસામત ઉમરાવ કુંવર ૧૬૬
૯૦૪ મસામત ગૃયાજીવી વિ. ધાસીતા ૧૫૨

૯૦૫ મસામત ચીથુ વિ. બાપુ મીહીનલાલ	૬૨
૯૦૬ મસામત જસોદા વિ. અગ્નેશ્વ પ્રસાદ	૧
૯૦૭ મસામત જસોદાકુંવર વિ. ગૌરી બેજનાથ ...	૧..	૬૯
૯૦૮ મસામત જુમાઈ વિવાહીદમ્બલી	૧૩
૯૦૯ મસામત ડાકોર દાઈ વિ. બુલકરામ	૮
૯૧૦ મસામત તારામની વિ. દેવનારાયણ	૩૪
૯૧૧ મસામત વુલસી વિ. માહાદેવ રાવત વગેરે	૫૨
૯૧૨ મસામત યાકનુ વિ. મસામત મુનીયા વગેરે	૧૬૫
૯૧૩ મસામત દીઓવતી કુંવર વિ. દારકાંનાથ	૧૦૩
૯૧૪ મસામત દીગદાઈ વિ. ભુતનલાલ વગેરે	૫૫
૯૧૫ મસામત દુશરામ વિ. નુરહમ્મન	૬૧
૯૧૬ મસામત દુરગાકુંવર વિ. મસામત તીજી કુંવર	૧૮૧
૯૧૭ મસામત દુલન કુંવર વિ. સંગમસીંગ	૮૫
૯૧૮ મસામત દેવકી વિ. સુખદેઓ	૨૫૨
૯૧૯ મસામત દેવ બંસીકુંવર વિ. દારકાંનાથ	૯૯
૯૨૦ મસામત પના વિ. જગરનાથ	૧૨૫
૯૨૧ મસામત પીતમ કુંવર વિ. મનારબીબી.	૧૪૦
૯૨૨ મસામત પીરી વિ. મસામત હરબંસી	૨૪
૯૨૩ મસામત પેરીદાઈ વિ. મસામત હરબંસી કુંવર...	૨૮
૯૨૪ મસામત પુલજહરી કુંવર વિ. રામપરસનસીંગ	૧૦૬
૯૨૫ મસામત પુલબાસ કુંવર વિ. લાલાજગેસર સેહાઈ	૧૧૪
૯૨૬ મસામત બગાસ કુંવર વિ. લલમનસીંગ	૩૭
૯૨૭ મસામત બદામી કુંવર વિ. વજીરસીંગ	૧૦૨
૯૨૮ મસામત બીલાસ કુંવર વિ. ભોતાની બક્ષ...	૧
૯૨૯ મસામત બીલાસકુંવર વિ. બવાની નારાયણ	૮૦
૯૩૦ મસામત બુકર મીસરેન વિ. હંદુ મકલાલ	૮૪
૯૩૧ મસામત બોનાકુટ્ટરી વિ. બુલીસીંગ વગેરે	૧૧૩
૯૩૨ મસામત બોળે કિસોરદાસી વિ. સીનાથબોસ	૧૦૯
૯૩૩ મસામત બગવતીદાઈ-વિ. એધરી બીલાનાથ	૧૩૯

(૩૪)

૬૩૪ મસામત માહારાણી વિ. નંદોલાલ મીશર	૮
૬૩૫ મસામત મોનીર બીબી વિ. જ્યેષ્ઠ કીસનદાસ	૧૫૫
૬૩૬ મસામત મોહમી બીબી વિ. જમરનાથ આધરી	૧૨૬
૬૩૭ મસામત રતના કુબેર વિ. પ્રહલાદ કુબે	૪૨
૬૩૮ મસામત રાજકાલી કુવર વિ. સાહાબાદના કલેક્ટર	૮૬
૬૩૯ મસામત રાધા વી. મસામત કુવર	૪
૬૪૦ મસામત રાધા વિ. વિરવેસરદાસ	૧૮૧
૬૪૧ મસામત રામદન વિ. બીહારીલાલ	૫૪
૬૪૨ મસામત રામચંડી કુવર વિ. મસામત મોહસ કુવર	૯
૬૪૩ મસામત લલીત કુવર વિ. ગંગાબીથન	૮૧
૬૪૪ મસામત વાલુકુવર વિ. રાહસનસોંચ	૯૮
૬૪૫ મસામત સરૂ વી. મુખરામ	૧૫૪
૬૪૬ મસામત સીઓમુંદરી વિ. પીરધીસીમ	૭૫
૬૪૭ મસામત સીબ કુવર વિ. સોધીસોંગ	૬
૬૪૮ મસામત સીબ કુવરી વિ. જીગનસોંગ	૨૭
૬૪૯ મસામત સીબ કુવરી વિ. જોગનસોંગ વગેરે	૬
૬૫૦ મસામત સુંદર કુવર વિ. લાલા રઘુવર દયાળ	૧૨૭
૬૫૧ મસામત સુબીદરદાસી વિ. બોલો રામ રીવાન	૬૧
૬૫૨ મસામત સુરેશન વિ. ઇસરી બ્રાહ્મન	૧૫૪
૬૫૩ મસામત સંગ બારી વિ. પ્રાગપાઠક	૧૦
૬૫૪ મસામત હુલાસકુવર વિ. માનસોંગ	૧૦૨
૬૫૫ મહમદખનાઝરી વગેરે વિ. ગંગારામ વગેરે	૧૨૪
૬૫૬ મહમદયુસરૂ વિ. બ્રોન્સેરીદાસી	૧૬૩
૬૫૭ મહમદવારીસ વિ. હાજીમિમુદીન	૧૨૭
૬૫૮ મહમદવિલાય જુલાખાન વિ. અહમદહુસેનખાન	૧૨૮
૬૫૯ મહીમાચંદરરાય વિ. દુરગામણી	૮૭
૬૬૦ મહેસચંદર ચકરબતી વિ. કૈલાસચંદર ચકરબતી	૧૨૧
૬૬૧ મહેસકુબે વિ. કિસનકુબે	૯૯
૬૬૨ મહંત અન્નેધ્યાપુરી વિ. મોહનલાલ	૧૨૭

૬૬૩ મહંતકિસનગીર વિ. ખસજીતરાય વગેરે	...	૨૨૧૫૬
૬૬૪ મહંતખરમ સરપદાસ ૧૫. કાસીગઢ	૫૮
૬૬૫ મહંતરમનદાસ વિ. મહંતઅસખુલદાસ	...	૧૮૩.
૬૬૬ મહંતસીવપ્રકાસદાસ વિ. મહંતજીવરામદાસ	...	૨૧ .
૬૬૭ માણકચંદ વિ. નયુ પુરસોતમ	...	૧૩૬
૬૬૮ માણકદાસ વિ. જસુખાઇ	...	૪૬
૬૬૯ માતાપ્રસાદ વિ. બાગીરથી	...	૧૬૩
૬૭૦ માધવચંદ્રદાજરા વિ. ગોવીંદચંદર ખેતરજી	...	૧૬૦
૬૭૧ માધવરાવ વિ. ગંગાખાઈ	...	૮૦
૬૭૨ માધવરાવ રધવેંદ્ર વિ. ખાલકમ્મ રધવેંદ્ર	...	૧૬
૬૭૩ માધાદાસ વિ. કામતાદાસ	...	૨૨
૬૭૪ માધાવારાયા વિ. તીરથાસ્વામી	...	૧૮૧
૬૭૫ માનકુંવર વિ. બચુ	...	૧૬૭
૬૭૬ માલસાખાઇ વિ. વીઠોખા ગલવી	...	૩૨
૬૭૭ માહાતખસીંગ વિ. રામઠાહાલ મીસર	...	૧૨૬
૬૭૮ માહાદુખીતજનીયા વિ. શ્રીધર ખાવાજી	...	૧૦૫
૬૭૯ માહાદેવ પંડીત વિ. મસામત ખદમો	...	૫૪
૬૮૦ માહાખલેશ્વર વિ. સેસગીરી	...	૧૧૨
૬૮૧ માહાખીરપ્રસાદ વગેરે વિ. રામસરખુ	...	૫૬
૬૮૨ માહાખીરપ્રસાદ વિ. રામચાંદસીંગ	...	૬૭
૬૮૩ માહારાજ જગરનાથ સેહાઈ વિ. મસામત જુકનકુંવર...	...	૪૦
૬૮૪ માહારાજધીરાજ માહાતખચંદર ખાહાદુર વિ. દરોમોહન
આચારજી	...	૪૭
૬૮૫ માહારાજ નારાયણસીંગ વિ. માપાસની	...	૧૪૨
૬૮૬ માહારાજ મોહસર ખજસીંગ વિ. મસામત ગુનુનકુંવર	...	૨૨
૬૮૭ માહારાજ રામકિસનસીંગ વિ. માહારાજ સીખ્યાન નંદ.
નસીંગ	...	૬૯
૬૮૮ માહારાણી નિ. નંદલાલ મીસર	...	૧૬૫
૬૮૯ માહારાણી ઝેરજીતકુંવર વિ. મસામત હસનીધકુંવર...	...	૧૦૨

૯૯૦	માહારાણી ઇંદરજીતકુંવર વિ. ચંદરમાન મીસર	...	૧૨૧
૯૯૧	માહારાણી ઓળેસુંદરી દેવી વિ. રાણી લક્ષ્મીકુંવરી	...	૬૦
૯૯૨	માહારાણી રામબંસીકુમારી વિ. માહારાણી સુભકુમારી,	૧૪૭	
૯૯૩	માહારાણી સોબેસરી દેવી વિ. મથુરાનાથ આચારજી	...	૨૩
૯૯૪	માહારાણી હીરાનાથકુંવર વિ. બાબુખરમ નારાયણ	...	૧૬
૯૯૫	માહાસુખ વિ. બુદરી	...	૬૬
૯૯૬	માહાસુખ અલીખાન વિ. ધમદાદઅલી	...	૧૨૯
૯૯૭	માહાસોયા સોસોયાનાથ ઘોસ વિ. શીમતી સુંદરીદાસી	...	૩૮
૯૯૮	માહાશંકર વિ. મસામત ઉત્તમ	...	૧૩૩
૯૯૯	મીકુલાલ વિ. ગુલામ નસરુદીન	...	૧૦૦
૧૦૦૦	મીતરાજીતસીંગ વિ. રઘુબંસીસીંગ	...	૧૩૭
૧૦૦૧	મીતાકાંત વિ. નીરંજન	...	૯૫
૧૦૦૨	મીનામાઈ વિ. જોગોદીસુરી	...	૧૭૬
૧૦૦૩	મીરજીપના વિ. સૈયદસાદક	...	૧૭૭
૧૦૦૪	મીરેમુરતજી વિ. લાલાનરસીંગ સુહાઈ	...	૧૨૫
૧૦૦૫	મીલારામ નનદીલ વિ. ધાનુરામ બ્રાહ્મણ	...	૧૩૨
૧૦૦૬	મીસર ખેમકરન વિ. મીસર સીતારામ	...	૧૨૯
૧૦૦૭	મુકુંદલાલરાય વિ. બૈકાંતનાથરાય	...	૪૦
૧૦૦૮	મુકુંદલાલ વિ. ગણેશચંદર	...	૬૭
૧૦૦૯	મુમુ વિ. અરજણસાહુ	...	૧૩૩
૧૦૧૦	મુટાયાનચેટી વિ. સીવગીરી	...	૧૮
૧૦૧૧	મુતામાલ વિ. કામીનીઆમાલ	...	૮૪
૧૦૧૨	મુતાયાનચેટી વિ. સાંગીલીવીરા	...	૬૬
૧૦૧૩	મુનુસ્વામી વિ. લક્ષ્મીદેવુમા	...	૩૮
૧૦૧૪	મુનુસ્વામી વગેરે વિ. વ્યંકટા વગેરે	...	૭૬
૧૦૧૫	મુથુવાડુઆના વગેરે વિ. દોરાસીંગ	...	૫૩
૧૦૧૬	મુકુમુદન વિ. પ્રીથીવલબ	...	૧૭૬
૧૦૧૭	મુંબઈની સરકાર વિ. ગંગા	...	૧૩૩
૧૦૧૮	મુંબઈની સરકાર વિ. દામોદર શરમાણુદદાસ	...	૧૭૮

૧૦૧૯	મુરસીદાબાદના કલેક્ટર વિ. રાણી સીબેસરી દેવી	...	૨૬
૧૦૨૦	મુરગાઈ વિ. રામકાલી	...	૧૬૭
૧૦૨૧	મુરોલીરામ વિ. હરીરામ વગેરે	...	૧૨૫
૧૦૨૨	મુલચંદ વિ. કીરના	...	૧૫
૧૦૨૩	મુલજી કીલા વિ. ગોકલદાસ	...	૬૨
૧૦૨૪	મનાબાઈ વિ. હિતમરામ	...	૪૯
૧૦૨૫	મજગીરી આપા વિ. સાવાપા	...	૧૫૯
૧૦૨૬	મોતીમુલજી વિ. જમનાદાસ મુલજી	...	૧૦૦
૧૦૨૭	મોતીરામ રૂપચંદના કામમાં	...	૧૭૫
૧૦૨૮	મોધુસુદન વિ. કેમુલા ખીસ્વાસ	...	૧૪૯
૧૦૨૯	મોનગીરના કલેક્ટર વિ. હરદેવ નારાયણ	...	૭૧
૧૦૩૦	મોનારામ કોલીતા વિ. કેરીકોલીતાની	...	૧૫૨
૧૦૩૧	મોરનમાઈદેવી વિ. બીન્નિયકિસ્તો ગોસ્વામી	...	૩૭
૧૦૩૨	મોરલીધર વિ. સુખદા	...	૧૭૫
૧૦૩૩	મોરારજી ગોકલદાસ વિ. પારવતીબાઈ	...	૧૯
૧૦૩૪	મોરોવીસ્વનાથ વિ. ગણેશ વીઠલ	...	૯૭
૧૦૩૫	મોહનગીર વિ. મસામત ગેતી	...	૮૮
૧૦૩૬	મોહનદાસ વિ. કીર્તનાબાઈ	...	૫૬
૧૦૩૭	મોહનલાલલ વિ. અમતલાલ	...	૧૨૩
૧૦૩૮	મોહીદોલાલ વિ. રૂકીણી	...	૩૦
૧૦૩૯	મોહિસચંદ્રરાય વિ. ચંદરમોહનરાય	...	૧૫૧
૧૦૪૦	મોહોરનકુંવર વિ. ઠાકોરપ્રસાદ	...	૧૬૫
૧૦૪૧	મોહોરાજસીંગ વિ. લાલાબીચકલાલ	...	૧૨૬
૧૦૪૨	મંગોલદેવી વિ. દીનોનાથ ખોસ	...	૧૧૭
૧૦૪૩	મંચેરજી પેસ્તનજી વિ. નારાયણ લક્ષ્મણજી	...	૧૪૧
૧૦૪૪	મંજારામ વિ. પ્રાણસંકર	...	૬૫

૧૦૪૫	રખમાબાઈ વિ. રાધાબાઈ	...	૨૪
------	---------------------	-----	----

૧૦૪૬ રધુવાનંદદાસ વિ. સાધુચરણદાસ	૪૦
૧૦૪૭ રણજીતસીંગ વિ. ઉભાયા	૩૮
૧૦૪૮ રણજીતસીંગ વિ. કુવર ગજરાજસીંગ	૬૬
૧૦૪૯ રચીપતી વિ. રાજચંદર	૫૭
૧૦૫૦ રતનદેવી વિ. માધુસુદન માહાપાતર	૫૭
૧૦૫૧ રતનમણી વિ. ષોળિમોહન	૧૦૦
૧૦૫૨ રતુબીન બાપુજી વિ. પાંદુરંગ આચારજી	૧૧૧
૧૦૫૩ રવીભુદર વિ. રૂપચંદર	૩૭
૧૦૫૪ રાઓકરણસીંગ વિ. મહમદ ફૈઝ અલીખાન	૬૧
૧૦૫૫ રાધુબીન અંબુ વિ. ગોવીંદ બાહરાવ વગેરે	૧૧૬
૧૦૫૬ રાજ કિસ્તોરાય વિ. કિસોરી મોહન	૪૧
૧૦૫૭ રાજકિસનસીંગ વિ. રામળિય સરમા	૧૮
૧૦૫૮ રાજકિસોર લાહોરી વિ. ગોવીંદચંદર લાહોરી	૬૦
૧૦૫૯ રાજકુમારી વિ. ગોપાલ ચંદ્ર	૧૦૮
૧૦૬૦ રાજકુમાર મોદોદીપ વિ. રાજા વિરચંદ્ર	૧૩૧
૧૦૬૧ રાજગોવીંદ દેવ વિ. રાજસરીદાસ	૫૬
૧૦૬૨ રાજચંદરદેવ વિ. સામુરામ વગેરે	૫૩
૧૦૬૩ રાજકુલઅસેન વિ. ઉમેશચંદર	૧૫૬
૧૦૬૪ રાજમની વિ. સીમચંદર મલીક	૮૭
૧૦૬૫ રાજલખી દેવી વિ. મોકુલચંદર	૧૨૦
૧૦૬૬ રાજ ઉદીયાદીત દેવ વિ. ભદ્રવલાલ વગેરે	૯૪
૧૦૬૭ રાજ ઉપેન્દ્રો રાયલાલ વિ. રાણી પ્રાસાના માધ	૩૫
૧૦૬૮ રાજ ચંદરનાથરાય વિ. કુવર ગોવીંદનાથરાય	૨૬
૧૦૬૯ રાજ નગેંદર નારાયણ વિ. રૂપનાથ નારાયણ	૧૨૦
૧૦૭૦ રાજ બલદેઓસીંગ વિ. કુવર માહાબીનસીંગ	૧૪૨
૧૦૭૧ રાજબાઈ વિ. સાફુ બવાની	૭૬
૧૦૭૨ રાજ મોહન યુસેન વિ. ગોર મોહન યુસેન	૧૩૪
૧૦૭૩ રાજરાજ કિસનસીંગ વિ. રામળિય સરમા	૧૨૨
૧૦૭૪ રાજરામ ત્રવાડી વિ. લક્ષ્મન	૪૬

૧૦૭૫ રાજા રૂપસીંગ વિ. બલદેઝોસીંગ...	...	૧૩
૧૦૭૬ રાજા વારમા વેલીયા વિ. રાવી વારમા	...	૫૮
૧૦૭૭ રાજા વેનકાટા વિ. રાજા નરાયા.	...	૬૪
૧૦૭૮ રાજા સમસેરમલ વિ. રાણી દીલરાજ કુંવર	..	૨૭
૧૦૭૯ રાજા સુરનેની વિ. રાજા સુરનેની લક્ષ્મી	..	૬૩
૧૦૮૦ રાજેદરદત વિ. સામચંદર મીતર	..	૧૦૫
૧૦૮૧ રાજેદરનાયરાય વિ. રાણીપતો સુંદરી	...	૮૫
૧૦૮૨ રાજેદર નારાયણરાવ વિ. વીજયા ગોવીંદસીંગ	...	૨૮
૧૦૮૩ રાજેદ્રોનાથ વિ. જોગેદ્રોનાથ	...	૩૪
૧૦૮૪ રાજેદ્રોનાથ હાલદાર વિ. જોગેદ્રોનાથ	...	૯
૧૦૮૫ રાજેદ્રોનારાયણ લાહોરી વિ. સરોદા સુંદરીદેવી	...	૨૩
૧૦૮૬ રાજેદ્રો બંકટરાવ વિ. જસવંતરાવ	...	૩૨
૧૦૮૭ રાણી વિ. નાયા કલ્યાણ	...	૧૮
૧૦૮૮ રાણી આનંદ કુંવર વિ. કોરટ્ટ ઓફવાડ	...	૧૨
૧૦૮૯ રાણી પદમાવતી વિ. બાબુ ફુલરસીંગ	...	૮૨
૧૦૯૦ રાણી મીવાકુંવર વિ. બાલાઓધ બીહારી	...	૧૦૦
૧૦૯૧ રાણી લેખરાજ કુંવર વિ. બાબુ માહાપાલસીંગ	...	૫૨
૧૦૯૨ રાધાકિસન વિ. બચ્ચામેન	...	૧૧૨
૧૦૯૩ રાધાકિસન માનજી વિ. રાજરામ મંડલ	...	૫૧
૧૦૯૪ રાધાકિસોર મુકરજી વિ. મીરતીજ જોય	...	૬૦
૧૦૯૫ રાધા ગોવીંદદાસ વિ. સેખમીજન	...	૧૦૯
૧૦૯૬ રાધાચરણદાસ વિ. કીપાસીંધુદાસ	...	૧૦૨
૧૦૯૭ રાધાપ્રસાદ વાસ્તી વિ. હસક	...	૧૧૯
૧૦૯૮ રાધાપેરી દાસી વિ. દુરગમણી દાસી	...	૫૨
૧૦૯૯ રાધાબાઈ વિ. દામોદર કૃષ્ણરાવ	...	૪૨
૧૧૦૦ રાધાબાઈ વિ. નાનારાઓ	...	૭૦
૧૧૦૧ રાધાબાઈ વિ. ચામનાજી	...	૧૨૧
૧૧૦૨ રાધાબાઈ વિ. ગણેશ તાતીયા	...	૧૪૧
૧૧૦૩ રાધા મોહનધાર વિ. રામદાસ દેવ	...	૮

૧૦૪ રાધારમણ કુંડુ વિ. કુલકુમારી બીબી	૬૭
૧૧૦૫ રાખીકાપ્રસાદ દેવ વિ. ધરમદાસી દેવી	૨
૧૧૦૬ રામ વિ. રાધુબર	૧૧૨
૧૧૦૭ રામકલી કુંવર વિ. કોરટ બ્રોફવોર્ડ	૮૫
૧૧૦૮ રામકીસ્તબટ વિ. વીઠોબા મલહારજી	૧૫૦
૧૧૦૯ રામકિસોર વિ. કાલીકાંતો	૧૧
૧૧૧૦ રામકુમારપાલ વિ. જગેદરનાથપાલ	૧૨૧
૧૧૧૧ રામકુમાર મોતર વિ. ઇછામાઈદાસી	૧૨
૧૧૧૨ રામકુંવર વિ. ઉમર	૧૯
૧૧૧૩ રામકનાઈ ગોસ્વામી વિ. મીરનામાઈદાસી	૧૬૭
૧૧૧૪ રામકાંત ચક્રબતી વિ. ચંદર નારાયણરાય	૧૬૨
૧૧૧૫ રામખીલવનરામ વગેરે વિ. સીવદાસ વગેરે	૧૨૮
૧૧૧૬ રામગતી કરમોકર વિ. બાઈસ્તોચંદર મજમુદાર	૬
૧૧૧૭ રામગતીદાસ વગેરે વિ. નંદકુમારદાસ	૧૫૪
૧૧૧૮ રામગોપાલ વિ. ખીલો	૧૧૭
૧૧૧૯ રામગોપાલ ખોસ વિ. બલદેવ ખોસ	૬૦
૧૧૨૦ રામગોપાલસીંગ વિ. તેલકધારી સાહી	૧૬
૧૧૨૧ રામગોપીંદ્રકુંદ વગેરે વિ. સૈયદ હુસેનખલી	૬૨
૧૧૨૨ રામચરણ ત્રવાડી વિ. મસામત જસોદાકુંવર	૮૪
૧૧૨૩ રામચંદ નારાયણ વિ. કીરનાજી મોરેશ્વર	૪૨
૧૧૨૪ રામચંદ્ર વિ. બાપુ ખંડુ	૩૦
૧૧૨૫ રામચંદ્ર વિ. વીઠોબા	૩૫
૧૧૨૬ રામચંદ્ર વિ. લાલશાહ	૧૪૯
૧૧૨૭ રામચંદ્ર વિ. સખારામ	૭૭
૧૧૨૮ રામચંદ્ર તાંબીદાસ વિ. ધરમોનારાયણ ચક્રબતી	૬
૧૧૨૯ રામચંદ્રદત્ત વિ. ચંદ્રકુમાર મંડલ	૬૨
૧૧૩૦ રામચંદ્રદાદા નાયક વિ. દાદા માધુ નાયક	૭૭
૧૧૩૧ રામચંદ્ર દીક્ષીત વિ. સાવત્રીબાઈ	૭૮
૧૧૩૨ રામચંદ્ર મણુકેશ્વર વિ. બીમરાવ રાવજી	૧૫૦

૧૧૩૩ રામચંદ્ર વાસુદેવ વિ. નાનાજી ટીમાજી ૩૯
૧૧૩૪ રામચંદ્ર સદાશીવ વિ. બગાજી બચાજી ૧૧૬
૧૧૩૫ રામજી વિ. ધામુ ૨૪
૧૧૩૬ રામજીસી વિ. લખ્મીબાઈ ૬૫.
૧૧૩૭ રામદયાલ દેવ વિ. મસામત માગની ૭૫
૧૧૩૮ રામદાસ વગેરે વિ. મોહિસર દેવ મીસરી ૫૮
૧૧૩૯ રામદાસ ઘેરાગી વિ. ગંગાદાસ વગેરે ૧૧૯
૧૧૪૦ રામધન કુંવર વિ. મસામત ધુલબાસકુંવર ૧૬૮
૧૧૪૧ રામધનદાસ વગેરે વિ. રામરતનદત ૧૪૬
૧૧૪૨ રામધોની બટાચારજી વિ. ઇસાનીદેવી ૬૧
૧૧૪૩ રામનાથ વિ. દુરગામુંદરી ૧૫૨
૧૧૪૪ રામનાથ ગેલાપાત્રો વિ. દુરગામુંદરી દેવી ૧૨૦
૧૧૪૫ રામનારાયણ વિ. પરતમસીંગ ૧૩૪
૧૧૪૬ રામનારાયણલાલ વિ. બવાનીપ્રસાદ ૧૧૨
૧૧૪૭ રામનારાયણસીંગ વિ. પરતમસીંગ ૭૨
૧૧૪૮ રામનીરજનસીંગ વિ. પ્રાગસીંગ ૧૫૬
૧૧૪૯ રામપ્રસાદ વિ. ચેનીરામ ૧૧૩
૧૧૫૦ રામપ્રસાદ વિ. બલજીતસીંગ ૧૨૮
૧૧૫૧ રામપ્રસાદ ત્રવાડી વિ. સીઓચરણદાસ ૬૩
૧૧૫૨ રામપ્રસાદસીંગ વિ. મસામત નાગબંસીકુંવર ૬૧
૧૧૫૩ રામફલ વિ. દેવનારાયણસીંગ ૬૩
૧૧૫૪ રામપ્રહ્મો પંડ્યા વિ. કામીનીમુંદરી દાસી ૨૦
૧૧૫૫ રામબંસી વિ. સુબકુંવરી ૧૭૩
૧૧૫૬ રામબટ વિ. લક્ષ્મણ ૩૧
૧૧૫૭ રામમનોહરસીંગ વિ. ધુલદીપનારાયણસીંગ...	... ૭
૧૧૫૮ રામલક્ષ્મી અમાલ વિ. સોવનાનથા પેરમાલ ૧૮
૧૧૫૯ રામલાલ ઠાકરસીદાસ વિ. લખ્મીચંદમણીરામ ૧૪૩
૧૧૬૦ રામલાલ મુકરજી વિ. મસામત તારામુંદરી ૮૭
૧૧૬૧ રામલાલ મુકરજી વિ. સેક્ટરી ઓફરેટ ૧૪૧
૧૧૬૨ રામલાલ મુકરજી વિ. હરણચંદરધર ૧૪૬

૧૧૬૩ રામભીંગા વિ. સદાસીવા	૨૪
૧૧૬૪ રામભોજન પાઠક વિ. રઘુબર દયાલ	૧૦૦
૧૧૬૫ રામસરવાથ પાંડે વિ. બાલદેવોર્ષીંગ	૫૪
૧૧૬૬ રામસ્વામી વગેરે વિ. મીનાકસી વગેરે	૮૫
૧૧૬૭ રામસ્વામી વગેરે વિ. વીરાસ્વામી વગેરે	૧૮૦
૧૧૬૮ રામસાબક વિ. રામલાલ કુંડુ	૧૧૫
૧૧૬૯ રામસુંદરસીંગ વિ. સુરબનીદસી	૩૦
૧૧૭૦ રામસુંદરીરાય રામસેહાઈ બગત	૬૬
૧૧૭૧ રામસુંદરી વિ. પદમણી	૮૩
૧૧૭૨ રામસેવકરાય વિ. સીવગોર્ષીદ સાહુ	૮
૧૧૭૩ રામા વિ. બાગી	૧૫૨
૧૧૭૪ રામાખાઈ વિ. ત્રીબક ગણેશ દેશાઈ	૮૧
૧૧૭૫ રામાખાઈ વિ. ગણેશદોદેવ	૮૫
૧૧૭૬ રામાખાઈ વિ. ભિગનસુરીયા	૧૦૪
૧૧૭૭ રામામનીઅમાલ વિ. ડુલનાથી એચીયાર	૩
૧૧૭૮ રામારાવ વિ. સુરીયારાવ	૧૮૧
૧૧૭૯ રામાલક્ષ્મી અમાલ વિ. સીવનનાથા અમાલ	૧૫૬
૧૧૮૦ રામાસહી વિ. લાલા લાલજી	૬૬
૧૧૮૧ રાયચરણપાલ વિ. મસામત પેરીમનીદાસી	૬
૧૧૮૨ રાયનરસીંગદાસ વિ. નારાયણદાસ	૬૩
૧૧૮૩ રાયનારાયણદાસ વિ. નવનીતલાલ	૧૭૦
૧૧૮૪ રાયબાબુ સીવચુલામ વિ. મસામત ગંગાકુંવરી	૧૬૮
૧૧૮૫ રાયહેમાનચલસીંગ વિ. કુંવરધન સ્વામસીંગ	૨૭
૧૧૮૬ રાયચારણુ વિ. વેનકાટા રામામીયા	૧૩૬
૧૧૮૭ રાયારુનાનાંબીચિતી વિ. રાયમુંકુંદા	૧૦૭
૧૧૮૮ રાયાન વિ. કુપાનાયાગાર	૪૪
૧૧૮૯ રાયાપા વિ. અલીસાહેબ	૧૩
૧૧૯૦ રાયજી જનારધન વિ. ગંગાધરબટ	૧૪૪
૧૧૯૧ રાયત ઉરજમસીંગ વિ. રાયત ધનસ્વામસીંગ	૧૮

૧૧૯૨ રાવબંકટામાહાપતી વિ. મહીપતીસુરીયા	...	૧૮૧
૧૧૯૩ રાસબીહારીદાસ વિ. નામાધિચરણ	...	૧૦૯
૧૧૯૪ રાસીટીઆપા વગેરે વિ. સીવલીંગાપા	...	૩૩
૧૧૯૫ રાહી વિ. ગોવીંદ તેજ	...	૪૮
૧૧૯૬ રીઝાતીસીંગવિ. રામસીંગ	...	૧૩૭
૧૧૯૭ રીયુસનહુસેન વિ. મોરવતસીંગ	...	૧૧૯
૧૧૯૮ રીવાનપ્રસાદ વિ. મસામત રાધાબીબી	...	૧૦૪
૧૧૯૯ રૂકાબાઈ વિ. ગંદાબાઈ	...	૮૫
૧૨૦૦ રૂક્ષનાથ વગેરે વિ. ઠાકોરી વગેરે	...	૪
૧૨૦૧ રૂપચંદ હીંદમલ વિ. રખમીબાઈ	...	૨૫
૧૨૦૨ રૂપમનજીરી વિ. રામલાલ સરકાર	...	૧૪
૧૨૦૩ રૂતમસીંગ વિ. આલમસીંગ વગેરે	...	૧૨
૧૨૦૪ રેની વિ. ગંગાનારાયણ	...	૧૭૬
૧૨૦૫ રેહેમકુંવર વિ. ગયાદીન	...	૪૪
૧૨ ૬ રોશન વિ. હર...	...	૧૭૬
૧૨૦૭ રોશનમહમદ વગેરે વિ. મહમર કુલમ વગેરે	...	૧૨૮
૧૨૦૮ રોશનસીંગ વિ. હરીકિસન	...	૧૭૬
૧૨૦૯ રંગાબાઈ વિ. ભાગીરથીબાઈ	...	૨૫
૧૨૧૦ રંગામનીદાસી વિ. કાસીનાથદત્ત	...	૧૪૫
૧૨૧૧ રંગામા વિ. ઝેઆમા	...	૨૮
૧૨૧૨ રંગોબેરાલ વિ. ચીંતુગણેસ	...	૧૦૭

લ

૧૨૧૩ લકરાજકુંવર વિ. માહાપીલસીંગ	...	૧૮
૧૨૧૪ લખનચંદરલાલ વિ. મધુસુખીદાસી	...	૬૨
૧૨૧૫ લખમણ વિ. અકબર	...	૧૨૨
૧૨૧૬ લખીદેવી વિ. ગંગાગોવીંદકુબે	...	૨૦
૧૨૧૭ લછમન વિ. મોહન	...	૩૯
૧૨૧૮ લછમનચંદર મુરચુસેન વિ. કાલીચરણસીંગ	...	૧૮૧

૧૨૧૯	લછમનદાસ વિ. ગીરધર ચોધરી	૧૫
૧૨૨૦	લછમન નારાયણસીંગ વિ. મીલોન	૪૭
૧૨૨૧	લછમનપ્રસાદ વિ. દેવીપ્રસાદ	૫૦
૧૨૨૨	લછમનરાવ વિ. તેરમલરાવ	૧૦૧
૧૨૨૩	લછમનલાલ વિ. મોહનલાલ	૧૭
૧૨૨૪	લછમીનારાયણ વિ. બીમલદાસ	૧૨૪
૧૨૨૫	લજ્જપ્રસાદ વિ. દેવીપ્રસાદ	૧૬૦
૧૨૨૬	લલીતપાંડે વિ. શ્રીધર દેવનારાયણ	૫૩
૧૨૨૭	લલુભાઈ વિ. માનકુંવરબાઈ	૧૯
૧૨૨૮	લલુભાઈ વિ. રાવજ બાપુજી	૧૬૫
૧૨૨૯	લલુભાઈ બાપુભાઈ વિ. કાસીબાઈ	૧૫૮
૧૨૩૦	લક્ષ્મણ વિ. માલુ	૩૮
૧૨૩૧	લક્ષ્મણ વિ. રામચંદ્ર	૬૬
૧૨૩૨	લક્ષ્મણગણેસ બટ વિ. કીર્તિબટ	૫૦
૧૨૩૩	લક્ષ્મણ મયારામ વિ. જમનાબાઈ	૬૩
૧૨૩૪	લક્ષ્મણરામચંદ્ર જોસી વિ. સાચીત્રીબાઈ	૮૨
૧૨૩૫	લક્ષ્મણ રામચંદ્ર જોસી વિ. સત્યભામાબાઈ	૮૨
૧૨૩૬	લક્ષ્મણરાવ વિ. લક્ષ્મીઅમાલ	૪૩
૧૨૩૭	લક્ષ્મણરાવ માદેસા વિ. મનહારરાવ બાજી	૬૨
૧૨૩૮	લક્ષ્મણા વિ. રામાયા	૩૫
૧૨૩૯	લક્ષ્મણાયા વિ. રામાયા	૩૮
૧૨૪૦	લક્ષ્મી વિ. અસમાન	૧૫
૧૨૪૧	લક્ષ્મી વિ. દાદા નાનાજી	૭૪
૧૨૪૨	લક્ષ્મી નારાયણસીંગ વગેરે વિ. તુલસી નારાયણસીંગ વગેરે	૮
૧૨૪૩	લક્ષ્મીનારાયણ વિ. વીલાયતી બેગમ	૬૭
૧૨૪૪	લક્ષ્મીબાઈ વિ. શ્રીધર વાસુદેવ	૪૪
૧૨૪૫	લક્ષ્મીબાઈ વિ. ગણપત મોરોબા	૬૪
૧૨૪૬	લક્ષ્મીબાઈ વિ. જીરામહરી	૧૫૮

૧૨૪૭ લક્ષ્મીશંકર વિ. વેળનાથ૧૧૦
૧૨૪૮ લાલચંદ રામદયાલ વિ. ગુમતીબાઈ૧૫૮
૧૨૪૯ લાલજી સેહાઈ વિ. ફકીરચંદ	૧. ૧૫
૧૨૫૦ લાલજીતસીંગ વિ. રાજકુમારસીંગ ૬૬
૧૨૫૧ લાલદત્ત વિ. સુદામણી દાસી ૨૫
૧૨૫૨ લાલદાસ વિ. નીનકુળે૧૪૭
૧૨૫૩ લાલા વિ. હીરાસીંગ૧૨૨
૧૨૫૪ લાલા વિ. જીવન૧૩૦
૧૨૫૫ લાલાકુંદનલાલ વગેરે વિ. લાલા કાળીપ્રસાદ ૫
૧૨૫૬ લાલા ગણપતલાલ વિ. મસામત તુરનકુંવર૧૬૪
૧૨૫૭ લાલા ગોવીંદપ્રસાદ વિ. દોઝતબદી ૮૧
૧૨૫૮ લાલા છતરનારાયણ વિ. મસામત ઉમાકુમારી ૬
૧૨૫૯ લાલા જોતીલાલ વિ. મસામત ફુરાનાકુંવર વગેરે૧૨૦
૧૨૬૦ લાલા બાહાદુરસીંગ વિ. ફુરગાસીમા૧૪૯
૧૨૬૧ લાલા બીહારીલાલ વગેરે વિ. લાલા માધવપ્રસાદ ૧
૧૨૬૨ લાલબંસીધર વિ. કુંવર બીદિસરીદત્તસીંગ૧૭૬
૧૨૬૩ લાલા માહાબીરપ્રસાદ વિ. મસામત કુદનકુંવર ૬૯
૧૨૬૪ લાલા મોરારજી વિ. વાસુદેવ૧૧૧
૧૨૬૫ લાલા વીસ્વંભરલાલ વિ. રાજરામ૧૧૫
૧૨૬૬ લાલા સીતલપ્રસાદ વિ. ચંદખાં૧૪૫
૧૨૬૭ લાલા સીવપ્રસાદ વિ. અકુંજુકુંવર ૬૯
૧૨૬૮ લુહસ કોસટ્ટ વિ. સુદાબદ્ધપ્રસાદ સાહુ૧૩૬
૧૨૬૯ લુલુસીંગ વિ. રાજેદરથાહ ૬૧
૧૨૭૦ ભેખરાજકુંવર વિ. માધવ૧૭૬
૧૨૭૧ ભરૂકી માહતો વિ. અહોરી અન્નેલાલ ૭૧
૧૨૭૨ ભોગાનાગા મુદાલી બિ. રામસ્વામી૧૬૭
૧૨૭૩ ભોચન વિ. નેમધારી૧૩૫

વ

૧૨૭૪ વ્રજભુખણદાસ વિ. કીપારામ૧૦૫
------------------------------	-----	-----	--------

૧૨૭૫	વરજીવન વિ. ઘેલજી ગોકલદાસ	૧૬૮
૧૨૭૬	વલભરામ સીવનારાયણ વિ. બાઈ હરીગંગા	૧૫૨
૧૨૭૭	વાળેદુસેન વિ. નાનકુ	૧૫
૧૨૭૮	વાલુ વિ. ગંગા	૮૨
૧૧૭૯	વાસુદેવ ભટ વિ. બંકટેસસામભાદુ	૬૬
૧૨૮૦	વાસુદેવ વિસ્નુ વિ. નારાયણ જગનનાથ	૧૭૪
૧૨૮૧	વાહદામ્બીઆન વિ. હનુમાનપ્રસાદ	૧૨૩
૧૨૮૨	વીજયા રંગરામ વિ. લક્ષ્મણ	૩૪
૧૨૮૩	વીઠલદાસ માણકદાસ વિ. જમુબાઈ	૧૮૪
૧૨૮૪	વીઠલ રૂઢનાથ વિ. હરીબાઈ	૬૨
૧૨૮૫	વીઠોબા બાવા વિ. હરીબા બાવા	૬૭
૧૨૮૬	વેણીપ્રસાદ વિ. મસામત માહાબુધી	૧૬૬
૧૨૮૭	વીદાવાલી વિ. નારાયણ	૬૭
૧૨૮૮	વિદ્યાશંકર વગેરે વિ. ગણપતરામ	૧૦૬
૧૨૮૯	વિનાયક આણદરાવ વિ. લખ્મીબાઈ	૧૮
૧૨૯૦	વિનાયક નારાયણ જોગ વિ. ગોવંદરાવ...	૪૧
૧૨૯૧	વિનાયક રૂઢનાથ વિ. જી. આઈ. પી. રેલવે કંપની	૨૪
૧૨૯૨	વિનાયક લક્ષ્મણ વિ. ઓમનાબાઈ	૧૦૬
૧૨૯૩	વિનોદકુમારી દેવી વિ. પરદનગોપાલ સાહી	૫૧
૧૨૯૪	વિપોપ્રસાદ મીતી વિ. મસામત કીનાદાઈ	૫૯
૧૨૯૫	વિરભદ્ર વિ. બાઈ રાણી	૨૮
૧૨૯૬	વિરામુધી ઉદીયાન વિ. સેનગારીવીલો	૭૬
૧૨૯૭	વિરાશ્વામી વિ. ગ્રામની	૭૧
૧૨૯૮	વિરાશ્વામી ચેટી વિ. આપાશ્વામી	૮૪
૧૨૯૯	વિર વિ. બંકુ	૭૪
૧૩૦૦	વિજ્ઞાનકી વિ. બંકટારામા	૨૮
૧૩૦૧	વિસ્નુ વિ. કીશ્નામા	૧૭
૧૩૦૨	વિસ્નુ ગણેશ વિ. નારાયણ પાંડુરંગ	૧૫૭
૧૩૦૩	વિસ્નુ સંભાગ વિ. માના જામા	૮૬

૧૩૦૪ વિસ્વનાથ વિ. મીમસીંગના કલેક્ટર	૧૧૮
૧૩૦૫ વિસ્વનાથ ગંગાધર વિ. કીચ્છાજી ગણેશ	૬૪
૧૩૦૬ વિસ્વંભરરાય વિ. લખીકાંત નાચોગી	૧૪
૧૩૦૭ વિસ્વંભર સરકાર વિ. સુરોધનીદાસી	૬૨
૧૩૦૮ વુદોઆદીતો વિ. મુકુંદ	૮૩
૧૩૦૯ કુમાચરણ ચૌધરી વિ. નીતંબની દેવી	૮૭
૧૩૧૦ વુમેસચંદર સરકાર વિ. દોંગળર દાસી	૧૬૪
૧૩૧૧ વેલુચેટી વિ. સુરીયા ચેટી	૧૦૭
૧૩૧૨ વેળનાથ વિ. માહાખીર.	૫૪
૧૩૧૩ વેનકાંટા ચાલમ વિ. વેનકાટાસ્વામી	૩૦
૧૩૧૪ વેનકાટા ચેલમ વિ. પારથતમ	૧૫૬
૧૩૧૫ વેનકાટા દીસાયા વિ. વેનકાટા ચારણ	૩૫
૧૩૧૬ વેનકુપા વિ. હેલાયાવા...	૬૨
૧૩૧૭ વેનકો વગેરે વિ. કારી	૮૬
૧૩૧૮ વેનગામા લાયામાલ વિ. વાલાનંદ મુદાલી	૧૮૨
૧૩૧૯ વેલીનાયા ગામ ખીલાઈ વિ. પાંચી વગેરે....	૨
૧૩૨૦ વ્યંકટેસ વગેરે વિ. ગનાયા	૧૦૦
૧૩૨૧ વંદ્રાવનદાસ રામદાસ વિ. જમનાંબાઈ	૬૬

સ

૧૩૨૨ સખારામ વિ. સીંગખાઈ	૧૯
૧૩૨૩ સખારામ વિ. જનકીબાઈ	૧૬૪
૧૩૨૪ સખારામ ત્રીબક વિ. રાણું વીઠલ	૭૭
૧૩૨૪ સખારામ બારગો વિ. રામચંદ્ર બાસ્કર	૧૦૬
૧૩૨૫ સખારામ માહાદેવ વિ. હરોકસ્ત	૧૦૮
૧૩૨૬ સખારામ રામચંદ્ર દીક્ષીત વિ. ગોવીંદવામન	૪૮
૧૩૨૭ સખારામ સદાસીવ વિ. સીતાબાઈ	૭૪
૧૩૨૮ સદાનંદ વિ. સુરજીમણી...	૨
૧૩૨૯ સદાનંદ વિ. બાનોમાલી...	૭૦

૧૩૩૦ સદાનંદ વિ. સુરજીભણી... ૪૦
૧૩૩૧ સદાનંદ માહાપાતર વિ. બાનોમાલી ૪૦
૧૩૩૨ સદાસીવ દીનકર જ્યોત્સી વિ. દીનકર નારાયણ ૧૩૫
૧૩૩૩ સદાસીવ બાસ્કર વિ. ધાકુબાઈ ૧૧૪
૧૩૩૪ સમનજાહ વિ. ભુપતજાહ ૬૪
૧૩૩૫ સમરન ડાકોર વિ. ચંદરમન મીસર ૬૭
૧૩૩૬ સમસેરી વિ. દીલરાય ૩૬
૧૩૩૭ સમાત વિ. અમરા ૫૬
૧૩૩૮ સરકાર વિ. મનોહર દેવ ૮૬
૧૩૩૯ સરનોમાઈદાસ વિ. ગોપાલ લાલદાસ ૮૩
૧૩૪૦ સર મંગલદાસ નથુબાઈ વિ. કીરનાબાઈ ૬૯
૧૩૪૧ સરસ્વતી વિ. માનુ ૪૯
૧૩૪૨ સરોદા વિ. તીનકૌરી ૨૫
૧૩૪૩ સરોદા સુંદરી દેવી વિ. ગોર્વાદમણી દેવી ૩
૧૩૪૪ સવજી દેવકરણુ વિ. કરતુરબાઈ ૧૧૨
૧૩૪૫ સવદાસ બીબી વિ. મોહીદ્રોનાય ૧૦
૧૩૪૬ સાઈ કોમના રૂપાવર વિ. શ્રીનીવાસરાવ ૧૭૮
૧૩૪૭ સાકવરબાઈ વિ. બવાનજી ૭૮
૧૩૪૮ સ્ટાલકાર્ટ વિ. ગોપાલ પાંડે ૧૧૫
૧૩૫૦ સાત્રા ખુમાજી વિ. તાતીયા હનમંતરાવ ૪૩
૧૩૫૧ સાફુ વિ. બાઈજી ૧૫૬
૧૩૫૨ સાબુ બીબા વિ. ગહનતાનબાઈતી ૪૦
૧૩૫૩ સામકુંવર વિ. ગયાદીન ૪૦
૧૩૫૪ સામચરણુ વિ. રૂપદાસ ૬૮
૧૩૫૫ સામલબાઈ વિ. સોમસ્તર ૧૧૫
૧૩૫૬ સામલાલદત વિ. સુદામનીદાસી ૩૨
૧૩૫૭ સામલાલ સેઠ વિ. હરોસુંદરી ૬૦
૧૩૫૮ સામાસુંદરી વિ. જમનાં ૬
૧૩૫૯ સામાસુંદરી વિ. સુરત ચંદરદત ૫

୧୩୧୦	ସାଧୀନାଥ ଶିଳାଧି ବି. କୁମ୍ଭାରେଡ଼ିଆର	୧୦୮
୧୩୧୧	ସାଧୀନରାମ ବି. ଶ୍ଵଳତାପ୍ରସାଦ	୪୫
୧୩୧୨	ସାଧୁ ବି. ଚଣ୍ଡି...	୭୬
୧୩୧୩	ସାବିତ୍ରୀଲାଧି ବି. ଲକ୍ଷ୍ମୀଲାଧି	୭୭
୧୩୧୪	ଶ୍ରୀଔଷ୍ଣୁଲାଭଶାଂ ବି. ଧୀରନରାୟଣ...	୧୨
୧୩୧୫	ଶ୍ରୀଔଷ୍ଣୁ ଗୋବିନ୍ଦ ବି. ସାମନାରାୟଣ	୬୩
୧୩୧୬	ଶ୍ରୀଔଷ୍ଣୁ ନାରାୟଣଶାଂ ବି. ଶ୍ରୀରାମ ପ୍ରସାଦ	୧୧୭
୧୩୧୭	ଶ୍ରୀଔଷ୍ଣୁ ନାରାୟଣଶାଂ ବି. ଶ୍ରୀରାମ	୧୨୯
୧୩୧୮	ଶ୍ରୀଔଷ୍ଣୁ ପ୍ରସାଦଶାଂ ବି. ଶ୍ରୀରାମ	୧୩୦
୧୩୧୯	ଶ୍ରୀଔଷ୍ଣୁ ନରାୟଣ ବି. ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀରାମ	୧୩୩
୧୩୨୦	ଶ୍ରୀଔଷ୍ଣୁ ନରାୟଣ ବି. ନରାୟଣ	୧୩୦
୧୩୨୧	ଶ୍ରୀଔଷ୍ଣୁ ନରାୟଣ ବି. ନରାୟଣ	୩୩
୧୩୨୨	ଶ୍ରୀଔଷ୍ଣୁ ନରାୟଣ ବି. ନରାୟଣ	୬୦
୧୩୨୩	ଶ୍ରୀଔଷ୍ଣୁ ନରାୟଣ ବି. ନରାୟଣ	୭୬
୧୩୨୪	ଶ୍ରୀଔଷ୍ଣୁ ନରାୟଣ ବି. ନରାୟଣ	୮୧
୧୩୨୫	ଶ୍ରୀଔଷ୍ଣୁ ନରାୟଣ ବି. ନରାୟଣ	୨୪
୧୩୨୬	ଶ୍ରୀଔଷ୍ଣୁ ନରାୟଣ ବି. ନରାୟଣ	୮୦
୧୩୨୭	ଶ୍ରୀଔଷ୍ଣୁ ନରାୟଣ ବି. ନରାୟଣ	୧୧
୧୩୨୮	ଶ୍ରୀଔଷ୍ଣୁ ନରାୟଣ ବି. ନରାୟଣ	୧୩୬
୧୩୨୯	ଶ୍ରୀଔଷ୍ଣୁ ନରାୟଣ ବି. ନରାୟଣ	୧୧
୧୩୩୦	ଶ୍ରୀଔଷ୍ଣୁ ନରାୟଣ ବି. ନରାୟଣ	୧୦୮
୧୩୩୧	ଶ୍ରୀଔଷ୍ଣୁ ନରାୟଣ ବି. ନରାୟଣ	୧୦୫
୧୩୩୨	ଶ୍ରୀଔଷ୍ଣୁ ନରାୟଣ ବି. ନରାୟଣ	୧୦୫
୧୩୩୩	ଶ୍ରୀଔଷ୍ଣୁ ନରାୟଣ ବି. ନରାୟଣ	୮୮
୧୩୩୪	ଶ୍ରୀଔଷ୍ଣୁ ନରାୟଣ ବି. ନରାୟଣ	୪୨
୧୩୩୫	ଶ୍ରୀଔଷ୍ଣୁ ନରାୟଣ ବି. ନରାୟଣ	୩୦
୧୩୩୬	ଶ୍ରୀଔଷ୍ଣୁ ନରାୟଣ ବି. ନରାୟଣ	୧୦
୧୩୩୭	ଶ୍ରୀଔଷ୍ଣୁ ନରାୟଣ ବି. ନରାୟଣ	୫୪
୧୩୩୮	ଶ୍ରୀଔଷ୍ଣୁ ନରାୟଣ ବି. ନରାୟଣ	୬୦

૧૩૮૯	સીમાનીઅમાલ વિ. મુતામાલ	૫૬
૧૩૯૦	સીવ ગુલામસીંગ વિ. બારનસીંગ...	...	૧૧૦
૧૩૯૧	સીવજી હાસમ વિ. દાતુ માવજી	૧૧૧
૧૩૯૨	સીવદાઇ વિ. દુરગાપ્રસાદ	૮૧
૧૩૯૩	સીવપ્રસાદ વિ. ગંગામણી	૧૦૮
૧૩૯૪	સીવપ્રસાદસીંગ વિ. લીલાસીંગ	૧૧૪
૧૩૯૫	સીવરામ વિ. નારાયણ	૧૦૧
૧૩૯૬	સીવમુંદરી દેવી વિ. અસોમતી દેવી	૯૭
૧૩૯૭	સીવારામ વિ. રીસાબ ચોધરી	૧૨૫
૧૩૯૮	સીવીચીમા પીત્રાઇ વિ. જુહુસ્વામી	૧૬૮
૧૩૯૯	સીહાદાસી વિ. ગુરુ સેહાઇ	૧૧
૧૪૦૦	મુકીનાબાનું વિ. હરોચરણ બચ્ચ	૧૩
૧૪૦૧	મુખ્યાસીલાલ વિ. ગુમાનસીંગ	૪૩
૧૪૦૨	મુગનચંદ વિ. ગોપાલગીર	૨૧
૧૪૦૩	મુતુગણ વિ. સાવીત્રાદાઇ	૨૧
૧૪૦૪	મુંદરકુમારી દેવી વિ. ગદાધર પ્રસાદ	૨૫
૧૪૦૫	મુંદર નારાયણ વિ. ખીંદરામ	૧૪૬
૧૪૦૬	મુખ્યા ખીંચીલાલ વિ. મુખ્યા દુરગાલાલ	૧૭૭
૧૪૦૭	મુખ્યારામ વિ. રામરાવ	૧૦૧
૧૪૦૮	મુખ્યાલુરામાલ વિ. અમીકુતીયામાલ	૩૫
૧૪૦૯	મુખ્યીરામ ખેગમ વિ. જુહુચંસ મુહાઇ	૧૬૦
૧૪૧૦	મુખંધ કુવરીદાસી વિ. ચંદમણીદાસી	૧૬૩
૧૪૧૧	મુરજીવંસી કુંવર વિ. સીમોપ્રસાદસીંગ	૯૬
૧૪૧૨	મુરજીકાંતનંદી વિ. મોહસ ચંદરદત	૪૦
૧૪૧૩	મુરજીપ્રસાદ વિ. રાજ કીશનપ્રસાદ	૧૬૪
૧૪૧૪	મુરજીમણીદાઇ વિ. સદાનંદ	૧૩૯
૧૪૧૫	મુરતચંદર વિ. રાજકિસન મુકરજી	૧૪૮
૧૪૧૬	મુરતચંદરસેન વિ. મધુરાનાથ	૭
૧૪૧૭	મુરતના કલેક્ટર વિ. ધીરસીંગજી	૩૩

૧૪૧૮	સુરખનારાયણ ઓધરી વિ. સાવગોવીંદ	૪૭
૧૪૧૯	સુરાયા લિ. લક્ષ્મી	૫૬
૧૪૨૦	સુરેદ્રોનાથરાય વિ. મસામત હીરામની	૧૭
૧૪૨૧	સેખ નાયતઅલી વિ. મસામત રામપ્રીયા...	૧૮
૧૪૨૨	સેખ કરીમખાન વિ. કમરુદ્દીન	૧૨૯
૧૪૨૩	સેખ ગુલામ અહીયા વિ. જ્યેષ્ઠમંગલ	૧૨૪
૧૪૨૪	સેખગોવીંદદાસ વિ. રણછોડ	૧૨૯
૧૪૨૫	સેખમહમદહુસેન વિ. સાહ મોશન અલી	૧૨૬
૧૪૨૬	સેખા વિ. મકના	૧૩૦
૧૪૨૭	સેઠ ગોવીંદદાસ વિ. રણછોડ	૮૩
૧૪૨૮	સેનગામા વિ. બંકાટાચારણ	૮૪
૧૪૨૯	સેવકરામરાય વિ. સૈયદમહમદ	૬
૧૪૩૦	સૈયદ અમીર અલી વિ. મોહીદ્રોનાથ	૧૦
૧૪૩૧	સૈયદઅસનઅલી વિ. સાહોકી બીબી	૧૨૪
૧૪૩૨	સૈયદતીસાવરઅલી વિ. દુર્જબીહારીલાલ	૧૩૭
૧૪૩૩	સોદાખર્દપ્રસાદ સાહુ વિ. લતીફ અલીખાન	૧૬૮
૧૪૩૪	સોનાતન ખૈસાક વિ. શ્રીમતી જગતસુંદરી	૧૦૬
૧૪૩૫	સોનાતન મીતર વિ. રતનમાતમ	૨૦
૧૪૩૬	સોમાસેખારાજ વિ. સુભદ્રામાજી	૩૩
૧૪૩૭	સોશી વિ. તારોદેવરરાય	૧૭
૧૪૩૮	સોદામની વિ. જોગેસ	૧૦૮
૧૪૩૯	સંકરપ્રસાદ વિ. ગૌરીપ્રસાદ	૩
૧૪૪૦	સંગાપા વગેરે વિ. સાહનકેનગી	૧૧૦
૧૪૪૧	સંતોષરામ વિ. ગીરીપાઠક	૧૩૩
૧૪૪૨	સબુચંદર ઓધરી વિ. નારીણદેવી	૪૦

શ્રી.

૧૪૪૩	શ્રીગજપતી નીલમણી વિ. શ્રીગજપતી રાધામણી	...	૧૫૭
૧૪૪૪	શ્રીનાથગંગોપાદીયા વિ. સારખામાંગલા દેવી	...	૧૮૩

૧૪૪૫	શ્રીનાથદત્ત વિ. નંદકિસોર
૧૪૪૬	શ્રીનારાયણ ખીરા વિ. ગુરૂપ્રસાદ૧૧૩
૧૪૪૭	શ્રીનારાયણ ખીતર વિ. કિસનમુંદરીદાસી ૩૮
૧૪૪૮	શ્રીનારાયણ ખીતર વિ. કુંસ્તમુંદરી ૩૯
૧૪૪૯	શ્રીનીવાસતીમાળા વિ. ચીંતામણીસીવાળા ૩૭
૧૪૫૦	શ્રીનીવાસમાલ વિ. બીઓપાલાલ૧૪૧
૧૪૫૧	શ્રીનીવાસમાલ વિ. વીજામાલ૧૪૧
૧૪૫૨	શ્રીમતી ઉમાદેવી વિ. ગોકુલાનંદદાસ ૩૬
૧૪૫૩	શ્રીમતી ઉમાદેવી વિ. ગોકુલાનંદદાસ ૫૧
૧૪૫૪	શ્રીમતી ચંદરમણી વિ. જ્યેષ્ઠકિસન ૬૧
૧૪૫૫	શ્રીમતી તારામુંદરી વિ. શ્રીમતી રાક્ષસંજરી૧૨૦
૧૪૫૬	શ્રીમતી દીપ્તીમાર્ગ વિ. કુરગાપ્રસાદ ૨૮
૧૪૫૭	શ્રીમતી દેવી વિ. રાણીકુંદ ૫૭
૧૪૫૮	શ્રીમતી નીલોકીસોરીદાસી વિ. જ્યેષ્ઠદ્રોનાથ ૭૮
૧૪૫૯	શ્રીમતી નામગરીનીદાસી વિ. મકનલાલદત્ત ૭૮
૧૪૬૦	શ્રીમતી પદમણીદાસી વિ. શ્રીમતી જગતંબા૧૦૦
૧૪૬૧	શ્રીમતી પુરણીમા વિ. દ્રુપદીદાસી ૬૨
૧૪૬૨	શ્રીમતી રત્નતીદાસી વિ. સીખચંદર૧૩૮
૧૪૬૩	શ્રીમતી રૂકીની વિ. કેદારનાથ ઘોંસ ૭૫
૧૪૬૪	શ્રીમતી સરસ્વતીદાસી વિ. પુરણોચંદરરાય...૧૪૧
૧૪૬૫	શ્રીમતી સામીમુંદરી વિ. કારતીકચરણ૧૦૨
૧૪૬૬	શ્રીમતી સુખીમની વિ. મહેદ્રનાથ૧૦૫
૧૪૬૭	શ્રીમતી સુરજમણી વિ. દીનોબંધુ૧૩૮
૧૪૬૮	શ્રીરધુનંદા વિ. શ્રીજ્યોત્સ્નાકિસોર ૨૭
૧૪૬૯	શ્રીરામખોસ વિ. શ્રીનાથદત્ત ૨
૧૪૭૦	શ્રીરામબટાચારણ વિ. પુદોમુખીદેવી ૮૫
૧૪૭૧	શ્રીરામુલુ વિ. સમાધા ૩૭
૧૪૭૨	શ્રીવીરાદા વિ. શ્રીજ્યોત્સ્નાકિસોર ૨૭
૧૪૭૩	શ્રી શ્રીચંદ્રમાલા વિ. શ્રીમુખતામાળા ૩૯

હ.

૧૪૭૪ હકમામાનજી વિ. મેમણઅમ્બજાજી ૧૫૦
૧૪૭૫ હભરી વિ. સંકર ૧૨૪
૧૪૭૬ હનુમાન ત્રવાડી વિ. આરાઈ ૩૬
૧૪૭૭ હનુમાન દતરાય વિ. કિસનકિસોર ૪૫
૧૪૭૮ હનુમાનપ્રસાદ વિ. બાણુકુમન રાજકુંવરી ૧૪
૧૪૭૯ હરજીવન આણુદરામ વિ. નારાયણ હરીભાઈ ૬૫
૧૪૮૦ હરજીઅંદર વિ. હરોમોહન ૩૭
૧૪૮૧ હરદયાલસીંગ વિ. હરલાજ ૧૨૫
૧૪૮૨ હરદારસીંગ વિ. લક્ષ્મનસીંગ ૬૯
૧૪૮૩ હરપ્રસાદ વિ. સીઆદયાલ ૧૨૨
૧૪૮૪ હરખોજી વિ. હરગોવીંદ ૧૨૩
૧૪૮૫ હરોકિસોર વિ. જીગલકિસોર ૧૧૮
૧૪૮૬ હરીદાસદન વિ. શ્રીમતી ઉપુરણા ૫૩
૧૪૮૭ હરીપ્રસાદ વિ. બાપુજી ૧૦૬
૧૪૮૮ હરીભટ્ટ વિ. દામોદરભટ્ટ ૫૪
૧૪૮૯ હરીમાધાજી વિ. વાસુદેવ ૧૭૪
૧૪૯૦ હરીમોહન શાહ વિ. સોનાતન ૧૮૨
૧૪૯૧ હરીવલ્લભ ગંગારામ વિ. કેસવરામ ૬૬
૧૪૯૨ હરીસઅંદર મુકરજી વિ. મોખોદાદૃવી ૧૧૪
૧૪૯૩ હરીસઅંદર ભરૂકર વિ. બુલોમોમાઈ ૧
૧૪૯૪ હરીહરપ્રસાદરાય વિ. ગોકુલાનંદદાસ ૫૦
૧૪૯૫ હરેદ્રનારાયણના કામમાં ૧૩૮
૧૪૯૬ હરોદત નારાયણ વિ. વીરનારાયણ ૭૨
૧૪૯૭ હરોપ્રસાદરાય વિ. સીખોસકરી ૨૦
૧૪૯૮ હરોમોહન અધીકારી વિ. શ્રીમતી અબકમણી ૧૬૨
૧૪૯૯ હરોમુંદરી વિ. અંદરમાની ૩૪
૧૫૦૦ હરોમુંદરી દેવી વિ. રાજેસરી દેવી ૯૫
૧૫૦૧ હસનઅલી વિ. નાગામાલ ૩૫
૧૫૦૨ હાજીઈમમાલના કામમાં ૧૨૨

૧૫૦૩ હારાધનનાગ વિ, હસિરચંદર ખોસાં	૭
૧૫૦૪ હાલોવે વિ. વાહદામ્બલી	૧૧૪
૧૫૦૫ હિંદુસ્તાનના સેક્રેટરી વિ. કામીતીરાય	૬૪
૧૫૦૬ હિનગનખાન વિ. જંગાપ્રસાદ	૧૩૦
૧૫૦૭ હિરાનાથકુંવર વિ. રામનારાયણ	૧૫૪
૧૫૦૮ હિરાલાલ વિ. મસામત કૌસલા	૮૪
૧૫૦૯ હિરાલાલ વિ. મુરતલાલ	૧૨૭
૧૫૧૦ હિરાલાલ શાહ વિ. જદમચંદર	૬૦
૧૫૧૧ હિરાસીંગ વિ. પરજરસીંગ	૧૩૫
૧૫૧૨ હુધામતરાવ વિ. ગોવીંદરાવ	૩૭
૧૫૧૩ હુરાધન મુકરજી વિ. મથુરાનાથ	૩૭
૧૫૧૪ હુલાસકુંવર વિ. કામીપ્રસાદ	૧૪૯
૧૫૧૫ હેતસીંગ વિ. દેવસીંગ	૧૧૨
૧૫૧૬ હેતકુંવર વિ. હંસકુંવર	૨૯
૧૫૧૭ હેમકુંવર વિ. અન્નેધ્યા	૮૭
૧૫૧૮ હેમતમીંગજી વિ. ગણુપતસીંગજી	૭૭
૧૫૧૯ હેમનાથખોસાના કામમાં	૧૭૪
૧૫૨૦ હેનુમાનતામા વિ. રામગિડી	૩૮
૧૫૨૧ હેમાના વિ. તીમાના	૮૨
૧૫૨૨ હેયમોયમતી દેવી વિ. કુરુણામાઈ	૮૬

(૫૫)

અનુક્રમણિકા.

આલતો નંબર.	અ	પ્રષ્.
૧ અગ્રક્રીયાધિકાર	૧૨૨
૨ અટકળ, જીવો અનુમાન	૧
૩ અર્ધરક્ત સંબંધ, જીવો દુરનાં સગાં	૫૫
૪ અબવસ્થ, જીવો બરણપોષણ	૭૬
૫ અનુમાન	૧
૬ અપાત્રતા, જીવો વારસો	૧૫૧
૭ અવિભક્ત કુટુંબ, જીવો મજબૂત કુટુંબ	૧૧૦
૮ એક રક્ત સંબંધ, જીવો દુરનાં સગાં	૫૫
૯ આધાર પુસ્તક, જીવો ગ્રંથ	૧૮
૧૦ ઇનામ, જીવો બક્ષાસ	૬૫
૧૧ ઉત્તરાધિકાર	૪
૧૨ ઓરત, જીવો સ્ત્રી	૧૭૭
	ક	
૧૩ કરજ	૧૨
૧૪ કલ્પના, જીવો અનુમાન	૧
૧૫ કુટુંબ રીવાજ	૧૬
૧૬ કુળાચાર, જીવો કુટુંબ રીવાજ	૧૬
	ખ	
૧૭ ખાધખોરાકી, જીવો બરણપોષણ	૭૬
૧૮ ખોરાકી પોસાકી, જીવો બરણપોષણ	૭૬
	ગ	
૧૯ ગુજરાત, જીવો બરણપોષણ	૭૬
૨૦ ગુરુ	૨૦
૨૧ ગોત્રજ, જીવો દુરનાં સગાં	૫૫
૨૨ ગોર	૨૦
૨૩ ગ્રંથ	૧૮

(૫૬)

ધ

૨૪ ધરેણીયું ૨૧

ચ

૨૫ ચાંલ, જીવો રીવાજ ૧૨૧

૨૬ ચેલો ૨૧

છ

૨૭ છુટા છેડા... ... ૨૨

૨૮ છોકરી, જીવો દીકરી ૫૦

૨૯ છોકરી, જીવો દીકરી ૪૪

જ

૩૦ જનેતા, જીવોમા ૧૧૯

૩૧ જમાન ૨૨

૩૨ જીદારો, જીવો ભાગ ૯૨

ટ

૩૩ ટ્રષ્ટી ૨૨

ત

૩૪ તર્ક, જીવો અનુમાન ૧

૩૫ તાકીદ હુકમ ૨૨

૩૬ દત્તક ૨૩-૪૪

૩૭ દત્તકચંદ્રિકા, જીવો ગ્રંથ ૧૮

૩૮ દત્તક મિમાંસા, જીવો ગ્રંથ ૧૮

૩૯ દાન મિલકત, જીવો ધરમાદા મિલકત ૫૭

૪૦ દાયકર્મસંગ્રહ, જીવો ગ્રંથ ૧૮

૪૧ દાયભાગ, જીવોગ્રંથ ૧૮

૪૨ દીકરાનો દીકરો ૪૯

૪૩ દીકરાની વહુ ૪૯

૪૪ દીકરી ૫૦

૪૫ દીકરીનો દીકરો ૫૪

૪૬ દીકરો ૪૪

(૫૭)

૪૭ દુરનાં સગાં	૫૫
૪૮ દેણું, જીવો કળી	૧૨
૪૯ દેવ નિમીત મિલકત, જીવો ધરમાદા મિલકત...	૫૭
૫૦ દેવું, જીવો કળી	૧૨
૫૧ દોહીતો, જીવો દીકરીનો દીકરો	૫૪

ધ

૫૨ ધણીધણીઆણી, જીવો સ્ત્રી અને પુરુષ	૧૭૮
૫૩ ધરમાદા મિલકત...	૫૭

ન

૫૪ નજર, જીવો બક્ષીસ	૯૫
૫૫ નાલાયક, જીવો વારસો	૧૫૩

પ

૫૬ પતી પતની, જીવો સ્ત્રી અને પુરુષ	૧૭૮
૫૭ પાથું એકઠા થવું જીવો ફરીથી એકઠા થવું	૯૪
૫૮ પાલણપોષણ, જીવો ભરણ પોષણ...	૭૬
૫૯ પિતા, જીવો બાપ	૭૦
૬૦ મિત્રાઈ, જીવો દુરનાં સગાં	૫૫
૬૧ પુત્ર, જીવો દીકરો	૪૪
૬૨ પુત્રી, જીવો દીકરી	૫૦
૬૩ પુત્રયોગ, જીવો ફરીથી એકઠા થવું...	૯૪
૬૪ પુરાવાનો બોજ	૯૦
૬૫ પાત્ર, જીવો દીકરાનો દીકરો	૪૯

ફ

૬૬ ફરીથી એકઠા થવું...	૯૪
-----------------------	-----	-----	-----	-----	----

બ

૬૭ બક્ષીસ	૯૫
૬૮ બાઇડી, જીવો સ્ત્રી	૧૭૭
૬૯ બાપ	૭૦

૭૦ આપદાદાની મિલકત, જીવો વડીલો પારજીત મીલકત ...	૧૩૪
૭૧ બેનામી ખરીદદાર ..	૭૩
૭૨ બેહેન ...	૭૪
૭૩ બેહેનનો દીકરો, જીવો બાણેજ ...	૧૦૮
૭૪ બેરી, જીવો સ્ત્રી ...	૧૭૭
૭૫ બંધુ, જીવો દુરનાં સગાં ...	૫૫

ભ

૭૬ ભત્રીજો..	૭૫
૭૭ ભરણપોષણ ...	૭૬
૭૮ બાઈ ...	૮૬
૭૯ બાઈડો બાઈડી, જીવો સ્ત્રી અને પુરુષ ...	૧૭૮
૮૦ બાગ ...	૯૨
૮૧ બાણેજ...	૧૦૮
૮૨ ભાતજ, જીવો ભત્રીજો ...	૭૫
૮૩ ભેટ, જીવો બક્ષીસ ...	૬૫
૮૪ ભાગવટો કરનાર, જીવો વહીવટ કરનાર ...	૧૪૩

મ

૮૫ મજ્યાઈ કુંડુંમ ...	૧૧૮
૮૬ મનું, જીવો ગ્રંથ ...	૧૮
૮૭ મરદ ઘોરત, જીવો સ્ત્રી અને પુરુષ...	૧૭૮
૮૮ મહંત ...	૧૧૯
૮૯ મા ...	૧૧૯
૯૦ માતા, જીવો મા ...	૧૧૯
૯૧ મામો, જીવો દુરનાં સગાં ...	૫૫
૯૨ મિતાક્ષરો, જીવો ગ્રંથ ...	૧૮
૯૩ મત્યુપત્ર, જીવો વસીયતનામું ...	૧૩૯
૯૪ મુરતી, ...	૧૨૧

ર

૯૫ રખત્રાજ, જીવો વાલી ...	૧૪૬
---------------------------	-----

૬૬ રવૈયો, જીવો રીવાજ ૧૨૧
૬૭ રસમ, જીવો રીવાજ ૧૨૧
૬૮ રક્ષણ કરતા, જીવો વાલી... ૧૪૬
૬૯ રીત, જીવો રીવાજ ૧૨૧
૧૦૦ રીવાજ—	:	... ૧૨૧

લ

૧૦૧ લગન ૧૩૧
---------	-----	-----	-----	--------

વ

૧૦૨ વટલીજીવું ૧૩૩
૧૦૩ વડીલો પારજીત મિલકત ૧૩૪
૧૦૪ વધારો... ૧૩૮
૧૦૫ વરવહુ, જીવો સ્ત્રી અને પુરુષ ૧૭૮
૧૦૬ વ્યવહાર મધુખ, જીવો ગ્રંથ ૧૮
૧૦૭ વસીયતનામું ૧૩૯
૧૦૮ વસીયત, જીવો વસીયતનામું ૧૩૯
૧૦૯ વહીવટ કરનાર... ૧૪૩
૧૧૦ વાંટો, જીવો ભાગ ૬૨
૧૧૧ વાલી ૧૪૬
૧૧૨ વાલીવારસ, જીવો વાલી... ૧૪૬
૧૧૩ બાજ ૧૪૯
૧૧૪ વારસનામું, જીવો વસીયતનામું ૧૩૯
૧૧૫ વારસો ૧૫૧-૧૫૪
૧૧૬ વિદ્યાર્થી, જીવો ચેલો ૨૧
૧૧૭ વિધવા ૧૫૭
૧૧૮ વિભાગ, જીવો ભાગ ૬૨
૧૧૯ વિરમિત્રોદય, જીવો ગ્રંથ ૧૮
૧૨૦ વિવાહ, જીવો લગન ૧૩૧
૧૨૧ વેચાણ ૧૬૯
૧૨૨ વેબીસાલ, જીવો સગપણ... ૧૭૩

૧૨૩ વેસવાલ, જીવો સગપણ	૧૭૩
૧૨૪ વેહેચણ, જીવો ભાગ	૬૨
૧૨૫ 'વેહેવાર' ચલાવનાર, જીવો વહીવટ કરનાર	૧૪૩
૧૨૬ વૈવટ, જીવો રીવાજ	૧૨૧
૧૨૭ વંસપરંપરાની મિલકત, જીવો વડીલોપારણત મિલકત	૧૩૪

સ

૧૨૮ સગપણ	૧૭૩
૧૨૯ સગાઈ, જીવો સગપણ	૧૭૩
૧૩૦ સગીર ઉમરનાં છોકરાં	૧૭૪
૧૩૧ સગોત્ર, જીવો દુરનાં સગાં... ..	૫૫
૧૩૨ સન્ધ્યાસી	૧૮૩
૧૩૩ સમાનોદક, જીવો દુરનાં સગાં	૫૫
૧૩૪ સરસ્તો, જીવો રીવાજ	૧૨૧
૧૩૫ સ્ત્રી	૧૭૭
૧૩૬ સ્ત્રીધન	૧૮૦
૧૩૭ સ્ત્રી અને પુરૂષ... ..	૧૭૮
૧૩૮ સ્ત્રીની મિલકત, જીવો સ્ત્રીધન	૧૮૦
૧૩૯ સાદી, જીવો લગન	૧૩૧
૧૪૦ સાધિજ્ય, જીવો દુરનાં સગાં	૫૫
૧૪૧ સાસુ	૧૮૩
૧૪૨ સારસ્તો, જીવો રીવાજ	૧૨૧
૧૪૩ શિષ્ય, જીવો એલો	૨૧
૧૪૪ સંતાન	૧૮૪
૧૪૫ સંબંધ, જીવો સગપણ	૧૭૩

અનુમાન.

૧. કોઈ હિંદુ કુટુંબ આવાપીવામાં કોણું હોય અને મિલકતે પણ કોમી હોય તો વિરૂધ સાબીત થતાં સુધી એ કુટુંબના માણસોના કબજામાં જ મિલકત હોય તે મજબૂરી મિલકત છે એવું અનુમાન કરવા હિંદુ ધર્મશાસ્ત્ર કહે છે—ધરમદાસ પાંડે વગેરે વિરૂધ, મસામત સામા મુંદરીદ્દવી. ૧ વી. રી. પ્ર. ૪૩ મણી સરમા વિ. બોમ્બે સરમા ૨ વી. રી. પ્ર. ૮૬ બાનું વિરૂધ કાસીરામ હ. બા. રી. ૩ કબજા પ્ર. ૩૧૫.

૨. કોઈ હિંદુ કુટુંબ આવાપીવામાં અને રહેવામાં જીલ્લો હોય એ કુટુંબ મજબૂર મજબૂર છે એવું અનુમાન થઈ શકે—જનનકુંવર વગેરે વિરૂધ, રધુનંદનલાલ સાહુ વગેરે ૧૦ વી. રી. પ્ર. ૧૪૮.

૩. વિરૂધ સાબીત થતાં સુધી દરેક હિંદુ કુટુંબ આવાપીવામાં પ્રજામાં અને મિલકતમાં કોણું છે એવું અનુમાન થાય છે—નારાયણ દેશપાંડે વિરૂધ, આનાજી દેશપાંડે હ. બા. રી. ૫ મુંબઈ પ્ર. ૧૩૦.

૪. કોઈ હિંદુ કુટુંબના બાહ્યોમાંનો એક બાઈ જીલ્લો ધરમાં રહેતો હોય પણ કુટુંબની મિલકતનો તો તે મજબૂરી હોય તેમ ઉપ-ચોર કરવામાં આવતો હોયતો એ એક બાઈ જીલ્લો રજાથી કુટુંબ મજબૂર છે તે મહી ગયું એવું અનુમાન થઈ શકે નહીં—મસામત બીલાસ કુંવર વિરૂધ, જોતાની બક્ષ વગેરે. માર્સરીપોર્ટ પ્ર. ૧૪૧.

૫. મજબૂરી મિલકતના સંબંધનાં જ દસ્તાવેજ થયાં હોય તે એક જ બાહ્યના નામનાં થયાં હોય પણ તે સર્વેથી જોડો બાઈ હો-વાથી વહીવટ કરનાર હોય તો તેમ થવા સંભવ છે. પણ એ કારણથી કુટુંબ મજબૂર છે તે મહી ગયાનું અનુમાન થઈ શકે નહીં—જનકીદાસી. વિરૂધ કિસ્તોકોમલસોંગ. માર્સરીપોર્ટ પ્ર. ૬ મસામત જસોદા વિરૂધ અન્નેધ્યાપ્રસાદ વગેરે ૨ હ. જી. નવી આગ્રા પ્ર. ૨૧૨ બાબા બીહારીલાલ વગેરે વિ. બાબા માધોપ્રસાદ વગેરે ૧ વી. રી. પ્ર. ૧૦.

૧. મજીયારી કુટુંબની મિલકતના ભાગ પાડી જીદારો થયે છે એવું સાબીત કરવામાં ન આવે ત્યાં સુધી કુટુંબ મળકુર મજીયારી છે એવું અનુમાન કરવું જોઈએ—મજીયારી મિલકતના કાંઈ ભાગ જીદાર જીદાર સંખ્યસે ધારણ કરતા હોયતો બાકીની મિલકત મજીયારી એવું અનુમાન કરવા હરકત નથી, મીરામધોસ વગેરે વિશ્વ શીનાથદત ઓધરી વગેરે ૭ વી. રી. પ્ર. ૪૫૧.

૨. કલકતા હાઈકોર્ટ એક કેસમાં ઠરાવ્યું છે કે મજીયારા કુટુંબની મીલકતની ઉપજ એટલી જીજ હોય કે ખાવાપીવાનું અર્થ કાઢતાં બાકી કાંઈ રહે નહીં એવા કુટુંબનાં માણસો પોતાની વિશ્વથી કાંઈ ફાયદાવાળા ધંધા કરી નાણાં મેળવતા હોય તો એવે પ્રસંગે એ નાણું મજીયારા કુટુંબની મિલકત છે એવું અનુમાન કરી શકાતું નથી—ધનુકધારીલાલ વિશ્વ મણપતલાલ વગેરે ૧૦ વી. રી. પ્ર. ૧૨૨.

૩. કુટુંબ મજીયારા હોય તેથી એ કુટુંબમાં રહેનારા એક સંખ્યસે અરીદ્દી મિલકત મજીયારા કુટુંબની મિલકતમાંથી અરીદ્દ કરી છે એવું અનુમાન કરવા હિંદુધર્મશાસ્ત્ર કહે છે—પણ એટલા ઉપરથીજ કાંઈ ભાગ મળી શકે નહીં. તે કુટુંબની અમુક સલીક છે એવું બતાવી તેમાંથી તે મિલકત અરીદ્દી હોવી જોઈએ એવું બતાવી રેવું જોઈએ—દીનાનાથ શાહ વિ. હરીનારાયણ શાહ ૧૨ બે. લા. રી. પ્ર. ૩૪૯. રાખીકાપ્રસાદદેવ વિ. ધરમદાસીદેવી ૩ બે. લા. રી. પ્ર. ૧૨૪. ફીસ્ટોઅંદર કરમોકર વિ. નાય કરમોકર ૧૨ બે. લા. રી. પ્ર. ૩૫૨ ખીલતઅંદર ધોસ વિ. કુંજલાલધર ૧૧ બે. લા. રી. પ્ર. ૧૬૪. સદાનંદ વિ. સુરજીમણી ૧૧ વી. રી. પ્ર. ૪૩૬.

૪. મદ્રાસ હાઈકોર્ટ ઠરાવ્યું છે કે અમુક મિલકત સ્વસંપ્રાદીત છે એવું સાબીત કરવામાં ન આવે ત્યાં સુધી મિલકત મળકુર વડીલોપારજીત છે એવું અનુમાન કરવું જોઈએ—વેલીનાથા ગાલ પીલાઈ વિ. પામી વગેરે ૧ મ. હા. રી. પ્ર. ૩૨૬.

૧૦. મજીયારા કુટુંબની વહીવટ કરનાર મજીયારા કુટુંબની જમીન સરકારની ચઢી મએલ જહેસુલ વસુલ કરવા મટિ હરાજ

યર્થ ગર્હ હોય તે જમીન બીજને નામ કરીથી ખરીદ કરેતો એ કરી ખરીદથી જમીન મળ્યારા કુટુંબની મિલકત છે એવું અનુમાન કરેવું જોઈએ કાસીદાસ મુકરજી વિ. મધુરાનાથ મેનરજી ૫ વી. રી. પ્ર. ૧૫૪.

૧૧. મળ્યારા કુટુંબની મિલકત ને આગળ વેસાઈ ગર્હ હોય તે મળ્યારા કુટુંબનો કોઈ સખસ ખરીદ કરે તો એ મિલકત મળ્યારા કુટુંબની મિલકત છે એવું અનુમાન કરેવું જોઈએ—
ચુર પ્રસાદરાય વગેરે વિ. દેવીપ્રસાદ ત્રવાડી ૬ વી. રી. પ્ર. ૫૮.

૧૨. કોઈ સખસની બાર વર્સ સુધી કાંઈ બાલ (ખખર) મળેલ ન હોય તો તે સખસ ગુજરી ગયો છે એવું અનુમાન યર્થ થકે છે—
જનમાળે મળમુદાર વિ. કિસબલાલ ઘોસ. ૨ બે. લા. રી. પ્ર. ૧૭૪. સરોદાસુંદરીદેવી વિ. ગોવીંદમણી દેવી ૨ બે. લા. રી. પ્ર. ૧૫૭. ચુરદાસ નાગ વિ. મેતીલાલ નાગ વગેરે. ૬ બે. લા. રી. પ્ર. ૧૬.

૧૩. કોઈ સખસ જાત્રાએ ગયો હોય તેના બાર વર્ષ સુધી કાંઈ ખખર ન આવે તો તે સખસ ગુજરી ગયાનું અનુમાન યર્થ થકે—
મસામત આનંદીકુન્નર વિ. ખીડુલાલ. ૧૮ વી. રી. પ્ર. ૬૬.

૧૪. મળ્યારા કુટુંબના માણસના કબજામાં ને મિલકત હોય તે મળ્યારા છે એવું અનુમાન કરવા હિંદુધર્મશાસ્ત્ર દરમિયાં છે પણ એવા સખસે કરેલું કરજ મળ્યાઈ છે એવું અનુમાન કરેવું નહીં જોઈએ—શંકરપ્રસાદ વિ. ગૌરીપ્રસાદ ૪. લા. રી. ૫ કલકત્તા પ્ર. ૩૨૧.

૧૫. કોઈ સખસ તેના બાપના ઘરમાં જન્મ્યો હોય અને તેના જન્મ થતી વખતે તેની મા તેના બાપની સ્ત્રી તરીકે ગણાતી હોય અને તેના જન્મ પછી તેના ઔરસ થીકરા તરીકે બાપે તેને ગણ્યો હોય તો એ સખસ તેના બાપનો ઔરસ હોય છે એવું અનુમાન કરેવું જોઈએ—રામામની અમાલ વિ. કુલનાથી નેમીપાર ૧૭ વી. રી. પ્ર. ૧.

ઉત્તરાધીકારી.

૧. વિધવાના ગુરતના ઉત્તરાધીકારી પાસે વિધવાની મિલકતનો કાંઈ કબજો હોય અને તેથી વિધવાએ મિલકતનું અધિકાર્ય રીતે ચેઆણ વગેરેથી મિલકતની બચ્ચા કરી હોય તે ૨૬ કરવા દાવા કરીએકે તેમ ન હોય તો એ ગુરતના ઉત્તરાધીકારી પછી જને ઉત્તરાધીકારીનો હક મળે તેમ હોય તે પોતાના બલિધના હકનું રક્ષણ કરવા દાવા કરી શકેછે. બાલગોવિંદરામ વિ. હીરસરાંણી ૧ વી. રી. પ્ર. ૨૫૫ પ્રાણવતી કુવર વિ. લાલકૃતે બાહાદુરસીંગ ૨ હેસરીપાર્ટ પ્ર. ૬૦૮ સામાસુંદરી વગેરે વિ. જમના ૨૪ વિ. રી પ્ર. ૮૬ બીઆણ આપાણ વિ. જગતનાથ વીડલ. ૧૦ મુ. હા. રી. પ્ર. ૩૫૧.

૨. ઉપરની હકીકત ન હોયતો એવો ફરીયાદ કરવાનો પ્રથમ હક ગુરતના ઉત્તરાધીકારીનોજ છે. ગુસેન વોકમણ વગેરે વિ. પુરસોતમ બામણ વગેરે. ૪ આગ્રા. હા. રી. પ્ર. ૨૩૮. મસામત રાધા વિ. મસામત કુવર ૧ વી. રી પ્ર. ૧૪૮.

૩. ગુરતના ઉત્તરાધીકારીએ એ ફરીયાદ કરવાનો પોતાનો હક તેની પછી હકદાર યનાર ઉત્તરાધીકારીને આપી દાંધો હોય અથવા પોતાની પરવાનગી આપી હોય તો પછી ગુરતના ઉત્તરાધીકારીએ ફરીયાદ કરી નથી એવું ફરાવાય નહીં. અમરસીંગ વિ. મરદન સીંગ ૨ અ. હા. રી. પ્ર. ૩૧.

૪. વિધવા અધિકાર કારણસર મિલકતની બચ્ચા કરતી હોય અને તેનો ગુરતનો ઉત્તરાધીકારી કાંઈ કણવાથી અથવા આંખ આડા કાન કરી તે બચ્ચા કરતી તેને અટકાવવા કાંઈ ઉપાય ન હોય તો તેની પછી યનાર ઉત્તરાધીકારી એ દાદ માગી શકેછે— રૂપનાથ વગેરે વિ. ઠાકોરી વગેરે. હા. રી. ૪ કલકતા. પ્ર. ૧૧ હોરીદત વિ. ગુરસેહાદ હા. રી. ૨ અલા. પ્ર. ૪૧.

૫. આવા દાવાવિધવા મિલકતની બચ્ચા કરે ત્યારથી બાર વર્ષમાં કરવા ઉત્તરાધીકારીનો હક છે.—ખાસિનાથ સરમા વિ. સોમીમુખી ૨૦ વી. રી. પ્ર. ૧. ગોપાલ મલીક વિ. અનુપચંદર દાવ વગેરે ૧૧ વી. રી. પ્ર. ૧૮૩ જવાબા બદલ વિ. ધરણસીંગ ૧૦ મુ. હા. અ. પ્ર. ૫૧૦.

૧. વિધવા કાંઈ મિલકત ગેર બાળખી રીતે ઉડાવદિતી હોય તેને અટકાવ કરવા ઉત્તરાધીકારીને ફરીયાદ કરવા હક છે—જોડી મીસર વિ. છામામીસર ઇ. ભા. રી. ૧ કલકતા પ્ર. ૧૯૮ જોમીસ-રી વિ. રામનાથ ઇ. ભા. રી. ૧ અલાહાબાદ પ્ર. ૩૭૧.

૨. વિધવા કાંઈ પણ ગેરબાળખી કૃત્ય કરી મિલકતની અવસ્થા કરતી નહોતી તો વિધવાના મરણ પછી પોતાનો ઉત્તરાધીકારી તરીકેનો હક છે તે નકી કરી આપો એવા દાવો ઉત્તરાધીકારી કરીશકતો નથી—શ્રીમાનસીંગ વગેરે વિ. વાહારી બાલસીંગ ઇ. ભા. રી. ૮ કલ. પ્ર. ૧૨ કામીકાપ્રસાદરાય વિ. જગતના દોસી જ બે. ભા. રી. પ્ર. ૫૦૮.

૩. વિધવાના કબજામાં મિલકત હોય તે ઉપરથી વિધવા પોતાનો હક જોડી દે તો તેની જીંદગીમાં પણ તેના ઉત્તરાધીકારી વારસો સેવા હકદાર થાયછે—પ્રતાપચંદ્રરાય ઓધરી વિ. શ્રીમતી જોયમણી દેવી. ૧ વી. રી. પ્ર. ૯૮ સામામુંદરી વિ. સુરતચંદર દત્ત ૮ વી. રી. પ્ર. ૫૦૦ ગંગાપ્રસાદ કુંવર વિ. સંયુનાથ અરમોન ૨૨ વી. રી. પ્ર. ૩૯૩ નફરદાસ રાય વિ. માધુમુંદરી ઇ. ભા. રી. ૫ કલકતા પ્ર. ૩૩૨ બાબા કુંદનલાલ વગેરે વિ. બાબા કાલીપ્રસાદ વગેરે ૨૨ વી. રી. પ્ર. ૩૦૭

૪. વિધવા પોતાનો હક જોડી દે તથા જે ઉત્તરાધીકારી વારસો તે તેઓ વારસ નથી પણ અમ વારસ છે એ એવું કહેનારા અપ-સોને દાવો કરવાનું કારણ એ ઉત્તરાધીકારી એ વિધવા પાસેથી કબજાને મેળવ્યો હોય ત્યારથી ઉત્તપન થાયછે—કામીકુમારે નામ વિ. કામીચંદરનાથ વગેરે ૬ વી. રી. પ્ર. ૧૮૦.

૫. સરકારની જમીનના ચઢી મએથ મહેસુલ માટે વિધવા પાસેની મિલકત વેચી દેવામાં આવે તો પછી હમેશ માટે એ મિલકત વેચાઈ મઈ એવું મણાવ છે. વિધવા મુજરી મવા પછી તેના ઉત્તરાધીકારીઓ એ ત્રિપે કાંઈ વાંધો ઉઠાવી શકે નહીં—તીલક ચ-કરમતી વિ. મદનજીમી ૧૨ વી. રી. પ્ર. ૫૦૪.

૬. વિધવાના મરણ પછી વારસો મળવાના હકદાર ઉત્ત-

રાધીકારીએ એ વારસો મળવાનો હક તે ઉત્તરાધીકારી ઉપરના હુકમનામાની બજાવણીમાં વેચવામાં આવે તો તે વેચાણ ૧૬ કરવા વિધવા ફરિયાદ કરવા હક ધરાવતી નથી—મસામત સીબકુંવર વિ. સોપીસાઈમ ૨ આગ્રા. હા. રી. પ્ર. ૨૫૫ ગૌરીદત વિ. રાધાગોવીંદ સાહ ૧૨ વી. રી. પ્ર. ૫૪.

૧૨. કલકતા હાઇકોર્ટે ડરાબું છે કે—ઉત્તરાધીકારીએ ઉપર ખતાવેલો હક હુકમનામાની બજાવણીમાં વેચાય નહીં—કોરાબકુંવર વિ. કોમલકુંવર વગેરે ૯ વી. રી. પ્ર. ૩૪ રામચંદ્ર તાંદ્રોદાસ વિ. ધરમોનારાયણ અકરબતી ૨૪ વી. રી. પ્ર. ૧૯૮

૧૩. વિધવાનો ઉત્તરાધીકારી તે વિધવાના મરણ પછી પોતાને મળવાનો હક કોઈને ત્યાં માંડી શકે છે. એ મંડાવી લેનાર સખસ કોઈ રીતે વિધવા મિલકત ઉઠાવી દેતી હોય તેનો અટકાવ કરવા ફરિયાદ કરી શકે છે—રાયચરણપાલ વિ. મસામતપેરીમની દાક્તી, માર્ક્સ રી-પોર્ટ પ્ર. ૧૨૨.

૧૪. વિધવાએ ફરીથી ભગ્ન કયું હોય તેમ જતાં તેની પાસે તેના આમળના ધણીની મિલકત હોય તે તેની પાસે ઉત્તરાધીકારીએ રહેવા દીધી હોય તો એ ઉત્તરાધીકારીનું એ કલ્પ તેમનેજ બંધનકારક છે પણ એ ઉત્તરાધીકારી ગુજ્યાં પછી તેના વારસાને એ કલ્પ બંધનકારક નથી તેઓ વિધવાને કાઢી મુકવા ફરિયાદ કરી કબજો મળવે—કેસો વગેરે વિ. મસામત જમનાં ૧ આગ્રા. હા. રી. પ્ર. ૧૪૦.

૧૫. વિધવાએ વેચાણખત વગેરે મિલકતના કરી આપેલા દસ્તાવેજ તેની હિંદગી પછી મારા વિરૂધ્ધ ઉપયોગી નથી એવું ડરાવી આપવા વિધવાના ઉત્તરાધીકારી ફરિયાદ કરી શકે છે—સેવકરામરાય વિ. સેવક મહમદ સમસુલ હોદા. ૩ બે. લા. રી. પ્ર. ૧૯૯ રામગતી કરમોકર વિ. બાઈસ્તોબચંદર મળબુંદાર. ૭ વી. રી. પ્ર. ૧૯૭ ગોવીંદમણી દાક્તી વિ. સામલાલ બૈસાક બે. લા. રી. ૨૫. નંબર પ્ર. ૪૮ કા-લીકુમાર ચૌધરી વિ. રામદાસ સાહ બે. લા. રી. ૨૫. નં. પ્ર. ૪૮ શ્રેરહરી શુર્ષ વિ. ખારીદાક્તી બે. લા. રી. ૨૫. નંબર પ્ર. ૪૮ બાલાજીતર નારાયણ વિ. મસામત ઉમાકુમારી વગેરે ૬ વી. રી. પ્ર. ૨૦૩ મસામત સીબકુંવરી વગેરે વિ. ભોમનસાઈમ વગેરે ૮ વી.

રી. પ્ર. ૧૫૫ જમનાથ વીઢલ વિ. આપાજી વીસરામ ૫ મું. હા.
 રી. પ્ર. ૧૧૦ હારાધનનાગ વિ. ઇસરચંદર જાસ ૬. વી. રી. પ્ર.
 ૨૨૨ ઉષોચચંદ જાહા વિ. ધનમની દેવી ૩ વી. રી. પ્ર. ૧૮૭ મ-
 સામત ગુહાબકુંવર વિ. સીખસેહાઈ વગેરે ૧ આગ્રા. હા. રી. પ્ર.
 ૫૫ મુરતચંદરસેન વિ. મથુરાનાથ ૭ વી. રી. પ્ર. ૩૦૩ જવાહાનાથ
 વગેરે વિ. કાલુ વગેરે ૩ આગ્રા. હા. રી. પ્ર. ૫૫ હરીશ્ચંદરસેન જ-
 રકર વિ. બોહમોમાઈદાસી ૫ વી. રી. પ્ર. ૧૩૧ આનંદમોહન મ-
 બીક વિ. હદ્રોમણી ચૌધરેન ૧૬ વી. રી. પ્ર. ૨૧૪ જૈકાંતનાથરાય
 વિ. શ્રીસચંદર મુકરજી ૧૫ વી. રી. પ્ર. ૬૬ ત્રીલોચન ચક્રવર્તી વિ.
 હિમેસચંદર લાહીરી ૭ કલકતા લા. રીપોર્ટ. પ્ર. ૫૭૧ મધુરામ
 જોન વિ. ગોરહરી ગુર્જ બે. લા. રી. ૨૫૯. નંબર પ્ર. ૪૮.

૧૬. સગો દીકરો અથવા ઓરમાન દીકરો પણુ ઉતરાધીકારી
 તરીકે આવી ફરિયાદ કરી શકે છે. યુમન મહંત વગેરે વિ. રાજેન્દ્ર
 સાહુ ૭ વી. રી. પ્ર. ૧૧૯

૧૭. દીકરી પણુ ઉતરાધીકારી તરીકે આવી ફરિયાદ કરી શકે
 છે—મસામત ગોહાબકુંવર વિ. સીખસેહાઈ વગેરે ૧ આગ્રા. હા.
 રી. પ્ર. ૫૫

૧૮. ઉતરાધીકારીને વારસામાં મળેલી મિલકતના સંબંધની
 સંધળી જવાબદારી તથા સધળા હક સાથે મિલકત વારસામાં મળે
 છે. રામમનોહરસીંગ વગેરે વિ. કુલદીપ નારાયણસીંગ વગેરે ૧૧
 વી. રી. પ્ર. ૫૧૫.

૧૯. વિધવાએ કરેલ મિલકતના વેચાણમાં ઉતરાધીકારીએ
 સાહેદી કરી હોય તો એ વેચાણ ઉડાઉખર્ચ કરવા કબ્જે છે એવી
 ફરિયાદ તે ઉતરાધીકારી કરી શકે નહીં—ગોપાલચંદર માના વિ.
 મોરમણીદાસી વગેરે ૬ વી. રી. પ્ર. ૫૨ કારતીક કરમોકર વિ. ધનીમની
 ઝામો ૧ વી. રી. પ્ર. ૨૬૮.

૨૦. વિધવા ગેરબ્યાજબી રીતે કાંઈ મિલકતનું વેચાણ કરતી
 હોય અથવા કબ્જે હોય તે વેચાણ તેની છંદગી પછી મારા વિરુદ્ધ
 હાથેગી નથી એવું રાજવી આપવા ઉપર બખ્ખા પ્રમાણે ઉતરાધી-

કારી ફરીવાર કરી શકે છે પણ એ મિલકત વિધવા પાસેથી અથવા
વેચાણુ સેનાર પાસેથી પોતાના કબજામાં અપાવવા ઉતરાધીકારી
ફરીવાર કરી શકતો નથી—હરપતનામ વિ. હસરચંદર બોસ. ૬ વી.
રી. પ્ર. ૨૨૨.

૨૧. કોરટ પણ એવા દાવામાં ઉતરાધીકારીને કબજા અપાવ-
વા હુકમ કરી શકતો નથી—ગોલકચંદરદાસ વિ. ગોપાલ કીશનસેન
૧ વી. રી. પ્ર. ૨૫૦.

૨૨. ઉતરાધીકારીને કબજા ન મળે પણ તે મિલકત માટે
મિનેનર (વહીવટ કરનાર) નીમી શકાય અને એવા મિનેનર તરીકે
ઉતરાધીકારીને નીમી શકાય છે—મસામત માહારાણી વિ. નંદોલાલ
મીસર ૧૦ વી. રી. પ્ર. ૭૭. રાધામોહનધાર વિ. રામદાસ દેવ ૩
એ. લા. રી. પ્ર. ૩૬૨.

૨૩. અલાહાબાદ હાઇકોર્ટે તો ડરાબુંડે કે વિધવાએ એવું ક-
લ કર્યું હોય કે તેથી હિંદુલા પ્રમાણે મિલકત ઉપરથી તેનો હક રદ
આતલ થાય તો એવે પ્રસંગે ઉતરાધીકારીને કબજા મળે—મસામત
કીસોરી વિ. ખીલારામ. ૧ અ. હા. રી. પ્ર. ૪૨૪.

૨૪. વિધવાના ઉતરાધીકારીને વિધવા ગુજરે ત્યારે ને સ્થાવર
જમમ મિલકત અવસ્થા કર્યા વગરની હોય તે વારસામાં મળે છે—
રામસેવકરાય વિ. સીતગોવીંદ સાહુ ૮ વી. રી. પ્ર. ૫૧૯ મસામત
હાકોર દીર્ઘ વિ. બુલકરામ ૧૦ વી. રી. પ્ર. ૩.

૨૫. વિધવા ગુજરી જાય ત્યારે ને ઉતરાધીકારી જીવતા હોય
તેનો હક તે મિલકત ઉપર ભાગે છે—લક્ષ્મીનારાયણસૂરીય વગેરે વિ.
ગુલસીનારાયણસૂરીય વગેરે. ૫ કલકત્તા સદર દીવાની અદાલત રો.
પ્ર. ૨૮૨ નોબીનચંદર વિ. હસનચંદર વગેરે. ૯ વી. રી. પ્ર. ૫૦૮.
બુખનમાઈ દેવી વિ. રામકીસોર આચારજી ૧૦ મુ. પ. અ.
પ્ર. ૪૭૯.

૨૬. વિધવાએ ગેરબાજબી રીતે કાંઈ મિલકત વેચી દેવા વ-
ગેરું કલ કર્યું હોય તો તે રદ કરવા માટે ઉતરાધીકારીને કાયો
કરવાનું કારણ તે વિધવા ગુજરે ત્યારે જ ઉત્પન્ન થાય છે—જી.
બીનચંદર અકરમતી વિ. હસરચંદર અકરમતી ૬ વી. રી. પ્ર.

૧૦૫. સ્રીધારીસૌમિ વિ. મસામત હદોદ્ધર ૧૦ વી. રી. પ્ર. ૨૩૦.
 રાજેન્દ્રોનાથ હાલદાર વિ. જોગેન્દ્રોનાથ મેનર ૧૫ વી. રી. પ્ર. ૪૧.
 અશ્વત્થનાથ માસ વિ. રાણેનીકાંતમીતર ૨૩ વી. રી. પ્ર. ૨૧૪.

૨૭. ધણીની વારસતરકે વિધવા ઉપર જે હુકમનામાં થયાં હોય તે કપટ વગર થયાં હોય તો તેના જવાબદારી ઉતરાધીકારી ઉપર પડે. કતામાનેચીઆર વિ. સીંગંગાના રાજ ૨ વી. રી. પ્ર. ૩૧ નંદુમાર વિ. રાધાકુંવરી ઇ.લા રી ૧ અલાહાબાદ પ્ર. ૨૮૨.

૨૮. વિધવાની જાત ઉપર કાંઈ હુકમનામાં થયું તો તે માટે ઉતરાધીકારી જવાબદાર નથી—નગેનદરચંદર ધોસ વિ. ભીમતીકા-
 મીનીદાસી ૮ વી. રી. પ્ર. ૧૦ મેળુનફુમે વિ. ધ્રોળખુખણુલાલ.
 ૨૪ વી. રી. પ્ર. ૩૦૬.

૨૯. પણ વિધવાએ જરૂરીઆતના કારણસર કર્જ લેવું હોય તેથી તેના જાત ઉપર હુકમનામાં થયું હોય તો તે કર્જ આપવા ઉતરાધીકારીની ફરજ છે—ચંદ્રાવલી દેવી વિ. ઓડી ૯ વી. રી. પ્ર. ૫૮૪.

૩૦. વિધવાએ કાંઈ ગફલતી કરી પોતે કરવું જોઈએ તે કલ્પ નહીં કરવાથી તેના ઉપર હુકમનામાં થયું હોય તો તે માટે ઉતરાધી-
 કારી જવાબદાર નથી—ધ્રોળખુખણુલાલ વિ. માહાદેવફુમે ૧૦ વી. રી. પ્ર. ૪૨૨.

૩૧. ઉતરાધીકારીના વડીલે મિલકતની કાંઈ બચસા કરી હોય તે બચસા કરવામાં વિધવાએ કાંઈટો આપ્યો હોય તો તે બચસા રદ કરાવવા માટે વિધવાની હયાતીમાં કાંઈ ફરીયાદ ઉતરાધીકારી કરી શકતો નથી—મસામત રામબંસીકુંવર વિ. મસામત માહેસકુંવર ૧ વી. રી. પ્ર. ૩૩૮.

૩૨. વિધવાએ કોઈ ફરીયાદ કરી હોય તે ફરીયાદનું છેવટ આવતા દરમીઆન તે યુજરી જાય તેથી તેના જગ્યાએ ઉતરાધી-
 કારી દાદી તરીકે દાખલ થાય આથી ઉતરાધીકારી તરીકે તે બીજા ફરીયાદ કરે તેને હંરકત થતો નથી—દીઓમનલકુંવર વિ. મસામત
 ફરજતકુંવર ૧૨ વી. રી. પ્ર. ૨૪૪.

૩૩. વિધવાએ કરેલ વેચાણ અયોગ્ય હોય તે ૨૬ કરવા-ઉલ્લાસી રાષ્ટ્રીયકારીએ બાર વર્ષ સુધી ફરીયાદ કરી ન હોય તો તે વેચાણ વિધવાની કુટુંબી સુધી કાયમ રહેશે. પણ તેથી તે ગુજરાતી બન્યા પછી તે ઉત્તરાધિકારી તરીકેનો હક બળવે તેને બાધ આવતો નથી—સેવક અમીરઅલી વિ. મોહિદ્રોનાથ બોસ ૨ વી. રી. પ્ર. ૨૭૧ બીહાસકુમારી વિ. મોહિદ્રોનાથ બોસ ૨ વી. રી. પ્ર. ૨૭૧ સવદાસ બીબી વિ. મોહિદ્રોનાથ બોસ ૨ વી. રી. પ્ર. ૨૭૧.

૩૪. કાયદાએ ઠરાવેલી મુદતમાં ઉત્તરાધિકારીએ ફરીયાદ કરી હોયતો પછી તુરત ફરીયાદ ન કરે તેથી વિધવાનું એ કલ્પ ઉત્તરાધિકારીએ સ્વીકારી મંજૂર રાખ્યું એવું કહે નહીં. કુલીપર્સોંગ વિ. બીકીસન પાંડે ૪ અ. હા. રી. પ્ર. ૮૩.

૩૫. આગળ કોઈ કામમાં ઉત્તરાધિકારીએ એ મિલકતના સંબંધમાં એવું કહ્યું હોયકે—એ મિલકતમાં હાલ મારો કાંઈ હક નથી આમ કહ્યાથી ઉત્તરાધિકારી તરીકે એ મિલકતના સંબંધમાં ફરીયાદ કરવાના તેના હકને કાંઈ પ્રતિબંધ આવતો નથી—મસામત સો-ભામી વિ. પ્રયાગ પાઠક ૧ અ. હા. રી. પ્ર. ૬૫.

૩૬. વિધવા મિલકતની ગેર વ્યવસ્થા કરતી હોય તે ૨૬ કરવા માટે વિધવાની હયાતીમાં ઉત્તરાધિકારીએ કાયદાએ ઠરાવેલી મુદતની અંદર ફરીયાદ કરી હોય તે નામંજૂર થઈ હોય તેથી વિધવાના મરણ પછી ઉત્તરાધિકારી તરીકે તેના હકની ફરીયાદ કરવા ઉત્તરાધિકારીને પ્રતિબંધ આવતો નથી—કુરગાયરણ વિ. કાસીચંદ્ર મોહનો માર્સ રીપોર્ટ પ્ર. ૫૩૬ ઉધરસોંગ વિ. મસામત રાણી કુવર ૧ આ. હા. રી. પ્ર. ૨૩૪.

૩૭. ઉત્તરાધિકારીની વિધવા મા તે ઉત્તરાધિકારીનો હક કુબાવી સંબંધી મિલકત વસાવવાનારું કરી કોઈને આપીદેતી હોય તો તેમ કરતી તેને અટકાવવા તથા તેનો હક ઠરાવી આપવા ફરીયાદ કરી શકે છે—આનંદ મોહન મલિક વિ. હદ્રોમણી ચૌધરન ૧૧ વી. રી. પ્ર. ૨૧૪.

૩૮. વિધવા ઉપરની કોઈ ફરીયાદમાં ઉત્તરાધિકારીને સહક

તીવારી તરફે આમીન કરવાની જરૂર નથી—હીરોલોકર ઉતરાય વિ.
કેલાસલાય ઉતરાય ૧૪ વી. રી. પ્ર. ૬.

૩૯. વિધવા તેના ધણીની મળવેલી મિલકતની બવસ્થા કરે
તેમાં ઉતરાધીકારીથી વચે પડી સકાતું નથી—પ્રાગદાસ વિ. હરી-
કીસન ઈ. ભા. રી. ૧ અભાહ્યાદ પ્ર. ૫૦૩.

૪૦. ઉતરાધીકારીએ પોતાના હકનું કુકમનાનું મળવું હોય
ત્યારે તે માંડો ન હોય પછુ વિધવા ગુજરે ત્યારે માંડો હોયતો વિધ-
વાએ વારસો સવાધી તે બાતલ થાયછે—ધીજ બુખનલાલ વિ.
બીચનકુખી ૬ ભા. રી. પ્ર. ૨૦૪.

૪૧. વિધવાના ધણીના કનું મારે વિધવા ઉપર કુકમનાનું
થયું હોય તો તે કુકમનાનું વિધવાના ધણીના મિલકત ઉપર કરે-
વામાં આવેછે કે વિધવાની જાત ઉપર કરવામાં આવેછે તે
કુકમનામાં બતાવવું જોઈએ—રામકીસાર વિ. કાલોકાંતો ઈ.
ભા. રી. ૧ કભ. પ્ર. ૪૭૬.

૪૨. વિધવા તેના ધણીના નોકરની બાંખા વરસની નોકરીના
બદલામાં ધણીની સમજી મિલકત આપી દેવાનું કરે તો ઉતરા-
ધીકારી વચે પડી શકેછે—નારાયણસીંગ વિ. રૂપકુંવર ઈ. ભા. રી.
૧ અભાહ્યાદ પ્ર. ૭૩૪.

૪૩. વિધવા તેના ધણીની સમજી મિલકત મોહને આપી હઈ
માત્ર થોડી મિલકત પોતાના કબજામાં રાખે તો વિધવાનું એ કત્ત
ઉતરાધીકારીને પ્રતીબંધ કરતા નથી—મસામત હીરોલોકર વિ. સેખ
અબ્દુલ બરકત ૧૪ વી. રી. પ્ર. ૧૪૬.

૪૪. વિધવા મોહ દુરના ઉતરાધીકારીની મંજૂરીથી મિલકતની
બવસ્થા કરે તો એ ઉતરાધીકારી જોણે મંજૂરી આપી હોય તે વિ-
ધવાના એ કત્તથી બંધાએલા છે—સીદાદાસી વિ. ગુરુસેહાઈ. ઈ.
ભા. રી. ૩ અભાહ્યાદ પ્ર. ૩૬૨.

૪૫. વિધવાએ મિલકતની ગેરબાજબી બવસ્થા કરી ન હોય
પછુ સેવી બવસ્થા કરવાનું પ્રયત્ન કરેકે તે બાબત ફરિયાદ કરવાનો
ઉતરાધીકારીને હક નથી થાયછે—ઈબારીદત કુંવર વિ. મસામત હ-

અનંતી દુવરી, લો. રીપોર્ટ ૧૦ ઇડીયન અપીલ પ્ર. ૧૫૦

૪૧. વિધવા ને વેચાણ કરતી હોય તે શરતી હેતુ લોપણ તે વિષે વાંધો સેવા ઉતરાધીકારીનો હક છે—આદીતનારાયણસીંગ વિ. ખરમમાહાનુન ૧ વી. રી. પ્ર. ૨૬૭.

૪૨. ઉતરાધીકારીએ વિધવાનો વારસો મળે ત્યારે વિધવાએ હરણું વેચાણ રદ થાય તો તે વેચાણ સેનારને વિધવાએ લીધેલ નાણાં પાછાં આપી એ મિલકત પોતાને સ્વાધીન ઉતરાધીકારી બધી હોય છે—રસમસીંગ વિ. આલમસીંગ અને ઇશરસીંગ ૧ આસા. હા. રી. પ્ર. ૨૯૧.

૪૩. વિધવા તેના ધણીની વારસામાં મળેલી મિલકત ગેરબ્યન્ડ નથી રીતે ઉડાવી નાંખે તેનો અટકાવ કરવા કોઈ ઉતરાધીકારી ન હોય તો વિધવાના એ કલ્પને અટકાવવા રાજ્યનો હક છે કેમકે રાજ્યને પણ વારસો સેવા હક છે અને તેથી ઉતરાધીકારી તરફિનો હક પણ તે બળથી થયેલ છે—મહલીપટણના કસેકરર વિ. કેવેલી-વેનકાટા નારાયણ આપા ૨ વી. રી. પ્ર. ૧૧.

૪૪. વિધવાએ લીધેલ દત્તપુત્ર વિષે પણ સવાલ ઉઠાવવા ઉતરાધીકારીનો હક છે આવી ફરીયાદ પણ તુરતના ઉતરાધીકારીએ કરવી જોઈએ. તુરતના ઉતરાધીકારી કાંઈ કપટ વગેરેથી એવી ફરીયાદ ન કરેતો તુરના ઉતરાધીકારી એવી ફરીયાદ કરી શકે રાણી આર્નલ્ડફોર્ડ વિ. કોર્ટ આફગાંડ હ. લા. રી. ૧ કલકત્તા પ્ર. ૭૧૪.

૪૫. વિધવાએ પોતાના મરનાર દીકરાની દીકરીનાં બચન કરવા માટે કાંઈ રકમ ઉછીની લીધી હોયતો ઉતરાધીકારીઓએ મિલકતનો વારસો છે ત્યારે આપવી જોઈએ રામકુમાર મીતર વિ. ઈલામાહદાસી હ. લા. રી. ૧ કલકત્તા પ્ર. ૩૬.

કરન.

૧. હિંદુ ધર્મશાસ્ત્રનું એવું સુત્ર છે કે દરેક માણસની મિલકત તેના કરન માટે જવાબદાર છે આથી એ કરન આપતાં સુધી વારસદારોને એ મિલકત ઉપર હક પોહોતો. નથી અંચાતારાયણ પાત્ર. વિ. ઉમેદચંદર બોસ ૧ વી. રી. પ્ર. ૧૭૦.

૨. ચુમ્બઈ હાઈકોર્ટે કરાવ્યું છે કે બાપના કરજ માટે દીકરા ઉપર ફરિયાદ કરવામાં આવે ત્યારે દીકરા ઉપરજ કુકમનાયું કરવું જોઈએ. પછી જો તેને વારસો મળ્યો નહીં હોય તો બજાવણી નહીં થાય—માપુજી આદીતરામ વિ. હમેન્બાઈ હદીસીંગ ૮ મુ. હા. રી. પ્ર. ૨૪૫.

૩. બાપનું માધ કરવામાં જે કંઈ થયું હોય તે આપવા દી- કરાની કરજ છે—સુકીનાબાનું વિ. હરોચરણ બુરજ ૬ વી. રી. પ્ર. ૩૪.

૪. બાઈ તેના મરનાર બાઈનો વારસો જો તો તેનું કરજ આ- પવા તેની કરજ છે—જિગેદર નારાયણ દેવ વિ. હમાલી ટેમપલ કો. ઈ. ડા. પ્ર. ૬૮૩.

૫. દત્તપુત્રને તેના દત્ત લેનાર માબાપની કાંઈ મિલકત મળી ન હોય તો તેમના કરજ માટે તે જવાબદાર નથી—જમાલઅલી વિ. તીરબીલાલદાસ ૧૨ વી. રી. પ્ર. ૪૧.

૬. જે સંખસ પોતાને વારસો પોહોંચે તે લેવા ના પાડે તો જેનો વારસો લેવા ના પાડે તેના કરજ માટે તે જવાબદાર નથી—મસામત જ્યુમાઈ વિ. વાહીદઅલી ૧ વી. રી. પ્ર. ૩૩.

૭. દત્તપુત્ર પણ વારસો લેવા ના પાડે તો તે પણ જેની વારસો લેવા ના પાડે તેના કરજ માટે જવાબદાર નથી. જમાલઅલી વિ. તીરબીલાલદાસ ૧૨ વી. રી. પ્ર. ૪૧.

૮. વારસામાં મળેલી મિલકતની કિંમત જેટલાજ કરજ માટે વારસો જવાબદાર થાય છે—જુહર દરતખાન વિ. હદમણી ૧ આગ્રા. વ. રી. પ્ર. ૭૧ રાજ ૩૫સીંગ વિ. બલદેઓસીંગ ૨ વી. રી. પ્ર. ૨૫૮, રાયાપા વિ. અલીસાહેબ ૨ મ. હા. રી. પ્ર. ૩૩૬ કાશપાન વિ. બેરીયાલ ૪ મ. હા. રી. પ્ર. ૧.

૯. દીકરા ઉપર બાપનું કરજ અથા કરવા જે જવાબદારી છે તે જવાબદારી જ્યારે કરજ મજકુર નાતી વિશ્વનું હોય ત્યારેજ દુર થાય છે વારસામાં મળેલી મિલકત મરનારે પોતે મળવેલી હોય કે વડીલો પારજીત હોય એમાંના ગમે તે પ્રકારની હોય તો પણ તે

મીલકતથી કરજ આપવા કરજ છે—હનુમાનપ્રસાદ પાંડે વિ. બા-
બ્રહ્મન રાજકુંવરી ૬ મું. ઈ. અ. પ્ર. ૩૯૩.

૧૦. વારસો મળવાનો હક યદ્યપ્યુચ્યો કે આ કરજ આપવાની
જવાબદારી એટલે પછી તે મિલકતનો નાશ થાય કે બીજાને
આપી દેવામાં આવે તોપણ જવાબદારીથી મુક્ત થવાનું નથી—
ઉત પુરણા વિ. ગંગા ૨ વી. રી. પ્ર. ૨૯૯.

૧૧. તેમ મિલકત વારસામાં મળવાનો હક યદ્યપ્યુચ્યો હોય તે
મિલકત ત્રીજા સંપત્તિના કબજામાં હોય તેથી કરજ આપવાની જ-
વાબદારી ફર થતી નથી તેનું કામ છે કે એ ત્રીજા સંપત્તિના કબ-
જામાંથી એ મિલકત મેળવે—કેવળ બગવાન વિ. ગણપત નારાયણ
ઈ. લા. રી. ૮ મું. ઈ. પ્ર. ૨૨૦.

૧૨. વારસામાં મળેલી મિલકતના પ્રમાણમાંજ વારસોની
કરજ આપવાની જવાબદારી લેખવામાં આવી છે જેથી એવા
કરજ માટે વારસોની જાત જવાબદાર નથી—પ્રાણવલ્લ વિ.
દેવકંઠ સીલેક્ટ રીપોર્ટ પ્ર. ૪ હરિગોવિંદ વિ. હરિગોવિંદ બીલાસ્ત્રાસ
રીપોર્ટ પ્ર. ૭૬.

૧૩. કુટુંબની તદ્દન અભાયદી સામ્રામાંથી વારસામાં મળેલી
મીલકત આપના કરજ માટે વેચી શકાય નહીં—વીમ્બરેરાય વિ.
લખીકાંત નીઓગી ૩ વી. રી. પ્ર. ૧૩૭.

૧૪. વારસામાં મળેલી મીલકતમાંની અમુક મિલકત વેચીનેજ
પોતાના કરજ નાણાં વસુલ લેવાની કરજ પાડવી કરજદારનો હક
નથી—નીલકાંત એતરજી વિ. ખારોમિ. હનદાસ. ૩ બે. લા. રી. પ્ર.
૭ ગોપાલ નારાયણ મજમુદાર વિ. મધુમતી ગુપ્તી ૧૪ બે. લા.
રી. પ્ર. ૨૧.

૧૫. દત્તપુત્રને દત્ત લેનાર માના આનગી કરજ માટે દત્તપુત્ર
પાસેની મિલકત જવાબદાર નથી—રૂપમનજુરી વિ. રામલાલ સર.
કાર ૧ વી. રી. પ્ર. ૧૪૫.

૧૬. નિતી વિરૂધ્ધ ન હોય એવું દરેક કરજ આપવા ફીકરા-
ઓની કરજ છે અને તે માટે તેમને વારસામાં મળેલી આખી

મિત્રકત તે માટે જવાબદાર છે—લજ્જમનદાસ વિ. ગીરધર ચૌધરી
 ઇ. લા. રી. ૫ કલકતા પ્ર. ૮૫૫. ગંગાપ્રસાદ વગેરે વિ. અન્નિયા
 પ્રસાદ વગેરે ઇ. લા. રી. ૮ કલકતા પ્ર. ૧૩૧ બુદરીલાલ વિ.
 કુંતી ૨૩ વી. રી. પ્ર. ૨૬૦ વાન્દેહુસેન વિ. નાનકુ ૨૫ વી. રી.
 પ્ર. ૩૧૧. લક્ષ્મી વિ. અસમાન ઇ. લા. રી. ૨ કલકતા પ્ર.
 ૨૧૩. કેશવરાવ દીવાકર વિ. નારોજ નારધન પટ્ટકર ૨ આરોડલ
 પ્ર. ૨૨૨. ગોવીંદરાવ વિ. વામનરાવ મુંબઈ હાઇકોર્ટના જુદા કા-
 પેલા ફેસલાનું પુરતક સને ૧૮૭૫ પ્ર. ૧૧૮ જતીયા વિ. લક્ષ્મીયા
 એજ કોર્ટના સને ૧૮૮૩ ના ફેસલાની કાંઈલ પ્ર. ૮૭.

૧૭. મોતાક્ષરા પ્રમાણે નિતીનું કરજ હોયતો આપની હયાતીમાં
 પણ એ કરજ આપવા દીકરાની ફરજ છે. લાલજી સેહાઈ વિ.
 ફકીરચંદ ઇ. લા. રી. ૬ કલકતા પ્ર. ૧૩૫.

૧૮. નિતિસરનું કરજ હોયતો પછી કુટુંબના અર્થ અર્થે તે
 કર્ણુ હોય અથવા આપે પોતાને માટે એ કરજ કર્યું હોય તે જો-
 વાની જરૂર નથી, તે આપવા દીકરાની ફરજ છે—ગોરધન વિ.
 સીંગેશ્વર ઇ. લા. રી. ૭ કલકતા પ્ર. ૫૨.

૧૯. આપનો દંડ થયો હોય તે કરજ નથી જેથી તે આપવા
 દીકરાની ફરજ નથી—નાની વિ. હરીરામ ૧ આરોડલ રીપોર્ટ પ્ર. ૧૦૧.

૨૦. આપે જમાનગતું કર્ણુ હોય તે કરજ લેખવામાં આવ્યું છે
 અને તે આપવા દીકરાની ફરજ છે—મુલચંદ વિ. ફીરના બીલા-
 સીસ રીપોર્ટ પ્રા. ૫૪.

૨૧. પણ એ જમાનગતુ દુરાચારી કાર્ય સાધવા કર્ણુ હોયતો
 કરજ નથી—જેઠાનાયક વિ. બંકટાપા ઇ. લા. રી. ૫ મુંબઈ પ્ર. ૨૬.

૨૨. વિધવા તેના ધણીના કરજ માટે જવાબદાર છે—ધણી-
 ના એ કરજદાર પાસે વિધવા કાંઈ લેણું માગતી હોયતો એ ધણીનું
 કરજ સામું લાવી શકે છે—શ્રીસચંદર લાહોરી વિ. કુમારીદેવી ૧
 વી. રી. પ્ર. ૨૪.

૨૩. પોતાના ધણીનું કરજ આપવા માટે વિધવાની ફરજ છે
 તે ફરજ તેની પાસે જો મિત્રકત હોય તે આધન હોય અથવા આધ-

નથી મળવેલી હોય પણ ધણીની બીજી મિલકત ન હોય તો વિધવાની આ કરેજી દુર યામએ ઓળેમોહન મીતી વિ. મસામત રાધાકુમારી ૧ વી. રી. પ્ર. ૧૦.

૨૪. ધણીએ અને પોતે કરેલ કરજ અદા કરવા ધણીની મિલકતનો જેટલો ભાગ વેચવો જરૂરનો હોય તેટલો ભાગ વેચી શકે છે ગોલકચંદર પાલ વિ. મહમદરહીમ વગેરે ૯ વી. રી. પ્ર. ૩૧૯.

૨૫. એવું કરજ અનીતીનું ન હોય તો પછી તે કુટુંબના જરૂરના કારણ સર થયું હોય કે નહીં, તે જોવાની જરૂર નથી વિધવાએ તે આપવું જ જોઈએ—ચેતીકોલમ વિ. રંગાસ્વામી ૪ વી. રી. પ્ર. ૭૧.

૨૬. કોઈ સ્ત્રીએ પોતાના ધણીની ખુશી પરવાનગી વગર અથવા એવી પરવાનગી છે એવું જો હકીકત ઉપરથી જણાય એવી હકીકત હોવા વગર કોઈ કરજ કર્યું હોય તોતે માટે તેનો ધણી જવાબદાર નથી—પુરત વિ. માહાદેવપ્રસાદ ઇ. લા. રી. ૩ અલહાબાદ પ્ર. ૧૨૨.

કુટુંબ રીવાજ.

૧. દેશના ચાલતા રીવાજથી ઉલટી રીતે પોતાના કુટુંબમાંજ ચાલે એવો રીવાજ પાડી શકાતો નથી.—અસવંતરાવ કીડીનગાપા વિ. માનગપા કીડીનગાપા ૧ મુ. હા. રી. પ્ર. ૪૨ બાલકૃષ્ણ ત્રીપ્લક વિ. સાવીત્રી બાઇ ઇ. લા. રી. ૩ મુંબઈ પ્ર. ૫૪

૨. દેશના ચાલતા કાયદાથી એકજ કુટુંબ. ઉલટો કિંવા પ્રતિ-કુલ હોય એવો કોઈ કુટુંબ રીવાજ તેમના કુટુંબમાં ચલાવે તો તે માન્ય રહી શકે નહીં—માધવરાય રથવેદ્ર વિ. બાલકૃષ્ણ રથવેદ્ર. ૪ મુ. હા. રી. પ્ર. ૧૧૩.

૩. પહેલા દીકરાનેજ વારસો મળે એ કુટુંબ રીવાજ મોટાં રાજ્યો અને ઠકરાતો માટે છે જાહાગીરદારોમાં એ કુટુંબ રીવાજ હોયતો તે માન્ય નહીં રાખવો જોઈએ—ભુલંગરાવ ભારપાડે વિ. માણીજીરાવ ગોરપાડે ૫. મુ. હા. રી. પ્ર. ૧૯૧. રામગોપાલ સીંગ વિ. તેલકધારીસાહી વગેરે વિ. રી. કુલબેચ પ્ર. ૯૭ પ્રોમોદા દેવી વિ. રાજ પ્રાણકીસન સીંગ ૨ વિ. રી. પ્ર. ૮૦ માહારાણી હીરાનાથ કુંવર વિ. બાબુઅરમ નારાયણસીંગ ૧૦ વી. રી. પ્ર. ૩૧૬.

૪. પાછળથી ઠંડું છેકે એવા રીવાજ રાજ્ય સીવાય ખીલ કુટુંબમાં ચાલુ હોય તો હરકત નથી તે માન્ય રહેવા જોઈએ—
ચોતામણસીંગ વિ. મસામત નવલખો કુંવર ૨૪ વી. રી. પ્ર. ૧૨૫૫.

૫. દસાઈઓમાં ઉપરનો કુટુંબ રીવાજ હોયતો તે સાબીત થએથી માન્ય રાખવો જોઈએ—સીવિંજીરાવ વિ. નાકોજીરાવ ૧૦ મુ. હા. રી. પ્ર. ૨૨૮.

૬. પંદરપુરમાં ઉત્પત નામના કુટુંબમાં દોકરીને વારસો મળે નહીં એ કુટુંબ રીવાજ ધણા કાળથી ચાલુ હોવાથી તે માન્ય રાખવામાં આવ્યોછે બાઉ માંનાજી ઉત્પત વિ. મુંદરબાઈ ૧૧ મુ. હા. રી. પ્ર. ૨૪૯.

૭. ગુજરાતમાં બાગદારી જમીનના વારસાની ખાખતમાં પણ દોકરીને વારસો ન મળવાનો કુટુંબ રીવાજ માન્ય રાખવામાં આવ્યોછે. પ્રાણજીવન વિ. ખાઈ રેવા ઇ. લા. રી. ૫ મુંબઈ પ્ર. ૪૮૨.

૮. કુટુંબ રીવાજ માન્ય રહેવા માટે આટલી વાતની જરૂર છે—તેનું મુક્ત કાયદાસર હોવું જોઈએ તે અબંગ હોવો જોઈએ અને તે પ્રમાણે વડીલોપારજીત અથવા સ્વસંપાદીક એ જેઉ જતની મિલકતના સંબંધમાં અમલ થયાનું દેખાવું જોઈએ—મુરેદ્દાનાથ રૂવ વિ. મસામત હીરામતી ખરમોની ૧૦ વી. રી. પ્ર. ૩૫ વિસ્તુ વિ. કીસ્તામા. ઇ. લા. રી. ૭ મદ્રાસ પ્ર. ૩

૯. વળી કુટુંબ રીવાજ માન્ય રહેવા માટે તે રીવાજ સમજાય તેવો અને મુકરર હોવો જોઈએ. બગવાનદાસ વિ. ખાલગોવીંદસીંગ ૧ બે. લા. રી. પ્ર. ૯.

૧૦. કુટુંબ રીવાજ ચોકસ અને નિશ્ચય હોવો જોઈએ.—દી કાયત દુરગા પ્રસાદસીંગ વિ. દીકાયત દુરગા કુંવરી ૨૦ વી. રી. પ્ર. ૧૫૭.

૧૧. કુટુંબ રીવાજ પુરાવા તરીકે માન્ય રહેવા માટે તે અનાદી કાળથી ચાલુ છે એવું બતાવવું જોઈએ—અમરીયનાથ ચૌધરી વિ. ઝોરીનાથ ચૌધરી ૧૫ વી. રી. પ્ર. ૧૦ લક્ષમનલાલ વિ. મહેનલાલ ૧૯ વી. રી. પ્ર. ૧૭૬.

૧૨. કુટુંબ રીવાજ અનાદી કાળથી ચાલુ છે એવું બતાવવું નોંધએ એટલુંજ નહીં પણ તેમાં કોઈ દીવસ ફેરફાર થયો નથી એવું પણ બતાવવું નોંધએ—રામલક્ષ્મી અમાલ વિ. સીવનાનથા પેરમાલ ૧૭ વી. રી. પ્ર. ૫૫૨.

૧૩. કુટુંબ રીવાજ અનાદી કાળથી ચાલુ હોય પણ તેમાં વચ્ચે કોઈ તુટ થયુંગઈ હોય તો તે પ્રમાણે અમલ થાય નહીં—રાજકી. રત્નસીંગ વિ. રામળિય સરમા મળમુદાર ૧૯ વી. રી. પ્ર. ૮.

૧૪. એક જમીનદારીમાં મોટો દીકરોજ વારસ થાય એવો કુટુંબ રીવાજ આઠ પેઢીથી ચાલ્યો આવતો હતો તે રીવાજ માન્ય રાખવામાં આવ્યો છે—રાવત ઉરજમસીંગ વિ. રાવત ધનરયામસીંગ ૫ મુ. હ. અ. પ્ર. ૧૬૬.

૧૫. ચઉદ પેઢીથી એવો રીવાજ ચાલ્યો આવતો હતો તે પણ માન્ય રાખવામાં આવ્યો છે—બાબુ ગણેસદલ વિ. માહારાજા મોહસરસીંગ ૬ મુ. હ. અ. પ્ર. ૧૬૪

૧૬. કુટુંબ રીવાજ અમુક પ્રકારનો છે એવું સાબીત થાયતો પછી ચાલતા કાયદા પ્રમાણે અમલ થાય નહીં—નીલકીર્તિદેવ અ. રમોનો વિ. ખીરચંદર ડાકોર ૧૨ વી. રી. પ્ર. ૨૧. મુઠાયાનચેટી વિ. સીવગીરી હ. લા. રી. ૩ મદ્રાસ પ્ર. ૩૭૪ મમાન ગાયદા વિ. રું. ગાનગાયદા. મુ. બા. હાઈ કોર્ટના જુદા છપાએલ ફેસલાની ફાઈલ સને ૧૮૭૮ પ્ર. ૨૪૨.

૧૭. કુટુંબ રીવાજ અમુક પ્રકારનો છે એવું કહેવામાં આવતું હોય અને ને માટે પુરાવ રજૂ કરવામાં આવે તેથી સામા પક્ષકારને એવો રીવાજ નથી એવો પુરાવો લાવવા હરકત નથી લકરાજ કુવર વિ. માહાવીરસીંગ હ. લા. રી. ૫ કલકત્તા પ્ર. ૭૪૪.

અથ.

૧. જગન્નાથ આ દેશમાં (મુંબઈ હિલ્લાકામાં) આધારભુત ક્રેય નથી—વીનાયક આણંદરાય વિરુદ્ધ લક્ષ્મીબાઈ ૧ મું. હા. રી. પ્ર. ૧૧૭ નવલરામ આતમારામ વિરુદ્ધ નૈદકીસાર સીવનારાયણ ૧ મું. હા. રી. પ્ર. ૨૦૬.

૨. હિંદુસ્તાનના આ ભાગમાં વારસા પ્રકરણ માટે નીચેના પણ્ય ગ્રંથ આધારભુત છે—મનુ, મિતાક્ષરા અને બ્યહાર મયુખ્ય. દાય ભાગ અને દાયકર્મસંગ્રહ બંગાળમાં આધારભુત ગ્રંથ છે—પ્રમણ-ભુવનદાસ ગુપ્તસીદાસ વિરૂધ દ્વારકાદાસ. ૧ મું. હા. રી. પ્ર. ૧૩૦ ભગવાનદીન કુચે વિ. મીનાપાઈ. ૬ વી. રી. પ્ર. ૨૩ સખારામ વિ. સીતાપાઈ ઈ. લા. રી. ૩ મું. પ્ર. ૩૬૭.

૩. આ કળીયુગમાં મનુનાં તત્વો ઉપર બહુ આધાર રાખવો નહીં એવા ધણા વિદ્વાનનો મત છે કે મીતાક્ષરા અને બ્યહાર મયુખ્ય ઉપરજ બહુ આધાર રાખેછે—નવલરામ આતમારામ વિરૂધ નંદકીસોર સીવનારાયણ. ૧ મું. હા. રી. પ્ર. ૨૦૬.

૪. દેવાનંદબટ દત્તકચંદ્રીકા એ દ્વાવીડદેસમાં નાના પંડીતના દત્તકમીમાંસા કરતાં ચઢવું છે તોપણ માહારાષ્ટ્રમાં તે ઉતરવું છે અને તકરાર વખતે તેનાં તત્વોને બીજા ગ્રંથકારનો આધાર ન હોય તો એકલું આધારભુત નથી. માહારાષ્ટ્રદેસમાં દત્તકચંદ્રીકા અને દત્તકમીમાંસા એ એક ગ્રંથો મીતાક્ષરા તથા બ્યહારમયુખ્યથી ઉતરતા છે મરાઠાદેશમાં તથા ઉત્તરકેનેડામાં મીતાક્ષરાનાં તત્વો આધારભુત છે બ્યહારમયુખ્ય અને વીરમીત્રોદય તેઓ આછાં આધાર વાળાં છે. મીતાક્ષરામાં બતાવેલાં તત્વો દ્રષ્ટાંત તરીકે તથા તેને ટેકા આપવા તરીકે તે કામ આવેછે પણ તેનાં તત્વો મીતાક્ષરાથી ઉલટાં ન હોય તેજ આધારવાળાં છે. બીજા દરજ્જાના આધાર ગ્રંથ તરીકે વીરમીત્રોદય કરતાં બ્યહારમયુખ્ય પહેલું છે. દત્તકમીમાંસા અને દત્તકચંદ્રીકા દત્તકપ્રકરણમાંજ આધારભુત છે તેમાં પણ આગળના કરતાં પાછલું વધારે આધારભુત છે. બક્ષમીબ્યાખ્યાન અથવા બક્ષમીદેવીનું બાલમતીકા થોડું આધારભુત ગણાય છે. અને વખતેજ તેનો આધાર લેવાય છે—નારાયણ બાબાજી વિરૂધ નાના મનોહર ૭ મું. હા. રી. પ્ર. ૧૫૩ બાબાપાઈ વિરૂધ બાલાબ-કટેર રામકાંત ૭ મું. હા. રી. એપેનદીક્ષ મોરારજી ગોકળદાસ વિરૂધ પારવતીપાઈ ઈ. લા. રી. ૧ મું. પ્ર. ૧૭૭ બહુપાઈ વિરૂધ મા-નકુંવરપાઈ ઈ. લા. રી. ૨ મું. પ્ર. ૩૮૮ રામકુંવર વિ. ઉમર ૧. પારીડબ શી. પ્ર. ૪૨૦.

૫—“રતનાકર” એ મુંબઈ હાલકામાં આધારભુત પુસ્તક નથી. મોરારજી ગોકળદાસ વિરૂપ પારવતીબાઈ હ. હા. રી. ૧ મુંબઈ પ્ર. ૧૭૭.

૬. હિંદુકુટુંબના માણસનું જે મુલકમાં મુળ હોય ત્યાંના જે હોંદુધર્મશાસ્ત્ર ચાલતું હોય તે લાગુ પડે છે. જે મુલકમાં જઈ રહ્યાં ત્યાં ચાલતું હોંદુધર્મશાસ્ત્ર લાગુ પડતું નથી—લખાઉદી વિ. ડગ્લા ગોવોંદ કુખે ૧ વી. રી. પ્ર. ૫૬, પીરથીસોંગ વિ. મસામત સીવ-સુંદરી ૮ વી. રી. પ્ર. ૨૬૧. સોનાતન મીસર વિ. રતનમાલ તખ. વી. રી. સને ૧૮૬૯ પ્ર. ૯૫ રામબામો પંડ્યા. વિ. કામીની સુંદરી દાસી વગેરે ૬ વી. રી. પ્ર. ૯૫ જનારદીન મીસર વિ. નોબીનચંદર પરધોની માર્સ રી. પ્ર. ૨૩૨ ઉતમચંદર બટાચારજી વિ. ઓબય ચરણ વ્રસી વી. રી. પ્ર. ૬૭.

૭. જે મુલકમાં જઈ રહ્યાં હોય ત્યાંના સ્થાનિક રીવાજ એવાં કુટુંબ પાળે અને તેહેવાર પણ તે મુલકના નાયમ પ્રમાણે પાળે તેમણે વારસા વગેરે બાબતમાં તેઓ જે મુલકમાંથી આવ્યાં હોય ત્યાંના શાસ્ત્રના નાયમ લાગુ પડે—હરોપ્રસાદરાય ચોધરી વિ. સીમો સકરી ચાધરેન ૧૩ વી. રી. પ્ર. ૪૭.

ગુરૂ.

૧. કોઈ દેવસ્થાનનો ગુરૂ ગેરચાલે ચાલે તો તેને ફર કરી શકાય છે—આચારજી લલુ રણછોડ વિ. બગત જેઠાલાલજી મુંબઈ હા. હકોરેટના જ્યુદા હપાએલ ફેસલાની ફાઈલ સને ૧૮૮૨ પ્ર. ૩૭૪.

ગોર.

૧. મરણક્રિયા કરવા માટે અમુક ગોરનેજ કાગે લગાડવા એ. વી જજમાન ઉપર ફરજ નથી. જજમાનની મરણની તે બાબત છે એ માટે ગોર ફરિયાદ કરવા હક ધરાવતો નથી—બીચારામ બેનરજી વિ. શ્રીમતી હાકોરી ૧૦ વી. રી. પ્ર. ૧૧૫.

૨. મનેજ ગોર તરીકે રાખો એવી ફરજ પાડવા ગોર જજમાન ઉપર ફરિયાદ કરી શકતો નથી. જજમાનની મરણમાં આવે તેને ગોર તરીકે રાખે—બીહારીલાલ વિ. બાલુ વગેરે ૨ આગ્રા હા. રી.

પ્ર. ૮૦. હામોદર મીસર વગેરે વિ. રૂદરમમીસર ૧ માસરીપાઈ પ્ર. ૧૬૧.

૩. મરણ્યક્રોધા વખતે કામ કરવાનો ગોરનો હક હોય તે બીજાના નામ ઉપર કરી અપાવાય એવો હક નથી જન્મનપાંડે વિ. દીનાબાથ પાંડે ૧૬ વી. રી. પ્ર. ૧૭૧.

૪. ગોરપદામાં જે ઉપજ થાય તે વેચા લેવા ખુલ્લો અથવા ગરબીત કરાર હોયતો તે ઉપજમાં હિત ધરાવનારા સખસો ભાગ મળવા દાવો કરી શકેછે—મગુપનદીન વિ. રામદલાલ ત્રવાડી ૧૫ વી. રી. પ્ર. ૫૩૧.

૫. ગોરે જન્મમાનને ધર્મબોધ કરી કાંઈ ઉપજ કરી હોય તેમાં ભાગ મળવા દાવો ચાલે નહીં એવું આગળ ક્યુંછે—ચુન્નીલાલ વગેરે વિ. ગૌરીશંકર ૧ આગ્રા. હા. રી. પ્ર. ૮૪.

ધરેણીયું.

૧. એક સખસે મરતાં અગાઉ કાંઈ નાણા લઈ કોઈને પોતાનું ઘર ધરેણે સુકી તે પછી તેનો કબજો તારે આપેલ નહીં. તે ગુજરી-ગયા પછી ધરેણે સનારે મરનારની મા અને વિધવા જોઆએ ધરમાં રહેતાં હતાં તેમની પાસેથી કબજો લેવા દાવો કયો મા અને વિધવા એ જે ધરમાં રહેવાનો તૈમનો હક છે એવો વાંધો ઉઠાવ્યો તે ના મંજૂર કરી ધર ધરેણે સનારને આપવાનું ક્યું—બીખનદાસવિ. પ્ર. રા. હા. રી. ૧ અબા. પ્ર. ૧૪૧.

ચેલો.

૧. કોઈ ગુરૂનો ચેલો ગુરૂ પાસેથી તેની રજા વગર પરદેશ જતો રહે અને ગુરૂ સાથેનો સર્વે વહેવાર બંધ કરી પાછો ફરવાનો ઇરાદો રાખે નહીંતો પછી ગુરૂ ગુજરે તારે તેનો વારસો લેવા તેનો હક થતો નથી—સુગનચંદ વિ. ગોપાલગીર. ૪. અ. હા. ર. પ્ર. ૧૦૧.

૨. કેટલીક બામતમાં ચેલાનો વારસ તેનો ગુરૂ છે—જગતા-નંદ ગો સ્વામી વિ. કીસખનંદ ગોસ્વામી ૧ વી. રી. પ્ર. ૧૪૬.

૩. ચેલો તેના મહંતનો વારસછે. તેથી તેના મહંતનું લેણું ભિગું કરવાનું સરદીકીકે ચેલાને મળે—મહંત સીવપ્રકાશદાસ. વિ. મહંત જોધરામદાસ ૫ વી. રી. પ્ર. ૫૭.

૪. સન્યાસીઓમાં એકો હકદાર તરીકે વારસ છે. એવું કાંઈ નથી. ગુરુ જીવતા હોય ત્યારે તેને વારસો લેવા ફરમાવી પોતાનો વારસા તેને ઠરાવી ગયા હોય અને તે વારસદાર તરીકે આજીવનના મહંતો નેઓ મહંતના ઉત્તરકાર્ય ઉપર કોલા થયા હોય તેમણે મંજુર રાખેલો હોયો જોઈએ. ગુરુ તેની હયાતીમાં એવી રીતે ચેલાને વારસ ઠરાવી ગયા ન હોયતો એવે પ્રસંગે આસપાસની કોલા થએલા મહંતો મરનાર ગુરુના ચેલામાંથી એકને વારસદાર તરીકે નક્કી કરી ગાદીએ બેસારી શકેછે—માધાદાસ વિ. કામતાદાસ. ઇ. લા. રી. ૧ અલાહાબાદ પ્ર. ૫૩૯.

છુટા છેડા.

૧. છુટા છેડા કરવાના તત્વને હિંદુ ધર્મસાથે સ્વીકાર્યું નથી તો પણ જે કોમમાં તે તત્વ રીવાજ તરીકે નક્કી થયું હોય તો પછી કાંઈ માફક તેનું માન્ય રાખવું જોઈએ—કુટુંબીદાસી વિ. જોતીરામ કોલીતા ઇ. લા. રી. ૩ કલકત્તા પ્ર. ૩૦૫.

જમાન.

૧. હિંદુ ધર્મ સાથે પ્રમાણે મુખ્ય દેણદાર ઉપર ફરીયાદ કરી ન હોય તો પણ જમાન ઉપર ફરીયાદ ચાલ શકેછે—તોતાકોતસાંગુની મીનોન વિ. કીરસીમાળ વગેરે—૪ મ. હા. રી. પ્ર. ૧૯૦.

તાકીદ હુકમ.

૧. અમુક કુટુંબમાંથી દત ન લેવો એવો તાકીદ હુકમ કોઈ વિધવા જે દત લેતી હોય તેની સામે આપી શકાય નહીં—બાબાજી જીવાજી વિ. ભાગીરથીમાઈ ૬ મુ. હા. રી. પ્ર. ૭૦.

દ્રષ્ટી.

૧. કોઈ રાજા પોતાની રાજ્યની ઉપજમાંથી પોતાના અનૌરસ ડોકરા સાથે કાંઈ મિલકત ખરીદ કરે પણ પોતે જીવે ત્યાં સુધી તે મિલકતનો કબજો પોતે રાખે તો તેનો એ કબજો અનૌરસ ડોકરાના દ્રષ્ટી દાખલ છે એવું કહેવું—માહારાજા મોહરવર બક્ષસીમ બાહાદુર વિ. મસામત મનુનકુંવર ૬ વી. રી. પ્ર. ૨૪૫.

૨. કુટુંબની મુરતીની પુજા કરવા વગેરેનું કામ જેને સોંપ્યું

હોય તે મુરતી સ્થાપનારનો દ્રષ્ટિએ અને તેથી મુરતીનું ખર્ચ ચલાવ
વવા ને મિલકત આપી હોય તેને નુકસાન પોહાવે એવા હમિયનો
મોજ રહે એવું કાંઈ કત્ત એ કરી શકતો નથી—પ્રોસાનોમાઈ દાસ
વિ. ડુંગળીહારી ચોધરી ૧ વી. રી. પ્ર. ૧૫૭ જગેસર જીતેપાલ વિ.
રાજદ્રો નારાયણરાય ૧૨ વી. રી. પ્ર. ૨૬૭. માહારાણી સીએસરી
દેવી વિ. મયુરાનાથ આચારજી ૧૩ વી. રી. પ્ર. ૧૮૬.

૩. મરનાર દ્રષ્ટીનો વારસ તેનો પુરુષવંશનો સર્વથી મેટો પુરુષ
હોય તે વારસ થાયછે—પુરા દાવાના લઈગામમેટી વિ. નલનુલા સી-
વાનમેટી ૧ મ. હા. રી. પ્ર. ૪૧૫.

૪. મુરતીની પુજા કરવા વગેરેનું કામ કરનાર દ્રષ્ટીનો દીકરો
તેનો બાપ ગુજરી ગયા પછી તેની જગ્યાએ દાખલ થાય તે તેના
બાપના ગેરબ્યાજની કત્તથી બંધાએલો નથી. ગોલકચંદર ભાસ વિ.
રૂઝનાથમીચંદરાય ૧૭ વી. રી. પ્ર. ૪૪૪.

દત્તક (કો'યુ લઈ શકેછે.)

૧. નિપુત્રીકે હિંદુ પોતાની મુક્તી થવા ઇછા રાખતો હોય તો
દત્ત લેવા તેની ફરજ છે—રાજદ્રો નારાયણલાહોરી વિ. સચેદામુંદરી
દેવી ૧૫ વી. રી. પ્ર. ૫૪૮.

૨. એવી ઇછા તેની ન હોયતો તેણે દત્ત લેવાનું જોઈએ એવું
કાંઈ નથી—નીલમાધવદાસ વિ. વિમ્બજરદાસ ૧૨ વી. રી. પ્ર. ૨૬.

૩. જયવર્ગના હિંદુઓ ને ધર્મકાર્ય સીધી પુરણ કરવા માટે
દત્ત લેછે તેમ નીચ વર્ગના લોકો જ્યોતે તલપદા કોળી વર્ગના લોકો
એવી ધર્મકાર્ય સીધી પુરણ કરવા ઇછા રાખતા ન હોય તોપણ તે-
ઓને દત્ત લેવા પ્રતિબંધ નથી—બલાનાના વિ. પરભુહરી ઇ. જા.
રી. ૨ મુંઝઈ પ્ર. ૬૭.

૪. વધી અથવા રાંડીનો સખસ દત્ત લેવા અપાત્ર છે એમ
કાંઈ નથી એટલે કે એવા સખસો દત્ત લઈ શકેછે—નાગાપા વિ.
સુખાસાક્ષી ૨ મ. હા. રી. પ્ર. ૩૬૭. આંદાસી બારદા વિ. બાહ-
માના ૪ મ. હા. રી. પ્ર. ૨૭૭ અંગાપા વિ. સંકાપા સીએકટ રીપોર્ટ
પ્ર. ૨૮૨.

૫. ગાંડો ચીતજન અને માહા રોગથી પિડીત હોય એવા સખસ તેમની એ હાલત ચાલુ હોય ત્યાં સુધી દત્ત લઈ શકતા નથી એવું હોય છે—બુલબકાંત ઓધરી વિ. કીસન પ્રીયાદાસ ૧ કલકત્તા સદર વિવાની અદાલત રીપોર્ટ પ્ર. ૨૧૬.

૬. બ્રહ્મચારીઓ દત્ત લેવા અધિકાર ધરાવે છે—ગંગાપદ્મસપાંડે વિ. સંખાપદ્મસપાંડે સીલકેટ રીપોર્ટ પ્ર. ૨૦૨.

૭. કોઈ સખસ બાલ્યાવસ્થામાં હોય પણ તેનામાં સમજલુ શક્તો આવી હોય તોતે દત્ત લઈ શકે છે—જમુનાદાસી વિ. રામસુંદરીદાસી છ. લા. રી. ૧ કલકત્તા પ્ર. ૨૮૯ મસામત પીરી વિ. મસામત હરખંસી ૧૯ વી. રી. પ્ર. ૧૮૭ સીઅરચંદ વિ. દલપત સીવા છ. લા. રી. ૫ કલકત્તા પ્ર. ૩૬૩.

૮. પરંતુ બાલક કોઈ ઓફવાર્ડના હવાલામાં હોય તો તેની પરવાનગી વગર દત્ત લઈ શકે કેમ તે વિષે સવાલ ઉઠાવામાં આવ્યો છે મસામત આનંદબાઈ વિ. સીઅરચંદરાય ૨ વી. રી. પ્ર. ૧૯.

૯. કોઈ સગો બુજરી જવાથી સુતક હોયતો સુતક હોય ત્યાંસુધી કોઈ હિંદુ દત્ત લઈ શકતો નથી—રામસીંગા વિ. સદાસીવા. વી. રી. પ્ર. ૨૫.

૧૦. સુદ્રને એવો સુતકનો બાધ નડતો નથી તેતો એ અવસ્થામાં પણ દત્ત લઈ શકે છે—ધાનગાથાની વિ. રામુમુદાની છ. લા. રી. ૫ મદ્રાસ પ્ર. ૩૫૮.

૧૧. માહારાજ દેશમાં વિધવા તેના બહુઈએ અનુમતી આપી ન હોય તથા તેના બહુઈની પાછળના સગાએ પણ રજા આપી ન હોય તોપણ ધર્મકાર્ય કરવા વગેરેના કારણસર તથા બીજા કોઈ પણ ખરાબ હેતુ પારપાડવાના ધરાદા વગર એટલે કે નિષકપટપણાથી દત્ત લઈ શકે છે—રખમાબાઈ વિ. રાધાબાઈ ૫. મુ. હા. રી. પ્ર. ૧૮૧. વિનાયક રૂપનાય વિ. જી. આઈ. પી. રેક્ષે કંપની ૭ મુ. હા. રી. પ્ર. ૧૧૩ નાથાજી કીસ્તાજી વિ. હરીજગોજી ૮ મુ. હા. રી. પ્ર. ૬૭. રામાજી વિ. ધામુ છ. લા. રી. ૬ જુનિઈ ૨. ૨૯૮.

૧૨. ઉપર પ્રમાણે વિધવા દત્ત લેઈ કોઈ ત્રીજા સખસના કબ્

ભામાંથી કાંઈ મિલકત લેવાની હોયતો એ ત્રીજા સમ્પત્તિ (તેના જેઠાણી) ની પરવાનગીની જરૂર છે—૩૫૨૬ હિંદમલ વિ. ૨૫મ
બાઈ ૮ મુ. હા. રી. પ્ર. ૧૧૪.

૧૩. એ વિધવા હોયતો મોટી વિધવા નાની વિધવાની પરવાનગી વગર પણ દત્ત લઈ શકેછે. પણ નાની વિધવા દત્ત લેતી હોયતો મોટી વિધવાની રજા લેવી જોઈએ. મોટી વિધવા વેશ્યા હોયતો તેની રજાની જરૂર નથી—૧૫માબાઈ વિ. રાધાબાઈ ૫ મુ. હા. રી. પ્ર. ૧૮૧.

૧૪. મોટી વિધવા ના પાડે ત્સારે પણ નાની વિધવા દત્ત લઈ શકેછે—નિષોમની દેવી વિ. સરોજપ્રસાદ મુકરજી લો. રી. ૩૬. અ. પ્ર. ૨૫૩.

૧૫. ધણીની હયાતીમાં પણ તેની પરવાનગી લઈ વિધવા દત્ત લઈ શકેછે—નારાયણ બાબાજી વિ. નાના મનોહર ૭ મુ. હા. રી. પ્ર. ૧૫૩ રંગાબાઈ વિ. બાગીરથીમાઈ ઈ. લા. રી. ૨ મુંબઈ પ્ર. ૩૮૦.

૧૬. ધણીની હયાતીમાં તો ધણીની પરવાનગી વગર સ્ત્રી દત્ત લઈ શકતીજ નથી—ચાકુબાઈ બાંડે વિ. રમાબાઈ બાંડે ૨ આરો-ડેન્ડ રીપોર્ટ પ્ર. ૪૯૨.

૧૭. હયાતીમાં કે હયાતો પછી દત્ત લેવા જે પરવાનગી આપી હોય તે મોઢેથી આપી હોય, લખી આપી ન હોયતો હરકત નથી—મુંદરકુમારી દેવી વિ. ગદાધરપ્રસાદ ત્રવાડી ૪ વી. રી. પ્ર. ૧૧૬. પ્રતીમામુંદરી વિ. આનંદકુમાર ૬ વી. રી. પ્ર. ૧૩૩.

૧૮. દત્ત લેવાની પરવાનગી લખી આપેલ હોયતો દત્ત લેવાનો ધરોહો સાતીત કરવા એ લખેલો પરવાનગી ઉપયોગી છે—બોન્ને કોસેરદાસ વિ. શ્રીનાથ બાસ ૮ વી. રી. પ્ર. ૨૪૧.

૧૯. વિધવાના ધણીએ જે વસીયતનામું કર્યું હોય તેમાં તેની વિધવા સ્ત્રીને દત્ત લેવા પરવાનગી હોય તો તે આધારે વિધવા દત્ત લઈ શકેછે—સરોજ વિ. તીનકૌરી ૧ હાઈડ પ્ર. ૨૨૩. લાલદત્ત વિ. સુદામણી દાસી ૫ બે. લા. રી. પ્ર. ૩૬૨.

૨૦. વસીયતનામામાં વિધવાને દત્ત લેવા પરવાનગી ધણીએ આપી હોય પણ પાછળથી પુત્ર પ્રાપ્ત થવાથી એ પરવાનગીથી ઉપયોગ ન થઇ શકે. એ પુત્ર પરણી ગુજરી જાય તો પછી એ પરવાનગીનો ઉપયોગ વિધવા કરી શકતી નથી કેમકે પછીતો દીકરાની વિધવા વારસ થઇ ગણાય અને દત્ત લેવા હોય તો પણ તે લઇ શકે પદમાકુમારી દેવી વિ. કોરટ ઓફ વોર્ડ હ. લા. રી. ૮ કલકતા. પ્ર. ૩૦૨. પદમકીસાર આચારજી. વિ. જગતકીસાર આચારજી હ. લા. રી ૮ કલકતા પ્ર. ૩૦૨.

૨૧. તેમજ પોતાના ધણીનો પુરૂષ વંશજ જીવતો હોય ત્યાં સુધી વિધવા તેના ધણીએ આપેલ પરવાનગી પ્રમાણે દત્ત લે નહીં પણ એ પુરૂષ વંશજ ગુજરી ગયા પછી તે પુરૂષની સ્ત્રીને વારસા મળતાં અટકાવવાના હેતુથી એ દત્ત લેવાની પરવાનગીનો ઉપયોગ કરી શકતો નથી—ગોવીંદ સુંદરદેવી વિ. જગતંબા દેવી ૩ વી. રી. પ્ર. ૬૬.

૨૨. વિધવાને તેના ધણીએ ખુલી રીતે અથવા ગરબીત રીતે દત્ત લેવા મનાઇ કરી હોયતો તે દત્ત લઇ શકતી નથી—બાબાબાઇ વિ. બાલારામ કાંત ૭ મુ. હા. રી. એપેલદીક્ષ પ્ર. ૧ મદુરાના કલેક્ટર વિ. મુતુરામ લીંગા સાધુપતી ૧ બે. લા. રી. પ્ર. ૧.

૨૩. દત્ત લેવાને મનેહ કરી ન હોય તો દત્ત લેવા પરવાનગી છે એવું અનુમાન કરવા હિંદુ ધર્મશાસ્ત્ર કહેછે તે દત્ત લેનારના સંબંધમાં નહીં પણ દત્ત આપનારના સંબંધમાં કરવું જોઇએ—તારીની અરણ્ય ઐધરી વિ. સરોદાસુંદરી દાસી ૩ બે. લા. રી. પ્ર. ૧૪૫.

૨૪. પાછળથી ઠર્યું છે કે દત્ત લેનારના સંબંધમાં પણ એવી પરવાનગી વિષે અનુમાન કરવા હરકત નથી—રાજા ચંદ્રનાથરાય વિ. કુવર ગોવીંદનાથરાય. ૧૮ વી. રી. પ્ર. ૨૨૬ મુરસીરાયાદના કલેક્ટર વિ. રાણી સ્ત્રીસરી દેવી. ૧૮ વી. રી. પ્ર. ૨૨૬.

૨૫. વિધવાને તેના ધણીએ દત્ત લેવા પરવાનગી આપી ન હોય તો તેના ધણીના બે સગામાંથી ગમે તેની પરવાનગી લઇને પણ વિધવા દત્ત લઇ શકેછે—બધા સગાંની રજાની જરૂર છે એમ કાંઇ નથી. ગોપાળપટ વરધન વિ. નારોપટ વરધન ૭ મુ. હા. રી. એપેલ

દીક્ષ. ૨૪. શ્રી રધુનંદ વિ. શ્રી. ઓળેકીસાર. ઇ. લા. રી. ૧ મ-
દ્રાસ પ્ર. ૬૯ આનંદાલ વગેરે વિ. રામપરવત વરધાની વગેરે ૨
મ. હા. રી. પ્ર. ૨૦૧.

૨૬. કુટુંબ અવિભક્ત હોય તો નજીકનાં સગાંને પડતાં મુકી
ફરના સગાંની પરવાનગી લઈ વિધવા દત્ત લઈ શકતી નથી—શ્રી
વિરાજ પ્રાતાપા વિ. શ્રી ઓળે કીસાર. ઇ. લા. રી. ૧ મદ્રાસ
પ્ર. ૬૯.

૨૭. મુખ્ય હાથ કોરેટો ડરાયું છે કે કુટુંબ વિભક્ત ન હોય
અને ધણીની અમુક મિલકત છે એમ નકી ઠરું ન હોય તો તેના
ધણીની અથવા તેના સગાંની પરવાનગી વગર વિધવા દત્ત લઈ
શકે નહી—દીનકર સીતારામ પ્રભુ વગેરે વિ. ગણેસ સીતારામ પ્રભુ
ઇ. લા. રી. ૬ મુખ્ય પ્ર. ૫૦૫.

૨૮. મુખ્ય હાથકોરેટ હાલજ ડરાયું છે કે વિધવા દર જોઈ
જીવી થઈ હોય તો સગાંની પરવાનગી વગર દત્ત લઈ શકે છે—
ગીરીઆવા વિ. બીમજી રૂઘનાથ. ઇ. લા. રી. ૯ મુખ્ય
પ્ર. ૫૮.

૨૯. જ્યાં સગાંની પરવાનગીની જરૂર લેખી છે ત્યાં સગાં જા-
ણી જોઈ પરવાનગી આપે નહીતો એવી પરવાનગી વગર વિધવા
દત્ત લઈ શકે છે—રખમાયાઈ વિ. રાધાયાઈ પ. મુ. હા. રી.
પ્ર. ૧૮૧.

૩૦. બંગાળમાં તો ધણી દત્ત લેવા વિધવાને પરવાનગી આપી
ગયો ન હોય તો સગાંની પરવાનગીથી વિધવા દત્ત લઈ શકતી નથી
એવું ઠરું છે—રાજ સમસરેમલ. વિ. રાણી દીલરાજ કુવર ૨ કલ-
કતા. સદર દિવાની અદાલત રીપાઈ પ્ર. ૧૬૯ સામતસીમ કુવરી વિ.
જીગનસીંગ ૮ વી. રી. પ્ર. ૧૫૮.

૩૧. અલાહાબાદ તરફ પણ ધણી દત્ત લેવા પરવાનગી આપી
મયો ન હોય તો વિધવાથી દત્ત લેવાતો નથી—રાય હેમાનઅલસીંગ
વિ. કુવર ધનસ્થામસીંગ ૫ વી. રી. પ્ર. ૬૯ ઠાકોર ઉમરાવસીંગ વિ.
ઠાકોર માહામજસીંગ ૨ આગ્રા હા. રી. પ્ર. ૧૦૩.

૩૨. વિધવા તેની હયાતીમાંજ દત્ત લઈ શકે પોતાના મરણ પછી કોઈને દત્ત લેવા પરવાનગી આપી જઈ સકતી નથી—બગવાનદાસ તેજમાલ વિ. રાજમલ લલમનદાસ. ૧૦ મુ. હા. રી. પ્ર. ૨૪૧.

૩૩. કૃતીમા વર્ગના દત્ત માટે વિધવાને કોઈની પરવાનગીની જરૂર નથી પણ એવા દત્ત વિધવાએ પોતાની ખાસ મિલકત માટેજ લેવા જોઈએ—રાજદર નારાયણરામ વિ. વીજ્યા ગોવીંદસીંગ ૨ હ. અ. પ્ર. ૧૮૧.

૩૪. વિધવાને તેના ધણીએ દત્ત લેવા સત્તા આપી છે એવું કહેવામાં આવતું હોય તો તે સત્તા આપવાની વાત ખરેખરી રીતે સાબીત કરી આપવી જોઈએ—ઓધરી પદમસીંગ વિ. ડુંપર ઉ. ઘોષસીંગ ૨ બે. લા. રી. પ્ર. ૧૦૧.

૩૫. એક દત્તપુત્ર જીવતાં હોય તો બીજો દત્ત લઈ શકાય નહીં—રંગામા વિ. એતયામા ૭ વી. રી. પ્ર. ૫૭ ગાંધીલાલ વિ. શ્રી ચંદ્રોદી વહુજી ૧૧ બે. લા. રી. પ્ર. ૩૬૧ નરસીંગ વિ. ખુશાલ ૧ ખારોડેલ રીપોર્ટ પ્ર. ૮૮ ડાહી વિ. માતી ૧ ખારોડેલ પ્ર. ૭૫.

૩૬. તેમ એકથી વધુ છોકરાને દત્ત લઈ શકાય નહીં—ગનેન ડ્રો. ચંદર લાહરી વિ. કાલાપાહરજી ૬ લા. રી. ૬ કલકત્તા પ્ર. ૫૦.

૩૭. કુદરતી છોકરો ગુજરી જાય તો દત્ત લેવા વિધવાને તેના ધણીએ પરવાનગી આપી હોય તો તે બનાવ બને ત્યારે દત્ત લઈ શકાય છે—ભુખનમાઈ વિ. રામકાસીર ૩ વી. રી. પ્ર. ૧૫ વિલાનકી વિ. વ્યંકટારામા ૬ લા. રી. ૧ મદ્રાસ પ્ર. ૧૭૪.

૩૮. અમુક જણનેજ દત્ત લેવા એવા વિધવાના ધણીએ વિધવાને અધીકાર આપ્યો હોય તેમા ઠરાવ્યું ન હોય તો વિધવા ગમે તેને દત્ત લઈ શકે છે શ્રીમતી દીનોમાઈ દાસી વિ. દુરગાપ્રસાદ મીનર ૩ વી. રી. પ્ર. ૬.

૩૯. આગળ એક કેસમાં ઠરાવ્યું છે કે દત્તપુત્ર તેની કુદરત બંધોબર બંધવે નહીં તો બીજો દત્ત લેવાય. વીરબદ્ધ વિ. બાઈ રાણી ૨ મોરીસ રીપોર્ટ પ્ર. ૩.

૪૦. પહેલા દત્ત અથવા કુદરતી છોકરાની હયાતીમાં બીજો

બીજી દત્ત આગળનો દત્તપુત્ર અથવા કુદરતી છોકરો ગુજરી જવાથી કાયદાસર લીધેલો દત્ત કરી શકતો નથી. બાસુ વિ. બાસુ મદ્રાસ સદર દીવાની અદાલતના ફેસલા સને ૧૮૫૬ પ્ર. ૨૦.

૪૧. પુરૂષ પોતાની મેળે દત્ત લઈ શકે છે સ્ત્રીની મંજૂરીની જરૂર નથી—રંગામા વિ. એતરામા ૭ વી. રી. પ્ર. ૫૭.

૪૨. અમુક જણને દત્ત લેવા એવા વિચાર કોઈ સખસ કરે પણ તે પ્રમાણે દત્ત લીધા અવલ તે ગુજરી જાય પણ તેથી તેણે દત્ત લેવા વિચાર કરવાથી તેને દત્ત તે લઈ ચુક્યો એમ થતું નથી—હિંદુધર્મ શાસ્ત્ર પ્રમાણે દત્ત આપવા લેવાની ક્રીયા થવી જોઈએ—કેનચાવા વિ. નીનચુપા ૧૦ મુ. હા. રી. પ્ર. ૨૬૫.

૪૩. વિધવાને તેના ધણીએ દત્ત લેવા પરવાનગી આપી હોય તો તે પરવાનગી પ્રમાણે દત્ત લેવા તેને ફરજ પાડી શકાય નહીં—બમનદાસ મુકરજી વિ. મસામત તારીની ૭ મુ. ઈ. અ. પ્ર. ૧૬૯ ઉમાસુંદરી દેવી વિ. સરોજાતી દેવી ઈ. લા. રી. ૭ કલકત્તા પ્ર. ૨૮૮. મસામત પેરીદાઈ વિ. મસામત હરબંસીકુંવર ૧૯ વી. રી. પ્ર. ૧૨૭.

૪૪. વિધવાને આપેલી પરવાનગી પ્રમાણે તે દત્ત લે નહીં તો તેના ધણીના વારસ તરીકે વિધવાના જે હક હોય તે જતા નથી—દૌનોમાઈ એધરાની વિ. એ. ડી. સી. રેહેન્ડીંગ ૨ વી. રી. પ્ર. ૨૫ પ્રાસાનામાઈ દાસી વિ. કદબીનીદાસી ૩ બે. લા. રી. પ્ર. ૮૫.

૪૫. અમુક છોકરાને દત્ત લેવા એવા અધિકાર વિધવાને તેના ધણીએ આપ્યો હોય તે દત્ત ગુજરી જાય તો તે વિધવાથી બીજી દત્ત લઈ શકાતો નથી—ઓધરી પદમ વિ. કુંવર ઉષો ૧૨ મુ. ઈ. અ. પ્ર. ૨૫૬.

૪૬. નાયકાએને ધણી હોતા નથી જોયો દત્ત લઈ શકતો નથી—મથુરાં નાયકાણી વિ. ઈસુ નાયકાણી ઈ. લા. રી. ૪ મુંબઈ પ્ર. ૪૫. હેનકુંવર વિ. હંમકુંવર ૨ મદ્રાસ સદર દીવાની અદાલત રીપોર્ટ પ્ર. ૧૩૩.

૪૭. ગર્ભવતી સ્ત્રી હોય તેને છોકરો ન આવે તો દત્ત લેવા

એવી રજા ધણીએ આપી હોય. જીને છોકરો નહીં પણ છોકરી આવે તોપણ તે દત્ત લખ શકતી નથી એવું આગળ ઠર્યું છે—મંદી-દ્રોનાથ વિ. રૂકીણી ૧ કોર્ટગટન રીપોર્ટ પ્ર. ૪૨.

૪૮. મુંબઈ હાઇકોર્ટ ઠરાવ્યું છે કે ધણીએ જે છોકરાને દત્ત લેવા રજા આપી હોય તે છોકરો જીવતો હોય. ત્યાંસુધી વિધવા બી-જો દત્ત લખ શકતી નથી—રામચંદ્ર વિ. આપુખંડુ મુંબઈ હાઇકોર્ટના જુદા જાણેલા ફેસલાની ફાઇલ સને ૧૮૭૭ પ્ર. ૪૨.

૪૯. નાયકાઓને ધણી નહીં હોવાથી તેઓ દત્ત લખ શકતી નથી એવું ઉપર બતાવ્યું છે પણ એક વખત મદ્રાસ હાઇકોર્ટ ઠરાવ્યું છે કે નાયકાઓ તેમનો ધંધો ચલાવવા છોકરીને દત્ત લખ શકે છે એવી બાબતમાં કાંઈ દત્ત કીયાની જરૂર નથી—વેનકાટામીલમ વિ. વેનકાટાઆમી મદ્રાસ સદર દિવાની અદાલતના ફેસલા સને ૧૮૫૬ પ્ર. ૬૫.

૫૦. બે છોકરાને એકી વખતે દત્ત લેવા હિંદુ ધર્મશાસ્ત્રથી મનાઈ છે જે ક્ષીણો હોયતો એક પણ કામદાસર ઠરતો નથી અને તેને કાંઈ હક મળતા નથી સીવેસરી દાસી વિ. દુરગાર રણજી ઇ. જ્યુ. નવી આગ્રતી પ્ર ૨૨.

૫૧. જીવતે દીકરે દત્ત લેવા ધણી પરવાનગી આપી ગયો હોય તોપણ વિધવાથી દત્ત લખ શકાય નહીં—જોયચંદ્ર વિ. ભિરવ મદ્રાસ સદર દિવાની અદાલતના ફેસલા સને ૧૮૪૯ પ્ર. ૪૬૧.

૫૨. પહેલો દત્ત ગુજરી જાય તો બીજો દત્ત લેવા કાંઈ હરકત નથી એવું પણ ઠર્યું છે—દુરાધમ મુકરજી વિ. મથુરાનાથ મુકરજી ૭ વી. રી. પ્ર. ૭૧.

૫૩. પહેલો દત્ત ધણી વર્ષ જીવી ગુજરી ગયો હોય તોપણ બીજો દત્ત લેવા હરકત નથી એવું ઠર્યું છે—રામસુંદરભાગ વિ. સુર-બનીદાસી ૨૨ વી. રી પ્ર. ૧૨૧.

૫૪. જે સખસ દત્ત લે તેને તેના બાઇઓ જીવતા હોય તેથી દત્ત લેવા હરકત નથી—શ્રીધુનંદ વિ. શ્રીબોન્નીકીસોર ઇ. લા. રી. ૧ મદ્રાસ પ્ર ૬૬.

૫૫. બાપ દીકરો ભાગ પાડી જીદા થયા ન હોય તોપણ દીકરો પોતા માટે દત્ત લખ શકે છે અથવા તેવી પરવાનગી તેની પાછળ તેની વિધવાને આપી જઈ શકે છે અને તે પરવાનગી પ્રમાણે વિધવા દત્ત લખ શકે છે—ગોવીંદસુંદરી દેવી વિ. તંબાદેવી ૧૫ વી. રી. પ્ર. ૫.

૫૬. એ વિધવા હોયતો ખેડને જીદા જીદા દત્ત લેવા પરવાનગી અપાય નહીં અને તેથી તે ખેડ વિધવા જીદા જીદા દત્ત લખ શકે નહીં—ગોસ્વામી શ્રીચંદ્રાવલી વહુજી વિ. ગીરધારીજી ૩ આગ્રા હા. રી. પ્ર. ૨૨૯.

૫૭. વિધવા માને તેના મરનાર દીકરાનો વારસો મળ્યા પછી તેના ધણી માટે અથવા તેના એ મરનાર દીકરા માટે દત્ત લખ શકે છે. ખેડાંતમણીરાય વિ. ક્રીસ્તો સુંદરરાય ૭ વી. રી. પ્ર. ૩૬૨.

૫૮. પણ મરનાર દીકરો વહુ મુકી ગયો હોયતો દત્ત લેવા તે વહુનો અધીકાર છે. મરનારની માનો અધીકાર નથી, કેસવરામ કશન વિ. ગોવીંદ ગણેસ ઈ. લા. રી. ૯ મુંબઈ પ્ર. ૬૪.

૫૯. વસીયતનામામાં વિધવાને દત્ત લેવા ધણીએ રજા આપી હોય તે પ્રમાણે વિધવા દત્ત લે નહીં તો જોને દત્ત લેવા ધણીએ વસીયતનામામાં લખ્યું હોય તે સખસને દત્ત લેતાં મુધીમિલકતમાં કાંઈ હક મળતો નથી. વસીયતનામામાં તેને દત્ત લખ અમુક મિલકત આપવી એવું ડરાળું હોય તો મિલકત માટે પણ તેની કાંઈ ફરીયાદ ચાલી શકે નહીં. ખભાઈ ચરણધોસ વિ. દાસમણીદાશી ૬ બે. લા. રી. પ્ર. ૧૨૭.

૬૦. પોતાની સ્ત્રી ગર્ભવંતી હોય ત્યારે કોઈ સખસ દત્ત લે તેમાં હરકત નથી. નાગાબુ સાનામ વિ. શીસામા ઈ. લા. રી. ૩ મદ્રાસ પ્ર. ૧૮૦.

૧૬૧. દત્ત લે નહીંતો પોતાની મિલકતના બીજા વારસ થઈ એવું ધારી બીજા વારસ ન થાય તે માટેજ દત્ત લેવા વિધવાને કાંઈ હરકત નથી રામભટ્ટ વિ. લક્ષ્મણ ઈ. લા. રી. ૫ મુંબઈ પ્ર. ૧૩૦.

૬૨. પણ મુંબઈ હાઇકોર્ટે ડરાળું કે વિધવા કાંઈ પણ

યોગ્ય કારણ વગર સ્વછંદપણે દત્ત લઈ તેના ધણીનું કાંઈ સારતક કરે નહીં અને ખરાબ માણસને ઘરમાં દાખલ કરેતો તેના સગા વચ્ચે પડી શકે છે. રામજી વિ. ધાતું ઇ. લા. રી. ૬ મુંબઈ પ્ર. ૪૯૮.

૬૭. એક દત્ત ગુજરી જાયતો બીજો દત્ત ન લેવા એવું વિધવાના ધણીએ ઠરાવ્યું ન હોયતો નજીકના સગાની રજા લઈ વિધવા બીજો દત્ત લઈ શકે છે. પારાસારાભતાર વિ. રંગારાજભતાર ઇ. લા. રી. ૨ મદ્રાસ પ્ર. ૨૦૨.

૬૮. કોઈ સ્ત્રી વિધવા થયા પછી વેશ્યાનો ધંધો કરતી હોય અને તે ધંધાથી છોકરું રહ્યું હોયતો પછી તે દત્ત લઈ શકતી નથી કેમકે તે બ્લોચીયારીણી થવાથી આગળના ધણીના હકથી દુર થાય છે. શામલાજી દત્ત વિ. સુદામનીદાસી ૫ બે. લા. રી. પ્ર. ૩૬૨ કેરીફોલીતાના વિ. મોનીરામ કોલીતા ૧૯ વી. રી. પ્ર. ૩૬૭ થુકુ વિ. રમા ૨ ખારો-ઉડ પ્ર. ૪૮૮.

૬૫. ધણીએ આપેલી પરવાનગી પ્રમાણે વિધવાએ ક્યારે દત્ત લેવા તેનો કાંઈ નિયમ નથી એક સુદ્ર વર્ગની વિધવા સ્ત્રીએ ૫૦ વર્ષ પછી દત્ત લઈલો તે મંજૂર રાખવામાં આવ્યો છે. રાજેન્દ્ર ૨૧૫ વિ. જસવંતરાય ૪ મુ. હા. રી. પ્ર. ૧૬૨ મસામત આનંદ માઈ વિ. સીતમંદરરાય ૨ વી. રી. પ્ર. ૧૯.

૬૬. પણ ધણીએ જે પરવાનગી આપી હોય તે લખીને આપી હોય તેને ધણી ૫ વર્ષ જવાદવામાં આવે તો તે પરવાનગીના અરોપણા વિરૂધ્ધ અનુમાન થઈ શકે ચંદરમણીદેવી વિ. મનમોહનદેવી ૮ મુ. ઇ. અ. પ્ર. ૪૭૭.

દત્તક (કોણુ આપી શકે.)

૧. સુદ્ર વર્ગના લોકમાં સ્ત્રી તેના ધણીની પરવાનગી વગર તેના પરણેલ છોકરાને દત્ત આપી શકે છે. માલસાખાઈ વિ. વીઠીબા ગલવી ૭ મુ. હા. રી. એપેનદીક્ષ પ્ર. ૨૬ નાથાજી કીશનાજી વિ. હરી જગાજી ૮ મુ. હા. રી. પ્ર. ૬૭.

૨. જોય વર્ગમાં સ્ત્રી તેના ધણીની રજા વગર અથવા ધણીએ જે સરત કરી દત્ત આપવા પરવાનગી આપી હોય તે સરત પુરી

થયા વગર પોતાની મુજીયારીથી પોતાના દીકરાને દત્ત આપી શકતી નથી. રંગાબાઈ વિ.બાગીરથી બાઈ ઇ. લા. રી. ૨ મુંબઈ પ્ર. ૩૭૭.

૩. છોકરાનો આપ જીવતો હોય ત્યારે પોતાના દીકરાને દત્ત તરીકે આપવો નહીં એવી મનાઈ કરી ગયો હોય તો તેની વિધવા તેને દત્ત તરીકે આપી શકતી નથી. સોમસેખા રાજા વિ. મુબદ્દા માજી. ઇ. લા. રી. ૬ મુંબઈ. પ્ર. ૫૨૪.

૪. જોને દત્ત આપવો હોય તેને દત્ત તરીકે જવા મરજી ન હોય તો તેની મરજી વિરૂધ્ધ તેને દત્ત તરીકે આપી શકાય નહીં. લક્ષ્મનલાલ વિ. મોહનલાલ ૧૬ વી. રી. પ્ર. ૧૭૬.

૫. અમુક નાણું લઈ પોતાના દીકરાને દત્ત તરીકે આપવા મનાઈ છે, ઇશનદીસારે આચારજી ઐધરી વિ. હરીસચંદર ઐધરી ૧૩ બે. લા. રી. પ્ર. ૪૨.

૬. દત્ત આપવાનું કામ જોને દત્ત આપવો હોય તેના આપથી થયું જોઈએ તે હયાત ન હોય તો તેની માથી થયું જોઈએ. મા હયાત હોય તેમ છતાં તેના દાદાએ દત્ત લેવા રજા આપી હોય તો તે દત્ત કાયદા પ્રમાણે લીધેલો કહેવાય નહીં. સુરતના કલિકટર વિ. ધી રસીંગજી વાચબાજી ૧૦ મુ. હા. રી. પ્ર. ૨૩૫.

૭. દત્ત આપવાનું કામ છોકરાના માઆપથી થયું જોઈએ તેમની એ સત્તા તેઓ કોઈને આપી દઈ શકતાં નથી. બેમાંના એકથી થાય રાસીટી આપા બાસલીંગાપા વિ. શીવલીંગાપા બાલાપા ૧૦ મુ. હા. રી. પ્ર. ૨૬૮.

૮. છોકરાની માની મંજૂરી ન હોય તો આપ એકલો દત્ત આપી શકે છે. ચેતકોરિયનાથ વિ. જાનકી ૧૨. મુ. હા. રી. પ્ર. ૧૬૬.

૯. દત્ત આપનારો મા આપે જોને દત્ત આપે તેના પાસેથી કાંઈ ગેરબાજબી લાભ લેવો નહીં જોઈએ, કેરનાબાઈ ગરૂસા વગેરે વિ. ગોપાળ રતના વગેરે. લો. રી. ૭ ઇ. અ. પ્ર. ૧૭૩.

૧૦. એક સપ્તસને દત્ત લીધે ૩૩ વર્ષ થઈ ગયાં હતાં જેથી તેના લાંગતાવળગતી સમાએ તેને દત્ત તરીકે આપ્યો હતો એવું અનુમાન થયું છે. આર્લુદરાજ સીવાજી વિ. ગણેસ બોડીન ૭ મુ. હા.

રી. પ્ર. ૩૩ રાજદ્રોનાથ વિ. જોગદ્રોનાથ ૧૫ વી. રી. પ્ર. ૪૧.

૧૧. જો છોકરાને દત્ત આપવો હોય તે સખસની મા દત્ત આપે-
તો ખરી પણ ક્રીયા જખતે માંદગીના સખખથી હાજર ન થઈ
શકે તેથી તેના તરફથી તેના કોઈ સગાને મોકલેતો દત્ત આપવાનું
કામ સંપૂર્ણ થયું ગણાયુંછે વીજ્યા રંગરામ વિ. લક્ષ્મણ ૮ મુ.
હા. રી. પ્ર. ૨૬૪.

૧૨. કોઈ પુત્ર ઉમરનો સખમ પોતે અમુક સખસનો દત્તપુત્ર
થવા ખુસીએ એમ કહેવાથી તેને દત્ત લઈશકાય નહીં દત્ત આપવા-
ની ક્રીયા થવી જોઈએ રાસોટી આપાખાસ લીંગાપા વિ. સોવલી-
ગાપા બાલાપા ૧૦ મુ. હા. રી. પ્ર. ૨૬૮.

૧૩. કોઈ સખસ પતના માહા રોગથી પીડીત હોય તોપણ
પોતાના દીકરાને દત્ત તરીકે આપી શકેછે. આનંદમોહન મજમુદાર
વિ. ગોરીદાસંદર મજમુદાર ૧ વી. રી. પ્ર. ૧૭૩.

૧૪. કોઈ સખસ પોતાના બાળને દત્ત તરીકે આપી શકે નહીં
મસામત તારામની વિ. દેવનારાયણ ૩ સદર દીવાની અદાલત રી-
પોર્ટ કલકત્તા પ્ર. ૫૧૯.

૧૫. છોકરાનો બાપ ગુજરી ગયો હોય અથવા ક્યાંઈ માહાપ્ર-
દસ ભાગી ગયો હોય અથવા સંસાર છોડી ભાગી ગયો હોય અથવા
ગાંડો થઈ ગયો હોય તો તે છોકરાની મા દત્ત તરીકે પોતાના છોકરાને
દત્ત આપી શકેછે. અરનેમેલમ વિ. હયામ્વામી ૧ મદ્રાસ સદર
દિવાની અદાલત રીપોર્ટ પ્ર. ૧૫૪ હરોસુંદરી વિ. વ્યંદરમોની સીવેટ-
ટ્ટી રીપોર્ટ પ્ર. ૬૩૮.

૧૬. એકના એક છોકરાને દત્ત આપવા સર્વ વર્ગના લોકને મ-
નેહછે કેમકે જો એમ એકના એક છોકરાને દત્ત આપી દે તો તે પુત્ર
વગરનો થઈ પડે અને તેથી તેની પાછળ પુત્ર જો તેની મુક્તી વગેરે
માટે ધર્મકાર્ય કરવાનાં છે તે તેનાથી થાય નહીં. ગોપાળ વિ. હનમંત
હ. લા. રી. ૩ મુંબઈ પ્ર. ૩૭૩ નીલમાધવદાસ વિ. વલબદાસ
૩ બે. ડા. રી. ૨૫.

દત્તક (કોને લઈ શકાય છે.)

૧. વેશ્ય લોકોમાં બહેનના દીકરા (બાળજ) ને દત્ત લેવા

હરકત નથી. ગણપતરાવ વીરેશ્વર વિ. વોઢિયા કાનદાયા ૪ મુ. હા. રી. પ્ર. ૧૩૦.

૨. સુદ્રમાં પણ બેહનનો દીકરો જે મોટી ઉમરનો થયો હોય તેને દત્ત લેવા હરકત નથી. લક્ષ્મીઆપા વિ. રામાયા ૧૨ મુ. ઈ. અ. પ્ર. ૩૬૪ રામભીંગાપીલાઈ વિ. સદાસાવ પીત્રાઈ ૧ વી. રી. પ્ર. ૨૫.

૩. કોઈ પણ માઆપ વગરના છોકરાને દત્ત લઈ શકાય નહીં. બળવંતરાવ બારકર વિ. બાબાઆઈ ૬ મુ. હા. રી. પ્ર. ૮૩ સુઆનુ રામાલ વિ. અમાકુતીયામાલ ૨ મ. હા. રી. પ્ર. ૧૨૬ બાસેદીઆપા વિ. સોવલીંગાપા ૧૦ મુ. હા. રી. પ્ર. ૨૬૮.

૪. જ્યેને દત્ત લેવા હોય તે એક બે છોકરાનો આપ હોય તોપણ તેને દત્ત લઈ શકાય છે ગોપાળપટવરધન વિ. નારોપટવરધન ૭ મુ. હા. રી. એપેનદીક્ષ પ્ર. ૨૪ બ્રીજબુઆણુ વિ. ગોકુલસાહુ ૧ બારોડન રીપોઈ પ્ર. ૨૧૭.

૫. પણ એવડી મોટી ઉમરના સખસને દત્ત લેતી વખતે તેને દત્ત તરીકે આપવા માટે તેની મા અથવા આપ જીવતો હોવા જોઈએ તે જીવતાં ન હોય તો તે પોતાની ઈજા દત્ત લેવાઈ શકતો નથી. બળવંતરાવ બારકર વિ. બાબાઆઈ ૬ મુ. હા. રી. પ્ર. ૮૩.

૬. એક વખત આગ્રા હાઈકોર્ટે ઠરાવ્યું છે કે છોકરો છ વર્ષનો હોય ત્યારેજ દત્ત લેવા લાયક છે. કાકોર ઉમરાઓ વિ. કાકોરરાની ૨ આગ્રા હા. રી. પ્ર. ૧૦૩.

૭. મદ્રાસ હાઈકોર્ટે એક વખત ઠરાવ્યું છે કે ઉપવીત (જને. ઇ) દીધા પછી કોઈ સખસને દત્ત લઈ શકાય નહીં. પેનકાટા ટીસાયા વિ. પેનકાટા ચારુલુ વગેરે ૩ મ. હા. રી. પ્ર. ૨૮.

૮. જ્યેન લોકોમાં બેનના દીકરાને દત્ત લેવા સાતી રીવાજ છે. હશનઅલી વિ. નાગાપલ ઈ. લા. રી ૧ અલહાબાદ પ્ર. ૨૮૮.

૯. કોઈ સખસને માત્ર એકનો એક દીકરો હોય તો તે એકના એક છોકરાને દત્ત લઈ શકાય નહીં. રાજઉપેદ્રો રાયલાલ વિ. રાણી પ્રા. સાનામાઈ ૧ બે. લા. રી. પ્ર. ૨૨૧. રામચંદ્ર વિ. વીઠિયા મું. માઈ હાઈકોર્ટેના જુદો જવાબેલ ફેસલો ૧ સને ૧૮૭૬.

૧૦. મુંબઈ હાઇકોર્ટે પણ ઠરાવ્યું છે કે એકના એકજ ઊંક-
રાને દત્ત લેવા ખાસ રીવાજ છે એવું બતાવી દેવામાં ન આવે તો
એકના એક ઊંકરાને દત્ત લઈ શકાય નહીં. દાદા વિ. આવા. મુંબઈ
હાઇકોર્ટના જુદા છપાએલ ફેસલાની ફાઇલ સને ૧૮૮૨ પ્ર. ૨૯૪

૧૧. મુંબઈ હાઇકોર્ટે થોડા વખત ઉપરજ ઠરાવ્યું છે કે એકના
એક ઊંકરાને દત્ત આપવા હરકત છે લેવા હરકત નથી, કાસીબાઈ
વિ. તાતીયા. ઇ. લા. રી. ૭ મુંબઈ પ્ર. ૨૨૫.

૧૨. મદ્રાસ હાઇકોર્ટે ઠરાવ્યું છે કે સગા બાઇનો એકનો એક
દીકરો હોય તો દત્ત લઈ શકાય છે. ચીનાગૌદાન વિ. કુમાર ૧ મ
હા. રા. પ્ર. ૫૭.

૧૩. પણ આવા એકના એક ઊંકરાને દત્ત લીધા પછી તે દત્તને
૨૬ કરાવતો નથી. હનુમાન ત્રવાડી વિ. ચીરાઈ ઇ. લા. રી. ૨ અ-
લહાબાદ પ્ર. ૧૬૪.

૧૪. આગળ એવું કહેવું છે કે જે ઊંકરાને દત્ત લેવા હોય તેના
બાપ સાથે એવો કરાર થાયકે દત્ત લીધા પછી તે ઊંકરાના આગળ-
ના કુટુંબ સાથેનો સંબંધ જતરી રહેતો તેવે પ્રસંગે એકના એક ઊંકરાને
દત્ત લઈ શકાય છે. સમસેરી વિ. દીજરાજ ૨ સદર દીવાની અદાલત
રંપોર્ટ કલકત્તા પ્ર. ૨૧૬ જ્યેમણી વિ. સીવમુંદરી ફલ્ટન રંપોર્ટ
પ્ર. ૧૫.

૧૫. પોતાના બાઈને ઊંકરી હોય તેને દત્ત ન લેતાં બીજાને
દત્ત લે તેમાં કાંઈ હરકત નથી. ગોકુલાનંદદાસ વિ. કુમારસી ૧૫
બે. લા. રી. પ્ર. ૪૦૫ શ્રીમતી ઉમાદેવી વિ. ગોકુલાનંદદાસ મહાપાતર
ઇ. લા. રી. ૩ કલકત્તા પ્ર. ૫૮૭ બાલાજી વિ. બાગીરથીબાઈ ૬
મુ. હા. રી. પ્ર. ૭૦.

૧૬. તેમ પાસેનો સગો હોય તેને પડતો સુકી દુરના સગાને દત્ત
લે તેમાં હરકત નથી. મણીકચંદર વિ. બગવતીદાસી ઇ. લા. રી.
૩ કલકત્તા પ્ર. ૪૪૩ રંગામા વિ. એરામા ૭ બી. રી. પ્ર. ૫૭.

૧૭. વહુના બાઇના દીકરાને દત્ત લઈ શકાય છે હિંદુ ધર્મશાસ્ત્ર
પ્રમાણે જે ઊંકરાને દત્ત લેવા હોય તેની મા સાથે દત્ત લેનાર પરણી
શકે એવું હોય તોજ દત્ત લેવાય એ વચનનો અર્થ બગન થયા અથ-

લેન્ડી સ્થિતીને લાગુ પડે છે, ધીરામુલુ વિ. રામાયા ઇ. લા. રી. ૩ મદ્રાસ પ્ર. ૧૫ રવીભુધર વિ. રૂપસંકર ૨ બારોડેલ રીપોર્ટ પ્ર. ૭૧૩ બીનીવાસતીમાજી વિ. ચીતામણીસીવાજી સ્પેશિયલ અપીલ નંબર ૫૮૭-સને ૧૮૯૯ મુંબઈ હાઈકોર્ટ જુવાનીબાઈ વિ. જુહાબાઈ ૨ મ. હા. રી. પ્ર. ૨૯૯.

૧૮. અલાહાબાદ હાઈકોર્ટે ઠરાવ્યું છે કે કોઈ સ્ત્રી તેના બાઈના દીકરાને દત્ત લઈ શકે નહીં, મસામત બગસકુંવર વિ. લઈમનસીંગ ૭ અ. હા. રી. પ્ર. ૧૧૭.

૧૯. મુંબઈ હાઈકોર્ટે ઠરાવ્યું છે કે વહુની બેનના દીકરાને દત્ત લઈ શકાય છે, બાઈ ગંગા વિ. બાઈ સીવકુંવર સીલેક્ટ રીપોર્ટ પ્ર. ૭૭.

૨૦. સુદ્ર લોકોમાં માસીના દીકરાને દત્ત લઈ શકાય છે. ચીના-માયા વિ. પીડાના ગાયા, ઇ. લા. રી. ૧ મદ્રાસ પ્ર. ૬૨.

૨૧. જૈન લોકોમાં માસીના દીકરાને દત્ત લઈ શકાય છે. સીમ્મી-સીંગ રાય વિ. મસામતધાકુ ૬ અ. હા. રી. પ્ર. ૩૮૨.

૨૨. બાઈના દીકરાના દીકરાને દત્ત લઈ શકાય છે. હરણચંદર બેનરજી વિ. હંદી મોહન ચક્રવર્તી, ઇ. લા. રી. ૬ કલકત્તા પ્ર. ૪૧. મોરનમાઈ દેવી વિ. બીન્નેયકીસ્તો ગોસામોવી. રી. સ્પે. નંબર પ્ર. ૧૨૧.

૨૩. કોઈ વિધવા તેના ધણીના બાઈને દત્ત લઈ શકે નહીં. મસામત ઉદે કુંવર વિ. મસામત લાકુ ૬ બે. લા. રી. પ્ર. ૨૮૭.

૨૪. કલકત્તા હાઈકોર્ટે ઠરાવ્યું છે કે પાલક પુત્રને દત્ત લઈ શકાય નહીં. કાલીચંદર ચૌધરી વિ. સીવચંદર ૨ બી. રી. પ્ર. ૨૮૧.

૨૫. કોઈ દત્ત લીધેલો સખસ તેના સગા બાઈને દત્ત લઈ શકે નહીં. નારા સામાલ વિ. બાજારામ ચારણ ૧ મ. હા. રી. પ્ર. ૨૪.

૨૬. દક્ષિણમાં નાનેરા બાઈ દત્ત લઈ શકાય છે. હુમ્મતરાવ વિ. એવિદરાવ ૨ બારોડેલ પ્ર. ૮૫.

૨૭. ને કુટુંબના છોકરામાંથી દત્ત લેવા હેતુ તે કુટુંબના છોકરામાંથી સર્વથી મોટા છોકરાને દત્ત લેવામાં આવે તો હરકત નથી એવું કહ્યું છે. જમખાંબાઈ વિ. રામચંદ ઇ. લા. રી. ૭ મુંબઈ પ્ર. ૧૨૬. આપાજી દીનકર વિ. ગંગાધર વાસુદેવ ૨ વોરીસ પ્ર. ૪૨૦.

૨૮. ઔરમાન બાઇ,કાકા કે માંમાને દત્ત લેવાય નહીં.રણુભત
શ્રીંગ વિ. ઉબાયા ૨ કલકતા સદર દીવાની અદાલત રીપોટ પ્ર.
૩૨૫ મુતુ સ્વામી વિ. બજમી દેવુંમાં મદ્રાસ શદર દિવાની અદાલત-
ના ફેસલા સને ૧૮૫૬ પ્ર. ૭૬.

૨૯. મદ્રાસ હિજાકાના કરનુલ અને ખરેલી જીલામાં વશ્તારેડો
જાતના લોકોમાં જમાઇને દીકરા તરીકે (દત્ત માફક) રાખી શકાય
છે. હેનું માનતામાં વિ. રામીરેડો ઇ. લા. રી. ૪ મદ્રાસ પ્ર. ૨૭૨.

૩૦. પહેલા પીત્રાઇની દીકરીના દીકરાને દત્ત લઈશકાય છે. લ-
ક્ષ્મીપાયા વિ. રામાપા. મુંબઈ હાઇકોર્ટના જુદા છપાએલ ફેસલા
ની ફાઇલ સને ૧૮૭૩ પ્ર. ૫૬.

દત્તક (મંજુર રહેવા માટે ફેટલી પાતની જરૂર છે.)

૧. કોઈ દત્તક મંજુર રહેવા માટે રાજ્ય કરતી સરકારની તે
દત્ત લેવાની પરવાનગીની જરૂર નથી. રામચંદ્ર વાસુદેવ વિ. નાના
જીહીમાજી ૭ મુ. હા. રી. પ્ર. ૨૬ નરહર ગોવીંદ કુલકરણી વિ.
નારાયણ વીહલ ઇ. લા. રી. ૧ મુંબઈ પ્ર. ૬૦૭ બારકર બુચાજી
વિ. નારો રૂઘનાથ સોલેકટ રીપોર્ટ પ્ર. ૨૫ હુદયતરાવ માનકર વિ.
ગોવીંદરાવ માનકર ૨ બારોડેસ રીપોર્ટ પ્ર. ૭૫.

૨. દત્તક લીધા બાબત કાંઈ દસ્તાવેજની પણ જરૂર નથી એ-
વું હવુંછે. સેતુગણ સત્યપતી વિ. સામીત્રાદાઈ ૫ વી. રી. પ્ર.
૧૦૬ પીતમસુંદરી વિ. આનંદકુમાર ૬ વી. રી. પ્ર. ૧૩૩.

૩. દત્તક આપવા લેવાની ક્રિયા થયા બગર દત્તક આપવા લે-
વાના દસ્તાવેજ થયા હોય તો તેથી દત્ત લેવાઈ ચુક્યો એમ થતું
નથી. શ્રીનારાયણ મીતર વિ. કીસનમુંદરીદાસી ૨ બે.લા.રી.પ્ર. ૨૭૬.

૪. દત્તપુત્ર તરીકે તેના કુદરતી બાપે આપ્યો અને લેનારે લીધો
એ દત્ત મજબુરને કાયદાસર ગણવા માટે બહુ જરૂરની બાબત છે.
માહાસોયા સોસાયનાથ ઘોસ વિ. શ્રીમતીમુંદરીદાસી ઇ. લા. રી.
૬ કલકતા પ્ર. ૩૮૧ લક્ષમણ વિ. માલુ મુંબઈ હાઇકોર્ટના જુદા
છપાએલ ફેસલાની ફાઇલ સને ૧૮૭૫ પ્ર. ૧૮૧.

૫. જોને દત્ત લેવામાં આવ્યો હોય તે સુદ્ધ હોયતો તેને એક

રકત સંબંધનો બાપ આવતો નથી. નનકુર્સીંગ વિ. પરધનશીંગ
૧૨ વી. રી. પ્ર. ૩૫૬.

૬. દત્તક લેવાની ક્રિયા થવાની સુદ્રમાં પણ જરૂર છે એવું પ્રથમ
હુન્નું હતું. બેરવનાથસાઈ વિ. મહેસાંદર બાહાદુરી ૪ બે. લા. રી.
પ્ર. ૧૬૨.

૭. પાછળથી એવી ક્રિયાની જરૂર છે કે નહીં તે વિષે શક રા-
ખવામાં આવ્યો. શીનારાયણ મીતર વિ. કોસ્તમુંદરીદાસી ૧૯ વિ.
રી. પ્ર. ૧૩૩.

૮. છેવટ દુલબેચથી ઠરાવવામાં આવ્યું કે સુદ્રોમાં દત્ત આ-
પવા લેવાની ક્રિયા વગર બીજી કંઈ ક્રિયાની જરૂર નથી. બીહારી
લાલ મલીક વિ. હદ્રોમણી ચોધરાની ૧૩ બે. રી. પ્ર. ૪૧૧.

૯. કલકતા હાઇકોર્ટે ઠરાવ્યું છે કે કંઈ સુદ્ર પોતાના બાઈના
દીકરાને દત્ત લે તો ધર્મ ક્રિયા કરો દત્ત લેવાની જરૂર નથી. નીત્યાનંદ
ધોસ વિ. કૌસ્તદયાળ ધોસ ૮ બે. લા. રી. પ્ર. ૧.

૧૦. મદ્રાસ હાઇકોર્ટે પણ ઠરાવ્યું છે કે બ્રાહ્મણોમાં પણ દત્ત-
કહોમ વગેરે ધર્મક્રિયા થવાની કંઈ જરૂર નથી. સીંગામા વિ. વેન
કાટાચારુ ૪ મ. હા. રી. પ્ર. ૭૬૫.

૧૧. તેજ કોર્ટે ઠરાવ્યું છે કે ક્ષત્રી લોકોમાં પણ એવી ધર્મક્રિયાની
જરૂર નથી. શ્રીમીચંદ્રમાલા વિ. શ્રીમુખતામાલાપતા ઇ. લા. રી. ૬
મદ્રાસ પ્ર. ૨૦.

૧૨. મુંબઈ હાઇકોર્ટે પણ એક કેશમાં આગળ ઠરાવ્યું છે કે
બ્રાહ્મણોમાં દત્તહોમ વગેરે ધર્મક્રિયાની જરૂર નથી. જગનનાથ વિ.
રાધાબાઈ રૂપેશીયલ અપીલ નંબર ૧૬૫ સને ૧૮૬૫.

૧૩. કલકતા હાઇકોર્ટે એક કેશમાં આવા દત્તહોમ વગેરેની
જરૂર બતાવી છે. લક્ષ્મન વિ. મોહન ૧૬ વી. રી. પ્ર. ૧૭૬.

૧૪. મુંબઈ હાઇકોર્ટે ઠરાવ્યું છે કે દીકરીના અથવા બાઈના
દીકરાને દત્ત લેતી વખતે દત્તહોમ વગેરે ધર્મક્રિયાની જરૂર નથી. હુ-
બ્બતરાવ વિ. ગોવીંદરાવ ૨ બારીડેઝ રીપોર્ટ પ્ર. ૭૫.

૧૫. દત્તક્રિયા થઈ નથી એવું બતાવી કોઈ સખસ તે દત્તને
રદ કરાવવા માંગણી કરે પણ ધણી વર્ષથી એ દત્તને મંજૂર રાખ-

વાનાં કત્ય થયાં હોયતો એ ક્રિયા થઈ નથી એવા ખુટા પુરાવ પડ્યા વગર દત્તને રદ કરાવાય નહીં. સાબોબીવા વિ. નાહનતાનમાઇતી ૨ બે. લા. રી. એપેનડીક્ષ પ્ર. ૫૧.

દત્ત (લેવામાં આવે તેનું પરીણામ.)

૧. દત્ત લેવામાં આવે એટલે પછી એ દત્ત પુત્ર તેના કુદરતી બાપના કુટુંબમાં જનમ્યો ન હોય પણ દત્ત લેનાર સખસના કુટુંબમાં જનમ્યો હોય એવું પરીણામ થાયછે અને એવા હક બ્રાગવવા તે હકદાર થાયછે. નારા સામાલ વિ. બાલારામ ચારણ ૧ મ. હા. રી. પ્ર. ૪૨૦ તારા મોહન બટાચારણ વિ. કીપામાઇ દેવી ૯. વી. રી. પ્ર. ૪૨૩ માહારાજ જગરનાથ સેહાઈ વિ. મસામત ઝુકન કુંવર ૩ વી. રી. પ્ર. ૨૪. તીનકૌરી ચેતરણ વિ. દીનોનાથ ખેનરણ ૩ વી. રી. પ્ર. ૪૯. સદાનંદ માહાપાતર વિ. બાનોમાલી વગેરે માર્સરીપોર્ટ પ્ર. ૩૧૭. સંભુચંદર ઔધરી વિ. નારીણી દેવી ૫ વી. રી. પ્ર. ૧૦૦. રધુવાનંદદાસ વિ. સાધુ ચરણદાસ, ઈ. લા. રી. ૪ કલકતા પ્ર. ૪૨૫ મુરળેકાંતનંદી વિ. ગોહેસચંદર દત્તમજમુદાર, ઈ. લા. રી. ૯ કલકતા પ્ર. ૭૦ મુકુંદલાલ રાય વિ. બૈકાંતનાથરાય, ઈ. લા. રી. ૯ કલકતા પ્ર. ૬૯૨. ઉમાચંકર મોહનો વિ. કાબીકુમાર મજમુદાર, ઈ. લા. રી. ૧ કલકતા પ્ર. ૨૫૬ સામકુંવર વિ. ગયાદીન ઈ. લા. રી. ૧ અલાહ-બાદ પ્ર. ૨૫૫. દીનોનાથ મુકરણ વિ. ગોપાલચરણ મુકરણ ૮. કલકતા બારીપોર્ટ પ્ર. ૫૭. રામભટ્ટ વિ. લક્ષમણ ચીંતામણ, ઈ. લા. રી. ૫ અંબાઈ પ્ર. ૧૩૫. સદાનંદ માહાપાતર વિ. મુરળેમણી દાઈ ૧૧ વી. રી. પ્ર. ૪૩૬.

૨. પણ દત્ત લીધેલ હોય તે રદ ગણવામાં આવે તો કુદરતી બાપના કુટુંબી તરફે મજકુર સખસના જે હક હોય તે જતા નથી બાવાની વિ. અંબાબે ૧ મ. હા. રી. પ્ર. ૩૬૩.

૩. દત્ત રદ ગણવામાં આવેતો દત્ત લેનાર સખસ પાસેથી તો એ દત્તને કાંઈ ખોરાકી પોસાકી પણ મળે નહીં. બાવાની વિ. અંબા-બે. ૧ મ. હા. રી. પ્ર. ૩૬૩.

૪. દત્ત લેવામાં આવે એટલે પછી તેને દત્ત લેનાર વિધવા સ્ત્રીના બહુનું કરજ આદા કરવા સરટીફીકેટ લેવાની પણ જરૂર

નથી. નારાયણ માલા વિ. કુંવર નારાયણ મીતી ઇ. લા. રી. ૫
કલકતા પ્ર. ૨૫૧.

૫. દત્તકને કુદરતી છોકરા કરતાં કાંઈ વધુ હક મળતા નથી
એટલે કે તેને દત્ત લેવામાં આવ્યા પછી દત્ત લેનાર સખસ પોતાની
ખાસ તથા સ્વ સંપાદીત મિલકત વસીયતનામું કરી કોઇને આપી
દેવા પ્રતીબંધમાં આવેછે એવું કાંઈ નથી. પુરસ્સોતમ વિ. વાસુદેવ
૮ મુ. હા. રી. પ્ર. ૧૯૬.

૬. તેમ દત્ત લીધા અવલ કાંઈ વસીયતનામું કર્યું હોય તેમાં એ
દત્તનો અમુક હિસો છે. એવું ડરાવેલ હોય એ વાત એ દત્ત અને
તેને દત્ત આપનાર બાપ જાણતો હોય તો તેને દત્ત લેવાથી એ વ-
સીયતનામું પણ ૨૬ જતું નથી. વિનમ્યક નારાયણ જોગ વિ.
ગોરીદરાવ ચીંતામણ જોગ ૬ મુ. હા. રી. પ્ર. ૨૨૪.

૭. કોઇ સખસને દત્ત લેવામાં આવેતો પછી તેને દત્ત લીધા
અવલ અથવા દત્ત લીધા પછી તેની દત્ત મા (દત્ત લેનાર વિધવા)
એ જોજી કલ્પ કર્યા હોય તે કરવા તેને સતા ન હોય તો તે તેનાં
તે કલ્પ માટે દત્ત વાંધા ઉઠાવી શકે છે રાજ કીર્તોરાય વિ. કીસોરી.
આહન મજમુદાર ૩ વી. રી. પ્ર. ૧૪. નાથાજી કીર્તનાજી વિ. હરી
જગોજી ૮ મુ. હા. રી. પ્ર. ૬૭

૮. પણ દત્ત લીધા અવલ વિધવાએ મિલકતની જે અવસ્થા
કરી હોય તે તેના તે વખતે હયાત સગાની મંજુરીથી કરી હોય અને
દિવાની કોર્ટે તે અવસ્થા બાહાલ રાખી હોયતો પછી દત્ત તે વિષે
વાંધા ઉઠાવી શકતો નથી. રાજ કીર્તોરાય વિ. કીસોર આહન મજ-
મુદાર ૩ વી. રી. પ્ર. ૧૪

૯. એક દત્ત ગુજરી જવાથી બીજો દત્ત લે તે દરમિયાને
વિધવાએ કાંઈ મિલકતની અવસ્થા કરી હોય તો બીજી વખત લીધેલા
દત્ત એ વિષે વાંધા ઉઠાવી શકતો નથી. ગોરીદનાથરાય વિ. રામકેન
૨૪ વી. રી. પ્ર. ૧૩૩.

૧૦. વિધવાએ દાવો કરવા વગેરેના જે મુદતનો હક આપે છે
તે દત્ત લેવાથી દત્ત સ્થાપન કરી શકતો નથી. ગોરીદ ચંદર સરમા
વિ. આનંદ આહન સરમા. ૨ ખ.લા.રી. પ્ર. ૩૧૩.

૧૧. વિધવા કોઈ સખસને દત્ત લે તે પહેલાં પોતાના ધણીની મિલકત પોતાને સ્વાધીન લેવા કોઈ ઉપર ફરીયાદ કરે દાવો આજતા દરમિયાન દત્ત લે પણ તેની સાથે સહવાદી તરીકે દત્તને સામીલ કરવામાં આવે નહીં તો પણ એ મિલકતનો કબજો વિધવાને મળે તે દત્ત પુત્રના દ્રષ્ટી તરીકે તેને મળે છે વિધવાને ખુદને મળતો નથી એવું કહે છે. ધરમદાસ પાંડે વિ. મસામત સામી મુંદરીદેવી ૬ વી. રી. પ્ર. ૪૩

૧૨. દત્ત લીધા પછી વિધવા કાંઈ પણ મિલકત ધરેણે મુકવાની કે બીજી રીતની કાંઈ પણ બ્યવસ્થા કરવા હક ધરાવતી નથી. સી. ધિસ્વર વિ. રામચંદ્રરાય ઇ.લા.રી. ૬ મુંમહ પ્ર. ૪૬૩ (વહી જીવે આગળ ફેશલો ૧૭ મો.)

૧૩. દત્ત લેવામાં આવે કે તુરતજ દત્ત લેનાર વિધવા હોય તેની પાસેની સર્વ મિલકતનો માલિક દત્તક થાય છે જો તે ઉંમર લાયકનો ન હોય તો વિધવા તેની પાળક તરીકે એ મિલકત રાખી શકે છે. ધરમદાસ પાંડે વિ. મસામત શીવ મુંદરી ૬ વી. રી. પ્ર. ૪૩.

૧૪. દત્ત લેવામાં આવેકે પછી વિધવા તેના ધણીની મિલકતની માલિક રહેતી નથી તે માત્ર ખોરાકી પોસાકીનોજ હક ધરાવે છે રાધાબાઈ વિ. દામોદર ક્રીસ્નરાવ મુંમહ હાઈકોર્ટના જુદા છપાએલ ફેસલાની ફાઈલ સને ૧૮૭૮ પ્ર. ૯ મસામત રતના કુબેન વિ. પ્રહલાદકુબે ૭ વી. રી. પ્ર. ૪૫૦.

૧૫. કોઈ સખસ પોતાનો દત્તપુત્રતરીકેનો હક બળવવા માંગતો હોય તેણે પોતાને દત્તપુત્ર ઠરાવી આપવા ફરીયાદ કરવી જોઈએ એમજ નહીં પણ જો મિલકત મેળવી હોય તેનો દાવો પણ કરવો જોઈએ. રામચંદ્ર નારાયણ વિ. કરનાજી મોરેસ્વર મુંમહ હાઈકોર્ટના જુદા છપાએલ ફેસલાની ફાઈલ સને ૧૮૮૧ પ્ર. ૨૮૮.

૧૬. દત્તપુત્ર તરીકે પોતાનો હક ઠરાવાજ માત્ર દાવો કરવા તેની મરજી હોયતો તેમ પણ તે કરી શકે છે એવા દાવો રૂ ૧૦ દસની ફીથી તે કરી શકે છે. બાજબજવંત વિ. રઘનાથ વીઠલ મુંમહ હાઈકોર્ટના જુદા છપાએલ ફેસલાની ફાઈલ સને ૧૮૭૬ પ્ર. ૧૪૨.

૧૭. દત્ત લીધા અવગ્ર વિધવાએ તેના ધણીનું કનું અદા કરવા મિલકત ધરેણે મુકી હોય તો દત્ત તે રદ કરી શકતો નથી. સાત્રામુમાળ વિ. તાતીયા હનમતરાવ મુંબઈ હાઇકોર્ટના જુદા છપાએલ ફેસલ્લાની કાંઈલ સને ૧૮૭૮ પ્ર. ૧૨૧.

૧૮. મદ્રાસ હાઇકોર્ટે ડરાવ્યું છે કે દત્ત લેવામાં આવે એટલે દત્ત મજકુરના કુદરતી માળાપ સાથેના તેના સધળા હક અને જવાબદારો દુર થાય છે પણ કુદરતી માળાપના કુટુંબમાં તે પરણી શકતો નથી. માત્ર એટલોજ હકનો તેના કુદરતી માળાપ સાથે દત્તનો સંબંધ રહે છે. નારાસામાલ વિ. બાલારામ આરણુ ૧ મ. હા. રી. પ્ર. ૪૨૦.

૧૯. કોઈ સખસને દત્ત લેવામાં આવ્યો હોય ત્યારે એવી સરત કરવામાં આવી હોયકે દત્ત લેનાર વિધવા જીવે ત્યાં સુધી તે દત્તનું બરેણુપોષણનું તથા કેળવણીનું ખર્ચ આપવું તે સીવાય દત્તનો વિધવાના કબજામાંની મિલકત ઉપર દત્તનો કાંઈ હક નહીં. આ-ચો કરાર થયો હોય તો તે પ્રમાણે ચાલવા દત્તની ફરજ છે. ચીકટો રામદીક્ષીત વિ. જનકી ૧૧ મુ. હા. રી. પ્ર. ૧૯૯

૨૦. મદ્રાસ હાઇકોર્ટે ડરાવ્યું છે કે, બાળક અવસ્થાના દત્તના કુદરતી બાપે દત્ત લેનાર સાથે કાંઈ સરત કરી તે પ્રમાણે ચાલવા મંજૂર કર્યું હોયતો તે પ્રમાણે અમલ કરવા એ દત્ત બંધાએલો નથી. જક્ષમણરાવ વિ. જક્ષમી અમાલ ઇ. લા. રી. ૪ મદ્રાસ પ્ર. ૧૯૦.

૨૧. કાયદા પ્રમાણે દત્ત લાંબેલો ઠરેતો પછી તે દત્તને દત્ત તરફે આપવા લેવાના દસ્તાવેજ થયા હોય તે રદ કરવા ફરીયાદ કરી શકાય નહીં. શ્રી નારાયણ મોતર વિ. કીસન મુંદરીદાસી ૧૧ બે.લા.રી.પ્ર.૧૭૧.

૨૨. આવા નકી ફરેલા દત્તને રદ કરવા તેના દત્ત લેનાર બાપ પણ ફરીયાદ કરી શકતો નથી. સુખ બાસીલાલ. વિ. યુમાનસીંગ ઇ. લા. રી. ૨ અલાહાબાદ પ્ર. ૩૬૬.

૨૩. દત્ત લેનાર માના બાપના નજીકના પુરૂષ સગા હોય તેનો બારસ દત્ત થઈ શકતો નથી. મોરનમાઈ દેવી વિ. બીન્નેય કીસન મોસ્ત્રામી ૧ વી. રી. પ્ર. ૧૨૧ કુલબેચ.

૨૪. પણ દત્ત લેનાર માને તેના બાપનો વારસો મળી ચુક્યો

હોય તો દત્તપુત્ર તેનો વારસ થાય છે. રહેમકુવર વિ. ગયાદીન ઇ. લા. રી. ૧ અલાહાદ પ્ર. ૨૫૫.

૨૫. દત્ત લીધા અવલ જે વારસો કોઇને મળી ચુક્યો હોય તેમાં દત્તપુત્ર કાંઈ સરખો હિસો મેળવી શકતો નથી. કાલીપ્રોસેનો ઘોસ, વિ. ગોકુલચંદર મીતર ઇ. લા. રી. ૨ કલકતા પ્ર. ૨૬૫ નીલકોમલ લાલ વિ. જોતીદ્રો મોહનલાલ ઇ. લા. રી. ૭ કલકતા પ્ર. ૧૭૮

૨૬. દત્ત લેવામાં આવે ત્યારે દત્ત છોકરાનાં કુદરતી માઆપ દત્ત છોકરાનો વારસો લેવા હક ધરાવતા નથી. રાયાન વિ. કુપાનાયામગાર ૧ મ. હા. રી. પ્ર. ૧૮૦

૨૭. દત્ત પુત્ર ગુજરી ગયા અવલ દત્ત લેનાર મા ગુજરી ગઈ હોય તો તે દત્તની આરમાન મા તેની વારસ થઈ શકતી નથી. દત્તના કાયદાસર વારસ હકદાર છે. કાસી મુરીદવી વિ. ઓસચંદર લાહો-રી. ૧ વી. રી. પ્ર. ૭૧.

૨૮. દત્તક તેના કુદરતી માઆપના કરજ માટે જવાબદાર નથી. પ્રાણવલભ વિ. દેવકીરન સીલિકટ રીપોર્ટ પ્ર. ૪. કાસીપ્રસાદ વિ. બંસીધર ૪ અ. હા. રી. પ્ર. ૩૪૩.

૨૯. દત્ત લીધા પછી કુદરતી દીકરો થાય તો મદ્રાસ હાઇકોર્ટ ના કરાવ પ્રમાણે કુદરતી છોકરાને જે વારસો મળે તેનો એથી ભાગ દત્તને મળે. એયાદુ. વિ. નીલાડાટમી ૧ મ. હા. રી. પ્ર. ૪૫.

૩૦. દત્ત લીધા પછી દત્ત છોકરાનું રહેવાનું ટેકાણું દત્ત લેનાર-ને ઘેર છે. લક્ષ્મીબાઈ વિ. શ્રીધર વાસુદેવ ઇ. લા. રી. ૩ મુંબઈ પ્ર. ૧

૩૧. દત્તક તરંકે પોતે લેવાયા પછી દત્તપુત્ર પોતાનું દત્ત રદ કરી કુદરતી બાપના હવાલામાં જઈ શકતો નથી. રવી જુદર વિ. રૂપચંક-૨ ૨ બારોડેલ રીપોર્ટ પ્ર. ૭૧૨.

દીકરો

૧. કુટુંબના જરૂરના કારણ વગર બાપ પડીલોપારજીત મિ-લકત ઉડાવી દેતો હોય તો તેનો અટકાવ કરવા દીકરાની સત્તા છે. બાબુરામ વગેરે વિ. મળધરસીંગ ૮ બે. લા. રી. પ્ર. ૩૫૮ હનુ-

માનદતરાય વિ. કીસનકીસર નારાયણસીંગ વગેરે ૧ આગ્રા હા.
રી. પ્ર. ૬૬. કાંતનારાયણસીંગ વિ. પ્રેમનાલપુરી ૩. વી. રી.
પ્ર. ૧૦૨.

૨. દીકરાને આવી ફરીયાદ કરવાની મુદત. આપે મિલકતની
બવસ્થા કરી મિલકતનો કમળે સોંપ્યો હોય ત્યારથી શરૂ થાય છે.
બદામોકુવર વિ. વાસીરસીંગ ૫ વી. રી. પ્ર. ૭૮.

૩. ઉપર લખેલો વાંધો ને દીકરાની મંજૂરી વગર આપે મિલ-
કતની બવસ્થા કરી હોય તે દીકરા સીનાયના ખીન્ન દીકરા નેમણે
મંજૂરી ન આપી હોય તેજ ઉઠાવી શકે છે જગરનાથ કુતીયા વિ.
દોલ્લમીસર ૧૪ વી. રી. પ્ર. ૮૦.

૪. એવી બવસ્થા માટે વાંધો ઉઠાવવા દીકરાનો હક મીતાક્ષરાએ
પણ માન્ય રાખ્યો છે. અધોરી રામસરગસીંગ વિ. કોમરાણી ૫
બે. લા. રી. પ્ર. ૧૪.

૫. દીકરાનો એ હક છે તે આપ મિલકત ઉઠાવી દેતો હોય તેવાં
કામ અટકાવવા માટે છે પણ આપ કાંઈ યોગ્ય કરજ અદા કરવા
અથવા કુટુંબના નિરવાહ માટે વડીલોપારજીત મીલકત વચ્ચતો
હોય તો દીકરા તેમાં વચ્ચે આવવા કાંઈ હક ધરાવતો નથી. વીચ્.
બર નાયક વિ. સદાસીવ માહા પાતર ૧ વી. રી. પ્ર. ૬૬ તુરઅહમદ
વિ. લલતાપ્રસાદ. ૨ અ. હા. રી. પ્ર. ૧૮૬.

૬. આપની પાસેની મિલકત હોય તે વડીલો પારજીત ન હોય
પણ બનીલ અથવા પીલાઈના વારસ તરીકે મળી હોય તો તે મિ-
લકતની બવસ્થા થતી અટકાવવા દીકરાની સત્તા નથી. નંદોકુમાર-
લાલ વિ. રેણચુંદીન હુસેન ૧૦ બે. લા. રી. પ્ર. ૧૮૩.

૭. પણ કાંઈ કપટ થયું ન હોય તો આપનું દરેક કામ રદ
કરાવવા દિકરા હક ધરાવતો નથી સાલીગરામ વિ. લલતાપ્રસાદ ૬
અ. હા. રી. પ્ર. ૩૨૯ પંડીત હેતરામ વિ. મસામત સુલા ૭ અ.
હા. રી. પ્ર. ૧૧૦

૮. આપ કાંઈ ઘવાનું ધરમળે સમાધાન કરતો હોય તે વગર
કપટે કરતો હોય તો દીકરા તેમાં વચ્ચે પડી શકતો નથી. પીતમસીંગ
વિ. ઉજ્જરસીંગ ૪. લા. રી. ૧ અલાહબાદ. પ્ર. ૬૫૧.

૯. બાપ ને બવરથા કરે તારે ને દીકરો જીવતા હોય અથવા નેને દત્તપુત્રતરીકે લેવામાં આવ્યો હોય તેઓજ આવી બવરથા માટે વાંધો ઉઠાવી શકે છે. નેઓનો જન્મ થયો ન હોય અથવા નેને દત્ત લેવામાં આવ્યો ન હોય તે તેમના દરેલી અવલ કરેલી બવરથા માટે કાંઈ સવાલ ઉઠાવી શકતા નથી. જુડુસીંગ વિ. મસામત રાણી ૫ અ. હા. રી. પ્ર. ૧૧૩, રાજરામ ત્રવાડી વિ. લક્ષ્મન ૮ વી. રી. પ્ર. ૧૬ ગીરધારીલાલ વિ. કંતુલાલ ૧૫ બે. હા. રી. પ્ર. ૧૮૭ કરતુર ભવાની વિ. આપા મુંબઈ હાઇકોર્ટના જુદા છપાએલ ફેસલાની ક્રાઇલ સને ૧૮૭૬ પ્ર. ૧૬૨.

૧૦. દીકરાનો જન્મ થયા અવલતો બાપ તેની મિલકતની ગમે તે બવરથા કરી શકે છે. રામભટ વિ. લક્ષ્મણ ચીતામણ ૬. હા. રી. ૫ મુંબઈ પ્ર. ૬૩૦.

૧૧. તેમજ ને બાજબી વેહેવાર માટે ને વેચાણ થતું હોય તે વેહેવાર (ધરેણીયું) થતી વખતે ને દીકરાનો જન્મ થયો ન હોય તે વેહેવારના કારણસર વેચાણ થતું હોય તોતે વેચાણ માટે પણ દીકરો વચે પડી શકતો નથી. સાલીગરામ વિ. લલતાપ્રસાદ ૬ અ. હા. રી. પ્ર. ૩૨૬.

૧૨. તેમ કોઇ સખસના દાદાએ તે સખસના બાપની મંજૂરીથી મિલકતના કાંઈ બવરથા કરી હોય તોતે માટે પણ તે કાંઈ વાંધો ઉઠાવી શકતો નથી. બરકતપરસીંગ વિ. ગીરધારીસીંગ ૬ વી. રી. પ્ર. ૩૩૬.

૧૩. દીકરો પણ તેના બાપની મંજૂરી વગર મિલકતની કાંઈ પણ બવરથા કરી શકતો નથી. સ્ત્રીચેરતનકુંવર વિ. ગોરબીહારીબખત ૭ વી. રી. પ્ર. ૪૪૬.

૧૪. દીકરાનો જન્મ થયા અવલ બાપે ને કરાર કર્યો હોય તે દીકરો જન્મ થાય કે તે કરારની જવાબદારી સાથે તે મિલકતનો હક તેને મળે છે. રામભટ વિ. લક્ષ્મણ ૬. હા. રી. ૫ મુંબઈ પ્ર. ૬૩૦.

૧૫. બાપે વડીલોપારજીત મિલકત અયોગ્ય કારણસર વેચી હોય તોતે મિલકતના વેચાણનાં કાંઈ પણ નાણાં આપ્યા વગર

તે મિલકત લેવા દીકરાનો હક છે. જો ઐગ્ય કારણસર બાપે એ મિલકત વેચી હોય તો બાપે લીધેલાં નાણાં દીકરાએ આપી મિલકત લેવી જોઈએ. મધુદયાલસીંગ વિ. કોલબરસીંગ વગેરે ૯ વી. રી. પ્ર. ૫૧૧ મુરબનારાયણ ઓધરી વિ. સીવગોવીંદપાંડે ૧૧ બે. લા. રી. એપેનદીક્ષ પ્ર ૨૮.

૧૬. અધીગ્ય કારણસર બાપે મિલકત વેચી નાંખી હોયતો એ મિલકત વેચવાની જરૂર હતી એ હકીકત વેચાણ લેનારે સાબીત કરીઆપવી જોઈએ. દીકરાએ એવો જરૂર નહોતો એ સાબીત કરવાની જરૂર નથી. જગદેવ નારાયણહાઈ વિ. લાખારામપ્રકાસ ૨ વી. રી. પ્ર. ૨૬૨.

૧૭. મોટા રાજ તેમજ નાના જમીનદારો પોતાની હિંદગીમાં રાજ્યપદ પોતાના દીકરાને સોંપી દઈ પોતે રાજ્ય કામથી અલગ થઈ શકેછે તેમની એ સત્તા વાપરવા હિંદુ ધર્મશાસ્ત્રથી કાંઈ હરકત નથી. એ સત્તા પુર્ણ રીતે દીકરાના હાથમાં સોંપી હોય ત્યારે તેના બાપે તે સત્તા સોંપ્યા પછી જે કાંઈ કાર્ય કર્યાં હોય તે કાર્ય વિષે બાપની હયાતી છતાં દીકરો વાંધો ઉઠાવી શકેછે. લજ્જાન નારાયણસીંગ વિ. મીલોન ૧૪ વી. રી. પ્ર. ૧૯૭.

૧૮. બાપની કાંઈ મિલકત વારસામાં મળી ન હોયતો તેના કર્જ માટે દીકરો જવાબદાર નથી. માહારાજધીરાજ માહાત્મ્યચંદ બાહાદુર વિ. હરોમોહનઆચારજી ૧ વી. રી. પ્ર. ૧ બાપુજી આદીતરામ વિ. ઉમેદભાઈ હઠીસીંગજી ૮ સુ. હા. રી પ્ર. ૨૪૫.

૧૯. જ્યુદો ધર્મદેવ દીકરો બાપના કર્જ માટે જવાબદાર નથી પણ તે જ્યુદો થયા અવલનું કુટુંબની જરૂરોયાતનું કર્જ હોય તોતે જવાબદાર છે. બાગમલ વિ. સદાસીવ મુંબઈ હાઈકોર્ટ રેપ્રેસેન્ટેટિવ અધીક્ષ નંબર ૧૭૦ સને ૧૮૯૪.

૨૦. બાપની કાંઈ મિલકત વારસામાં મળી ન હોયતો દીકરો તેના કર્જ માટે જવાબદાર નથી એ નિયમ સને ૧૮૯૬ નો આક્ટ ૭ એ અમલમાં આવ્યા પછી મુકદમા માટે છે પણ તે કાયદો અમલમાં આવ્યા પહેલાં કાંઈ મિલકત વારસામાં મળી ન હોયતે

છતાં કન્યે આપવાની દીકરાની જવાબદારી ઠરાવી હુકમનામું થયું હોય તો તે જવાબદારી રદ જતી નથી. સંખારામ રામચંદ્ર દીક્ષીત વિ. ગોવિંદરામન દીક્ષીત ૧૦ મુ. હા. રી. પ્ર. ૩૬૧.

૨૧. બાપ ગુજરી ગયા પછી દીકરાને તેની મિલકતનો કમળે મળ્યો ન હોય મિલકતનો ત્રીજા ધણીના કમળમાં હોય તેથી દીકરો કન્યે આપવાની જવાબદારીથી છુટતો નથી તેનું કામ છે કે ત્રીજા ધણી પાસેથી મિલકત કમળે કરે. કેવળ ભગવાન વિ. ગણપતી નારાયણ હ. લા. રી. ૮ મુંબઈ પ્ર. ૨૨૦.

૨૨. ગુજરાતમાં બ્યવહાર મુખ્ય પ્રમાણે દીકરાની મિલકતના વારસામાં મા કરતાં બાપનો પ્રથમ હક છે. બાપને અભાવે મા વારસે યાય છે. ખોદાબાઈ માધજી વિ. બાહાદર દાબુ વગેરે મુંબઈ હાઈકોર્ટના જુદા છપાએલ ફેશનની ફાઇલ સને ૧૮૮૨ પ્ર. ૧૨૨.

૨૩. સ્થાનિક રીવાજ ન હોયતો બાહ્ય, ક્ષત્રી, અને વૈશ્યમાં અનૌરસ દીકરાને વારસો મળે નહીં, રાહી વિ. ગોવિંદ તેજ હ. લા. રી. ૧ મુંબઈ પ્ર. ૯૭ નારાયણ બારથી વિ. લવંગભારથી હ. લા. રી. ૨ મુંબઈ પ્ર. ૧૪૦.

૨૪. સુદ્રવર્ણમાં અનૌરસ દીકરો વારસો લેવા પાત્ર છે પણ એ દીકરો જથ્થક માટે રાખેલી સ્ત્રીઓ ઉત્પન્ન થએલી હોવા જોઈએ છીનાણું કરીને ઉત્પન્ન થએલી હોવા નહીં જોઈએ હતી પારાસી વિ. હતી બંગારી ૪ મ. હા. રી. પ્ર. ૨૬૪.

૨૫. એ અનૌરસ દીકરો સસરાના પેટથી તેના દીકરાની વહુને ઉત્પન્ન થએલી હોવા જોઈએ નહીં જો તેમ હોયતો તે વારસો લેવા પાત્ર નથી. હતી પારાસી વિ. હતી બંગારી ૪ મ. હા. રી. પ્ર. ૨૦૪.

૨૬. સુદ્ર વર્ણમાં ઉપર બતાવ્યા પ્રમાણે અનૌરસ દીકરાને વારસો લેવા પાત્ર ઠરાવ્યો છે પણ તેને ઔરસ દીકરા કરતાં અરજી વારસો મળે. ઘોઘીઝા વગેરે વિ. માલાનારક મુંબઈ હાઈકોર્ટના જુદા છપાએલા ફેશનની ફાઇલ સને ૧૮૭૪ પ્ર. ૪૩.

૨૭. કોઈ સુદ્ર વર્ણના હોઈને ઔરસ દીકરા દીકરી અથવા દીકરીના દીકરા ન હોયતો એ સુદ્રના ઔરસ દીકરાની દીકરી કરતાં

તેના અનૌરસ દીકરાનો વારસ લેવા હક પહેલો છે. સરસ્વતી વિ.
માનુ. ઇ. લા. રી. ૨ અલાહાદ પ્ર. ૧૩૪.

૨૮. કોઇ દીકરો તેની માનાં લગન થયા અવલ ઉતપખ થયો
હોય પણ તેનો જન્મ તેની માનાં લગન થયા પછી થાયતો તે તેના
બાપનો અનૌરસ નહીં પણ ઔરસ દીકરો ગણાયો છે. કીમીના
પોત્રીના કલેક્ટર વિ. ભક્ષમની ૨૧ વી. રી. પ્ર. ૩૫૮.

૨૯. એક ઇંગ્લેન્ડ એક બ્રાહ્મણની સ્ત્રી જે તેના ધણીથી જુ-
દી રહેતી હતી તેની સાથે રહ્યો અને તેને તે સ્ત્રીથી એ દીકરા થયા
તેમાં ઠરાવવામાં આવ્યું કે દીકરા હિંદુ છે. એમ ગણી વારસાના
નિયમ લાગુ કરવા જોઈએ એ નિયમ સુદ્ધ વર્ગમાં ચાલતા હોય તેજ
લાગુ થાય છે. મીનાબાઈ વિ. ઉત્તમરામ વગેરે-૨ મ. હા. રી. પ્ર. ૧૯૬.

૩૦. દીકરો મિલકતના ભાગના બદલામાં કાંઈ નાણાની રકમ
લેતો પછી એ દીકરો ભાગ લઈ જુદો થયો ગણાય. બાલક્રેન વી-
બક વિ. સાત્રીવીબાઈ ઇ. લા. રી. ૩ મુંબઈ પ્ર. ૫૪.

દીકરાની વહુ.

૧. મરનારે દીકરાના પહેલા પીતૈઈ કરતાં મરનારના દીકરાની
વહુ મરનારનો વારસો લેવા વધારે હકદાર છે. માણકદાસ વિ. જ-
મુખાઈ ઇ. લા. રી. ૪ મુંબઈ પ્ર. ૨૧૯.

૨. મદ્રાસ હાઇકોર્ટે ઠરાવ્યું છે કે દીકરાની વહુ તેની સાસુની
વારસ થઈ શકતી નથી. બદામસેઠ વિ. બદામલક્ષ્મી ૪ મ. હા. રી. પ્ર. ૧૮૦.

દીકરાનો દીકરો.

૧. માહારાષ્ટ્રમાં ચાલતા હિંદુ ધર્મશાસ્ત્ર પ્રમાણે દીકરાનો દીકરો
તેના બાપના બાપ (દાદા) ના કર્જ માટે જવાબદાર છે પછી તેને
વારસામાં કાંઈ મળ્યું હોય કે નહીં તેની સ્ત્રીના નહીં નારાસીમાહારાવ
વિ. અંતાજી ૨ મું. હા. રી. ૬૧ *

૨. મીતાક્ષરા પ્રમાણે દીકરાનો દીકરો (તેનો બાપ ગુજરી ગયો
હતો) તેના કાકા સાથે તેના દાદાની સ્વપારજીત મિલકતનો સરખો

* સને ૧૮૬૬ નો આક્ટ ૭ એ અમલમાં આવ્યા પછી આવી
જવાબદારી રહે છે એમ જાણવું નથી મંથ. કરવા.

વારસ થાય છે લલમનપ્રસાદ વિ. દેવીપ્રસાદ ૧ વી. રી. પ્ર. ૩૧૭.

૩. મા ગુજરી ગયા પછી જન્મેલા દીકરીના દીકરા કરતાં દીકરાની પછી યનાર વારસાનો વારસાઈ હક વધારે છે બામાસુંદરી દાસી વિ. આનંદમાઈદાસી ૧ વી. રી. પ્ર. ૩૫૩.

દીકરી.

૧. વિભક્ત હિંદુ કુટુંબનો કોઈ સખસની પુત્રીક ગુજરી જાય તો તેનો વારસો તેની દીકરીને મળેછે. મરનાર બાઈ અથવા બાઈના દીકરાને મળતો નથી. પ્રાણજીવનદાસ વુલસીદાસ વિ. દેવકુંવર બાઈ ૧ સું. હા. રી. પ્ર. ૧૩૦ જવાલાબક્ષ વિ. ધરમસીંગ ૧૦. સું. ઈ. અ. પ્ર. ૫૧૧ નારાયણ બાબાજી વિ. નાના મનોહર ૭ સું. હા. રી. પ્ર. ૧૫૩ પુરીઆરસીંગ વગેરે વિ. મસામતહંસી વગેરે ૨ આગ્રા હા. રી. પ્ર. ૧૯૯ કુલોદ દેવી વિ. રાજમતી દેવી ૧૨ વી. રી. પ્ર. ૪૫૬, લક્ષમણ ગણેશ બટ. વિ. ક્રીશ્નબટ સું. બાઈ હાઈકોર્ટ સ્પેશીયલ અપીલ નંબર ૩૪ સને ૧૮૭૧, હરીહર પ્રસાદરાય વિ. ગોકુલાનંદદાસ ૧૭ વી. રી. પ્ર. ૧૨૬. ગોરખા વિ. રાણુ સું. બાઈ હાઈકોર્ટના જુદા જુદા અપીલ ફેસલાની ફાઈલ સને ૧૮૭૩ પ્ર. ૧૮૧.

૨. દીકરીનો એ હક તેની મા જીવતી નહોય તો તુરત પોહાયે છે. પીરોમકલ વિ. બંકટાયાન ૧ મ. હા. રી. પ્ર. ૨૨૩.

૩. વિધવા મા જીવતી હોય ત્યાં સુધી દીકરીનો હક પોહાયતો નથી તેમ વિધવા જીવતાં સુધી એ દીકરીના દીકરાનો પણ હક પોહાયતો નથી જમીયતરામ વિ. બાઈ જમનાં ૨ સું. હા. રી. પ્ર. ૧૧.

૪. વિધવા મા જીવતી હોય ત્યાં સુધી દીકરી એ મિલકતમાં બામપણ પડાવી શકતી નથી. મથુરાનાયકીન વિ. હસિનાયકીન ઈ. હા. રી. ૪ સું. બાઈ પ્ર. ૫૪૫.

૫. પણ વિધવા મા મિલકતની ગેરવ્યવસ્થા કરતી હોય તો પોતાનો હક ઠરાવવા દીકરી ફરીયાદ કરી શકે છે. જીવનરામ વિ. મસામત રૂનતા ૧ અ. હા. રી. પ્ર. ૨૪૦.

૬. મરનાર સખસને એકથી વધુ દીકરી હોય તો સર્વ સરખે હિસ્સે વારસ થાય છે એઆમાંની કોઈને દીકરો હોય તેથી વધુ હિસ્સો

માગજ તેનો હક નથી પણ નાણાવાળી કરતાં ગરીબ દીકરીનો હક વધારે છે. બાકુબાઈ વિ. મેંછાબાઈ ૨ સુ. હા. રી. પ્ર. ૫. પોલી વિ. નરોત્તમ બાપુ ૬ સુ. હા. રી. પ્ર. ૧૮૭.

૭. હાથબામ તથા મિતાક્ષરા પ્રમાણે પરણેલી દીકરી વારસો લેવાથી બાતલ છે એવું કાંઈ નથી. વિનોદકુમારી દેવી વિ. પરદન ગોપાળસાઈ ૨ વી. રી. પ્ર. ૧૭૬.

૮. પણ મિતાક્ષરા પ્રમાણે રાંડેલી દીકરી વારસો લેવા પાત્ર નથી જો બે દીકરીઓને વારસો મળી ચુક્યો હોયતો પછી રાંડવાથી બીજી જેન જે ગુજરી ગઈ હોય તેના વાંસે તે વારસો ભાગવવા એ બીજી રાંડેલી હોય તોપણ વારસો ભાગવવા અપાત્ર નથી અન્ન-તક્ષાલ ખોસ વિ. રાન્નેતીકાંત મીતર ૨૩ વી. રી. પ્ર. ૨૧૪.

૯. બનારસ શાળા પ્રમાણે બાપની હયાતીમાં વિધવા થએલી દીકરી વારસો લેવાથી બાતલ થતી નથી શ્રીમતી ઉમાદેવી વિ. ગોં-કુળાનંદ માહાપાતર ૬. હા. રી. ૨ કલકતા પ્ર. ૫૧

૧૦. મિતાક્ષરા પ્રમાણે પરણેલી દીકરી દીકરાવાળી હોય તો વિધવા થએલીની પુત્રીક દીકરીને વારસો આપવા યોગ્ય નથી. ગોકુ-ળાનંદદાસ વિ. કુમાદાઈ ૧૫ બે. હા. રી. પ્ર. ૪૦૫.

૧૧. મિતાક્ષરા પ્રમાણે તેના કાકાને પડતો મુકી કુંવારી દીકરીને વારસો મળતો નથી. મસામત તુળસી વિ. માહાદેવરાવત વગેરે ૬ વી. રી. પ્ર. ૧૯૭.

૧૨. પ્રથમ કલકતા હાઇકોર્ટ ઠરાવ્યું છે કે પરણેલી દીકરી કરતાં કુંવારી દીકરીના હક છે. કુંવારી દીકરી પરણી દીકરા મુકી ગુજરી જાય તો તેના વારસ તેના દીકરા થાય છે. તેની બહેનના દી-કરા થતા નથી. રાધાકીસન માનજી વિ. રાજરામ મંડલ વગેરે ૬ વી. રી. પ્ર. ૧૪૭.

૧૩. આગળ એવું હતું છે કે નિપુત્રીક વિધવા દીકરીને પડી મુકી મરનારના કાકાના દીકરા વારસ થઈ શકે છે. તારામણી. ચુપતે વિ. મસામત બબીમણીદાસી માર્શિ રીપોર્ટ. પ્ર. ૨૯.

૧૪. નિપુત્રીક અથવા વાંઝણી દીકરી વારસો લેવા અપાત્ર

નથી એવું મદ્રાસ હાઇકોર્ટે ઠરાવ્યું છે. સોમાનીઅમાલ વિ. શુભભાલ
 ઇ. લા. રી. ૩ મદ્રાસ, પ્ર. ૨૬૫.

૧૫. અલાહાબાદ હાઇકોર્ટે ઠરાવ્યું છે કે તવંગર દીકરી કરતાં
 ગરીબ દીકરીને વારસો લેવા હક વધારે મળ્યુત છે. અઉદકુમારી
 વિ. અંદ્રાદાઇ ઇ. લા. રી. ૨ અલાહાબાદ પ્ર. ૫૬૧.

૧૬. મરનારની બત્રીબત્રી દીકરીને વારસો લેવા લાયક મહુલી
 નથી. રાધાપેરીદાસી વિ. દુરગામણીદાસી ૫ વી. રી. પ્ર. ૧૩૧.

૧૭. મુંબઇ હાલાકામાં ચાલતા હિંદુધર્મ શાસ્ત્ર પ્રમાણે દીકરી
 બબીચારી હોય તો પણ આપનો વારસો લેવા અપાત્ર થતી નથી
 એ બાધ વિધવાને તેના ધણીના વારસો લેતાંજ આવે છે દીકરીને
 એ બાધ નડતો નથી. અદોયાપા વિ. રૂદ્રાવા. ઇ. લા. રી. ૪
 મુંબઇ પ્ર. ૧૦૪.

૧૮. બીજા પુરૂષ વંશજ હોય તો દીકરાની દીકરીને તેમના દાદાનો
 વારસો મળી શકતો નથી. છબીલા માનચંદ વિ. ભદવબાઈ ૩ મું.
 હા. રી. પ્ર. ૮૭.

૧૯. વિરૂધ રીવાજ ન હોય તોજ દીકરીને વારસો મળે છે. રાણી
 લેખરાજકુંવર વિ. બાબુ માહાપાલસીંગ, ઇ. લા. રી. ૫ કલકત્તા, પ્ર. ૭૪૪.

૨૦. બંગાળમાં ચાલતા હિંદુધર્મ શાસ્ત્ર પ્રમાણે પરણેલો કરતાં
 કુંવારી દીકરીને વારસો આપવામાં આવે છે. પણ એ કુંવારી દીકરીને
 એ પ્રમાણે વારસો મળ્યા પછી તે પરણે છોકરાં થાય અને મરો
 જાય તો પછી એ દીકરીનાં છોકરાંને એ મિલકત મળી તેથી બીજી
 પરણેલ દીકરી તો વારસાથી તદ્દન બાતલ થાય છે એવું કાંઇ નથી.
 દોલતકુંવર વિ. ખરમદિઓ સેહાઇ. ૧૪ બે. લા. રી. પ્ર. ૨૪૧ નોટ.

૨૧. આપનો વારસો મળેલી દીકરી યુગ્મરી જાય ત્યારે તેની
 પરણેલી બહેન જોને દીકરો હોય અથવા દીકરો થવાની આશામાં
 હોય તેને તે મિલકત મળે છે મરનાર દીકરીના દીકરાને એ મિલકત
 મળતી નથી. તીનુંમણીદાસી વિ. નીબારન ચરણ સુપ્રત ઇ. લા.
 રી. ૬ કલકત્તા પ્ર. ૧૫૪.

૨૨. કોઇ દેવ મંદીરમાં નાચવાનો હક વંશ પરંપરાનો હોવાથી

બે દીકરીને મળ્યો હોય તે બે દીકરીમાંની એક યુજરી જાય તો તે યુજરી જનાર દીકરીના હક તેની જીવતી રહેનારી બહેનને મળે નહીં પણ મરનારની દીકરીને પોહોચે છે. કામાકસી વિ. નાગારાધ્યમ. ૫. મ હા. રી. પ્ર. ૧૬૧.

૨૩. અંગાળામાં ચાલતા હિંદુધર્મ શાસ્ત્ર પ્રમાણે દીકરીને તેના આપના વારસો મળે તે વારસામાં મળેલી મિલકતમાં તેના જીવંતી સુધી હક છે. હરીદાસ દત્ત વિ. શ્રીમતી ઉપુરના દાસી ૧ મું. ૪. અ. પ્ર. ૪૩૩ દીઓપ્રસાદ વિ. લુગુરાય ૧૪ બે. લા. રી. પ્ર. ૨૪૫ મુધુવા દુમાનાદાતીવર વિ. દોરાસીંગ તેવર ૪. લા. રી. ૩ મદ્રાસ પ્ર. ૨૯૦

૨૪. દીકરીઓ પોતાના આપ તરફથી મળેલી મિલકત ધરણે મુકી નાણાં લીધાં હોય તેમાંની થોડા નાણાં જરૂરીયાતના કામમાં વાપર્યાં હોય તો દીકરી મજકુરના મરણ પછી જેટલાં નાણાં જરૂરીયાતના કામમાં વાપર્યાં હોય તેટલાંજ નાણાં વારસો પાસેથી અપાવી એ મિલકત વારસોને સોંપવા હુકમ થઈ શકે છે. લલીતપાંડે વિ. શ્રીધરદેવ નારાયણ ૫ બે. લા. રી. પ્ર. ૧૭૬.

૨૫. કલકત્તા હાઇકોર્ટે કરાવ્યું છે કે હિંદુધર્મ શાસ્ત્ર પ્રમાણે માનું આધ એ આપના આધ જેટલું અગત્યનું ધર્મ કાર્ય નથી જોયે માનું આધ કરવાના કારણસર દીકરી તેની પાસેની મિલકત વેચી શકે નહીં. રાજચંદરદેવ બીટવાસ વિ. સીસુરામ દેવ વગેરે ૭ વી. રી. પ્ર. ૧૪૬.

૨૬. મુંબઈ હાઇકોર્ટના કરાવ પ્રમાણે દીકરી યુજરી જાય ત્યારે તેના વારસ તેના આપના વારસ હોય તે નહીં પણ દીકરીના વારસ હોય તેજ વારસો લેવા હક ધરાવે છે. નવજરામ આતમારામ વિ. નંદકીસીર સીવનારભણ ૧ મું. હા. રી. પ્ર. ૨૦૬.

૨૭. અંગાળામાં તેમ નથી ત્યાં દીકરીના નહીં પણ દીકરીના આપના વારસ હોય તે દીકરી યુજરે ત્યારે વારસો લેવા હક ધરાવે છે. છોટીલાલ વિ. શુભીલાલ ૪. લા. રી. ૪ કલકત્તા પ્ર. ૭૪૪.

૨૮. પણ દીકરી યુજરે ત્યાં સુધીની દરમિયાન ઉપજતો દીકરીના વારસને પોહોચે છે. ગુરુપ્રસાદરાય વિ. નરદાસરાય ૩ બે. લા. રી. પ્ર. ૧૧૧.

૨૬. મુંબઈ હાલાકાના જે ભાગમાં મધુખ આલે છે ત્યાં દીકરીને વારસામાં મળેલી મિલકતનો કોઈ ખીજો વારસ ન હોય તો તેની મરજીમાં આવે તેમ વ્યવસ્થા કરી શકે છે. બુલાખીદાસ વિ. કેશવલાલ વગેરે. ઈ. લા. રી. ૬ મુંબા. પ્ર. ૮૫, મધુરાંદાસ વિ. ગુલઝરામ. ઈ. લા. રી. ૫ મુંબઈ પ્ર. ૬૬૨ હરીબટ વિ. દામોદર ભટ. ઈ. લા. રી. ૩ મુંબઈ. પ્ર. ૧૭૧, ખાખાજી વિ. ખાલાજી ઈ. લા. રી. ૫ મુંબઈ. પ્ર. ૬૬૦

દીકરીનો દીકરો (દોહીત્રો.)

૧. મરતાર વડવા (માના ખાપ)ની ખીજી દીકરી હોય તો ગુજરી ગયેલી દીકરીના દીકરાને વારસો લેવા હક પોહાયતો નથી માહાદેવ પંડીત વિ. મસામત ખદામો ૫ અ. હા. રી. પ્ર. ૫, મસામત રામદન વિ. ખીહારીલાલ. ૧ અ. હા. રી. પ્ર. ૧૧૪.

અત્રીતલાલ ખાસ વિ. રળેનીકાંત મીતર ૨૩ વી. રી. પ્ર. ૨૧૪, વેજનાથ વિ. માહાખીર ઈ. લા. રી. ૧ અલાહબાદ પ્ર. ૬૯૮.

૨. તેમની મા ગુજરી જતાં મુધી દીકરીના દીકરાઓ તેમના વડવા (નાના)ની મિલકતના વારસ થઈ શકતા નથી. કુમલશાહ બેનીક વિ. રામજીશાહ બેનીક. ૨ વી. રી. પ્ર. ૨૭૭.

૩. એક દીકરીના દીકરો દતપુત્ર હોય ખીજીને કુદરતી હોય તો એ જણ સરખી રીતે તેમના વડવા (નાના)ની મિલકતનો વારસો લેવા હકદાર છે. સુરેન્દ્રકાંત નંદી વિ. મોહિસચંદર દત ઈ. લા. રી. ૬ કલકત્તા પ્ર. ૭૦ ઉમાશંકર મોહત્રો વિ. કાલીકુમાર મજમુદાર. ઈ. લા. રી. ૬ કલકત્તા પ્ર. ૨૫૬.

૪. બનારસ શાળા પ્રમાણે સઘળી દીકરીના દીકરા સરખે ભાગે વારસ છે. રામસરવાય પાંડે વગેરે વિ. ખાસદેઓર્સીંગ ૨ આગ્રા. હા. રી. પ્ર. ૧૬૮.

૫. દીકરીના દીકરાને તેમના વડવાની મિલકત વારસામાં મળી હોય તે મિલકત તેઓ ગુજર્યા પિછી તેમના વંશ વારસને પોહાય છે તેમના વડવા (માના ખાપ)ના વંશ વારસને મળતી નથી. સીખતા વિ. ખદીપ્રસાદ. ઈ. લા. રી. ૩ અલાહબાદ પ્ર. ૧૩૪.

૬. આગળ એવું દરાવવામાં આવ્યું છે કે દીકરીના દીકરા કરતાં

વારસદાર તરીકે દીકરાના દીકરાના દીકરાને વધારે હક છે. ગુરુગોવીંદ યૌધરી ત્રિ. હરમાધવરાય માર્સી રીપોર્ટ. પ્ર. ૩૬૮.

૭. મદ્રાસમાં ચાલતા હિંદુ ધર્મ શાસ્ત્ર પ્રમાણે દીકરાની દીકરીના દીકરાને વારસો લેવા લાયક ગણ્યો નથી. કીશનલાલ ત્રિ. ગ્વ્યાળા-પ્રસાદ લાલા ૩ મ. હા. રી. પ્ર. ૩૪૬.

૮. મરનારના બાઈના દીકરા કરતાં વારસો લેવા મરનારની દીકરીના દીકરાનો હક પ્રમળ છે. કીસ્નામા ત્રિ. પાપા ૪ મ. હા. રી. પ્ર. ૨૩૪.

૯. મરનારના કાકાની દીકરીના દીકરાને પણ આગળ વારસો લેવાથી ખાતલ ગણ્યો છે. ગોવીંદહરીકર ત્રિ. વુમ્થચંદ્રરાય વી. રી. કુલર્જેય પ્ર. ૧૭૬.

દુરનાં સગાં.

૧. સાપિંડ્યોમાં દુરનાં સાપિંડ્યો કરતાં નજીકના સાપિંડ્યોનો વારસો લેવા હક વધારે છે. એતરગોપાળ એતરજી ત્રિ. પુરણચંદ્ર એતરજી ૧૫ વી. રી. પ્ર. ૪૮૩.

૨. બંગાળામાં ચાલતા હિંદુ ધર્મશાસ્ત્ર પ્રમાણે મરનારના કાકાની દીકરીનો દીકરો મરનારનો સાપિંડ્ય છે અને તેથી મરનારનો વારસો લેવા હક ધરાવે છે ગુરુગોવીંદ શાહમંડલ ત્રિ. આનંદ-લાલધોસ મજમુદાર ૫ બે. હા. રી. પ્ર. ૧૫ કુલર્જેય.

૩. નજીકનાં સગાં ન હોયતો મરનારના સમાનોદક વારસો લેવા હકદાર છે. નરસીંગ નારાયણ ત્રિ. ભુતનલાલ ૧ વી. રી. પ્ર. ૧૯૪ મસામત દીગંદાલ વગેરે ત્રિ. ભુતનલાલ વગેરે ૧૧ વી. રી. પ્ર. ૫૦૦.

૪. મરનારના દાદાના બાપ (પર દાદો) ના દીકરાના દીકરાનો દીકરો એ મરનારનો સાપિંડ્ય જ નથી નજીકનાં સગાં ન હોય તો વારસો લેવા હક ધરાવે છે. બ્રોન્કોકીસોર મીતર ત્રિ. રાધાગોવીંદ દદત ૧૨ વી. રી. પ્ર. ૩૩૯.

૫. મરનારના સાપિંડ્યો અથવા સમાનોદક હયાત હોય ત્યાં સુધી બંધનો વારસો પેહોંચતો નથી. ઠાકોર જીવનાથસીંગ ત્રિ. કો. રેઠ્ઠાઓફ વોર્ડ ૨૩ વી. રી. પ્ર. ૪૦૯.

૬. અતિશૂરા પ્રમાણે મરનારના બાપના બાપના, બાપના

બાપના, બાપના દીકરાના દીકરાનો દીકરો એ મરનારનો ઓતજ છે જેથી વારસો લેવા લાયક છે. બીયારામસીંગ વિ. અગરસીંગ ૫ બે.લા. રી. પ્ર. ૨૬૩.

૭. મીતાક્ષરા પ્રમાણે બીજા વારસ ન હોય તો મરનારના બા-
પના દીકરાનો દીકરો મરનારનો વારસો લેવા હક ધરાવે છે. કરીમ-
અંદુરેન વિ. ઉદંગુરેન ૬ વી. રી. પ્ર. ૧૫૮.

૮. મરનારનો પાંચ પેઢીનો સગો અર્ધરક્ત સંબંધનો સગો હોય
તો પણ મરનારની છઠી પેઢીના એકરકની સંબંધી કરતાં વારસો લેવાનો
હક વધારે ધરાવે છે. સમાત વિ. અમરા હ.લા.રી. ૬ મુંબઈ પ્ર. ૩૬૪.

૯. ગોત્રજ ન હોય તારેજ સગોત્ર વારસો લેવા હક ધરાવે છે.
મસામત દીંગદાઈ વિ. ભુતનલાલ ૧૧ વી. રી. પ્ર. ૫૦૦.

૧૦. મરનારનો મામો અથવા તેના બાપનો મામો બંધુના વ-
ર્ગમાં આવતા નથી માટે મરનારનો વારસો લેવા તે હક ધરાવતા
નથી બંગાળના સરકાર વિ. ગીરધારીલાલ ૪ વી. રી. પ્ર. ૮૩.

૧૧. પાછળથી તેજ કેસમાં પ્રીવીકૉનસીલે ડરાબું કે તેઓ
બંધુના વર્ગમાં આવે છે. ગીરધારીલાલરાય વિ. બંગાળની સરકાર
૧૦ વી. રી. પ્ર. ૩૧.

૧૨. મુંબઈ હાઇકોર્ટે પણ ડરાબું છે કે મરનારનો મામો બંધુના
વર્ગમાં આવે છે. અને તેથી મરનારના માસીના દીકરા કરતાં વાર-
સો લેવા તેનો હક વધારે છે. મોહનદાસ વિ. ફીરુનાબાઈ હ. લા.
રી. ૫ મુંબઈ પ્ર. ૫૬૭.

૧૩. બીજી પેઢીના પીત્રાઈ હોય તો ત્રીજી પેઢીના પીત્રાઈ વારસો
લેવા હક ધરાવતા નથી. માહાવીરપ્રસાદ વગેરે વિ. રામસરણ ૩
અ. હા. રી. પ્ર. ૬.

૧૪. મરનારની કાકાની દીકરીનો દીકરો વારસો લેવા હક ધાર
નથી. રાજગોવીંદેવ વિ. રાજસરીદાસી ૪ વી. રી. પ્ર. ૧૦.

૧૫. મદ્રાસ હાઇકોર્ટે પણ ડરાબું છે કે મરનારના બાપના
દીકરાના દીકરા કરતાં મરનારના કાકાના દીકરાનો વારસાઈ હક
વધારે છે. સુરાષા વિ. લક્ષ્મીનાકાસામા હ.લા.રી. ૫ મદ્રાસ પ્ર. ૨૬૧

૧૬. મરનારથી નવ પેઢી ચઢતો હોય તેવો સખસ મરનારનો સમાનોદક છે. કલ્યાણસીંગ વિ. મસામત પાનકુંવર ૭ અ. હા. રી. પ્ર. ૩૩૮.

૧૭. મીતાક્ષરા પ્રમાણે મરનારના કાકાની વિધવા સ્ત્રી મરનારનો વારસો સેવા હકદાર નથી. ગૌરસિંહાઈ વિ. રૂઝોઈ. લા. રી. ૩ અલહાબાદ પ્ર. ૪૫.

૧૮. મિતાક્ષરા પ્રમાણે કુટુંબ અવિભક્ત હોયતો મરનારની વિધવા કરતાં મરનારના દાદાના દીકરાનો દીકરાનો દીકરો વારસો સેવા વધારે હકદાર છે. રતનદેવી વિ. માધુસુદન માહાપાતર ૨ કલકત્તા ભા. રીપોર્ટ પ્ર. ૩૨૮.

૧૯. બાઇના દીકરાનો દીકરો મીતાક્ષરા પ્રમાણે વારસો સેવા હકદાર છે. મસામત ઉરહીયા કુંવર વિ. રંગેની શુક્લ. ૧૪ વી. રી. પ્ર. ૨૦૮.

૨૦. વારસ કોણુ છે તે નકી કરવા માટે દુરના સગામાં ચઢે પેઢી સુધીના સમાનોદક ન હોય ત્યારેજ અંધુઓ વારસ થાય છે. કુતીઅમાલ વિ. રાધાકીસ્ન ૮ મ. હા. રી. પ્ર. ૮૮ શ્રીમતી દેવી વિ. રાણીકુંદ ૭ વી. રી. પ્ર. ૪૪ રતઓપતી વિ. રાજેચંદર. ૨ સુ. ઈ. અ. પ્ર. ૧૩૨.

૨૧. મરનારના બાઇની દીકરીના દીકરા કરતાં મરનારના દાદાના દીકરાના દીકરાને વારસો મેળવવા વધુ હક છે કેમકે જો કે પાછલા કરતાં આગળ્યો જે ઉદકઅંજલી આપે છે અને આગળ્યા કરતાં પાછલો એક ઉદક અંજલી આપે છે તો પણ એક ઉદક અંજલી આપનારની એ ઉદક અંજલી મરનારના બાપ તરફના પુર્વજોને જાય છે અને જે આપનારાનું તેના વડવા (માના બાપ) ને જાય છે. ગોવિંદપ્રસાદ તાલુકદાર વિ. મહેશચંદર સરમા ગટક. ૧૫ જે. ભા. રી. પ્ર. ૩૫.

ધરમાદા મિલકત.

૧. જરૂરને પ્રસંગે ધરમાદામાં આપેલી મિલકતના થાલ ઉપર નાણા લખ થકાય છે. કુંવર દુરગાનાથ રાય વિ. રામચંદ્રસેન ઈ.

લા. રી. ૨ કલકતા પ્ર. ૩૪૧ નારાયણ વિ. ચીંતામણી ઈ. લા. રી. ૫ મુંબઈ પ્ર. ૩૬૩. ખુસાલચંદ વિ. માધવગીરી ૧૨ મુ. હા. રી. પ્ર. ૨૧૪ મહંત ખરમ સરપદાશ વિ. કાન્તીજી ૨૦ વી. રી. પ્ર. ૪૭૧. મલહાર સખારામ વિ. ઉદેગીર ગુરૂ મુંબઈ હાઇકોર્ટના જુદા છપાએલ ફેસલાની ફાઈલ સને ૧૮૮૧ પ્ર. ૧૦૮ ગંદોળ ખાવા વિ. વામન ખાવા મુંબઈ હાઇકોર્ટના જુદા છપાએલ ફેસલાની ફાઈલ સને ૧૮૮૧ પ્ર. ૨૬૨.

૨. ધરમાદા આપેલા દેવ મંદીરની મરામત કરવા તથા દેવ મુરતીની પુનઃસ્થાપના માટે નાણાં ન હોય તો તે જરૂરી સમય છે તથા નીસાખીખી વિ. કુંવર સામકીસોર રાય ૮ બે. લા. રી. પ્ર. ૬૨૧

૩. ઉપર ફેસલા પહેલામાં ખતાવેલ ખાખતના પ્રસંગ વગર ખીજ કોઈ પણ કારણસર ધરમાદા મિલકતની કાંઈ બ્યવસ્થા થઈ શકે નહીં. પ્રોસોનો કુમાર દેવી વિ. ગુલાબચંદ ખાખ ૧૪ બે. લા. રી. પ્ર. ૪૫૦.

૪. એક વખત એવું હતું છે કે જેના નામ ઉપર ધરમાદા મિલકત આપેલ હોય તેના તરફથી માત્ર નામનો કામ કરનાર સખસ પોતાના નામથી અને અધીકારથી ધરમાદા મિલકત કોઈને ગણોતે આપી શકે નહીં. રામદાસ વગેરે વિ. મોહસર દેવ મીસરી ૭ વી. રી. ૫. ૪૮૬.

૫. ધરમાદા તરફ જે મિલકત આપવામાં આવે છે તે મુરતીના સંરક્ષણ માટે આપવામાં આવે છે. અમુક જણના કાયદા માટે આપવામાં આવે છે એવું કાંઈ નથી. ચંદરનાથ રાય વિ. કુંવર ગોરીદનાથ રાય ૧૧ બે. લા. રી. પ્ર. ૮૬ મુરસીદાબાદના કલેક્ટર વિ. સીએસરી દેવી ૧૧ બે. લા. રી. પ્ર. ૮૬.

૬. ધરમાદા આપેલી મિલકતનો વહીવટ કરનાર પોતાની ખુસીમાં આવે તારે એ વહીવટ ખીજને સોંપી શકતો નથી. રાજ વારમાવેલીયા વિ. રાવીવારમા ઈ. લા. રી. ૧ મદ્રાસ પ્ર. ૨૩૫.

૭. જે ખાસ રીવાજ ન હોય તો ધરમાદા આપેલી મિલકતના તેના ધણીના વારસદાર તરફ તેની જાની કાંઈ હક નથી. જાનકી દેવી વિ. ગોપાલ આચારજી ઈ. લા. રી. ૨ કલકતા પ્ર. ૩૬૫.

૬. કોઈ સખસ કાંઈ મિલકત ધરમાદા આપેતો તેના વારસાનો હક ક્રમ બાંધી આપવા તેની સતાહે. ગ્રીધારીદાસ વિ. નંદોકીસાર-દાસ મહેત ૮ વી. રી. પ્ર. ૨૫.

૯. ધરમાદા કામ માટેજ જે મિલકત આપી હોય તે વેચી દઈ શકાય નહીં પણ કોઈ મિલકતના અમુક ભાગની ઉપજ ધરમાદા તરફ આપેલ હોયતો ધરમાદા ભાગ જેટલો ઉપજનો ભોજ વેચાણ લેનાર ઉપર રાખી તે વેચી શકાયદું છે. બાસુધલ વિ. કીશનચંદર ગીરગુચેન ૧૩ વી. રી. પ્ર. ૨૦૦ કુતુમીબી વિ. ભરતલાલબખત ૧૦ વી. રી. પ્ર. ૯૯.

૧૦. કોઈ મિલકતની ઉપજ કોઈ દેવમુરતીનું અર્ચ નિભાવવા માટે ખરચવામાં આવતી હોય તો એટલા ઉપરથીજ એ મિલકત ધરમાદા તરફ આપી દેવામાં આવી છે એવું ગણાય નહીં મદનલાલ વિ. શ્રીમતી કોમલ બીબી ૮ વી. રી. પ્ર. ૪૩.

૧૧. કોઈ સખસે મરતી વખતે તેની સમ્રણી મિલકત દેવમુરતી અર્ચ ધરમાદા આપી દેવા માટે મોઢેથી કહ્યાનું કેહેવામાં આવતું હોય તો તે બાબતનો ચોખ્ખો પુરાવ જોઈએ. વીપ્રાપ્રસાદ મીતી વિ. મસામત કીનાદાઈ ૩ વી. રી. પ્ર. ૧૬૫.

૧૨. વસીયતનામાથી કાંઈ મિલકત ધરમાદા તરફ આપવી ઠરાવી હોય પણ જ્યાં સુધી એ વસીયતનામામાં એ મિલકત જે સખસને સોંપવી ઠરાવી હોય તે સખસને આપવામાં આવે નહીં ત્યાં સુધી એ મિલકત ધરમાદા ઠરતી નથી. સરોદાસુંદરી દેવી વિ. ગોર્ધાદામણી દેવી ૨ બે. લા. રી. પ્ર. ૧૩૭.

૧૩. અમુક મિલકત ધરમાદા આપી છે તે ખરેખરી આપી છે કે નામની આપી છે તે જોવાની એક કસોટી એવી છે કે ધરમાદા આપનારા મુજ પુરેષે તે મિલકત સંબંધી કેવી વર્તણૂંક ચલાવી છે, અને તે પછી તેના વંસજોએ તે મિલકતના સંબંધમાં કેવી વર્તણૂંક ચલાવી છે. ગંગાનારાયણ સારકાર વિ. બંદ્રામન ચંદરકર મૌધરી ૩ વી. રી. પ્ર. ૧૪૨.

૧૪. કુટુંબનો વડીલ કુટુંબની મુરતી માટે કાંઈ મિલકત ધરમાદા

તરીકે આપવાનું અથવા તે મુરતીનું ખર્ચ અમુક રીતે અલાવવું એવું હરાતી ન ગયો હોય તો તેના વંચન ઉપર એ મુરતીનું ખર્ચ અલાવવા કરન નથી એવું કહે છે. શામલાલ શેઠ વિ. હરોસુંદરી ગુહતા ૫ વી. રી. પ્ર. ૨૯.

૧૫. કોઈ માણસ પોતે જ મુરતી પુન્યતો હોય તેને નામે કાંઈ મિલકત વેચાતી હોય પણ એ મુરતીના પોતે જ પુન્યતો હોય એટલે કે પોતાના ધરનીજ તે મિલકત હોય તો તે મુરતીના નામથી એ મિલકત ખરીદ કરવાથી તે મિલકત ધરમાદાની મિલકત હરતી નથી. મા. હરાણી શ્રીજીસુંદરીદેવી વિ. રાણી લક્ષ્મીકુંવરી ૨૦ વી. રી. પ્ર. ૯૫.

પુરાવાનો બોજ.

૧. અમુક જણને દત્ત લીધો છે એવું સાબીત કરવાનો બોજ એ દત્તપુત્ર ઉપર છે. તારીણી ચરણ ચૌધરી વિ. સરોદાસુંદરી દાસી ૩ એ. લા. રી. પ્ર. ૧૪૫.

૨. કોઈ વિધવાએ તેના દીકરાની સગીર અવસ્થામાં તેની સ્થાવર મિલકત વેચી હોય તેના કબજે લેવા કોઈ સખસ દાવો કરે ત્યારે એ સખસે (વેચાણ લેનારે) એવું સાબીત કરવું જોઈએ કે વિધવાને એ મિલકત વેચવા વગર ચાલે તેમ નહોતું એ હકીકતની જ યોગ્ય તપાસ કરી અને સાક્ષી દીલથી એ હકીકત માની જ એ મિલકત વેચાણ લઈ નાણાં આપ્યાં છે. કાસીનાથ સીતારામ વિ. દાકો ૬ મું. હા. રી. પ્ર. ૨૧૧.

૩. પણ એ નાણું વિધવા મજકુરે કયા કામમાં વાપર્યું તે સાબીત કરવાનો બોજ વેચાણ લેનાર ઉપર નથી. રાધાકીસોર મુકરજી વગેરે વિ. મીરતીનજીવજી વગેરે ૭ વી. રી. પ્ર. ૩૩ રામગોપાલ ધોષ વિ. બલદેવ બોસ ૧ વી. રી. પ્ર. ૩૮૫. કાલીકાપ્રસાદ રાય વિ. જમતં. બાદાસી ૫ એ. લા. રી. પ્ર. ૫૦૮.

૪. હિંદુ વિધવા કાંઈ મિલકત વેચે તો તેને વેચાણ મજકુર કરવાની જરૂરીયાત હતી એ સાબીત કરવાનો બોજ વેચાણ લેનાર ઉપર છે. જહુનાથ સીરકાર વગેરે વિ. શ્રીમતીસોનામની દાસી વગેરે કોર્ટગટન રીપોર્ટ પ્ર. ૭૦ હીરામાલ શાહ વિ. જદગચંદર કોર્ટગટન

રીપોર્ટ પ્ર. ૧૧૯ છતરધારીસીંગ વગેરે વિ. મસામત હરકુમારી વગેરે
૧ ધ. જી. નવી આગ્રતી પ્ર. ૬૬.

૫. હિંદુ વિધવા પાસેથી વેચાણ લેનાર સખસ ઉપર એ વેચાણ કરવાનો વિધવાનો હક હતો એવું પણ સાબીત કરવું જોઈએ એવું એક વખત કહે છે. રામધોની બટ્ટાચારજી વિ. હશાનાદેવી ૨ વી. રી. પ્ર. ૧૨૩

૬. વિધવા તેના ધણીની મિલકતમાંની થોડી મિલકત વેચે તો એ વેચાણ લેનાર ઉપર વિધવા મજકુર એ વેચાણ કર્યા અવગ કરે કસરથી ચાલવાવાળી હતી તથા સારી ચાલની હતી એવું સાબીત કરવાના પુરાવનો જોઈ નથી. કાલીકુમાર ચૌધરી વિ. નંદકુમાર ચૌધરી ૧ વી. રી. પ્ર. ૧૫૩.

૭. વિધવા પાસેથી કાંઈ મિલકત ધરેણે રાખનાર ઉપર તે ધરેણે મુકતી વખતે વિધવાને નાણાની જરૂરીયાત હતી એવું સાબીત કરવાનો પુરાવનો જોઈ છે. રામપ્રસાદસીંગ વિ. મસામત નાગબંસી કુંવર ૬ વી. રી. પ્ર. ૫૦૨ કુંવર બુલાબસીંગ વિ. રામો કરણસીંગ ૧૦ બે. લા. રી. પ્ર. ૨ રામો કરણસીંગ વિ. મહમદ ફૈજઅલીખાન ૧૦ બે. લા. રી. પ્ર. ૧.

૮. સગીર ઉપરના બાળકના વાલીએ કરેલ વેચાણ અયોગ્ય કારણથી થયું છે એવું કહે તે વેચાણ રદ કરાવવાના દાવામાં વેચાણ લેનાર ઉપર જરૂરીયાત સાબીત કરવાનો જોઈ છે. હુલુસીંગ વિ. રાજેન્દ્રચાહ ૮ વી. રી. પ્ર. ૩૬૪.

૯. વિધવાની અમુક મિલકત સ્ત્રી ધન છે માટે અમને તેના વારસો મળવો જોઈએ એવું કહેનાર ઉપર તે મિલકત સ્ત્રી ધન છે એવું સાબીત કરવાનો જોઈ છે. શ્રીમતી ચંદરમણી દાસી વિ. જ્યેષ્ઠ સારકાર ૧ વી. રી. પ્ર. ૧૦૭.

૧૦. અમુક મિલકત મજબૂરી છે. માટે તેમાંથી મને અરધ ભાગ અપાવો એવું કહેનાર ઉપર મિલકત મજકુર મજબૂરી છે. એવું સાબીત કરવાનો જોઈ છે. મસામત સુગીદર દાસી વિ. બોલોરામ રીવાન ૧ વી. રી. પ્ર. ૫૭ ઉભાય ચરણ દોસ. વિ. ગોવીંદ ચંદરદેવ ૬ લા. રી. ૬ કલકતા પ્ર. ૨૩૭ બેનુ વિ. કાસીરામ ૬ લા. રી. ૩ કલકતા પ્ર. ૩૧૫.

૧૧. અમુક મિલકત ભાગ પાડવા લાયક નથી એવું કહેનાર ઉપર તે સાબીત કરવાનો ખોજ છે. લક્ષ્મણરાવ માદેસા વિ. મલહારરાવ બાજી ૫ વી. રી. પ્ર. ૬૭.

૧૨. હિંદુધર્મ શાસ્ત્ર પ્રમાણે ભાગ પડી ગયા પછી અમુક મિ. લકત મળ્યારી છે એવું કહેનાર ઉપર તે સાબીત કરી આપવાના પુરાવનો ખોજ છે. રામગોવીંદ કુંડ વગેરે વિ. સૈયદ હુસેનઅલી વગેરે ૭ વી. રી. પ્ર. ૯૦

૧૩ મિલકતના ભાગ પડાવવાના દાવામાં એ મિલકતનોતો ક્યારેના ભાગ પડી ગયો છે એવું કહેનાર ઉપર તે સાબીત કરી આપવાના પુરાવનો ખોજ છે. ગુરૂપ્રસાદ મુકરજી વિ. કાળીપ્રસાદ મુકરજી ૫ વી. રી. પ્ર. ૧૨૧ ત્રીલોચનરાય વિ. રાજકીસનરાય ૫ વી. રી. પ્ર. ૨૧૪. મસામત ચાંધુ વિ. બાબુ મેહીનલાલ. ૧૧ મું. ઈ. અ. પ્ર. ૩૯૯ રામચંદ્રદત્ત વિ. ચંદ્રકુમાર મંડળ વગેરે ૧૩ મું. ઈ. અ. પ્ર. ૧૮૧. ભગવતી મીસરેન વિ. દોમાન મીસરેન ૨૪ વી. રી. પ્ર. ૩૬૫ સીઓગુલામસીંગ વિ. બારનસીંગ ૧ બે. લા. રી. પ્ર. ૧૬૪.

મળ્યારા કુટુંબમાં રહેનાર.

૧૪. અમુક મિલકત સ્વપરજીત છે એવું કહેનાર હોય તોતે હકીકત સાબીત કરી આપવાનો પુરાવ આપવાનો ખોજ છે. પ્રાણી કીશનપાલ ચૌધરી વિ. મથુરમોહનપાલ ચૌધરી ૫ વી. રી. પ્ર. ૧૧ ધરમદાસ પાંડે વિ. મસામત સામાસુંદરી દેવી ૬ વી. રી પ્ર. ૪૩ મુલજી લીલા વિ. ગોકલદાસ ઈ. લા. રી. ૮ મું. ઈ. પ્ર. ૧૫૪ ગનીબીવપારામ વિ. કાનીબીવ. ૪ મું. હા. રી. પ્ર. ૧૮૯ ત્રિલેક્ષ્મી સરકાર વિ. સુરોધની દાસી ૩ વી. રી. પ્ર. ૨૧ મનમોહીની દેવી વિ. સુદામની દેવી ૩ વી. રી. પ્ર. ૩૧ વીપ્રોપ્રસાદ મીતી વિ. કીનાદાઈ ૫ વી. રી. પ્ર. ૮૨ લખન ચંદરલાલ વિ. મધુમુખી દાસી ૫ વી. રી. પ્ર. ૨૭૮ બારીલાલ વગેરે વિ. બુખારીલાલ વગેરે ૧૨ વી. રી. પ્ર. ૧૨૪ મસામત બીલાસકુંવર વિ. બવાનીબક્ષ નારાયણ ૧ વી. રી. પ્ર. ૧ મીમતીપુરની મા ચૌધરેન વિ. દ્રુપદી દાસી ૧ વી. રી. પ્ર. ૧૦૭ આનંદ મોહનરાવ વગેરે વિ. લોખ વગેરે માર્ક્સ રીપોર્ટ પ્ર. ૧૯૯ બેચ

નારાયણરાવ વિ. રાજા પંચનંદ ૧ વી. રી. પ્ર. ૧૦ રાધારમણ કુંડુ
વગેરે વિ. કુલકુમારો બીબી વગેરે ૧૦ વી. રી. પ્ર. ૨૮ ગોવીંદનાથ-
સેન વગેરે વિ. ગોવીંદચંદરસેન વગેરે ૧૦ વી. રી. પ્ર. ૩૯૩, તાજક-
ચંદરપોદર વિ. જગેસરચંદર કુટુંબ ૧૧ બે. લા. રી. પ્ર. ૧૯૩. મ-
સામત આનંદીકુંવર વિ. ખીંડુલાલ ૧૮ વી. રી. પ્ર. ૬૯ રામકુલ-
સામ વગેરે વિ. દેગનારાયણસીંગ વગેરે ૪. લા. રી. ૮ કલકતા પ્ર.
૫૧૭ ચંદહરી મીતી વિ. રાજા નરેંદ્રનારાયણરાવ ૧૯ વી. રી. પ્ર.
૨૩૧ વીંદવાલી વિ. નારાયણ ૪. લા. રી. ૨ મદ્રાસ પ્ર. ૧૯ ખાનુ
વિ. કાશીરામ ૪. લા. રી. ૩ કલકતા પ્ર. ૩૧૫. રામપ્રસાદ ત્રવાડી
વિ. સીઓચરણદાસ વગેરે ૧૭ વી. રી. પ્ર. ૮. લાલા બીહારીલાલ
વિ. લાલામાધાપ્રસાદ વગેરે ૬ વી. રી. પ્ર. ૨૯ નીલમણીબાયા વિ.
રાજા ગંગાનારાયણ સોમરાય ૧ વી. રી. પ્ર. ૩૩૪ અંબીકાચરણશંક
વિ. ભગવતી ચરણશંક ૩ વી. રી. પ્ર. ૧૭૩.

૧૫. વડીલોપારજીત મિલકતનું બાપે વેચાણ કર્યું હોય તે ૨૯
કરાવવા દીકરો ફરીયાદ કરે ત્યારે એ વેચાણ કરવાની જરૂરીયાત
હતી, એ સાબીત કરવાનો બોજ વેચાણુ લેનાર ઉપર છે. જરૂર
નોહોતી એ સાબીત કરવાનો બોજ દીકરા ઉપર નથી. જીગલનારાયણ
મુહાર્ધ વિ. લાલારામપ્રકાશ ૨ વી. રી. પ્ર. ૨૯૨.

૧૬. મિલકત બાપે ધરેણે સુકી હોયતો ધરેણે મુકવાની જરૂરી-
યાત ધરેણે રાખનારે સાબીત કરી આપવી જોઈએ. નારાયણસીંગ
વિ. જાનકોસીંગ ૪. લા. રી. ૨ કલકતા. પ્ર. ૪૩૮.

૧૭. કોઈ મજબૂરો કુટુંબના માણસે પોતાનો ભાગ પોતા ઉપરનું
કુલમનામું થયા પછી પણ જમી થયા અવલ પોતાના બાઈઓને
આપી દીધો હોયતો તે આપી દેવાનું કલ્પ કપટ વગરનું હતું એ
સાબીત કરવાનો બોજ એ બાઈઓ ઉપર છે. બોન્નેલાલ સંદ્યાલ.
વિ. બાબોમુંદરી દેવી ચોધરાની ૧૭ વી. રી. પ્ર. ૪૯૯.

૧૮. કુટુંબ વિભાગી થયા પછી ફરીથી એકઠું થયું છે તે કહેનાર
ઉપર તે સાબીત કરવાનો બોજ છે. રાજમુરાનાની વેનકેટા વગેરે
વિ. રાજમુરામની લક્ષ્મી. વગેરે ૧૨ વી. રી. પ્ર. ૪૦.

ફરીથી એકઠા થવું.

૧. જે કુટુંબોમાં ભાગ પાડી જીવેલા થયા હોય તે બધા અથવા તેઓમાંનો કોઈ ફરીથી એકઠા થઈ રહે તેના, જે કુટુંબ ફરીથી એકઠું થયું ગણાય અને ત્યારેજ વારસા નિયમ લાગુ પડે. ભાગ પાડી જીવેલા થએલા સખસના છોકરાં ફરીથી એકઠાં થઈ રહે તો વારસાનો કાંઈ લાભકારક હક તેમને મળે નહીં. વિરવનાથ અંગાધર વિ. કીરનાજી ગણેશ ૩ મુ. હા. રી. પ્ર. ૧૯ લક્ષ્મીબાઈ (વ. ગણપત મોરોબા. ૪ મુ. હા. રી. પ્ર. ૧૫૦.

૨. ભાગ પાડ્યા પછી સર્વ બાંહેધરો એક ધરમાં ભળી રહે અથવા કાંઈ વેપાર બેળો કરે તો હીંદુ ધર્મ શાસ્ત્ર પ્રમાણે તે કુટુંબ ફરીથી એકઠું થયેલું ગણાય નહીં. પણ જે મિલકતનો ભાગ પાડી જીવેલા થયા હોય તે મિલકત પાછી બેળી કરી દેવામાં આવે ત્યારેજ ફરીથી એકઠા થયાનું ગણાય છે. ગોપાળચંદ્ર દાગોરીયા વિ. કીનારામ દાગોરીયા ૭ વી. રી. પ્ર. ૩૫.

૩. ભાગ પાડી જીવેલા થયા પછી કોઈ સખસ પોતાની કમાણી મજબારા કુટુંબમાં બેળે તો જાણે તે જીવેલા થયો ન હોય એવા એક માની મિલકતનો વારસો વેહેંચાઈ શકે છે. રામપ્રસાદ ત્રવાડી વિ. સીઓબરજી દાસ ૧૦ મુ. હા. અ. પ્ર. ૪૬૦.

૪. જે કુટુંબ ફરીથી એકઠું થાય તો પછી તેઓના વંશજો, પછી ગમે તેટલા દુરના હોય તો પણ ફરીથી ભાગ પડે ત્યાં સુધી મજબારા હોય તેવા હક તેમને મળે છે. એવા ફરીથી એકઠા થએલા કુટુંબના માણસો અંદર અંદર વારસો લેવાના હકદાર થાય છે અને જેઓ ફરીથી એકઠા થયા ન હોય તે ગમે તેટલા નજીકના સગા હોય તો પણ વારસો મેળવી શકતા નથી. તારાચંદ્રસિંહ વિ. પદમ સોમનંદસિંહ. ૫ વી. રી. પ્ર. ૨૪૯.

૫. એક માણસને ભાગે થું આવે છે તે નકી કરવા કુટુંબની મિલકતના ભાગ પાડે તે પ્રમાણે એક ભાગદારને ભાગ આપી બીજા કુટુંબી તો એકઠાજ રહે તો તેઓને ફરીથી એકઠા થએલા કુટુંબી તરીકે ગણવા જોઈએ. પીતાંબર દત વિ. હરીસચંદ્ર દત ૧૫ વી. રી. પ્ર. ૨૦૦.

અક્ષીશ.

૧. હિંદુ ધર્મશાસ્ત્ર પ્રમાણે કોઈ જમીન કોઇને અક્ષીશ આપી હોય તો તે જમીનનો કબજો મળ્યા વગર અથવા તે જમીનની કૃપા જ જોને તે આપી હોય તે લે ત્યાં સુધી અક્ષીશ આપવાનું કૃત્ય સંપૂર્ણ ગણાવું નથી. હરજીવન આલુંદરામ વિ. નારાયણ હરીભાઈ ૪ મુ. હા. રી. પ્ર. ૪૧.

૨. બાપ દીકરાને અક્ષીશ કરે તેનો પણ અરેખરો કબજો મળ્યા વગર અક્ષીશ સંપૂર્ણ થતી નથી એવું કહે છે. પ્રેમરાજ બવાનીરામ વિ. નારાયણ શીવરામ ઈ. હા. રી. ૬ મું. મઈ પ્ર. ૨૧૫.

૩. કોઈ જમીન મોઢેથી અક્ષીશ આપી કબજો આપ્યો હોય તો તે અક્ષીશ સંપૂર્ણ ગણાય છે. ડોઇડેમસીવ ક્રીસ્તો વિ. ઇસ્ટઇન્ડીયા કંપની ૬ મુ. ઇ. અ. પ્ર. ૨૬૭.

૪. કોઈ સખસનો વાલી તે સખસને કાંઈ મિલકત અક્ષીશ આપે તે અક્ષીશપત્ર રજીસ્ટર કરાવે લોકોને પણ એ અક્ષીશની વાત જણાવે પણ તે સખસના વાલી તરફ મિલકત મજકુર પોતાના કબજામાં રાખે તો તેથી અક્ષીશ સંપૂર્ણ થવામાં કાંઈ તકાવત નથી વાલીનો કબજો એ તે સખસનો કબજો છે. તારોબીબી વિ. ધાસીરામ ૩ કલકતા હા. રી. પોર્ટ પ્ર. ૨૪૭ આનંદચંદ્રરાય વિ. કીસનમોહન બતાજી ૧ સીલેક્ટ રીપોર્ટ પ્ર. ૧૫૨.

૫. જોને અક્ષીશ આપી હોય તેના તરફથી બીજા કોઇને કબજો આપવામાં આવે અથવા દ્વિતીય આપવામાં આવે તો અક્ષીશ મજકુર સંપૂર્ણ ગણાય. બેંક ઓફ હિંદુસ્તાન વિ. પ્રેમચંદ રાયચંદ ૫ મુ. હા. રી. પ્ર. ૮૩.

૬. કોઈ હિંદુ વિધવા જરૂરના ધર્મકાર્ય અર્થે તેના ધણી તરફથી મળેલી વડોદીપારજીત સ્થાવર મિલકતનો કાંઈ ભાગ કોઇને કર્તાર્પણ આપી શકે છે પણ તેની આખી મિલકત તેના ધણીના વંશજીજ સંમતી વગર કોઇને અક્ષીશ આપી શકતી નથી બારકર ત્રીબકઆચાર વિ. માહાદેવ રામજી ૧ મુ. હા. રી. પ્ર. ૧.

૭. કોઈ અવિભક્ત હિંદુ કુટુંબનું માણસ તેના બીજા ભાગ-

દારની પરવાનગી વગર તે કુટુંબની મિલકતમાં પોતાનો ભાગ હોય તે કોઇને બક્ષીય આપી શકતો નથી. ગંગાબાઈ વિ. રામાના બીમાના ૩ મુ. હા. રી. પ્ર. ૯૯ નરોત્તમ જગજીવન વિ. નારસનદાસ હરકીશનદાસ ૩ મુ. હા. રી. પ્ર. ૬૫ સુદેવબટ વિ. વ્યંકટેસસામ. બાઉ ૧૦ મુ. હા. રી. પ્ર. ૧૩૬. ઉદેરામ સીતારામ વિ. રાણું પાંડુજી ૧૧ મુ. હા. રી. પ્ર. ૭૯ વ્રંદાવનદાસ રામદાસ વિ. જમનાંબાઈ ૧૨ મુ. હા. રી. પ્ર. ૨૨૬ ગંગાવિશ્વેશ્વર વિ. પીરથીપાત્ર ઇ. લા. રી. ૨ અલહાબાદ પ્ર. ૬૩૫ હરીવલ્લભ ગંગારામ વિ. કેશવરામ શીવદાસ ૨ બારોડેલ રીપોર્ટ પ્ર. ૭ હજારામ વિ. પરમાણુંદદાસ ૨ બારોડેલ રીપોર્ટ પ્ર. ૫૧૫ સુમાહલી કુંવર વિ. રામપ્રસાદ ઇ. લા. રી. ૨ અલહાબાદ પ્ર. ૨૯૭ ઉત્તર પ તવાડી વિ. લાલામંધજી સુદાઈ ઇ. લા. રી. ૬ કલકત્તા પ્ર. ૭૫૩.

૮. બનારસથાળા પ્રમાણે કોઈ માણસ પોતે જીવેલી સ્થાવર મિલકત પોતાની હયાતીમાં એક દીકરાને અથવા દીકરાના દીકરાને બક્ષીય આપી શકે અને બીજા દીકરા વગેરેને તેથી બાતલ કરવા હક ધરાવતો નથી. માહાસુખ વિ. બુદરી ૧ અ. હા. રી. પ્ર. ૧૫૩ સુતાયાનચેટી વિ. સાંગીલી વીરા વગેરે ઇ. લા. રી. ૩ મદ્રાસ પ્ર. ૩૭૦.

૯. પાછળથી અલહાબાદ હાઈકોર્ટે એ વિચાર ફેરવી આપની એ સત્તા મંજૂર રાખી છે. સીતલ વિ. માધો ઇ. લા. રી. ૧ અલહાબાદ પ્ર. ૩૬૪.

૧૦. વડીલોપારજીત મિલકત બાપ એક દીકરાને અથવા દીકરાના દીકરાને આપી બીજા દીકરાને તેથી બાતલ કરી બક્ષીય આપી શકતો નથી એવું મુંબઈ હાઈકોર્ટે ઠરાવ્યું છે. લક્ષ્મણ વિ. રામચંદ્ર ઇ. લા. રી. ૧ મુંબઈ પ્ર. ૫૬૧.

૧૧. બક્ષીય લેનાર બક્ષીય આપનાર સાથે એવા કરાર કરે કે બક્ષીય આપવાના બદલામાં મારે અમુક કામ કરવું તે પ્રમાણે બક્ષીય લેનાર કરે નહીં તો બક્ષીય આપનાર તે બક્ષીય રદ કરી શકે છે. માહાદેવપંડીત છેદી વિ. મસામત બાદશી ૫ અ. હા. રી. પ્ર. ૫ આરમુગામ મુદાલી વિ. આમીની અમાલ ૧ મ. હા. રી. પ્ર. ૪૦૦.

૧૨. એક હિંદુએ મરતાં અવલ ઘોડા દહાડા ઉપર સરકારી અલણી નોટ પાતા પાસે હતી તે દીકરાને આપવા મંગાવી પણ તેની ઉપર તે સ્નેહરો કરી શક્યો નહીં પાછળથી તેને સ્નેહરો કરવાનું કહેતાં તેણે કહ્યુંકે હું બહુ નયજોઈું તેથી આટલા બધા કામળ ઉપર સહી કેમ કરી શકાશ આપું કહેવાથી સ્નેહરો થઇ સહી થઈ નહીં તેમાં ફરાવવામાં આવ્યું કે એ નોટ બક્ષીશ આપવા તેનો ધરાદો હતોન્કુમાર ઉપેદ્રો ક્રીસ્તદેવવિનોબીત ક્રીસ્ત ખાસ ૩ એ. લા. રી. પ્ર. ૧૧૩.

૧૩. એક માણસે મુઠા અવલ સાત વર્ષ ઉપર બક્ષીશ પત્ર લખી પોતાને દીકરો ન થાયતો દીકરાને મિલકત બક્ષીશ તરીકે આપવા લખી રાખેલ દીકરો થયો નહીં તેથી બક્ષીશ યોગ્ય લેખાણી છે. બાબુ કાસીપ્રસાદ નારાયણ વિ. મસામત કવાલખાસી ફુંવર ૫ મું. ઇ. અ. પ્ર. ૧૪૬.

૧૪. એક સખસે પોતીકી રખાત સ્ત્રીને કેટલીક સરત કરીને પોતાની જમીન બક્ષીશ આપી હતી અને તેનો કબજો તેને આપ્યો હતો. ઘણાં વર્ષ પછી એ બક્ષીશ અયોગ્ય કારણસર આપી છે માટે તે બક્ષીશ રદ કરવા વાંધો ઉઠાવવામાં આવ્યો તે વાંધો ઉઠાડી મુ. કવામાં આવ્યો છે. લક્ષ્મીનારાયણ વિ. વિલાયતી બેગમ ઇ. લા. રી. ૨ અલાહાબાદ પ્ર. ૪૩૩.

૧૫. બક્ષીશ આપેલી મિલકતના વારસ પુરૂષ વંશજ એકલા થાય એવી સરતથી બક્ષીશ આપવામાં આવેતો તે બક્ષીશ ગેરકાયદે છે એવું કહેવાય છે. સોસી વિ. તારો કેસવરાય. ઇ. લા. રી. ૬ કલકત્તા પ્ર. ૪૨૧

૧૬. તેમ અમુક વર્ષ સુધી બક્ષીશ આપેલી મિલકતના ભાગ પાડવા નહીં એવી સરતથી બક્ષીશ આપેલી હાયતો તે સરત ગેર. બાજબી મળવામાં આવી છે. મુકુંદલાલ વિ. ગણેશચંદર ઇ. લા. રી. ૧ કલકત્તા પ્ર ૧૦૪.

૧૭. બ્રાહ્મણને બક્ષીશ આપેલી મિલકત કોઈ દીવસ એ બ્રાહ્મણને કોઈને આપવી નહીં એવી સરત કરી બક્ષીશ આપવામાં આવેતો તે સરત ગેરકાયદે છે. અનાનાથા વિ. નાગામુથુ. ઇ. લા. રી. ૪ મદ્રાસ પ્ર. ૨૦૦.

૧૮. કોઈ સખસને કોઈ પુત્ર સંતતી ન હોય ત્યારે પોતાની મિલકત કોઈને બક્ષીશ કરી દે પાછળથી પોતે દત્તપુત્ર લેતો તેણે આપેલી બક્ષીશ તે રદ કરી શકતો નથી. રામબટ વિ. બક્ષમણ. ઇ. લા. રી. ૫ ચુંબ. પ્ર. ૧૩૦.

૧૯. માહા રોગથી પીડીત થએલી અને તે રોગથી હવે મોત નજીક આગ્યું છે એવી ધારણા રાખનાર કોઈ સ્ત્રીએ કાંઈ બક્ષીશ કરી હોય તે બક્ષીશ મંજૂર રહેવા માટે મરતી વખતે વસીયતનામું કરી જાય તે વસીયતનામું સાબીત કરવા જેવો પુરાવો આપવો જોઈએ તેવો પુરાવો આપવો જોઈએ એટલે કે બક્ષીશ આપતી વખતે તે સાવધાન્યપૂર્વક હોવી અને બક્ષીશ આપવા તેની મરજી હતી. મ. સામત હાકોરદાઈ વિ. રાયબુલકરાય વગેરે ૧૦ વી. રી. પ્ર. ૩.

૨૦. રગતપીતના માહા રોગથી પીડીત થએલો સખસ બક્ષી આપવા અપાત્ર છે એવું કાંઈ નથી. સામચરણ અધીકારી વેરાગી વિ. રૂપદાસ વેરાગી વગેરે. ૧ વી. રી. પ્ર. ૬૮.

૨૧. કોઈ સુદ્ર પોતાના અનૌરસ દીકરાને કાંઈ જમીન બક્ષીશ કરે તો તે બક્ષીશ ગેરકાયદે હરતી નથી. પારીચટ્ટ વિ. જાલીમસીંગ ઇ. લા. રી. ૩ કલકત્તા. પ્ર. ૨૧૪.

૨૨. કોઈ સ્ત્રી તેના ધણીના હિતને હરકત થાય એવી રીતે પોતાની સ્થાવર મિલકત પોતાના કોઈ સગાને બક્ષીશ આપી શકે નહીં. ડનતુલુરી વિ. માલાપુડી ૨ મ. હા. રી. પ્ર. ૩૧૦.

૨૩. ધણી તેની સ્ત્રીને જે સ્થાવર જંગમ મિલકત બક્ષીશ આપે તેમાંની જંગમ મિલકતનો તે સ્ત્રી ગમિતેમ ઉપયોગ કરી શકે છે. સ્થાવર મિલકતમાં તો તેની જાંદગી સુધી તેનો હક છે. એવી મિલકત તે કોઈને આપી દઈ શકે નહીં. કુંજબીહારાધર વિ. પ્રેમચંદ દત્ત. ઇ. લા. રી. ૫ કલકત્તા પ્ર. ૬૮૪.

૨૪. ધણી કરજવાળો ન હોય ત્યારે ખુશીથી પોતાની મિલકત પોતાની સ્ત્રીને બક્ષીશ આપી કબજે કરી દીધી હોય પાછળથી ધણે વર્ષે ધણી ઉપર કરજ થાય તો તેના લેણદારોથી એ બક્ષીશ રદ કરી શકાય નહીં. સેખએનાયતઅલી વિ. મસામત રામપ્રીયાકુંવર ૧ વી. રી. પ્ર. ૨૧

૨૫. સર્વ બાગદારોની મંજુરી વગર વડીલોપારજીત મિલકત કોઈને બક્ષીશ આપી શકાય નહીં. ગંગા ગોવિંદબોસ. વિ. શ્રીમતી ધુની અને રામી ૧ વી. રી. પ્ર. ૬૦ ગંગા વોશ્વસ્વર વિ. પીરથીખલ. ઇ. લા. રી. ૨ અલાહાબાદ. પ્ર. ૬૩૫.

૨૬. પોતાની મિલકત આપ તેના દીકરાને બક્ષીશ આપે. પોતા ઉપરના થએલા હુકમનામાની બાબતવણી માટે પુરતી મિલકત પોતાને હવાલે રાખે પણ એ મિલકત કોરટની હકુમત બાહારની હોય તેજ રાખેતો તેથી તેના દીકરાને આપેલી કોરટની હકુમતમાંની મિલકતનું બક્ષીશપત્ર લેણુદારો રદ કરી શકતા નથી. નસીરહુસેન વિ. માતા. પ્રસાદ. ઇ. લા. રી. ૨ અલાહાબાદ પ્ર. ૮૯૧.

૨૭. જે સખસો અથવા સખસનો જન્મ થયો નથી તેમને વસીયતનામું કરી કાંઈ મિલકત બક્ષીશ આપી શકાય નહીં એવું આગળ કહ્યું છે. આહમા માહ દાસી વિ. જગેસચંદર દત ૮ એ. લા. રી. પ્ર. ૪૦૦ ગનેદ્રો મોહનતા ગોર વિ. ઉપેદ્રો મોહનતા ગોર ૬ એ. લા. રી. પ્ર. ૩૭૭.

૨૮. અંબાઈ હાઈકોર્ટે પણ એ વિચાર પસંદ કર્યો છે. સર મં. ગળદાસ નયુબાઈ વિ. કીરનાબાઈ ઇ. લા. રી. ૬ અંબાઈ પ્ર. ૩૮.

૨૯. પણ પાછળથી કલકત્તા હાઈકોર્ટે ડરાવ્યું છે કે હિંદુઓની વસીયત નામા માટે સને ૧૮૭૨ નો આકટ ૨૧ માં પસાર થયા પછી આથી બક્ષીશ કરવા હરકત નથી. અલંગા મંજુરી દેવી વિ. સોનામની દેવી ઇ. લા. રી. ૮ કલકત્તા પ્ર. ૧૫૭.

૩૦. કોઈ સખસ એવી બક્ષીશ કરેકે મારા ગુજરવા પછી અમુક મિલકત અમુક સખસને બક્ષીશ આપુછું પણ તે બક્ષીશ કરનાર સખસ ગુજરે તે પહેલાં જોને બક્ષીશ કરી હોય તે પહેલો ગુજરીજાય તો એ બક્ષીશ પત્ર જોના લાભમાં કંઈ હોય તેના વંશ-જને એ બક્ષીશ પત્રથી કાંઈ લાભ મળે નહીં. કીરતો સુંદરીદેવી વિ. રાણી કીરતોનોબી માર્સ રીપોર્ટ પ્ર. ૩૬૭.

૩૧. સર્વ બાઈઓને એક મિલકત બક્ષીશ આપવામાં આવી હોય તે બક્ષીશ આપેલી મિલકતમાં તે બાઈઓના બાગ સુકરરે કર્યા ન હોય તો એ બક્ષીશ આપેલી મિલકત જાણે અવિભક્ત મિ-

લકત હોય તેમ વારસાના નિયમ લાગુ પડે છે. રાધાબાઈ વિ. જા-
નારાઓ ઇ. લા. રી. ૩ મું.ખ. પ્ર. ૧૫૧.

આપ.

૧. આપ તેના દીકરા અથવા દિકરાના દીકરાના કરજ માટે જ-
વામદાર નથી પછી તેને કાંઈ વારસો મળ્યો હોય કે નહીં તેની ચીંતા
નહીં જો એવું કરજ આપવા તેણે વચન આપ્યું હોય તો તે આપવા
તેની ફરજ છે. ઉદ્દેશ સીતારામ વિ. રાણું પાંડુજી ૧૧ મું. હા. રી. પ્ર. ૭૬

૨. મું.ખ. ઇલાકામાં ચાલતા હિંદુ ધર્મશાસ્ત્ર પ્રમાણે કોઈ પણ
આપ તેના બીજા દીકરાને પડતો મુકી વડીલોપારજીત મિલકત એકજ
દીકરાને આપી દઈ શકે નહીં. જુજંગરાવ ગોરપાંડે વિ. માલેજીરાવ
ગોરપાંડે ૫ મું. હા. રી. પ્ર. ૧૬૧ લક્ષ્મણદાદા નાયક વિ. રામચંદ્રદાદા
નાયક. ઇ. લા. રી. ૧ મું.ખ. પ્ર. ૫૬૧.

૩. સ્વપારજીત એટલે કે ચોતે મળવેલી મિલકતની (રથાવર
જંગમ બેઠે જતની) આપ તેના દીકરાની રજા વગર અવસ્થા કરી
શકે છે. સીતલ વિ. માધો ઇ. લા. રી. ૧ અલાહબાદ પ્ર. ૩૬૪
મદનગોપાલ કાકર વિ. રામબક્ષ પાંડે ૬ વી. રી. પ્ર. ૭૧ ગંગાબાઈ
વિ. વામનજી ૨ મું. હા. રી. પ્ર. ૩૦૧ બીશનપ્રકાશ નારાયણસીંગ
વિ. બાવામીસર ૧૨ એ. લા. રી. પ્ર. ૪૩૦. સદાનંદ વિ. બોનોમાલી
માર્સે રીપાર્ટ પ્ર. ૩૨૦ નાલાતંબી વિ. મુકુંદ ૩ મ. હા. રી. પ્ર. ૪૫૫
અન્નિધ્યાગીર વિ. કાસીગીર ૪ અ. હા. રી. પ્ર. ૩૧.

૪. આપ નાતમાહાર થયેલો હોય તોપણ તેનો એ અધીકાર
અજવાળા તેને પ્રતીબંધ આપતો નથી. બોન્નિપ્રસાદસીંગ વિ. રામ
સરણ વગેરે ૬ વી. રી. પ્ર. ૭૭.

૫. કુટુંબનું ઘર બાંધવા માટે નાણાની જરૂર હોય તો વડીલો-
પારજીત મિલકત વેચીને આપ નાણા લેતો દીકરાથી તેમાં વચે પડી
શકાતું નથી. ગંગાબાઈ વિ. વામનજી ૨ મું. હા. રી. પ્ર. ૩૦૧.

૬. કેદમાંથી છુટવા માટે આપ વડીલોપારજીત મિલકત વેચી શકે
છે. ડુલોપસીંગ વિ. શ્રીકીશનપાંડે ૪ અ. હા. રી. પ્ર. ૮૩.

૭. મદ્રાસમાં ચાલતા હિંદુ ધર્મશાસ્ત્ર પ્રમાણે અવિભક્ત કુટુંબમાં
રહેનારો આપ કે બીજો બાગીદાર એ અવિભક્ત મિલકતમાં પોતાનો

ભાગ હોય તે વેચી શકે છે. પાલાનીવેલાપા વિ. મીનાર ૨ મ. હા. રી. પ્ર. ૪૧૯.

૮. બાપ સહીત દરેક ભાગદારને એ હક છે. એવું મદ્રાસ હાઇ કોર્ટે ઠરાવ્યું છે અને તેથી બાપ ઉપર થએલું હુકમનામાની અનુવણીમાં એ ભાગ જમિ થઈ શકે છે. વીરાસ્વામી ગ્રામીની વિ. અધ્યાર્વામી ગ્રામીની ૧ મ. હા. રી. પ્ર. ૪૭૧.

૯. કુટુંબના વહીવટ કરનાર તરીકે બાપ ઉપર હુકમનામું થયું હોય તો બાપનો એકલાનો ભાગ વેચાણ કરવો એમ નહીં. આખી મિલકત વેચાય, દીવાસીંગ વિ. રામમનોહર ૪. લા. રી. ૨ અલાહાબાદ પ્ર. ૭૪૬.

૧૦. બાપે જે કર્જ ક્યું હોય તે અનીતીના કારણસર ક્યું હોય તો બાપનો હિસો પણ વેચાણ થતો નથી. ચુમાઈલીકુંવર વિ. રામ-પ્રસાદ. ૪. લા. રી. ૨ અલાહાબાદ પ્ર. ૨૯૭.

૧૧. કુટુંબના નીરવાહ સાર થએલા કર્જ માટે બાપ વડીલોપા-રજીત મિલકતની અવરથા કરેતો હરકત નથી. બાબાજી માહાદાજી વિ. કીરનાજી દેવજી ૪. લા. રી. ૨ મુંમઇ. પ્ર. ૬૬૭. રામકૃલસીંગ વિ. દેવ નારાયણસીંગ ૪. લા. રી. ૮ કલકત્તા પ્ર. ૫૧૭.

૧૨. એવા કારણસર બાપે વડીલોપારજીત મિલકત ધરેણે મુકી હોય, તો ધરેણે રાખનારે એ મિલકત ધરેણે મુકવા નેટલી બાપને જરૂર હતી તે બતાવી આપવું જોઈએ. પરમાનંદ વિ. મસામત ઓફેઆકુંવર ૧ વી. રી. પ્ર. ૧૮૩.

૧૩. બાપના એકલાનાજ કરજ માટે વડીલોપારજીત મિલકત અનુવણીમાં વેચાણી હોય તો એ વેચાણથી વડીલોપારજીત મિલ-કતમાં બાપનો હકહિસો હોય તેનુંજ વેચાણ થયું છે. એવું ગણાય છે. ચંદ્રસેન વિ. ગંગારામ ૪. લા. રી. ૨ અલાહાબાદ પ્ર. ૮૬૯ નાનકોતી વિ. જેમંગલકુમે. ૪. લા. રી. ૩ અલાહાબાદ પ્ર. ૨૬૪ બીઆજી રામચંદ્ર વિ. યસવંતરાવ શ્રીપત. ૪. લા. રી. ૮ મુંમઇ પ્ર. ૮૯. લોકીમાહતો વિ. અહોરીઅન્નેલાલ ૪. લા. રી. ૫ કલકત્તા પ્ર. ૧૪૪. મોનગીરનાં કલેક્ટર વિ. હરદેવનારાયણ ૪. લા. રી. ૫ કલકત્તા પ્ર. ૪૨૫ લજ્જમનદાસ વિ. ગીરધર ૪. લા. રી. ૫ કલકત્તા

પ્ર. ૮૫૫ બીખાસીંગ વિ. લક્ષ્મનસીંગ ઈ.લા. રી. ૨ અલાહાબાદ પ્ર. ૮૦૦

૧૪. ઉપર બતાવેલા પ્રસંગ સીવાય બાપ તેના દીકરાની મંજુરી વગર વડીલોપારજીત મિલકતની કાંઈ વ્યવસ્થા કરી શકતો નથી. રામ નારાયણસીંગ વિ. પરતમસીંગ ૧૧ બ. લા. રી. પ્ર. ૩૬૭.

૧૫. પણ વેચાણ હેતુર એવું બતાવે કે કુટુંબની આપત્તિ વખતે અથવા કાંઈ જરૂરના ધર્મકર્મ અથવા બાપે વેચાણ કર્યું છે તોતે વેચાણ ૨૬ જાય નહીં. મદનગોપાળ ઠાકોર વિ. રામબક્ષ પાંડે ૬ બી. રી. પ્ર. ૭૧.

૧૬. વડીલોપારજીત મિલકતની બાપ કોઈ પણ જાતની વ્યવસ્થા તેના હયાત દિકરાઓની મંજુરીથી ન કરે તોતે વ્યવસ્થા પાછળથી થએલ દીકરા મંજુરીથી વ્યવસ્થા કરતી વખતે જીવતા દીકરાને એ મંજુરીથી બાપ કાંઈ પ્રતિબંધમાં નાંખી શકતો નથી. હરોદત નારાયણસીંગ વિ. વીરનારાયણસીંગ વગેરે ૧૧ બી. રી. પ્ર. ૪૮૦.

૧૭. મીતાક્ષરા પ્રમાણે બાપને વડીલોપારજીત મિલકતમાં પોતાનો ભાગ હોય તેની વ્યવસ્થા કરવી હોય તારે મોટા દોકરાની મંજુરીથીજ નહીં પણ સર્વ ભાગદાર જે હયાત હોય તેમની મંજુરીથી વ્યવસ્થા બાપ કરી શકે છે. નથુલાલ ચૌધરી વિ. મોડીલાહ ૧૨ બી. રી. પ્ર. ૪૪૬.

૧૮. મીતાક્ષરા પ્રમાણે દીકરાની મંજુરી વગર બાપથી વડીલોપારજીત મિલકતની વ્યવસ્થા થાય નહીં પણ દીકરા અથવા દોકરાના દીકરા સગીર હોય અથવા બીજી રીતે મંજુરી આપવા અશક્ત હોય અને કુટુંબના જરૂરી કારણસર મિલકત મજૂરની વ્યવસ્થા કરવાની જરૂર હોય તો તેવી મંજુરી વગર પણ બાપ તેવી વ્યવસ્થા કરી શકે છે. મયુરાંકુવરી વિ. જીતનસાંગ ૧૩ બી. રી. પ્ર. ૩૧.

૧૯. દીકરાની મંજુરીથી બાપે મિલકતનું વેચાણ કર્યું હોય તો પછી દીકરાના દીકરાએ વેચાણ વિષે કાંઈ સવાલ ઉઠાવી શકતા નથી. જુરેહુનેઓસીંગ વિ. ગીરધારીસીંગ ૬ બી. રી. પ્ર. ૩૩૭.

૨૦. ગુજરાતમાં કોઈ વિભક્ત ગ્રહસ્થાનિ પુત્રીક અને કોઈ

પણુ વિધવા મુમ્તા વગર યુજરી જાય તો તેનો વારસો યેવા તેની મા કરતાં તેના આપનો હક મજબુત છે. ખોદાભાઈ માહીજી વિ. ખાદાદરદલા વગેરે ૬. લા. રી. ૬ મુંબઈ પ્ર. ૫૪૧.

૨૧. આપના વારસાની આબતમાં જે દીકરા જીંદા થયા હોય તેના કરતાં જે દીકરા ભગા રહેતા હોય તેમનો હક વધારે છે. ખાજીઆપુભાઈ વિ. વેલ્ચુભાઈ મુંબઈ હાઈકોર્ટ સ્પેશીયલ અપીલ નંબર ૨૮૨ સને ૧૮૭૧.

૨૨. દિકરાની રવપારજીત મિલકતમાં આપનો ભાગ છે એ હિંદુ ધર્મશાસ્ત્રનું વચન દીકરો આપ ભગો રહેતો હોય તેને લાગુ પડે છે દીકરો જીંદો હોયતો આપનો સરખો ભાગ નથી. આનંદમોહનપાળ ઔધરી વિ. શ્રીમતીસામાસુંદરી ૧ વી. રી. પ્ર. ૩૫૨.

૨૩. વડીલોપારજીત મિલકતમાં દીકરાનો હક આપ. જીટસોજ છે એ ખરું છે પણ આપ એ ભાગ આપ્યા પછી પોતાને ભાગે આવેલી એ મિલકતની તેની મરજી માફક વ્યવસ્થા કરી શકે છે. ખાજીવીરપ્રસાદસેહાઈ વિ. માહારાજ રાજેન્દ્રપ્રતાપ સેહાઈ ૯ વી. રી. પ્ર. ૧૫ તુલજીરામ મેરારજી વિ. મથુરાંદાસ દયારામ મુંબઈ હાઈકોર્ટના જીંદા છપાએલ ફેસુલાની ફાઇલ સને ૧૮૮૧ પ્ર. ૨૬૦.

૨૪. એવી વ્યવસ્થા કર્યા વગર આપ યુજરી જાયતો પછી તેના એ મિલકત ઉપર સધળા દીકરાનો સરખો હક છે દીકરા ન હોયતો કમવારે વારસોનો હક પોહોચે છે. મસામત આનંદીકુંવર વિ. ખીડુલાલ ૧૮૦ વી. રી. પ્ર. ૧૯.

બેનામી ખરીદદાર.

૧. હિંદુ લોકોમાં દીકરાના નામથી ટુકાન માંડવા વગેરેનો રીવાજ છે. એ કારણથી દીકરાના નામથી કાંઈ ખરીદી અથવા વેપાર આપે કર્યો હોય તો તેનો નફો અથવા ફાયદો યેવા દીકરાનો હક છે એવું સમજવું નહીં જોઈએ આપે નાણાનો ખર્ચ કર્યો છે માટે આપ જ માલિક છે. નગોનભાઈ વિ. અબ્દલખીન નાસરે ૬. લા. રી. ૬ મુંબઈ પ્ર. ૭૧૦ ગોપીકૃષ્ણ ગુસેન વિ. ગંગાપ્રસાદ ગુસેન ૬ મુંબઈ. અ. પ્ર. ૫૩.

૨. ઔરમાન દીકરો તેની ઔરમાન માતા નિબાવ સાથે કાંઈ મિલકત તેને આપે એ મિલકતની ઉપજમાંથી એ ઔરમાન મા બીજા જણને નામે તેના બત્રીજા બાઈ કાંઈ મિલકત ખરીદે તો એ ઔરમાન મા ગુજરે ત્યારે એ બેનામી ખરીદ કરેલી મિલકત બત્રીજાને જાય, ઔરમાન દીકરાને જાય. ચંદ્રનાથરાય વિ. રામજીય મજમુદાર ૬ એ. લા. રી. પ્ર. ૩૦૩.

બેહેન.

૧. વિભક્ત કુટુંબનો કોઈ સખસ પરણ્યા વગર ગુજરી ગયો હોય તો તેના આપના સગાં કરતાં વારસો લેવા તેની બેહેનનો હક પ્રબળ છે. બેહેન પરણેલી હોય તેથી એ વારસો લેવા અપાત્ર છે એમ કાંઈ નથી. વીનાયક આણુદરાવ વિ. લક્ષ્મીબાઈ ૧ મુ. હા. રી. પ્ર. ૧૧૭. ભાગીરથીબાઈ વિ. બાયાબાઈ ઈ. લા. રી. ૫ મુંબઈ પ્ર. ૨૬૪ વિરૂ વિ. ખંડુ ઈ. લા. રી. ૪ મુંબઈ પ્ર. ૨૧૪ ઢોલુચુકાવ વિ. ગંગાબાઈ ઈ. લા. રી. ૩ મુંબઈ પ્ર. ૩૬૯.

૨. બેહેન તેના બાઈની અંધ વરેકે વારસ થઈ શકે છે. કુતીઅ-માલ વિ. રાધાકીશન ૮ મ. હા. રી. પ્ર. ૮૮.

૩. મરનારના ઔરમાન બાઈ કરતાં સગી બેહેન વારસો લેવા વધારે હકદાર છે. સખારામ સદાસીવ વિ. સીતાબાઈ. ઈ. લા. રી. ૩ મુંબઈ પ્ર. ૩૫૩.

૪. બાઈની વિધવા વહુની પુત્રીક ગુજરી જાય તો ને બેહેન હયાત હોય તેનો વારસો લેવા હક છે. બીજી બેહેન એ વિધવા બાબીની હયાતીમાં ગુજરી ગઈ હોય તો તેના દીકરા કરતાં એ બેહેનનો હક સખળ છે. બાબર ત્રીબક આચાર વિ. માહાદેવ રામજી ૬ મુ. હા. રી. પ્ર. ૧.

૫. મુંબઈ હાકામાં મરનારની ઔરમાન મા અથવા બાપ તરફના પેદેલા પીત્રાઈ કરતાં વારસો લેવા તેની સગી બેહેનનો હક વધારે પ્રબળ છે. લક્ષ્મી વિ. દાદા નાનાજી ઈ. લા. રી. ૪ મુંબઈ પ્ર. ૨૧૦.

૬. મરનારના કાકાની વિધવા સ્ત્રી (કાકી) અને ઔરમાન મા

કરતાં ઓરમાન બેહેન વારસો લેવા વધારે હકદાર છે. કેસરબાઈ વિ. વલ્લભરામજી ઇ. લા. રી. ૪ મુંબઈ પ્ર. ૧૮૮૦.

૭. આગળ કલકતા હાઈકોર્ટે ઠરાવ્યું છે કે બંગાળમાં બહેન કે તેના દીકરી વારસો લેવા હકદાર નથી, કાલીપ્રસાદ સરમા વિ. બાઈરવી દેવી ૨ વી. રી. પ્ર. ૧૮૦ આનંદચંદર મુકરજી વિ. તી. તુરામ ચેતરજી ૫ વી. રી. પ્ર. ૨૧૫ રામધ્યાળ દેવ વિ. મસામત માગની ૭ વી. રી. પ્ર. ૨૨૭ શ્રીમતી રૂકીનીદાસી વિ. કેદારનાથ ઘોસ. ૫ બે. લા. રી. પ્ર. ૮૭.

૮. પાછળથી હું છે કે-મરનારને કાંઈ સંતતી ન હોય તો પોતાની માયી ઉત્પન્ન થએલી ઓરમાન બેહેન વારસો લઈ શકે છે. મથુરાનાથ મોમુનદાર વિ. ઇનસફ અલીખાન ૧૪ વી. રી. પ્ર. ૩૫૬.

ભત્રીજો.

૧. કાકો તેના કબજાની વડીલોપારજીત મિલકત વેચે તેમાં ભત્રીજો વેચે પડી શકતો નથી, ગંગાદીનરાવત વિ. મોહુસુદન વગેરે ૩ આગ્રા હા. રી. પ્ર. ૪ અન્નેધ્યાગીર વિ. કાક્ષીગીર ૪ અ. હા. રી. પ્ર. ૩૧.

૨. કાકો ભત્રીજો બેગા રહેતા હોય તેમાંનો ભત્રીજો દીકરી સુધી ગુજરી જાય તો મીતાક્ષરા પ્રમાણે એ ભત્રીજાની દીકરી નહીં પણ કાકો વારસ થાય છે. કાકાએ ભત્રીજાની દીકરીનું બરણપોષણ કરવું જોઈએ, મસામત સીઓમુંદરી વિ. પીરધીસીંગ ૨૧ વી. રી. પ્ર. ૮૯.

૩. સગો અથવા ઓરમાન ભત્રીજો તેના કાકાનો વારસો લેવા હકદાર છે, ગુરુચરણ સરકાર વિ. કૈલાસચંદર સીરકાર ૬ વી. રી. પ્ર. ૬૩.

૪. મીતાક્ષરા પ્રમાણે ભત્રીજાને જે વારસો મળે છે તે તેના આપના વારસા તરીકે નહીં પણ તેના કાકાનો તે સાથે વારસ છે તેથી તેને એ વારસો મળે છે. બોન્નેમોહનકાકોર વિ. ગૌરીપ્રસાદ આધરી ૧૫ વી. રી. પ્ર. ૭૦.

૫. કાકો વિબક્ત થઈ ગુજરી જાયતો કાકાનો વારસ તેના બેજો રહેનાર ભત્રીજો અથવા તેના સાથે રહેનાર બાઈની વિધવા થાય છે એવા અભેદ ભત્રીજાનો વારસો લેવા હક પોહોચતો નથી. કેશવરા-

મ માહાપાતર વિ. નંદકંસાર માહાપાતર ૩ બે. લા. રી. પ્ર. ૭.

૬. બીજા નજીકનાં વારસ ન હોયતો દુરના સગામાં બત્રીજના દીકરાનો વારસો લેવાનો હક સાબિત્ય છે. કરીમચંદ ગુરેન વિ. ઉદંગ ગુરેન ૬ વી. રી. પ્ર. ૬૫૮.

૭. બત્રીજની વારસ તેની કાકો થઈ શકતો નથી. ઉપેન્દ્રોમાહન તાગોર વિ. થાનદા દાસી ૩ બે. લા. રી. પ્ર. ૩૪૯.

૮. બત્રીજનો વારસો તેના કાકાની દીકરીના દીકરાને પોહોચતો નથી. ગોવીંદ હરીકર વિ. યુક્તસચંદરરાય ૧ વી. રી. પ્ર. ૧૭૬.

૯. મરનારના બત્રીજની દીકરાની દીકરી વારસો લેવા હકદાર નથી. રાધાપેરીદાસી વિ. દુરગામણીદાસી ૫ વી. રી. પ્ર. ૧૩૧.

બરણપોષ ગુ.

૧. કોઈ સ્ત્રી તેનો ધણી જીવતાં બીજાને પરણે તો બીજા ધણીની તે કાયદાસર ઓરત ન કહેવાય પણ એ તેની બીજો ધણી ગુજરે ત્યારે તેની રખાત સ્ત્રી તરીકે તેની મિલકતમાંથી તેનું બરણપોષણ થવું જોઈએ. એમકુંવર વિ. ઉમીયાશંકર રણજી ૧૦ મું. હા. રી. પ્ર. ૩૮૧ સાલુ વિ. હરી મુંબઈ હાઇકોર્ટના જુદા છપાએલ ફેશલાની કાષ્ઠલ સને ૧૮૭૭ પ્ર. ૩૪.

૨. કોઈ પુરૂષે કોઈ સ્ત્રીને રખાત તરીકે રાખી હોય તેનું બરણ-પોષણ કરવા તે બંધાએલો છે પણ તે રખાતને ધણી વર્ષથી તેણે રાખેલી હોવી જોઈએ થોડો વખત રાખી ભોગવી હોય તો બરણ-પોષણનો હક પોહોચતો નથી. સીકી. વિ. વેનકાટા સ્વામી ૮ મ. હા. રી. પ્ર. ૧૪૪.

૩. બ્રાહ્મણ ક્ષત્રી અને વેશ્યમાં અનૌરસ છોકરાને વારસો મળવા સ્થાનીક રીવાજ ન હોય તોપણ તેમનું બરણપોષણ મળવાનો તેમનો હક છે. રાહી વિ. ગોવીંદ તેજ ધ. લા. રી. ૧ મુંબઈ. પ્ર. ૬૭. રાજપેરીઆત વિ. જાલીમસીંગ. ધ. લા. રી. ૩ કલકત્તા પ્ર. ૨૧૪ પંડયા તીલવર વિ. પુલીતીલવર ૧ મ. હા. રી. પ્ર. ૪૭૮ મુસ્તુસ્વામી વગેરે વિ. બંકદા વગેરે ૨ મ. હા. રી. પ્ર. ૨૬૩ વીરાશામુથી ઉદીયાન વિ. સીતગારાવીલુ ધ. લા. રી. ૧ મદ્રાસ પ્ર. ૩૦૬.

૪. બંગાળામાં ચાલતા હિંદુ ધર્મશાસ્ત્ર પ્રમાણે આવાં અનૌરસ છોકરાં મોટી ઉમરનાં થયાં હોયતો બરણપોષણ માંગી શકતાં નથી. નીલમોનીસીંગ દેવ વિ. બનેસ્વર ૬. લા. રી. ૪ કલકત્તા. પ્ર. ૬૧.

૫. સુદ્ર વર્ગની સ્ત્રી સાથેના સંગથી ઉત્પન્ન થએલાં છોકરાંને પણ બરણપોષણ આપવું જોઈએ. સખારામત્રીબક વિ. રાણવીઠલ આપાજી ૧ મું. હા. રી. પ્ર. ૧૬૧ હદીરાન વગેરે વિ. રામસ્વામી ૩ એ. લા. રી. પ્ર. ૧. છોતુરીયા વિ. સાહેબ પ્રલાદ ૪ વી. રી. પ્ર. ૧૩૨ મુગુસ્વામી વિ. વેનકાંઠામુખા ૨ મ. હા. રી. પ્ર. ૨૯૩

૬. પોતાના કુટુંબના માણસોનું બરણપોષણ કરવું એ દરેક હિંદુ પીતાની ફરજ લેખવામાં આવી છે. રામચંદ્રદાદા નાયક વિ. દાદા માધુનાયક ૧ મું. હા. રી. એપેનડીક્ષ પ્ર. ૭૬.

૭. જે વડીલોપારજીત મિલકત વિભાગ થઈ શકે તેવી ન હોય તેવી મિલકત ધારણ કરનારા બાપ ઉપર બરણપોષણ કરવાની ફીકરાની ફરોયાદ ચાલે. હેમતસીંગજી ખેચરસીંગજી વિ. ગણપત-સીંગજી ૧૨ મું. હા. રી. પ્ર. ૯૪.

૮. એવી મિલકત વિભાગ પડી શકે તેવી હોય પણ જ્યાં સુધી વિભાગ ન પડે ત્યાં સુધી ફીકરા અને દત્તપુત્રનો બરણપોષણ માંગવા હક છે. અથાવુમુખાનારે વિ. નીલાડમીઅમાલ વગેરે ૧ મ. હા. રી. પ્ર. ૪૫.

૯. આવું બરણપોષણ બાપની મિલકતની સ્થિતિ. ફીકરાની સ્થિતિ તથા ચાક્ષ્યલણ ઉપર વિચાર કરી નહીં રકમનું ડરાવવું જોઈએ. જતેન્દ્રમોહન તાગોર વિ. તાનેન્દ્રમોહન તાગોર ૧૮ વી. રી. પ્ર. ૩૫૬.

૧૦. પુત્ર ઉમરે પુગેલો ફીકરો બાપ પાસેથી બરણપોષણ માંગી શકે નહીં પણ બાપને કાંઈ આગળના કુટુંબ હકની સરકારથી દસ્તુરીની રકમ મળતી હોયતો ફીકરો અશક્ત ન હોય તોપણ તેના બાપ પાસેથી બરણપોષણ માંગી શકે છે. રામચંદ્ર વિ. સખારામ ૬. લા. રી. ૨ મું. એ. પ્ર. ૩૪૬.

૧૧. પોતાનો ભાગ જીદો પડાવી કોઈ સખસ જીદો થયો હોય અને પછી તે તંગ હાલતમાં આવી જાયતો તેના બાપ કાકા પાસેથી બરણપોષણ માંગવા તેનો હક નથી. સાવીત્રી બાઈ વિ. લક્ષ્મીબાઈ

૪. બા. રી. ૨ મુંબ. પ્ર. ૫૭૩.

૧૨. વિધવાની બરણપોષણ માંગવાનો હક કામદાસર છે. અને તેના રકમ તે વિધવાની જરૂરીયાત તેના કુટુંબની સ્થિતિ અને જેની પાસેથી તે આપવું હોય તેની હાજત ઉપર વિચાર કરી તે ડરાવવું જોઈએ. સાકવરબાઈ વિ. બવાનજીરાજ દેશમુખ ૧ મું. હા. રી. પ્ર. ૫૬૪. શ્રીમતીનીતો કીસોરીદાસી વિ. જિગેદ્રોનાયમલીક લો. રી. ૫. ૬. અ. પ્ર. ૫૫ દાનોબંધુ ચૌધરી વિ. રાજમોહીની ચૌધરી ૧૫ વી. રી. પ્ર. ૭૩ નરહરસીંગ વિ. દીરગનાયકુંવર ૬. બા. રી. ૨ અલાહાબાદ પ્ર. ૪૦૭. બાઇલચંદરદત વિ. ખેતરપાલ જૈસાક ૧૧ બે. બા. રી. પ્ર. ૪૫૬

૧૩. કલકતા હાઇકોર્ટે ડરાવ્યું છે કે કોઈ સ્ત્રી તેના સગીર ઉત્તરના દીકરાને સાથે રાખી તેના સસરાના ઘરમાં રહેવા ના પાડે અને પોતાના દાકરી હોય તે કોઈ નીચ વર્ગના માણસને ત્યાં વેચી કુટુંબની આપરને ધોકો પોડોચાડે તે વિધવા સ્ત્રી તેના સસરા પાસેથી બરણપોષણ માંગવા હક ધરાવતી નથી. મનમોહીનીદાસી વિ. બુલકચંદ્ર પેડી ૧૫ વી. રી. પ્ર. ૪૬૮.

૧૪. બરણપોષણ માંગવા માટે વિધવા ફરીયાદ કરે ત્યારે તેનો બરણપોષણ માંગવા હક છે તેટલુંજ ડરાવવું એમ નહીં પણ કેટલી રકમ મળવા તેનો હક છે તે પણ ડરાવી આપવું જોઈએ. શ્રીમતીનીસતારીનીદાસી વિ. મકનલાલ દત વગેરે ૧૭ વી. રી. પ્ર. ૪૩૨.

૧૫. બાગ પડાવી જીદા થએલા દીકરાની વિધવાની સ્થિતિ તંગ હોયતો દીકરો બાગ લઈ જીદો થયા છતાં તેના સસરા પાસેથી બરણપોષણ માંગવા વિધવાનો હક છે એવું કહે છે. ચંદ્રાબાગાબાઈ વિ. કાસીનાથ વીઠલ ૨ મું. હા. રી. પ્ર. ૩૨૨.

૧૬. એકથી વધારે જણ પાસેથી બરણપોષણ માંગવાનો હક હોય તેમ છતાં એકજ જણ ઉપર વિધવા ફરીયાદ કરેતો ચાલે પછી એ એક જણ બીજા પાસેથી બાગ મળવા દાવો કરે. રામચંદ્ર દીક્ષીત વિ. સાવીત્રીબાઈ ૪ મું. હા. રી. પ્ર. ૭૩.

૧૭. વિધવાના ધણીના બાઇને વિધવાના ધણીની કાંઈ મિલકત મળી ન હોય તથા જીદો થઈ તે ગુજરી ગયો હોય તેમ છતાં

પણ વિધવા તેની ઉપર બરણપોષણની ફરીયાદ કરી શકે છે એવું કહે છે. હીમામાબદ વિ. પરમસ્વરી આમા ૫ મુ. હા. રી. પ્ર. ૧૩૦ આપાણ ચીંતામણિ વિ. ગંગાબાઈ ઇ. લા. રી. ૨ મુંબઈ પ્ર. ૬૩૨.

૧૮. વિધવાના ધણીના વારસો વિધવાના કબજામાંથી વિધવાના ધણીની મિલકત મળવા દાવો કરે તે પ્રમાણે મિલકત આપવા હુકમ થાયતો મિલકત વારસોને આપવો વિધવાએ બરણપોષણ માટે જીદો દાવો કરવાનું નહીં કહેતાં તેજ દાવામાં વિધવાની બરણપોષણની રકમ ઠરાવી શકાય છે. રાજાબાઈ વિ. સીદુભવાની ૮ મુ. હા. રી. પ્ર. ૯૮.

૧૯. અવિભાજ્ય રાજ્ય અને જમીનદારીમાં છેલ્લા રાજના વંસજ સાથાં બીજી પેઢીનાં માણસ હક તરફે બરણપોષણ માંગી શકે નહીં. નાજમનીસીંગ વિ. હિંચુલાલસીંગ ૬. લા. રી. ૫ કલકત્તા પ્ર. ૨૫૯.

૨૦. ગંગાનામાં ચાલતા હિંદુ ધર્મશાસ્ત્ર પ્રમાણે સસરાના કબજામાં વડીલોપારજીત મિલકત હોય તોજ તેના દીકરાની વિધવાનું બરણપોષણ કરવા સસરાની ફરજ છે. એતરમની દાસી વિ. કાસી નાયદાસ ૨ બે. લા. રી. પ્ર. ૧૫ ઉમાચરણ ચોધરી વિ. નીતાંબની દેવી ૨ બે. લા. રી. પ્ર. ૧૧ રામકુમાર વિ. ઇછાબાઈ ઇ. લા. રી. ૬ કલકત્તા પ્ર. ૩૬.

૨૧. મુંબઈ હાઈકોર્ટે તો ઠરાવ્યું છે કે વિધવાના સસરા ઉપર તેના દીકરાની વિધવા વહુનું બરણપોષણ કરવા ને ફરજ છે તે દીકરો જીદો થઈ ગુજર્યા હોય તથા તેની કાંઈ મિલકત પણ તેને મળી ન હોય તેમ છતાં છે. વડીલોપારજીત મિલકત પણ કાંઈ ન હોય તેમ છતાં પણ તેણે એ ફરજ આદા કરવી જોઈએ જો તે વિધવાને ધરમાં ન રાખી કાઢી મુકેતો વિધવાને જીદુ બરણપોષણ આપવા હુકમ થઈ શકે. ઉદેરામ સીતારામ વિ. સોનકાબાઈ ૧૦ મુ. હા. રી. પ્ર. ૪૮૩.

૨૨. આવું બરણપોષણ સસરા બળું રહી વિધવાએ લેવું જોઈએ. બીજી રહેવા ના પાડે તો જીદુ મળે નહીં. કાસીનાયદાસ વિ. એતરમની દાસી ૯ વી. રી. પ્ર. ૪૧૩.

૨૩. સસરા ઉપરની ઉપર ખતાવેલી ફરજ છે પણ સસરાના બાધ ઉપર તેવી ફરજ નથી. સાચીત્રીબાઈ વિ. લક્ષ્મીબાઈ ઇ. લા. રી. ૨ મુંબઈ પ્ર. ૫૭૩ કુલબૈચ.

૨૪. પાછળથી મુંબઈ હાઇકોર્ટે ઠરાવ્યું છે કે સસરાના કબજામાં જે મિલકત હોય તે વડીલોપારજીત ન હોય તો તે વિધવાનાં છોકરાંનું બરણપોષણ કરવા સસરાની ફરજ નથી. કાલુ વિ. કાસીબાઈ મુંબઈ હાઇકોર્ટના જુદા છપાએલ ફેસલાની ફાઇનલ સને ૧૮૮૨ પ્ર. ૪૨૦

૨૫. બરણપોષણ માટે જે મિલકત આપી હોય તે વિધવા ઉડાડી મુકેતો ફરી તેવી બીજી મિલકત અથવા નાણાની રકમ મળવા વિધવા ફરીયાદ કરી શકે નહીં. સાચીત્રીબાઈ વિ. લક્ષ્મીબાઈ ઇ. લા. રી. ૨ મુંબઈ પ્ર. ૫૭૩.

૨૬. વિધવાનો ધણી જીવતો હતો તો મજબૂરી મિલકતના ઉત્પન્નમાંથી જે ભાગ તેને મળત તે ભાગ કરતાં વધુ રકમ વિધવાને બરણપોષણ તરીકે મળી શકે નહીં. માધવરાય વિ. ગંગાબાઈ ઇ. લા. રી. ૨ મુંબઈ પ્ર. ૬૩૬.

૨૭. સ્ત્રીનો બરણપોષણનો હક લક્ષ્મીના પત્રીત્ર ગાંઠ અંધાય છે ત્યારબાદ ઉત્પન્ન થાય છે એ વિશે લક્ષ્મી યતી વખતે કાંઈ આસકાર થવાની જરૂર નથી દરેક હિંદુની ફરજ છે કે પોતાની સ્ત્રીનું બરણપોષણ કરવું. સીડલીંગાપા વિ. સીદાવા ઇ. લા. રી. ૨ મુંબઈ પ્ર. ૬૩૪.

૨૮. ધણી પોતાની સ્ત્રી પ્રત્યે ખરાબ ચાલ ચલાવે અથવા પોતા ભિળી રાખવા ના કહે અથવા બીજાં એવાં યોગ્ય કારણ હોય કે તેનાથી ભિળું રહેવાયજ નહીં. આવી હકીકત હોય ત્યારેજ તેને જુદું બરણપોષણ મળે તેમ ન હોય તો તેના ધણી ભિળી રહી નીરવાહ ચલાવવા તેની ફરજ છે. સીડલીંગાપા વિ. સીદાવા, ઇ. લા. રી. ૨ મુંબઈ પ્ર. ૬૩૪.

૨૯. જે સ્ત્રીને તેના ધણીએ તજીદીધી હોય તે સ્ત્રીના ધણીના મિલકત તે સ્ત્રીના ધણીના સગા પાસે હોય તેના ત્રીજા ભાગ ઉપર તે સ્ત્રીના બરણપોષણની ફરીયાદ ચાલે. રામાબાઈ વિ. ત્રી.

બક ગણેશ દસાઈ ૯ મુ. હા. રી. પ્ર. ૨૮૩. હરીભાઈ વિ. નથુ ૧
ખારોડલ રીપોર્ટ પ્ર. ૬૦.

૩૦. વિધવાના કમળમાં ઘરેણાં અથવા બોજી મિલકત હોય
પણ તેથી કાંઈ ઉત્પન્ન આવતું ન હોય તો એ પદાર્થ તેની પાસે
હોવાથી ભરણપોષણ માટે તેનો હક કાંઈ ઓછો થતો નથી પણ
તેની પાસે જે મિલકત હોય તે ઉત્પન્ન થાય તેવી હોય તો તેના ભ-
રણપોષણની રકમ ઠરાવતી વખતે એ ઉત્પન્ન કેટલું થાયછે તેની
વિચાર કરી બાકીની રકમ માટે નકી કરવું જોઈએ. સીવદાઈ વિ.
કુરગાપ્રસાદ ૪ અ. હા. રી. પ્ર. ૬૩.

૩૧. વિધવાનો ધણી ગુજરો ગયો હોય ત્યારે મજબૂરા કુટુંબ-
માંનો તે એક હોય તો વિધવાનું ભરણપોષણ એ કુટુંબના માણસ
તરીકે જ થવું જોઈએ. મસામત લલીતકુંવર વિ. ગંગાબીસન ૭
અ. હા. રી. પ્ર. ૨૬૧.

૩૨. કોઈ હિંદુએ કોઈ મુસલમાન નામકાને સ્ત્રી તરીકે રાખી
હોય તેથી તેની હિંદુ સ્ત્રીને ધર્મના કારણસર તેના ધણી જીવું રહેવું
પોશાય નહીં તો જીવું ભરણ માગી જીવી રહી શકેછે. લાલા ગોવીંદ
પ્રસાદ વિ. દોલતબદી ૬ બે. લા. રી. પ્ર. ૮૫ એપેનડીક્ષ.

૩૩. ધણીના કુટુંબથી જીવી રહી સારી ચાલે ચાલે લોજ વિ-
ધતને જીવું ભરણપોષણ માગવાનો હક છે. પીરથીસીંગ વિ. રા-
જકુંવર ૧૨ બે. લા. રી. પ્ર. ૨૩૮ કુદીમની દેવી વિ. તારાચંદ અકર-
બતી ૨ વી. રી. પ્ર. ૧૩૪. અહોલતીયાભાઈ દેવી વિ. લખીમની
દેવી ૬ વી. રી. પ્ર. ૩૭. નારાયણ રાવ વિ. રામાબાઈ ૬. લા. રી.
૩ મુંબઈ પ્ર. ૪૧૫ કરેતુરબાઈ વિ. સીવજીરામ ૬. લા. રી. ૩.
મુંબઈ પ્ર. ૩૭૨.

૩૪. દીકરા બલવામાં સામીલ થવાથી તેમના બાપની વડીલો
પારજીત મિલકત સરકાર જમ થઈ હોય તો વિધવાના ભરણપોષણ
ના હકને તેથી નુકસાન થતું નથી સરકારે તે આપવું જોઈએ. મ-
સામત ગુલાબ કુંવર વિ. બનારસના કલેક્ટર ૭ વી. રી. પ્ર. ૪૭.

૩૫. બનારસ થાંભા પ્રમાણે મજબૂરા કુટુંબની મિલકતના ભાગ
પડે ત્યારે વિધવાને ભાગ નહીં પણ ભરણપોષણ મળે રાણી ૫.

દમાવતી વિ. બાબુકુલરસીમ ૪ મુ. ઇ. અ. પ્ર. ૨૫૬.

૩૬. વિધવાના ધણીના વંશજ પાસેથી કોઇ એ નિશ્ચયપત્રપત્રે વડોલોપારજીત મિલકત યોગ્ય કારણસર વેચાણ બીધી હોય તો તે મિલકત વેચાણ લેનાર ઉપર વિધવાના બરણપોષણનો કાંઈ હક ભાગતો નથી. લક્ષ્મણ રામચંદ્ર વિ. સાવીત્રીબાઈ ૧૨ મું. હા. રી. પ્ર. ૬૬ અધીરાણી. વિ. સોનોમાલો ઇ. લા. રી. ૧ કલકતા પ્ર. ૩૬૫ જગરનાથ વિ. ઓધીરાણી ૨૦ વી. રી. પ્ર. ૧૨૯ ગોલક વિ. ઓ. હીલા, ૨૫ વી. રી. પ્ર. ૧૦૦.

૩૭. ખંગાળાના બે કેસમાં વિધવાના બરણપોષણ માટે એવી મિલકત અરીદદારને જવાબદાર ગણેલો છે. બગવતીદાસી વિ. કનાઇલાલ મીતર ૮ બે. લા. રી. પ્ર. ૨૨૫ નીસતારીની દાસી વિ. મુકુંદલાલદત ૬ બે. લા. રી. પ્ર. ૧૧.

૩૮. કલકતા હાઇકોર્ટે ઠરાવ્યું છે કે અરીદદારને આવા બરણપોષણ માટે જવાબદાર ગણતાં પહેલાં વારસોના કબજામાં એ વેચાણ કરેલી મિલકત સીવાય હવે બીજી મિલકત નથી એવું એ અરીદદાર પાસેથી બરણપોષણ માંગનાર વિધવાએ બતાવી દેવું જોઈએ. નારાયણ કુમારી વિ. માહાદાઇ ઇ. લા. રી. ૧ કલકતા પ્ર. ૩૬૫.

૩૯. મુંબઇ હાઇકોર્ટેતો ઠરાવ્યું છે કે જે મિલકતની અરીદદાર અરીદી કરતો હોય તેમાં વિધવાનો બરણપોષણનો હક છે. એવી અરીદદારને અગર હોય તોપણ અરીદદાર એ બરણપોષણ માટે જવાબદાર નથી. લક્ષ્મણ રામચંદ્ર જોસી વિ. સત્યભામાબાઈ ઇ. લા. રી. ૨ મુંબઇ. પ્ર. ૪૬૪.

૪૦. બરણપોષણનું હુકમનામું વિધવાના લાભમાં થયા પછી જો તે અરાબ ચાલની નીવડેતો તે હુકમનામું ૨૬ જાન્યુ. તેનો બરણપોષણનો હક બાતલ થતો નથી. હોમાના વિ. તીમાનાબાઈ ઇ. લા. રી. ૧ મુંબઇ. પ્ર. ૫૫૬ (પણ જુઓ કૈશજી ૧૧ મો.)

૪૧. પણ એવું હુકમનામું વિધવાના લાભમાં થયા અવલવિધવા બબીચારી માણુમ પડેતો કદાચ તેના દીકરા સીવાય બીજા કોઇ પાસેથી બરણપોષણ માંગવા વિધવાનો હક નથી. વાલુ વિ. ગંગા ઇ. લા. રી. ૭ મુંબઇ. પ્ર. ૮૪.

૪૨. કોઈ હિંદુ પોતે મુળ્યાં આવલ પોતાની સ્ત્રીના બરણપોષણ માટે કુટુંબના મજૂરો ધરેનો કાંઈ બાગ તેને આપી જાયતો એ બાગમાં વિધવા મજૂરનો જીંદગી સુધી હક છે એવું અનુમાન કરવા ઠીક છે. મહોમાયંદરરાય વિ. દુરગામણી ૨૩ વી. રી. પ્ર. ૧૮૪ જુ. દોષાદીતો વિ. મુંકુંદ ૨૨ વી. રી. પ્ર. ૨૨૫ બવાનામા વિ. રામસ્વામી ઇ. લા. રી. ૪ મદ્રાસ પ્ર. ૧૯૩. ઉદોય વિ. જાદવજ્ઞાન ઇ. લા. રી. ૫ કલકત્તા પ્ર. ૧૧૩.

૪૩. ઉપર લખેલી મિલકત બરણપોષણ માટેજ આપવામાં આવેલી હોવાથી વિધવા તે મિલકતની કોઈને બક્ષીસ કરી શકતી નથી. સેખગોવીંદાસ વિ. રણજી ૩ અ. હા. રી. પ્ર. ૩૨૪.

૪૪. મારા કુટુંબમાં મારી સ્ત્રી રહે તોજ તેને બરણપોષણ આપવું એવું તેનો ધણી ઠરાવી ગયો ન હોયતો એ વિધવા પોતાના બાપ બેળી જઈ રહે તોપણ બરણપોષણ માંગવાનો તેનો હક છે તે જતો નથી. સરનોમાઈ દાસી વિ. ગોપાલ લાલદાસ. માર્સ રીપોર્ટ પ્ર. ૪૯૭.

૪૫. વિધવાનો ધણી એવી સરત કરી ગયો હોયતો વિધવા મજૂરને જીકુ બરણપોષણ મળે નહીં એવું ઠીક છે. રામસુંદરી વિ. પદમણી કલકત્તા સદર દિવાની અદાલત રીપોર્ટ સને ૧૮૫૬ પ્ર. ૪૫૭.

૪૬. એક સ્ત્રી પોતાના ધણીનું ઘર છોડી જીદી રહી અને સ્વતંત્ર રીતે બીજા ધંધો કરવા લાગી. ધણીએ એ ધંધો છોડી દેવા અથવા પોતાના હવાલામાં આવવા કહ્યું નહીં તેમાં ઠરાવવામાં આવ્યું કે તે તેના ધણી બેળી રહેવા આવવા ખુશી હતી પણ તેના ધણીએ તેને રાખી નહીં તેથી તેનો બરણપોષણ માંગવા હક છે. નીતીલાલ વિ. મુંદરીદાસી ૬ વી. રી. પ્ર. ૪૭૫.

૪૭. ધણીનું ઘર છોડી બીજા જઈ રહ્યા વિષેનું કાંઈ સમજ કારણ સ્ત્રીએ બતાવ્યું નહીં તેથી બરણપોષણનો તેનો દાવો રદ કરવામાં આવ્યો. નર્મદા વિ. ગણેશ નારાયણજીઠ. મુંબઈ હાઈકોર્ટના જુદા જુદા બેચમાં ફેસલાની ફાઈલ સને ૧૮૮૧ પ્ર. ૨૧૫ કરતુરબાઈ વિ. સીવાજીરાવ દેવકરજી ઇ. લા. રી. ૩ મુંબઈ. પ્ર. ૩૮૨.

૪૮. સ્ત્રીના છુટા છેડા થયા હોયતો સ્ત્રી બરણપોષણ માંગવાની હક ધરાવતી નથી બાસ્કર વિ. બાગુ મુંબઈ હાઈકોર્ટના જુદા જુદા

પાએલ ફેશલાની ફાઇલ સને ૧૮૭૬ પ્ર. ૨૭૩, મુતામાલ વિ. કા.
મોનીઅમાલ. ૨ મ. હા. રી. પ્ર. ૩૩૭.

૪૯. કોઇ બબીચારી સ્ત્રી તેના ધણીથી જુદી રહેતી હોયતો
એ બબીચારનું કૃત્ય તેનો ધણી માફ ન કરે ત્યાં સુધી તે સ્ત્રી તેના
ધણી પાસેથી બરણપોષણ માંગી શકે નહીં, ઇલીઝી સુવીઝી વિ.
ઇલીતા નારાયણ વગેરે ૧ મ. હા. રી. પ્ર. ૩૭૨.

૫૦. કાંઇપણ યોગ્ય કારણ વગર સ્ત્રી તેના ધણીથી જુદી થઇ
રહેતો તેનો બરણપોષણ માંગવાનો હક નથી, ધણી બીજી સ્ત્રી કરે
એ જુદી રહેવાનો યોગ્ય સખખ નથી. વીરાસ્વામીચેટ્ટી વિ. આપા.
સ્વામીચેટ્ટી ૧ મ. હા. રી. પ્ર. ૩૭૫.

૫૧. એક કેસમાં આગળ એવું કંઈ છેકે ધણીની રજા વગર
સ્ત્રી જુદી રહેતો તેને બરણપોષણ માંગવાનો હક નથી. કુલીઅન
સુરીદેવી વિ. દવારકાનાથ સરમા ૬ વી. રી. પ્ર. ૧૧૬.

૫૨. વિધવાના ધણીની મિલકત જે સખસ છે તે પ્રથમતો
વિધવાના બરણપોષણ માટે જવાબદાર છે. એ મિલકત તે સખસ
ઉડાડી મુકે અથવા કપટથી બીજાને આપેતો તેના જાતતે બરણ-
પોષણ માટે જવાબદાર છે. તેના જાતથી પણ બરણપોષણ પુર
ન થાયતો અંતે જેના કબજામાં એ સખસે મિલકત આપી હોય તેના
પાસેથી બરણપોષણ માંગવાનો હક છે. રામચરણ ત્રવાડી વિ.
મસામત જસોદાકુંવર. ૨ આગ્રા. હા. રી. પ્ર. ૧૩૪ મસામત બુક
મીસરેન વિ. હિંદુમકલાજદાસ ૧૫ વી. રી. પ્ર. ૨૬૩.

૫૩. ધણીની મિલકતમાંથી પોતાનું બરણપોષણ મળવા વિ-
ધવાનો હક છે. તે હક તે છોડી દે નહીંતો તેના ધણીની મિલકત
ધારણ કરનારા વારસ એ મિલકત બક્ષીસ વગેરેથી કોઇને આપી દે
તોપણ તે મિલકત ઉપરનો તેનો બરણપોષણનો હક છે તે જાતો
નથી. હીરાલાલ વિ. મસામત કૌસલા ૧ આગ્રા. હા. રી. પ્ર. ૪૨
અબાદી વિ. અસા, ઈ. લા. રી. ૨ અલાહાબાદ પ્ર. ૧૬૨.

૫૪. પણ કુટુંબ ઉપરના કરજ માટે એ મિલકત વેચી હોયતો
એવ પ્રસંગે એવું વેચાણ લેનાર ઉપર વિધવાના બરણપોષણનો

હક સહેલો નથી. માટકીઆરોઅમાબ વિ. ઓપાળકીરન. ઈ. ભા. રી. ૨ મદ્રાસ. પ્ર. ૧૧૯ અંગાખાઈ વિ. સીતારામ. ઈ. ભા. રી. ૧ અ-
ભાહ્યાદ પ્ર. ૧૭૦ જોહરા વિ. શ્રીગોપાળ હ. ભા. રી. ૧ કલકતા પ્ર. ૪૭૦.

૫૫. વિધવાનું બરણપોષણ કહી કહી હકીકત પ્વાનમાં બઈ
કરાવવું તે વિષેના નિયમ ખતાવવામાં આબ્યા. બગવાનચંદરખોસ
વિ. બીકુવાસીનીદાસી ૬ વી. રી. પ્ર. ૨૮૬.

૫૬. બરણપોષણ મળવાને હકદાર હોય એવી વિધવા સ્ત્રી જ-
રની સ્ત્રી વેચાતી બઈ તેનું બરણપોષણ કરવાને બંધાએલા છે.
તેને વેચાતી લીધેલી સ્ત્રીની કિમત માટે જવાબદાર કરી શકતી નથી.
રામસ્વામી વગેરે વિ. મીનાકસી વગેરે. ૨ મ. હા. રી. પ્ર. ૪૦૯.

૫૭. વિધવાનો બરણપોષણ મળવાનો હક છે તે એવો નથી કે
તે જમીમાં બઈ વેચી શકાય. બેરવચંદર વિ. નબોચંદર ૫ વી. રી.
પ્ર. ૧૧૨ રામાખાઈ વિ. ગણેસ દોદેવ મુંબઈ હાઇકોર્ટના જુદા જુ-
દા પાએજ ફેશ્લાની ક્રાઇસ સને ૧૮૭૬ પ્ર. ૧૮૮. મસામત ફુલનકુંવર
વિ. સંગમસીંગ ૭ વી. રી. પ્ર. ૩૧૧ (૫ણ જુવો નીચે ફેશ્લો ૧૨ મો).

૫૮. મીતાક્ષર પ્રમાણે મિલકતના વિભાગ પડે ત્યારે વિભાગી-
ઓની દાદીનો બરણપોષણ માંગવાનો હક છે. વદમમુખીદાસી વિ.
રાયમનીદાસી ૧૨ વી. રી. પ્ર. ૪૦૯.

૫૯. યોગ્ય કારણ ખતાવવામાં આવેતો બરણપોષણની જ-
રકમ ડરાચી હોય તેમાં વધારો, ઘટાડો થઈ શકે વધારો કરવામાં
આપેતો વધારો કરવાની અરજની તારીખથી કરવો જોઈએ, શ્રી
રામભટ્ટાચારજી વિ. પુદોમુખી દેવી ૬ વી. રી. પ્ર. ૧૫૨ રામાખાઈ
વિ. અંગાખાઈ હ. ભા. રી. ૧ અભાહ્યાદ પ્ર. ૫૬૪. રાજેન્દ્રના-
થરાય વિ. રાણીપતો સુંદરીદાસી. ૫ કલકતા ભા. રીજેટ પ્ર. ૧૮.
નયુગોપાશ્રય વિ. શ્રીમતી અજતમાઈદાસી ૨૪ વી. રી. પ્ર. ૪૨૮.
રામકલ્કીકુંવર વિ. કોરટ ઓફોર્ડ ૧૮ વી. રી. પ્ર. ૪૭૮.

૬૦. ધણી મુજરે ત્યારે બાળક દીકરી હોય તે મુજરી ભવતો
તેથી વિધવાને કોઈની પુત્રીક વિધવાને બરણપોષણ મળે તેટલુંજ
મળે, દીકરી હતો એ કારણથી એણું મળે નહીં. નરહરસીંગ વિ. દી.
રામનાથકુંવર હ. ભા. રી. ૨ અભાહ્યાદ પ્ર. ૪૦૭.

૬૧. બરણપોષણનું હુકમનામું વિધવાના લાભમાં થયા પ્રકી
- વિધવા બબીઆરી થાયતો તેના ધણીના સગાની અરજ ઉપરથી
- સાખીતી હોયતો બરણપોષણની આખી રકમ બંધ કરી શકાય છે.
પિમ્નુસંભોગ વિ. માનાજમા. ૬. લા. રી. ૬ મુબઈ. પ્ર. ૧૦૮.

૬૨. વિધવાનો બરણપોષણનો હક જમીમાં ન લેવાય પણ
બરણપોષણની જે રકમ ચઢી હોય અને એ ચઢેલી રકમનું હુકમ-
નામું વિધવાના લાભમાં થયું હોયતો તે રકમ જમીમાં લેવાય છે.
કાસીસુરી દેવી વિ. ગ્રીસચંદર બાહોરી ૬ વી. રી. પ્ર. ૬૪ હોય મોય
ખતીદેવી વિ. કુરણામાઈ દેવી. ૮ વી. રી. પ્ર. ૪૦.

૬૩. જે સુદત ન ગઈ હોયતો બરણપોષણની ચઢેલી રકમ
એકી વખતે દાવો કરી વસુલ લેવાય છે. વેનકો વગેરે વિ. કાવારી
૨ મ. હા. રી. પ્ર. ૩૬ મસામતરાજ કાલીકુંવર વિ. સાહ્યાદના
કલિકટર ૧ વી. રી. પ્ર. ૨૫૨.

૬૪. બરણપોષણનો હક છે તે ખીજી મિલકત માફક વારસામાં
ઉતરે છેકે નહીં તે વિષે સવાલ ઉઠાવવામાં આવ્યો છે. ભવાનીશંકર
પંડીત વિ. અંબાબેઆમલ. ૧ મ. હા. રી. પ્ર. ૩૬૩.

૬૫. બરણપોષણની રકમ ચઢી હોય તે પછી વિધવા ગુજરી
જાયતો જે મિલકતમાંથી એ રકમ મળતી હોય તે મિલકતમાં તે
ભાગી દેવાય નહીં એવું કહે છે. કોરટ ઓફિસોર્ડ વિ. મોદેસરાય
૧૬ વી. રી. પ્ર. ૭૬.

૬૬. બરણપોષણનો હક લાગુ થવા માટે કાંઈ ખાસ કરારની
જરૂર નથી. કુટુંબના સંબંધ પ્રમાણે એ જવાબદારી હિંદુ ધર્મશાસ્ત્ર
નાંખી છે. આપાજી વિ. ગંગાખાઈ ૬. લા. રી. ૨ મુબઈ પ્ર. ૬૩૨.

૬૭. હિંદુ વિધવા ઉપર માયા રાખી તેનું યોગ્ય રીતે બરણપો-
ષણ કરવા તેના સસરાની ફરજ છે એવું ડરાવવામાં આવ્યું છે.
દીવેન રામનાથરાય ચૌધરી વિ. સીમતીઆરણકાલીદેવી ૧૧ વી. રી. પ્ર. ૧૭૭

૬૮. વિધવાનો બરણપોષણનો હક છે તે એવો પત્રીજ છેકે કોઈ
સખસ તેની સ્ત્રી પાસેથી કાંઈ દસ્તાવેજ લખાથી લઈ સમક્ષી મિ-
લકત તેના દીકરાને આપી દઈ વિધવા માટે કાંઈ ન રાખી લેવે

બરણપોષણની હાલત ખાહાર મુકી શકતો નથી. નર્મદાખાધ વિ. માધવનારાયણ ઇ. લા. રી. ૫ મુંબઈ. પ્ર. ૯૯ જમના વિ. મુલમ સાહુ. ઇ. લા. રી. ૨ અલાહાબાદ પ્ર. ૩૧૫.

૬૬. વિધવાનો ધણી જીવતો હતો જેવું તેનું બરણપોષણ કરત તેવીજ રીતે તેનું બરણપોષણ કરવું જોઈએ એવી કાંઈ જરૂર નથી સ્થિતિપ્રમાણે યાવ. કાલીપ્રસાદસીંગ વિ. કપુરકુંવરી ૪વી. રી. પ્ર. ૬૫

૭૦. એક મરનાર હિંદુના બાઈને કોઈનો વારસો મળ્યો હોયતો મરનારની વિધવાને કુટુંબના એક માણસ તરીકે રાખી તેનું બરણપોષણ કરવા એ સખસની ફરજ છે એવું ઠરાવવામાં આવ્યું છે. બુમાચરણ ચૌધરી વિ. નીતંબની દેવી ૧૦ વી. રી. પ્ર. ૩૫૬.

૭૧. બરણપોષણનો જંદોમસ્ત કોઈ હિંદુ વિધવાનો ધણી પોતાના વસીયતનામાં કરી ગયો હોય પણ કુટુંબના માણસ સાથે થએલ ખાનગી કરાર પ્રમાણે એ વિધવા તુરત તે હક પ્રમાણે અમલ કરે નહીં તો પછી તે હકનો અમલ કરવા તેને પ્રતાંબધ આવતો નથી, પણ બાર વર્ષ સુધી ભેગી રહી વિધવાએ હકનો અમલ કરવા માગેતો તેનાં એ હકનો એટલાં વર્ષ ઉપયોગ નહીં કરવાથી તે તેણે ખોઈ દીધો અથવા તથા દીધો એવું ઠરે છે. રામલાલ મુકરજી વિ. મસામત તારાસુંદરી દેવી ૧ વી. રી. પ્ર. ૨.

૭૨. એક કેસમાં આગળ એવું હતું કે કોઈ બાપ દીકરો ખાવા પીવામાં તથા ધર્મક્રિયામાં ભેળા રહ્યા પણ મિલકત જીદી પાડી લીધીતો દીકરાની વિધવા તેના સસરા પાસેથી બરણપોષણ માંગી શકે નહીં. રાજમની વિ. સીવચંદર મલીક ૨ હાઈડસ રીપોર્ટ પ્ર. ૧૦૩ હેમકુંવર વિ. અન્નેખ્યા ૨૪ વી. રી. પ્ર. ૪૭૪.

૭૩. કાંઈ પણ યોગ્ય કારણ વગર દીકરી બાપથી જીદી રહેતી હોયતો દીકરીનો બરણપોષણ માંગવાનો હક નથી એવું હતું છે. ઇત્તાતાસાચીની વિ. ઇત્તાતા નારાયણા ૧ મ. હા. રી. પ્ર. ૩૭૨.

૭૪. અલાહાબાદ હાઈકોર્ટે ઠરાવ્યું છે કે વિધવાના બરણપોષણ માટે મિલકતની હિંપજમાંથી અમુક ભાગ અપાવવાનું ઠરાવવા કરતાં વારસાક અમુક રોકડ રકમ અપાવવાનું ઠરાવવું તે વધારે

મેહેતર છે. જાહેનું વિ. રામસ્વરૂપ ઇ. લા. રી. ૨ અભાદ્યપ્ર. ૭૭૭.

૭૪. એક વિધવાએ અમુક મિલકતનો માલીકી હક મારોછે એવું કહી એ મિલકત ખરીદ કરનાર પાસેથી એ મિલકત પોતાને અપાવવા દાવો કર્યો તે વખતે એ મિલકત ખરીદદાર પાસેથી પોતાને ન મળેતો ખરીદદાર પાસેથી બરણપોષણ માંગવાનો ભો તેનો હક છે એવી દાદ માંગી નહીં. પાછળથી ખરીદદાર ઉપરનો દાવો નામંજૂર જવાથી બરણપોષણ તેની પાસેથી માંગવાનો દાવો નામંજૂર કરવામાં આવ્યો. મસામત ગુલાબો વિ. રામતહલરામ ૧ અ. હા. રી. પ્ર. ૨૭૫.

૭૬. બરણપોષણની ફરીયાદ કરવાનું કારણ તે બરણપોષણ માગવામાં આવે અને તે આપવાની ના પાડવામાં આવે ત્યારે જ ઉત્પન્ન થાયછે. નીલકાંત વિ. લક્ષ્મીબાઈ ઇ. લા. રી. ૨ કલકતા પ્ર. ૬૩૭.

૭૭. બરણપોષણ માગવામાં ન આવે તથા તે આપવાની ના કહેવામાં પણ ન આવે તો એ બરણપોષણની ફરીયાદ કરવા કાયદાએ બાંધેલી મુદતમાં ફરીયાદ કરવાના હકને પ્રતીબંધ આવેતો નથી. જીવી વિ. રામજી ઇ. લા. રી. ૩ મુંબઈ પ્ર. ૨૦૭.

૭૮. ધણીના કુટુંબમાંજ રહી વિધવા બરણપોષણ મળતી હોયતો અમુક ઘરમાંજ હું રહીશ એવું વિધવા કહી શકે નહીં કુટુંબની એકલણ પ્રમાણે તેણે રહેવું જોઈએ અને બરણપોષણ કરવું જોઈએ, મોહનગીર વિ. મસામત તોતા ૪ અ. હા. રી. પ્ર. ૧૫૩.

૭૯. જે મિલકતમાંથી હકદાર સખસોનું બરણપોષણ થતું હોય તે મિલકત કોઈ સ્ત્રીના હાથમાં આવેતો તેથી હકદાર સખસોનું બરણપોષણ મળવાનો હક તેથી બંધ પડતો નથી. સ્ત્રી મલ્લિકુર તેમનું બરણપોષણ કરવું જોઈએ. ગંભા વિ. જીવી ૧ બારોડા રીપોર્ટ પ્ર. ૪૨૬.

૮૦. વસીયતનામાં વિધવાને અમુક રકમ બરણપોષણની આપવી એવું ફરિયાદ હોય અને તે વસીયતનામાં પ્રમાણે સર્વ બીજા ભાગદારને ભયતે પણ વિધવા ૧ બરણપોષણનો હક એ મિલકત

જા.વે ચોટલે રહે છે. પ્રોસોનો વિ. બરબોસા ૬ વી. રી. પ્ર. ૨૫૩.

૧૧. બરણપોષણ માટે ડરાવેલી રકમમાંથી વિધવાએ કાંઈ જમીન મેળવી હોય તો તેના મરણમાં આવે તેમ એ જમીનદારી વિધવા અવસ્થા કરી શકે છે એવું મદ્રાસ હાઇકોર્ટે ઠરાવ્યું છે. નીલાઈ કુમાર ચેટ્ટી વિ. મારાકાયામ ઇ. લા. રી. ૧ મદ્રાસ પ્ર. ૧૬૬.

૧૨. સાસુ વહુ એકજ ઘરમાં રહેતાં હોય તે ઘરનું કાંઈ બાકું ઉપજતું ન હોય વહુ પાસે જે નાણું હોય તે તેના આધિનથી ઉત્પન્ન કરેલું હોય તો તે વહુ ઉપર તે સાસુનું બરણપોષણ કરવા ફરજ નથી બાઈ કંકુ વિ. બાઈ જ્ઞાન ઇ. લા. રી. ૮ મુંબઈ પ્ર. ૧૫.

૧૩. હિંદુ ધર્મશાસ્ત્ર પ્રમાણે જે સખસો વારસો સત્તા પાત્ર નથી તેઓનું બરણપોષણ થવું જોઈએ એટલું જ નહીં પણ તેમની આંતરે જે જો સારી ચાલ ચાલનારી હોય અને નિપુત્રીક હોય તો તેમનું પણ બરણપોષણ થવું જોઈએ. ગંગાબાઈ વિ. નારોમોરેશ્વર મુંબઈ હાઇકોર્ટ સ્પેશીયલ અપીલ નંબર ૬૪ સને ૧૮૭૩.

૧૪. બરણપોષણના દાવામાં બરણપોષણ સાથે રહેવાનું કે કાણું ડરાવી આપવું કે નહીં તે ફેસલો કરનાર અમલદારની મુખીયારી ની બાબત છે. કટમીકિલીઆમા વિ. કમીવીજીયા ચંચામા ૧૧ વી. રી. પ્ર. ૩૩.

• ૧૫. એકા અથવા ગુલામને કોઈએ રાખી બહુ દીવસ ખાવા ખીરાનું આપ્યું હોય તેથી હમિયને માટે તેના કુટુંબનું બરણપોષણ કરવા એ સખસ બંધાએલો નથી પણ એ એલો અથવા ગુલામ એનું સાબીત કરી આપે કે આટલા લાંબા વખત સુધી મને રાખવાથી હું કાંઈ ધંધો કરી જીવ પોષણ કરી શકું એવી હાલત મારી રહેવા દીધી નથી તો એ રાખનાર સખસ તેનું અને તેના કુટુંબનું બરણપોષણ કરવા બંધાએલો છે. નારાયણદાસ વિ. માહારાજ માહારાજ ચંદ બાહાદુર ૭ વી. રી. પ્ર. ૧૩૭.

બાઈ

૧. અવિભક્ત હિંદુ કુટુંબના કાષ્ઠ સાથે કાંઈ કરજ કાઢવામાં જ આપ્યું હોય તો તથા જેણે કર્જ કાઢ્યું હોય તેની કાંઈ મિલકત

પણ મળી ન હોય તો એવા કરજ કાઢનાર બાઈની એ કરજ મળે તેનો બાઈ જવાબદાર નથી નરસીંગ બટ બાપુબટ વિ. ચીનાપા નિગામા ઇ. લા. રી. ૨ મુંબઈ પ્ર. ૪૭૬.

૨. બીજા બાઈઓએ તેમનો બાગ વેચવા તેના મોટેરા બાઈને સત્તા આપી ન હોય તો મોટેરા બાઈએ તેમના બાગનું કરેલું વેચાણ કાયદાસર નથી, કાજી આહોદયલ્લ વિ. બીદોબાસીની દાસી ૭ વી રી. પ્ર. ૨૬૮

૩. સગા બાઈના દીકરા કરતાં ઓરમાન બાઈ નજીકનો સગો છે જેથી દક્ષીણ મરેઠા પ્રદેશમાં ચાલતા હિંદુધર્મ શાસ્ત્ર (મિતાક્ષરા) પ્રમાણે તેને વારસો મળે. ફીરનાજી વ્યંકટેશ વિ. પાંડુરંગ ૧૨ ડુ. હા. રી. પ્ર. ૬૫

૪. સગો બાઈ હોય તો ઓરમાન બાઈ વારસો લેવા હકદાર નથી. હથન ચંદર ચૌધરી વિ. બરવચંદર ચૌધરી ૫ વી. રી. પ્ર. ૨૧

૫. મિલકત અવિભક્ત હોય તો સગાબાઈ અને ઓરમાન બાઈ સરખી રીતે વારસદાર છે. બાઈ જીવતા ન હોય તો સગા બાઈના દીકરાને વારસો મળે છે ઓરમાન બાઈના દીકરાને કાંઈ હક મળતો નથી. કૈલાસચંદર સીરકાર વિ. મુરચરણ સીરકાર ૩ વી. રી. પ્ર. ૪૩ તીલક ચંદરરાય વિ. રામલખી દાસી. ૨ વી. રી. પ્ર. ૪૧.

૬. પણ પાછળથી ઠરાવવામાં આવ્યું છે કે એવા કુટુંબમાં સગા બાઈનોજ વારસો લેવા હક છે. રાજકીસાર લાહોરી વિ. ગોવીંદચંદર લાહોરી ઇ. લા. રી. ૧ કલકત્તા પ્ર. ૨૭, સીવવારાયણ ખોસા વિ. રામનીધી ખોસા વગેરે ૬ વી. રી. પ્ર. ૮૭, સાંઓસુંદરી વિ. પી. રથીસીંગ લા. રીપોર્ટ ૪૬. અ. પ્ર. ૧૪૭.

૭. મરનાર બાઈની વિધવા મુજબ પછી ઓરમાન બાઈ જીવતો હોય તો મિતાક્ષરા પ્રમાણે તે વારસ થાય છે. બરહમદચંદરાય વિ. પ્રચુરાય ૨ વી. રી. પ્ર. ૧૨૩.

૮. બાઈની દીકરીનો દીકરો કાંઈ પણ વારસો લેવા હકદાર નથી. મુરામણી ખોસા વિ. પ્રોસોની કુમાર મીતર ૧ વી. રી. પ્ર. ૪૩. (પણ જુલો ૧૮.)

૯. બાઈઓ જીવતા હોય તો બાઈના દીકરા કાંઈ પણ વાર-

એ લેવા હકદાર નથી. બોળે કંસોરી દાસી. વિ. મીનાથ ખોસ. ૯ વી. રી. પ્ર. ૪૬૩.

૧૦. વારસો પ્રાપ્ત થએલા બાઈઓમાંનો એક બાઈ પરદેશ રહેતો હોય તેથી તેના વારસાઈ હકને કાંઈ પ્રતીબંધ આવતો નથી. મસામત ફુલીરામ વિ. નુરુલખાન. ૯ વી. રી. પ્ર. ૯૮.

૧૧. બાઈના દીકરાનો દીકરો મિતાક્ષર પ્રમાણે વારસો લેવા હકદાર છે. એવું પાછળથી ઠરું છે. મસામત ઉરહીયાકુંવર વિ. રંગેની સુકત. ૧૪ વી. રી. પ્ર. ૨૦૮.

૧૨. કુટુંબ મજબૂત (અવિભક્ત) હોયતો બાઈના દીકરા વારસો લેવા સરખા હકદાર છે એવું ઠરું છે. દેવીપ્રસાદ વિ. ઠાકોર દયાલ હ. લા. રી. ૧ અલાહાદ. પ્ર. ૧૦૫ બોમતદાસ વિ. ચુનીલાલ. હ. લા. રી. ૨ કલકતા પ્ર. ૩૭૬.

૧૩. બનારસ થાખા પ્રમાણે અવિભક્ત કુટુંબમાં કોઈ સખસ ગુજરી જાયતો વારસાની ખાખતમાં મરનારની વિધવા કરતાં બાઈનો હક વધારે છે. મસામત આનંદીકુંવર વિ. બીકુલાલ ૧૯ વી. રી. પ્ર. ૧૬.

૧૪. વિભક્ત કુટુંબમાંનો કોઈ બાઈ ગુજરી જાયતો તેનો વારસો લેવા ઓરમાનબાઈ કરતાં સમાજીબાઈનો હક પ્રત્યજ છે. નીલકીર્તી દેવ ખુરમીનો વિ. ખીરચંદર ઠાકોર ૧૨ વી. રી. પ્ર. ૨૧.

૧૫. બાઈઓ બેળા રહેતા હોય ત્યારે તેઓમાંનો એક બાઈ ગુજરી જાયતો સર્વ બાઈઓ સરખે હિસે વારસ છે. સીયનારાયણ ખોસ વિ. રામનીધીખોસ વગેરે ૯ વી. રી. પ્ર. ૮૭.

૧૬. કુટુંબ મજબૂત હોયતો દાયમાગ પ્રમાણે સગા બાઈનો હક ઓરમાનબાઈ કરતાં વારસાની ખાખતમાં પ્રત્યજ છે. રાજકીસોર લાહોરી વિ. ગોવિંદચંદર લાહોરી ૨૪ વી. રી. પ્ર. ૨૩૪ કીસખરામ વિ. નંદકીસોર ૧૧ વી. રી. પ્ર. ૩૦૮.

૧૭. ઓરમાન બાઈ તેના ઓરમાન બાઈનો વારસો લેવા મરનારના પેદેલા પીત્રાઈ કરતાં વધારે હકવાળો છે. નીલમાધવદાસ વિ. વીશ્વંરદાસ. ૧૨ વી. રી. પ્ર. ૨૯.

૧૮. બીજા નજીકનાં સગાં ન હોયતો મિતાક્ષર પ્રમાણે બાઈનો

દીકરીનો દીકરો વારસો સેવા લાયક છે. એવું હું છે. ફરમાઓની વિ. બનકીપ્રસાદ ૧૦ જે. લા. રી. પ્ર. ૩૪૧.

૧૯. અવિભક્ત ગ્રંથ સાથે રહેનાર બત્રીબત્રી વિધવા કરતાં મરનારના બાઈના દીકરા જીદા હોય તોપણ મરનારનો વારસો સેવા તેમનો હક પ્રમાણ છે. નીહાલચંદ હરખચંદ વિ. હેમચંદ. ઇ. લા. રી. ૯ મુંબઈ પ્ર. ૩૧.

૨૦. મરનારના બાઈના દીકરા જીવતા હોય ત્યાં સુધી મરનારની બાબી વારસો સેવા હક ધરાવતી નથી. રાણી પદમાવતી વિ. ફુલર સીંગ ૭ વી. રી. પ્ર. ૪૧ વેનકુપા વિ. હોલવાયા મુંબઈ હાઈકોર્ટ રેપ્રેસેન્ટેટિવ અપીલ નંબર ૬૦ સને ૧૮૭૩ વીઠલ રૂપનાથ વિ. હરીબાઈ મુંબઈ હાઈકોર્ટ રેપ્રેસેન્ટેટિવ અપીલ નંબર ૪૧ સને ૧૮૭૧.

૨૧. સરકારે કાંઈ જે બાઈઓને પતામી ગામ આપ્યું હોય જે બાઈઓમાંનો એક નિયુક્તિક ગુજરી જાયતો એ ગામનો માલિક જીવતો બાઈ છે. મરનાર બાઈની વિધવા કાંઈ બાગ માંગી શકતી નથી. રાધાબાઈ વિ. નારાયણરાવ ઇ. લા. રી. ૩ મુંબઈ પ્ર. ૧૫૧.

૨૨. રાજને પોતાનો પાટવીકુમાર ડરાવવાની સત્તા છે. એવે વખતે ઓરમાન બાઈ કરતાં સગા બાઈનો હક વધારે છે. ખીર-ચંદરપુવરાજ વિ. નીલકીશન ડાક્કર ૧ વી. રી. પ્ર. ૧૭૭.

બાગ.

૧. દસાઈગીરી બાગત જે જમીન આપવામાં આવી હોય તેના બાગ પડે નહીં એવું કાંઈ નથી. બાગ ન પડે એવો સ્થાનિક રીવાજનો પુરાવ હોયતો બાગ ન પડે. અદ્રીસાપા વગેરે વિ. ગુરુ સીધાપા વગેરે ઇ. લા. રી. ૪ મુંબઈ. પ્ર. ૪૯૪.

૨. સરંજમ એ બાગ પાડી શકાય તેવી મિલકત નથી અને તેથી તેના બદલામાં રકમ ઠરી હોય તેના પણ બાગ પાડી શકાય તેવી તે મિલકત (રકમ) નથી એવું હું છે. રામચંદ્ર વિ. સખારામ ઇ. લા. રી. ૨ મુંબઈ. પ્ર. ૩૪૬.

૩. વરસાસન એ પણ મિલકત છે માટે તેમાંથી બાગ પાડવા દાવો ચાલી શકે પણ એ દાવો કુટુંબની બીજી સભ્યની મિલકતના બાગ પાડવાના દાવા સાથે કરવો જોઈએ એકલા વરસાસનની બાગ

પાડવા કાવો અથે નહીં. ત્રીબકલોક્ષીત વિ. નારાયણ દીક્ષીત ૧૧.
ચું. હા. રી. પ્ર. ૧૯.

૪. મજ્યારા કુટુંબને અર્થે વિદ્યા બણાવવામાં આવી હોય અને તેથી બણનાર ને ઉત્પન્ન કરે તેમાંથી હકદાર સખસો ભાગ પડાવી શકે છે. મતલબ વિદ્યાધન એ ભાગ પડાવી શકાય તેવી મિલકત છે. ચાલકોનદા, વિ. ચાલકોનદા. ૨ મ. હા. રી. પ્ર. ૫૬ બાઇ મંછા વિ. નરોત્તમ કાસીદાસ, ૬ ચું. હા. રી. પ્ર. ૧. (ગુવો ફૈશલો ૮૫ મો.)

૫. ઉપરના ફૈસલાથી વિદ્યાધન એ ભાગ પાડવા લાયક મિલકત ઠરાવી છે. એ વિદ્યાધન કેહેને કેહેવું તે માટે મુંબઇ હાઇકોર્ટે ઠરાવ્યું છેકે. મજ્યારા કુટુંબને અર્થે બાળકપણમાં ને સાધારણ કેળવણી આપવામાં આવે છે તેતો આગળ ઉપર ને વિદ્યા મેળવવામાં આવે તેનો પાયો છે એટલા ઉપરથીજ આગળ ઉપર ને ઉત્પન્ન થાય તેનાં મજ્યારા કુટુંબનાં માણસ ભાગ માંગી શકે છે એમ નથી. મજ્યારા કુટુંબને અર્થે પાછળથી કાંઇ ખાસ વિદ્યા શિખવવામાં આવી હોય તોજ તેથી થયેલ ઉપજમાં ભાગ પડાવી શકાય છે. લખમણ મયારામ વિ. જમનાંબાઈ ઈ. હા. રી. ૬ મુંબઇ. પ્ર. ૨૨૫

૬. મજ્યારા કુટુંબની આવકમાંથી નીરવાહ ચલાવતાં ને કાંઇ મિલકત મેળવી હોય તે પણ ભાગ પાડવા લાયક (મિલકત છે. બગવતપાંડે વિ. રામાસીપાંડે ૪ મ. હા. રી. પ્ર. ૫.

૭. કુટુંબ મજ્યારાં હોય ત્યારે બાપે દીકરાને કાંઈ બક્ષીશ આપી હોય તેમાંથી ભાગ પડાવી શકાતો નથી. રાયનરસાંગદાસ વિ. રાય નારાયણદાસ. ૩ અ. હા. રી. પ્ર. ૨૧૭ (ગુવો ફૈશલો ૮૨ મો.)

૮. કુટુંબ મજ્યારાં હોય ત્યારે કોઇ કુટુંબીના લગન વખતે તેને ને બક્ષીશ આપવામાં આવી હોય તેમાંથી ભાગ પડી શકાય નહીં. લગનનું અર્થ મજ્યારા કુટુંબને અર્થે થયું હોય તેની કાંઈ ચીંતા નહીં સીએગોવીંદ વિ. સામનારાયણસીંગ ૭ અ. હા. રી. પ્ર. ૭૫.

૯. રાજ્ય નોકરી માટે સરકારે હનામીગામ આપ્યાં હોય તે ભાગ પડાવી શકાય તેવી મિલકત છે. બોધરો હનમંત વિ. નરસીંગરાવ ૬ ચું. ઈ. અ. પ્ર. ૪૨૬ સીવનારાયણબોસ વિ. રામનંદીબોસ. વગેરે ૬ વી. રી. પ્ર. ૮૭.

૧૦. એવાં ધનામીગામ સરકારે કારણસર ખુંચી લઈ રૂઠાં આપ્યાં હોયતો પ્રથમ એટલે કે ખુંચી લીધા અવલ ભાગ પડે તેવો પુરાવ હોય તોજ પડે. રાજવેનકેટા વિ. રાજનરાયા. ઇ. લા. રી. ૨ મદ્રાસ પ્ર. ૧૨૮.

૧૧. રાજ્ય એ ભાગ પાડી શકાય તેવી મિલકત નથી પણ જે વખતે જે રાજા ગાદી ઉપર હોય તે રાજા રાજ્યનો થોડો ભાગ કોઈને આપી દેઈ શકે છે. તેના ગુજરાત પછી તેના વારસો એ ભાગ પાછો લઈ શકતા નથી. નારાયણ વિ. લેકનાથ. ઇ. લા. રી. ૭ કલકત્તા પ્ર. ૪૬૧. આણંદલાલસીંગ વિ. માહારાજધીરાજ ગુરૂ નારાયણ પ મું. ઇ. અ. પ્ર. ૫૨.

૧૨. પાછળથી હું છેકે રાજ્ય એ ભાગ પાડી શકાય તેવી મિલકત નથી માટે તે રાજ્યનો કાંઈ ભાગ કોઈને આપવામાં આવે તે મંજૂર રહેવા માટેનો રીવાજ હોવો જોઈએ. રાજા ઉદયીયા આદીત દેવ વિ. જલ્દવલાલ આદીત દેવ ઇ. લા. રી. ૮ કલકત્તા પ્ર. ૧૬૯.

૧૩. પ્રીવી કૉનસીલે ઠરાવ્યું છેકે રાજ્ય એ ભાગ પાડવા લાયક મિલકત નથી તોપણ રાજાની મિલકત એ જાતની હોય છે. એક તેની ખાનગી મિલકત બીજી જાહેર મિલકત. જાહેર મિલકતનો ભાગ ન પડે પણ ખાનગી મિલકતનો સંધળા દિકરા સરખે ભાગે વેચી લેવા હકદાર છે. હિંદુસ્તાનના સ્ટેટસેક્રેટરી વિ. કામીતીરાય સાહ્યા. ૭ મું. ઇ. અ. પ્ર. ૪૭૬.

૧૪. રહેવાનું ઘર ભાગ પાડવા લાયક મિલકત નથી એવું કાંઈ નથી તેના પણ ભાગ પડી શકે છે. હલોદર મુકરજી વિ. રામનાથ મુકરજી માર્સ રીપોર્ટ પ્ર. ૩૫.

૧૫. ઘરના ભાગ પાડવાથી અમુક રીતની અગવડ આવી પડશે એવું કોઈ કુટુંબીઓ વાંચી લાવી કહેતા હોય તો કહી અગવડ બરેલી રીતે ભાગ પાડવાથી ઠીક પડે તે તેમણે બતાવવું જોઈએ. સમન જહ વિ. જુપતજહ ૧૮ વી. રી. પ્ર. ૪૯૮.

૧૬. ઘરનું આંગણું ભાગદારોએ ભાગ નહીં પાડતાં મજબૂત રાખવું હોય તો પછી તે ભાગ પાડવા લાયક ઠરાવવા દાવો ચાલે નહીં.

ગોમલ આરાર વિ. કેશવદાજી મુંબઈ હાઈકોર્ટના જુદા છપાએલ ફેસલાની કાંઈલ સને ૧૮૭૬ પ્ર. ૨૪૪.

૧૭. દેવ પુત્ર કરવાનો હક એ ભાગ પાડવા લાયક છે. એવા દાવામાં અમુક વરસ અમુક જાણે પુત્ર કરી ઉપજ લેવી એમ ઠરાવવું જોઈએ. મંછારામ વિ. પ્રાણશંકર ઇ. લા. રી. ૬, મુંબઈ પ્ર. ૨૯૮. ખીતાકાંગ વિ. નિરંજન ૨૨ વી. રી. પ્ર. ૪૩૬. (જુલો ફેસલો ૮૧.)

૧૮. કુટુંબમાં જે પુત્ર સ્થાન અથવા હવન સ્થાન હોય તે એવી મિલકત નથી કે તેના ભાગ પડી શકે તેનો મજબૂત ઉપયોગ કરવા હક હકદાર સખસો એક મત ન થાય તો વારાકરતી તેનો ઉપયોગ કરે એ હક ભાગવવામાં હરકત થાય તો તે એવા હક છે કે તે માટે દિવાનીમાં ફરીયાદ કરી દાદે પોચાય. આનંદમાઈ ચોધરેન વગેરે વિ. ઐકાંતનાથરાય ૮ વી. રી. પ્ર. ૧૯૩.

૧૯. જે વારા પ્રમાણે પુત્ર કરી ઉપજ લેવા દેવામાં હરકત કરવામાં આવે તો વારો હોય તે સખસ હરકત કરનાર કે જે ખીજ સખસના કબજામાં પુત્ર કરવાની મુરતી હોય તે લખ પોતાના ભાગના વારાની મુદત સુધી દેવ મુરતી ત્યાં રાખી શકે છે. દવારકાંનાથ રાય વિ. જનોબી ચોધરેન ૪ વી. રી. પ્ર. ૭૬.

૨૦. નાચ કરનારી સ્ત્રીએ છીનાળું કરી કાંઈ નાણું મેળવ્યું હોય તે ભાગ પાડી શકાય તેવી મિલકત નથી પછી ગાવાનું અને નાચવાનું તે મજબૂરાં કુટુંબને ખર્ચે શીખી હોય તેની ચીંતા નહીં. જુ. લો ગામ વિ. સ્વેાર નામ ઇ. લા. રી. ૪ મદ્રાસ પ્ર. ૩૩૦.

૨૧. કોઈ સખસ જુદો થાય અને મજબૂરાં મિલકતમાં તેનો અમુક ભાગ છે એવું નક્કી થાય પણ તે પ્રમાણે મિલકતનો કબજો મેળવ્યા વગર તે સખસ ગુજરીજાય તો તેની વિધવા એ ભાગ પડાવી શકે છે. રામ જોસી ખીન અનંત જોસી વિ. લક્ષ્મીબાઈ ૧ મુ. હા. રી. પ્ર. ૧૮૯. લક્ષ્મીબાઈ વિ. ગણુપત મોરોગા ૫ મુ. હા. રી. પ્ર. ૧૨૮. હરોમુંદરી દેવી ચોધરાણી વિ. રાજસરી દેવી. ૨ વી. રી. પ્ર. ૩૨૧.

૨૨. જે અખસો વારસો યવા ખાત નથી તેઓ મિલકતના ભાગ પડાવવા પણ હકદાર નથી. રામાસાહી વિ. લાલા લાલજી ઈ. લા. રી. ૮ કલકતા પ્ર. ૧૪૬ રામચંદ્રરાય વગેરે વિ. રામસે- હાઈ બગત ઈ. લા. રી. ૮ કલકતા પ્ર. ૬૧૬.

૨૩. મુંબઈ હાકાકામાં ચાલતા હિંદુ ધર્મશાસ્ત્ર પ્રમાણે બાપની હયાતીમાં તેની મરજી વિરૂધ્ધ વડીલોપારજીત રથાવર જંગમ મિલ- કતના ભાગ પડાવવા હકદાર નથી. રામચંદ્રદાદા નાયક વિ. દાદા માહદેવ નાયક ૧ મુ. હા. રી. પ્ર. ૭૯ એપેનડીક્ષ.

૨૪. બાપને કાળાપાણીની સજા થાય અથવા તે જ્ઞાતી બ્રષ્ટ થાય તો બાપની હયાતીમાં તેની મરજી ન હોય તોપણ દીકરો વડી- લોપારજીત રથાવર જંગમ મિલકતનો ભાગ પડાવી શકે છે. બાઈ ગંગા વિ. ધર્મદાસ નરસુદાસ બીલાસીસ રીપોર્ટ પ્ર. ૧૯.

૨૫. પ્રીવીકોનસીલ કલકતા હાઇકોર્ટ એને અલાહબાદ હાઇ- કોર્ટ તો ડરાબ્યું છે કે બાપની હયાતીમાં દીકરો વડીલોપારજીત મિલકતમાં ભાગ પડાવી શકે છે. લાલજીતસીંગ વિ. રાજકુમારસીંગ ૧૨ બે. લા. રી. પ્ર. ૩૭૩ બદામદુંવર વિ. વજીરસીંગ ૫ વી. રી. પ્ર. ૭૮ બીરકીસોર સુહાઈસીંગ વિ. હરોબુલબ નારાયણશીંગ ૭ વી. રી. પ્ર. ૫૦૨ જ્ઞાતીધરસીંગ વિ. રામનાથ ઈ. લા. રી. ૪ કલકતા પ્ર. ૭૨૩ મુરુબંસીદુંવર વિ. સીઓપ્રસાદશીંગ ૬ ઈ. લા. રી. ૪ કલકતા પ્ર. ૨૨૬ ગંગુમલ વિ. બંસીધર ૧ અ. હા. રી. પ્ર. ૧૭૦ કાળીપ્રસાદ વિ. રામચરણ ઈ. લા. રી. ૧ અલાહબાદ પ્ર. ૧૫૬ દુલચંદ વિ. માનસીંગ ઈ. લા. રી. ૪ અલાહબાદ પ્ર. ૩૧૨ (જુ- વો ફેસલો ૮૩ મો.)

૨૬. મોનાક્ષરા પ્રમાણે દીકરાઓ મિલકતના ભાગ પાડે ત્યારે મા અથવા દાદીનો ભાગ પડી શકે છે. જુનાથ ત્રવાડી વિ. બીસોનાથ ત્રવાડી ૬ વી. રી. પ્ર. ૯૧ જુનાથદેવ સારકાર વિ. બ્રોજેનાથદેવ સારકાર ૧૨ બે. લા. રી. પ્ર. ૩૮૫ જગમોહનહાઈદાર વિ. સરોદામાહદાસી ઈ. લા. રી. ૩ કલકતા પ્ર. ૧૪૬ પુરસી ના- રાયણ વિ. હનુમાન સેહાઈ ઈ. લા. રી. ૫ કલકતા પ્ર. ૮૪૫

સમરેનઠાકોર વિ. ચંદરમન મીસર વગેરે ઇ. લા. રી. ૮ કલકતા પ્ર. ૧૭ દામોધરમીસર વિ. સીનાખતી ઇ. લા. રી. ૮ કલકતા પ્ર. ૫૩૭ સીવસુંદરી દેવી વિ. અસોમની દેવી ઇ. લા. રી. ૭ કલકતા પ્ર. ૧૯૧. બદ્રીશિવ વિ. બગવતનારાયણ કુખે ઇ. લા. રી. ૮ કલકતા પ્ર. ૫૪૯.

૨૭. આપની હયાતીમાં દીકરાઓ વચે મિલકતના ભાગ પડતા હોય ત્યારે પણ મિતાક્ષર પ્રમાણે માનો ભાગ પડાવવા હક છે. માહાબીરપ્રસાદ વિ. રામચાંદસીંગ ૧૨ ખે. લા. રી. પ્ર. ૯૦.

૨૮. મિતાક્ષર પ્રમાણે બાધઓ બાધઓ વચે મિલકતના ભાગ પડતા હોય ત્યારે તેમના વિધવાઓને તેમના દીકરા સાથે ભાગ મળી શકે છે. તોરીતબુથન વિ. તારાપ્રોસોનો ઇ. લા. રી. ૪ કલકતા પ્ર. ૭૫૧.

૨૯. મિતાક્ષર પ્રમાણે વિધવા માને ભાગ મળવાનો ને હક છે તે દીકરા મિલકતના ભાગ પાડે ત્યારે જ છે એમ નથી એક દીકરાનો હક હિસો તેના ઉપરના હુકમનામાની અબલવણીમાં વેચા-તો હોય ત્યારે પણ તે ભાગ માગી શકે છે. બીલાસો વિ. દીનાનાથ ઇ. લા. રી. ૩ અલાહાબાદ પ્ર. ૮૮ (જુવો ફેસલો ૮૭ મો.)

૩૦. મિલકત મેળવનારના અથવા છેલા માલીકના ચાર પેઢી-સુધીના સખસોજ મિલકતના ભાગ પડાવવા હકદાર છે. એવો ભાગ પડાવવાની અરજ કરનાર સખસ મિલકત મેળવનાર સખસથી ગત્રે તેટલો દુરનો સગો હોય પણ ભાગ પડાવવાની અરજ કરે ત્યારે એ મિલકત નેના કબજામાં હોય તેમો ચાર પેઢી સુધીનો સગો હોવો જોઈએ. મોરો વિશ્વનાથ વિ. ગણેશ વીડલ ૧૦ સુ. હા. રી. પ્ર. ૪૪૪ ઠાકોર દુરીઓસીંગ વિ. ઠાકોર દેવીસીંગ લા. રીપોર્ટ ૧ ઇ. અ. પ્ર. ૧.

૩૧. મજબારા કુટુંબના કોઈ માણસે મજબારી કુટુંબની જમીન ઉપર પોતાના ખુદના ઝાંગ ઉપર નાણા ઉછીનાં લઈ ધર ખાંદ્યું હોય લેખણ કુટુંબની મિલકતના ભાગ પડે ત્યારે દરેક જણ એ જમીનના ભાગની કિંમત પ્રમાણે ધરના ભાગ પડાવી શકે છે. વીઠો-બા બાવા વિ. હરીબા બાવા ૬ મું. હા. રી. પ્ર. ૫૪.

૩૧. એક જણને ચાળીસ વર્ષ સુધી વડીલોપારજીત મિલકત-
માંથી કાંઈ ઉપજમાંથી ભાગ મળેલ નહીં આ ચાળીસ વર્ષ જવા
દેતાથી પ્રતીવાદીઓ એકલાની એ મિલકત ધારણ કરી વાદીને
ભાગ આપવા તેની ઉપર ફરજ નથી એવું કહ્યું છે સીતારામ વાસુ-
દેવ વિ. અંડેરાવ બાળકીસ્ત ઇ. લા. રી. ૧ મુંબઈ પ્ર. ૨૬૮.

૩૨. કાંઈ મિલકત કુટુંબીના સ્વતંત્ર કબજામાં ત્રીસ વર્ષથી હોય
તો પછી કુટુંબની મિલકતના ભાગ પડ્યા છે એવું ગણવા કાંઈ પણ
વિશેષ પુરાવાની જરૂર નથી બાણગોવીંદ વિ. વીઠીજી લાડોજી ૩
મું. હા. રી. પ્ર. ૧૭૦ આતમારામ બાજી વિ. માધવરાવ બાપુજી
મુંબઈ હાઈકોર્ટના જુદા છપાએલ ફેસલાની ફાઇલ સને ૧૮૮૦
પ્ર. ૩૧૧ કાજી અહમદ વિ. મોરો કેશવ મુંબઈ હાઈકોર્ટના જુદા
છપાએલ ફેસલાની ફાઇલ સને ૧૮૭૮ પ્ર. ૧૨૦.

૩૪. એક કુટુંબીએ કુટુંબની ધરેણે મુકેલી મિલકત છોડાવી
પોતાના કબજામાં વીસ વર્ષ સુધી રાખે તો પણ એ કુટુંબની
મિલકતના ભાગ પડ્યા ગણાય નહીં. બાલુબીન બાપુરાવ વિ. ના-
રાયણ બીમરાવ મુંબઈ હાઈકોર્ટના જુદા છપાએલ ફેસલાની ફાઇલ
સને ૧૮૭૪ પ્ર. ૧૩૨.

૩૫. કોઈ સખસ પોતાની મિલકત ધરેણે મુકી ખત લખે તેમાં
હું મારો ભાગ લઈ મારા બાઈથી જુદો થયો છું એવું લખે તેથી
એ બાઈ ભાગ લઈ જુદો થયો ગણાય નહીં. ગોપાળશાંતુ વિ. નારા
યણ બીનતુકાજી ૧ મું. હા. રી. પ્ર. ૩૧.

૩૬. મારો પોતાનો ભાગ જુદો છે અને મારે બીજા ભાગદાર
પાસેથી કાંઈ જોઈતું નથી એવા ધરાદો કોઈ ભાગદાર કાંઈ કૃત્ત
કરીને અથવા ખુલું જાહેર કરી ખતાવે તો એ સખસ ભાગ પાડી
જુદો થયો ગણાય છે. બુલાબીલાલ વિ. મસામત હદરપતી કુંવર
૩ વી. રી. પ્ર. ૪૧. મસામત વીતુ કુંવર વગેરે વિ. રાઠસનસીંગ
વગેરે ૮ વી. રી. પ્ર. ૮૨.

૩૭. પોતે ભાગ લઈ જુદો થયો છે એવું બીજા ભાગદારો માને
એવી કાંઈ વતીણુંક એ ભાગદાર ચલાવી ન હોય તો ભાગ એવા

તેના હકને નુકસાન થતું નથી. શ્રી નાયદત વિ. નંદકિસોર ખોસ
૩ વી. રી. પ્ર. ૬૧.

૩૮. મજુદારા કુટુંબના બાઇઓમાંથી એક બાઇ તેનો ભાગ
લઈ આવાપીવાનું જીદુ રાખી ધર્મક્રિયા પણ જીદી કરે અને મિ-
લકત પણ જીદી રાખે બીજા બાઇઓ તેમની સઘળી મિલકત
બેળા રાખી સર્વ બેળા રહે તો એ બીજા બાઇઓની મિલકતમાંથી
ભાગ પડાવવા જીદા રહેલ બાઇના દીકરાનો હક નથી. જદબચંદર
ધોસ વગેરે વિ. વિનોદ વિહારી ધોસ. ૧ હાઇડસ રીપોર્ટ પ્ર. ૨૧૪.

૩૯. મિલકતના ભાગ પાડવાનું ઠરે પણ સ્થાવર મિલકત જીદી
પાડી ભાગ પાડવાનું ન ઠરે તેની ઉપજ અમુક ભાગ પ્રમાણે પેંઓ
લેવી ઠરેતો પછી એ કુટુંબ વિભાગી થયું ગણાય છે. લક્ષ્મીબાઈ વિ.
ગણપત મોરોબા ૪ મું. હા. રી. પ્ર. ૧૫૦ દેવીપ્રસાદ વિ. કુલરક
૧૨ વી. રી. પ્ર. ૫૧૦ મસામત જસોદાકુંવર વિ. ગૌરીબેજનાથ
સેહાઇસીંગ ૬ વી. રી. પ્ર. ૧૩૯ લાલા સીવપ્રસાદ વિ. અડુંજીકુંવર
૧ વી. રી. પ્ર. ૪૮૮ કુલોહનાથદાસ વિ. મીવાલાલ વગેરે ૮ વી. રી.
પ્ર. ૩૦૨. લાલામાહાબીરપ્રસાદ વગેરે વિ. મસામત કુંદનકુંવર ૮ વી.
રી. પ્ર. ૧૧૬ મહેસકુમે વિ. કિસનકુમે ૧ અ. હા. રી. પ્ર. ૪૨ બા-
દશ જવાડી વિ. જગરનાથદાસ. ૧ અ. હા. રી. પ્ર. ૭૫. માહા-
રાજ રામકિસનસીંગ વિ. માહારાજ સીઓનંદનસીંગ ૨૩ વી. રી.
પ્ર. ૪૦૨ રેણુભતસીંગ વિ. કુંવર ગજરાજસીંગ લો. રીપોર્ટ ૧ ઇ.
અ. પ્ર. ૯ બાબુ દુરગાપ્રસાદ વિ. મસામત કુંદનકુંવર ૨૧ વી. રી. પ્ર. ૨૧૪.

૪૦. એવી ભાગ આવેલી મિલકતની ઉપજ બીજાને માંડી
આપી કોઇ ભાગદાર નાણાં ઉછીનાં લેતો તેમાં બીજા ભાગદારની
મંજુરીની જરૂર નથી. હરદારસીંગ વગેરે વિ. લછમનસીંગ વગેરે
૩ આગ્રા. હા. રી. પ્ર. ૪૩.

૪૧. બનારસથાળા પ્રમાણેતો ભાગ જીદા પડી સોપાય અને
તેનો ઉપભોગ લેવાય નહીં ત્યાં સુધી મિલકતના ભાગ પડવાનું સં-
પ્રભું ગણાતું નથી. પસામત દેવ બંસીકુંવર વિ. દ્વારકાનાથ વગેરે

૧૦ વી. રી. પ્ર. ૨૭૩ અમલીકારત વિ. મુખમણીકુંવર હ. લા.
રી. ૧ અલાહાબાદ પ્ર. ૪૩૭.

૪૨. કુટુંબની એ સાખાનાં માણસ જુદા જુદા ઘરમાં રહેતાં
હોય અને જમવાનું તથા પુજનું કાર્ય પણ જુદું કરતાં હોય તો
તેઓ મિલકતના ભાગ પાડી જુદા થયાનું ગણાતું નથી. એ જુદા
સાખાનાં માણસ જુદા જુદા ઘરમાં રહે એ મિલકતના ભાગવટાની
જુદાઈ થઈ ગણાય. મિલકતના ભાગની તે જુદાઈ થઈ ગણાય
નહીં. જખીલા માનઅંદ વિ. જલ્દખાઈ ૩ મું. હા. રી. પ્ર. ૮૭.

૪૩. રહેવાનું અને ખાવાનું જુદું હોયતો હકદાર સખસો તેમના
ભાગ લઈ જુદા થયાનું અનુમાન થાય છે. જગનકુંવર વગેરે વિ.
રધુનંતનલાલ સાહુ વગેરે. ૧૦ વી. રી. પ્ર. ૧૪૮.

૪૪. વડીલોપારજીત મિલકતના ભાગ પડે એટલે એ વડીલો-
પારજીત મિલકત મટી સ્વપારજીત મિલકત થતી નથી. રાણી મીવા
કુંવર વિ. લાલા ઐય બીહારીલાલ ૨ આગ્રા. હા. રી. પ્ર. ૩૧૧.

૪૫. કોઈ સખસ કુટુંબની મિલકતમાંથી ભાગ પડાવવા ઇચ્છતો
હોય ત્યારે કુટુંબની સઘણી મિલકતમાંથી ભાગ મળવા દાવો કરવો
જોઈએ. કુટુંબની મિલકતમાંની અમુક એકજ મિલકતમાંથી ભાગ
પડાવવા દાવો કરી શકે નહીં એ એક સિવાય બીજી મિલકતમાંથી
ભાગ લેવા તેની ખુસી ન હોયતો એ એકજ મિલકતમાંથી ભાગ
મળવા દાવો કરી શકે છે. નાનાભાઈ વલબદાસ. વિ. નથુભાઈ હરી.
દાસ. ૭ મું. હા. રી. પ્ર. ૪૬ રામલોચન પાઠક વિ. રધુખરદયાળ.
૧૫ વી. રી. પ્ર. ૧૧૧ શ્રીમતી પદમણીદાસી વિ. શ્રીમતી જગતંબા
દાસી ૬ બે. લા. રી. પ્ર. ૧૩૪ રતનમણી વિ. ડોન્નેમોહન ૨૨ વી.
રી. પ્ર. ૩૩૩ વ્યંકટેશ વગેરે વિ. ગનાપા, મુંબઈ હાઈકોર્ટના જુદા
છપાએલ ફેશલાની ફાઈલ સને ૧૮૭૬ પ્ર. ૧૧૦ મીડુલાલ વિ. યુલામ
નસરદીન ૪ આગ્રા. હા. રી. પ્ર. ૨૭૬. મોતી મુજજી વિ. જમનાદાસ
મુજજી મુંબઈ હાઈકોર્ટના જુદા છપાએલ ફેશલાની ફાઈલ સને
૧૮૭૭ પ્ર. ૧૨૩. બાળકંદત વિ. ગોવીંદ. મુંબઈ હાઈકોર્ટના જુદા
છપાએલ ફેશલાની ફાઈલ સને ૧૮૭૭ પ્ર. ૧૨૪.

૪૬. મિલકતના ભાગ પાડી આપવા દાવો કરવામાં આવે ત્યારે કુટુંબની કાંઈ મિલકત ધરેણે મુકામ્બેલ હોય તેથી તેના તે વખતે ભાગ પાડવા અરજ કરવામાં ન આવે. પાછળથી એ મિલકત છોડાવવામાં આવે ત્યારે એ મિલકતમાંથી ભાગ પડાવવા દાવો કરવામાં આવેતો હરકત નથી. બાળકીસ્ત વિઠ્ઠલ વિ. હરીશંકરે ૮ મું. હા. રી. પ્ર. ૬૪ નારાયણ બાબાજી વિ. પાંદુરંગરામચંદ્ર ૧૨. મું. હા. રી. પ્ર. ૧૪૯ સીવરામ વિ. નારાયણ. ઇ. લા. રી. ૫ મુંબઈ. પ્ર. ૨૭.

૪૭. ઉપર બતાવ્યા પ્રમાણે ભાગ પાડી આપવાના દાવામાં સઘળી મિલકતના ભાગ પાડવા અરજ કરવામાં આવી ન હોય તેથી દાવો નામંજુર થાય. આથી બધી મિલકત દાખલ કરી બીજો દાવો કરેતો હરકત નથી. કાકાજી રાણોજી વિ. બાપુજી માધવરાય ૮ મું. હા. રી. પ્ર. ૨૦૫.

૪૮. ઉપર બતાવ્યા પ્રમાણે કુટુંબની સઘળી મિલકતનો ભાગ પડાવવા દાવો કરવો જોઈએ. પણ એવી મિલકત જુદી જુદી હકુ-મતમાં હોય તો જુદા જુદા દાવા કરવા જોઈએ. લક્ષ્મનરાવ વિ. તેજમલરાવ ૪ મ. હા. રી. પ્ર. ૨૪૨ સુખારાવ વિ. રામરાવ ૩ મ. હા. રી. પ્ર. ૩૭૬.

૪૯. મિલકતના ભાગ પડી ગયા છે માટે મારો ભાગ મને કબજે કરાવો એવો દાવો કરવામાં આવે ત્યારે ભાગ થયા નથી એવું ઠરી કુટુંબ હજી મજબૂત છે એવું ઠરેતો પછી મજબૂત કુટુંબના અંગમુત તરીકે ભાગ પડાવવા તેનો હક છે તે જતો નથી બીજો દાવો કરી તે દાદે પોહોચવા હક ધરાવે છે. કોનીરાવ વિ. ગુરરાવ. ઇ. લા. રી. ૫ મુંબઈ. પ્ર. ૫૮૯.

૫૦. સર્વ ભાગદારોએ કાંઈ મિલકત મજમુકાર્પ અર્થે મજમુ રાખી હોય તો તેનો પણ પાછળથી ભાગ પડાવવા દાવો થઈ શકે છે. ગોપાળઆચાર વિ. કેશવ દાજી મુંબાઈ હાઈકોર્ટના જુદા છપાએલ ફેશલાની ફાઇલ સને ૧૮૭૬ પ્ર. ૨૪૪.

૫૧. ભાગ પાડવાના દાવામાં કુટુંબના દરેક અંગમુતના કબજામાં ને મિલકત હોય તે મજબૂરી છે. એવું ગણી તેના ભાગ પડ.

બાપુ પરસોતમ વિ. સીવલાલ રામચંદ્ર મુંબઈ હાઈકોર્ટના જુદા જુદા પાસાએ ફેશલાની ફાઈલ સને ૧૮૭૯ પ્ર. ૫૭૧.

૫૨. કુટુંબનાં માણસો અંદર અંદર સમજી કુટુંબની બધી નહીં પણ થોડીધણી મિલકતના ભાગપાડી તેનો ઉપયોગ કરેતો તેમના જુદા જુદા ભાગ ઉપર જુદી જુદી બાબત (સરકારના કર વગેરે) આપવી જોઈએ. મસામત હુલાસકુંવર વિ. માનસીંગ ૪ આગ્રા. હા. રી. પ્ર. ૩૭

૫૩. કુટુંબની થોડી મિલકતના ભાગ પાડ્યા હોયતો પછી બાકીની મિલકતના ભાગ પાડવા કાંઈ પ્રતીબંધ આવે છે એવું કાંઈ નથી. શ્રીમતી સામાસુંદરીદાસી વગેરે વિ. કારતીકચરણભીતર બોર્ડ રીપોર્ટ પ્ર. ૩૨૬ માહારાજરામ કિસનસીંગ વિ. રાજસીઓનં નંદનસીંગ ૨૩ વી. રી. પ્ર. ૪૧૨.

૫૪. કુટુંબની બધી નહીં પણ થોડીજ મિલકતના ભાગ કુટુંબીઓ અંદર અંદર સમજી કરે તોજ થાય. રાધાચરણદાસ વિ. કી. પાસીધુદાસ, ઈ. લા. રી. ૫ કલકત્તા પ્ર. ૪૭૪.

૫૫. કુટુંબીઓએ અંદર અંદર સમજી કુટુંબની થોડી મિલકતના ભાગ પાડ્યા હોય તેથી બાકીની મિલકતના પાછળથી ભાગ પાડવા હરકત નથી પણ એ પાછળના ભાગ પાડતી વખતે જે પુરૂષ જીવતો નથી તેના વિધવાને કાંઈ ભાગ મળી શકતો નથી. પાછળના ભાગ પાડતી વખતે જે હયાત હોય તેઓજ બાગ લેવા હકદાર છે. મસામત બદામીકુંવર વિ. વજીરસીંગ વગેરે ૧ ઈ. જી. નવી આગ્રા પ્ર. ૧૪૪ તીર્થારેડી વિ. એઆમા. ૨ મ. હા. રી. પ્ર. ૩૨૫.

૫૬. મિલકતના ભાગ પાડવા કરાર થાય તે કરાર થયા પછી વડીલોપારજીત મિલકતમાંથી જે કાંઈ ઉત્પન્ન આવે તેનો પણ ભાગ પાડવા એ આગળનો કરાર થયો છે એવું ગણાય છે. માહારાણી ઇંદરજીત કુંવર વિ. મસામત હસનુધ કુંવર ૧ ઈ. જી. નવી આગ્રા પ્ર. ૧૪૧.

૫૭. કર્બકત્તા હાઈકોર્ટ ડરાબું છેકે ઉપરનો કરાર થાય એટલે મિલકતના ભાગ પડી ચુક્યા એવું ગણાય નહીં. કુલભહરીકુંવરના કામમાં ૮ બે લા. રી. પ્ર. ૩૮૫.

૫૮. મુંબઈ હાઇકોર્ટે ઠરાવ્યું છે કે બાગ પાડવાનો કરાર થાય એટલે બાગ પડ્યો ગણાય, તીમામાકોમતીમપા વિ. આમતીમાની પરમાયા મુંબઈ હાઇકોર્ટના જુદા છપાએલ ફેથલાની ફાઈલ સુને ૧૮૭૫ પ્ર. ૨૫૭.

૫૯. જે બાગદારોના કબજામાં મિલકત હોય તેમાં કોઈ સગીર ઉમરના બાળકનો બાગ હોય અને તે બાગદારોના કબજામાં તે મિલકત રહેવા દેવાથી બાળક બાગદારના હિતને નુકસાન થતું હોય તો તે બાળક બાગદાર તરફથી બાગ પડાવવા અરજ થઈ શકે. કામાકસીઅમાલ, વિ. ચીકામખારારેડી ૩ મ. હા. રી. પ્ર. ૯૪.

૬૦. મિલકતના બાગ પડાવવાને હકદાર હોય એવા સગીર ઉમરના બાળકના હિતને નુકસાન થતું છે એવું સાબીત કર્યા વગર બાળક પોતે કે તેના તરફથી બાગને કોઈ બાગ પડાવવા અરજ કરી શકે નહીં. દામોદર મીસર વિ. સીનાબતી મીસરેન ઈ. લા. રી. ૮ કલકત્તા પ્ર. ૫૭૭.

૬૧. મિલકતના બાગ પડાવવાને હકદાર હોય તેમાંનો એક અથવા ઘણાખરા બાગદાર નાની ઉમરના હોય તેથી બાગ પાડવાનું કામ બંધ રહે એવું સમજવું નહીં. મસામત દીઓવતીકુંવર વિ. દ્વારકાંનાથ વગેરે ૧૦ વી. રી. પ્ર. ૨૭૩.

૬૨. પણ બાળકના હિતનું રક્ષણ કરવા એ બાગ પડે તારે કાયદા પ્રમાણે નિમાએલા વહીવટ કરનારને હાજર રાખવા જોઈએ મસામત દીઓવતીકુંવર વિ. દ્વારકાંનાથ વગેરે ૧૦ વી. રી. પ્ર. ૨૭૩.

૬૩. બાળક ગોઠી ઉમરનું થાય તારે પડેલ બાગ એવી રીતના હોય કે તે બરોબરે પડ્યાછે કે નહીં તે સમજાય તેવું ન હોય તો એ બાગ પાડવાના કામને રદ કરવા અરજ કરી શકે છે કાળીચંકર વિ. દિનેનદ્રો ૨૭ વી. રી. પ્ર. ૯૮.

૬૪. કુટુંબમાં સ્ત્રી ગર્ભવંતી હોયતો તેને પ્રસવ થતાં સુધી બાગ પાડવાનું કામ બંધ રહેવું જોઈએ. ગર્ભવંતી છે એવી અખર ન હોય અને તેથી બાગ પડે તે પછી પુત્ર આવે તો ફરીથી બાગ પાડી તેનો બાગ અપાવવો જોઈએ. કાળીદાસ વિ. કીશ્ન ૨ બે. હા. રી. પ્ર. ૧૧૮.

૬૫. એવા પાછળથી જન્મલા પુત્રના હિત માટે મિલકતના ફરેથી ભાગ પાડવા ઉપર બતાવ્યું છે તો એવી બાબતમાં ભાગ પડ્યા ત્યારે એ પુત્રની મા ગર્ભવંતી હતી એ અગત્યની બાબત છે. ઇકાયામીયાન વિ. એગીસ્વારીયન ૪ મ. હા. રી. પ્ર. ૩૦૭.

૬૬. આપણી મિલકતના આપણે ભાગ પાડવા નહીં. એવો કુટુંબીઓએ અંદર અંદર કરાર કર્યો હોયતો તેથી એક કુટુંબીને તેનો ભાગ બીજાને માંડી આપી તે ઉપર નાણાં લેવા હરકત નથી. આનંદઅંદર ઘોસ વિ. પ્રાણકિસ્તોદત ૩ બે.લા. રી. પ્ર. ૧૪. *

૬૭. કુટુંબીઓમાંના કોઈએ મજબૂરી મિલકતનો કાંઈ ભાગ ગેરબ્યાજબી રીતે કબજે કરી લીધો હોય તો તે મિલકતના ભાગ થઈ શકે નહીં એવું કાંઈ નથી એક ભાગદારે એમ કહ્યું તેથી બીજા ભાગદાર પણ કુટુંબની કાંઈ મિલકત દબાવી બેસે તે કાયદાસર નથી ભાગ પડવાં જ નોંધએ. કાળકાપ્રસાદ વિ. બુદ્રીસાહ ૩ અ. હા. રી. પ્ર. ૨૬૭.

૬૮. મિલકતના ભાગ લખેલું દસ્તાવેજ કરી કરવા એવી કાંઈ જરૂર નથી. રીવાજપ્રસાદ વિ. મસામત રાધાબીબી ૭ વી. રી. પ્ર. ૪૫.

૬૯. જે મિલકતના ભાગ પાડવાનો કરાર કરવામાં આવે તે મિલકત કરાર કરતી વખતે કરાર કરનાર ભાગદારોના કબજામાં હોવી જોઈએ એવી કાંઈ જરૂર નથી. રાજા સુરનેની વેનકાતા વિ. રાજા સુરનેની લક્ષ્મી ૧૨ વી. રી. પ્ર. ૪૦.

૭૦. મુંબઈ હાઇકોર્ટે ઠરાવ્યું છે કે જે મિલકત ભવીષ્યમાં મળવાની છે તે મળેતો અમુક રીતે ભાગ પાડવા એવું ઠરેતો તેથી એ કરાર કરનારા ભાગ પાડી જીદા થયા એવું ગણાય નહીં. રા-માબાઈ વિ. જોગેનસુરીયા મુંબઈ હાઇકોર્ટના જીદા જીપાએલ ફેસલાની ફાઇલ સને ૧૮૭૪ પ્ર. ૩૫.

* કેમકે મિલકતના ભાગ નહીં પાડવાનો કરાર કરવા એ હિંદુ ધર્મશાસ્ત્ર વિરુદ્ધ છે. વિરુદ્ધ રીવાજ સાબીત થતાં સુધી દરેક મિલકત ભાગ પાડવા લાયક હિંદુ ધર્મશાસ્ત્ર ગણે છે. અંથ કરતા.

૭૧. એક વખત બાગ પડી કુટુંબીઓ જીદા થઈ ગયા હોય તો ફરીથી તેઓ એકઠા થઈ રહે નહીં ત્યાં સુધી બીજી વાર કુટુંબની મિલકતના બાગ પડી શકતા નથી. શ્રીમતી સુખીમનિકાસી વિ. મહેદ્રનાથદત્ત ૧૩ વી. રી. પ્ર. ૧૪.

૭૨. બાપ દીકરા વચ્ચે મિલકતના બાગ પડી ગયા પછી બાપને બીજી દીકરો થાય બાપ કાંઈ કમાણી પણ કરે તો તે બાપની મિલકત તથા કમાણીમાં બાગ પડાવવા બીજા આગળના દીકરાનો હક નથી નવલસીંગ વિ. ભગવાનસીંગ ઇ. લા. રી. ૪ અલાહ-બાદ પ્ર. ૪૨૭.

૭૩. મિલકતના બાગ પડી ગયા પછી છ સાત વૈદીઓ એ મિલકતમાં બાગ પડ્યા નથી એવું બતાવી તે મિલકત બાગ પાડવા બાધક નથી એવું કહી શકાય નહીં. ઠાકોર ફરીયાસીંગ વિ. ઠાકોર દેવીસીંગ ૧૩ બે. લા. રી. પ્ર. ૧૬૫.

૭૪. કોઈ સખસ પોતાના વસાયતનામાં મિલકતના કોઈ દીવસ બાગ ન પાડવા અથવા અમુક મિલકત મુદત બાગ ન પાડવા એવું ઠરાવી ગયો હોય તેથી તુરંત બાગ પાડવા પતીબંધ આવતો નથી. મુકુંદોબાલ વિ. ગણેશચંદર ઇ. લા. રી. ૧ કલકત્તા પ્ર. ૧૦૪ જીવન વિ. રામનાથ ૨૩ વી. રી. પ્ર. ૨૯૭ રાજેન્દર દત્ત વિ. સામિચંદર મીતર ઇ. લા. રી. ૬ કલકત્તા પ્ર. ૧૦૬.

૭૫. મજુબારા કુટુંબનો કોઈ માણસે કાંઈ યોગ્ય કારણસર કનકરું હોય તો તેના બાગ જટલી મિલકતનો બાગ પડાવવા એ સખસના લેણદારનો હક છે. સીતારામ ચંદ્રસેખર વિ. સીતારામ આબાજી મુંબઈ હાઇકોર્ટના જીદા છપાએલ ફેસલાની ફાઈલ સને ૧૮૭૫ પ્ર. ૧૪૦ માહાદુબીન બનીયા વિ. શ્રીધર બાવાજી મુંબઈ હાઇકોર્ટના જીદા છપાએલ ફેસલાની ફાઈલ સને ૧૮૭૪ પ્ર. ૧૧૪. વ્રજ ભુખણદાસ કપારામ વિ. કપારામ ગોવીંદાસ મુંબઈ હાઇકોર્ટના જીદા છપાએલ ફેસલાની ફાઈલ સને ૧૮૭૯ પ્ર. ૨૬૩ નારાયણ વિ. બીલાચંદ ઇ. લા. રી. ૬ મુંબઈ પ્ર. ૫૬૪.

૭૬. જે બાગદાર બાગ પાડતી વખતે હાજર ન હોય પણ

તેનું હિત બરોબર સમવાવું હોય તો તેની ગેરહાજરીમાં બાગ પાડવામાં આવ્યા હોય તોપણ તે બાગ પાડવાના કામ વિરૂધ્ધ તે જઈ શકે બહી. સખારામ ભારગો વિ. રામચંદ્ર ભાંકર મુંબઈ હાઈકોર્ટના જુદા છપાએલ ફેસલાની ફાઇલ સને ૧૮૮૧ પ્ર. ૨૮૦ નાનાજી વિ. તુકારામ મુંબઈ હાઈકોર્ટ રેગ્યુલર અપીલ નંબર ૪૬ સને ૧૮૭૧.

૭૭. મુંબઈ હાઈકોર્ટે ઠરાવ્યું છે કે બાગ પાડવાનું દરતાવેજ થયું હોય તો તે રજીસ્ટર થવું જોઈએ. કમુંભાઈ ગુલાબચંદ વિ. કી. રનાબાઈ ઈ. લા. રી. ૨ મુંબઈ પ્ર. ૬૩૫.

૭૮. મુંબઈ હાઈકોર્ટે ઠરાવ્યું છે કે કુટુંબના માણસોની અનુકુળતા સાચવવા ગામના ઉપજ અમુક જણે અમુક રકમથી લે તે જગો એ ગોઠવણ નહીં બાગ પ્રમાણે નહીં હોવાથી તે રકમ લેવા ઠરાવ્યાથી એ ગામના બાગ પડ્યા ગણાય નહીં. હરીપ્રસાદ વિ. બાપુજી કપાશંકર રપેશીયલ અપીલ નંબર ૧૫૦ સને ૧૮૭૨ મુંબઈ હાઈકોર્ટ વિનાયક લક્ષમણ વિ. શ્રીમતાબાઈ મુંબઈ હાઈકોર્ટના જુદા છપાએલ ફેસલાની ફાઇલ સને ૧૮૭૭ પ્ર. ૧૭૦.

૭૯. મજબૂરા કુટુંબ ઉપરના દાવામાં કુટુંબ બાગ પાડી જીલ્લો થયું છે એવું કોઈ કુટુંબી કહે તેથી પણ કુટુંબ બાગ પાડી જીલ્લો થયું ગણાય નહીં. મસામત ફુલજી હરીકુંવર વિ. રામપરસન-સીંગ ૧૭ વી. રી. પ્ર. ૧૨૦ સોનાતત બેન્ચાક વિ. શ્રીમતી જગત સુંદરીદાસી ૮ મુ. ઈ. અ. પ્ર. ૬૬.

૮૦. કુટુંબની સઘળી મિલકત એક જ કુટુંબીના સ્વતંત્ર કબજામાં હોયતો તેમાંથી બાગ પડાવવાનો દાવા બાર વર્ષમાં આજી એવું હોય છે. અંબીકા ચરણશંક વિ. ભગવતી ચરણશંક ૩ વી. રી. પ્ર. ૧૭૩ વિદ્યાશંકર વગેરે વિ. ગણપતરામ મુંબઈ હાઈકોર્ટના જુદા છપાએલ ફેસલાની ફાઇલ સને ૧૮૭૫ પ્ર. ૩૫૧.

૮૧. બાગ પાડવામાં આવે ત્યારે કુટુંબની કાંઈ મિલકત છુપાવી બીજા બાગદાર અથવા બાગદારોને કપટથી ઓછો બાગ આપ્યો હોયતો તે બાગ પાડવાનું કત્ત ૨૬ ખાતલ છે એવું હોય છે. ખુશાલબાઈ નરહીદાસ વિ. કાબાઈ જોરાબાઈ મુંબઈ હાઈકોર્ટના જુદા છપાએલ ફેસલાની ફાઇલ સને ૧૮૮૧ પ્ર. ૨૭૨.

૮૨. પણ સરખા ભાગ પડ્યા પછી કાંઈ અસાધારણ રીતે તે ભાગમાં વધારો થઈ જાયતો તે કારણથી આગળ ભાગ પાડેલ હોય તે ૨૬ થઈ ફરીથી ભાગ પડે નહીં. રંગોમરાળ વિ. ચીંતુ ગ-ણેશ મુંબઈ હાઈકોર્ટના જુદા જુદા પાએલ ફેસલાની કાબલ સને ૧૮૭૬ પ્ર. ૭૪.

૮૩. મજુબારા કુટુંબના માણસોને કાંઈ બક્ષીશ આપવામાં આવી હોય તેમાં અમુક જણનો અમુક ભાગ છે એમ ઠરાવ્યું ન હોય તો તે બક્ષીશ આપેલી મિલકતના ભાગ પડાવી શકાય છે. રા-ખાખાઈ વિ. નાનારાવ. ઈ. લા. રી. ૩ મુંબઈ પ્ર. ૧૫૧.

૮૪. કોઈ સખસને કોઈ પીત્રાઈનો વારસો મળ્યો હોયતો તે વારસામાં આવેલી મિલકત વડીલોપારજીત મિલકત નથી કે જ્યાં દીકરાનો જન્મ થાય કે ભાગ પડાવવા હક ઉત્પન્ન થાય એવી મિલકતમાં આપ જીવતે ભાગ પડાવવા દીકરાનો હક નથી. રાયાદુરના બાંખીચેતી વિ. રાયામુકુંદાચેતી ૩ મ. હા. રી. પ્ર. ૪૫૫.

૮૫. વિધવાના ભરણપોષણ માટે કાંઈ જમીન આપી તેના ઉત્પન્નમાંથી તેનું પોષણ કરવું હરેતો એ જમીન વિધવા પોતાના ભાગ તરીકે લેખી માગી શકે નહીં. બુપસીંગ વિ. મસામત દુલકુંવર ૩ આઆ હા. રી. પ્ર. ૧૨૮.

૮૬. મદ્રાસ હાઈકોર્ટે ઠરાવ્યું છે કે વિદ્યાથી ઉત્પન્ન કરેલી મિલકત ભાગ પાડવા લાયક છે એવી કાંઈ જરૂરીયાતજ છે એમ કાંઈ નથી. વેલુચેટી વિ. સુરીયાચેટી ઈ. લા. રી. ૧ મદ્રાસ. પ્ર. ૨૫૨.

૮૭. ઉપરના ફેસલા ૧૭ માં દેવપુજા કરવાના હક ભાગ પાડી સકવા લાયક ઠરાવ્યાં છે એવો હક વિધવા માગતી હોયતો તે જાતે દેવ પુજા ન કરતાં કોઈ પુરૂષને રાખી પોતાના વારાની સુદત હક બોગવીઢિપજલઈ શકે છે. કેશવબટ વિ. ભાગીરથીબાઈ ૩ મું. હા. રી. પ્ર. ૭૫

૮૮. મિતાક્ષરા પ્રમાણે વિધવા મા મિલકતમાં ભાગ પડાવવા હક ધરાવે છે. તે હક મિલકતના બીજા ભાગદાર એ મિલકતના ભાગ પાડવા અરજ કરે ત્યાં સુધી તેણે રોકાઈ રહેવાનો નથી તેની મરજીમાં આવેતો એકદમ અરજ કરી ભાગ પડાવી શકે છે. ધર-

મદાસ વિ. મસામત સામાસુંદરી ૬ વી. રી. પ્ર. ૪૩ સ્ત્રાવપ્રસાદ વિ.
ગંગામણી ૧૯ વી. રી. પ્ર. ૨૯૧ સૌદામની વિ. જોગેસ ૬. લા.
રી. ૨ કલકતા પ્ર. ૨૯૨.

૮૯. બાગ પડાવવાના દાવામાં કુટુંબના સઘળા અંગજીતોને
પક્ષકાર તરીકે સામીલ કરવા જોઈએ, નાપુત્રીમાહાતન વિ. મનરાજ
માહાતન ૬. લા. રી. ૨ કલકતા પ્ર. ૧૪૬. પાહાલાદ વિ. મસામત
લજમનખતી ૧૨ વી. રી. પ્ર. ૨૫૯.

૯૦. જે જમીનનો બાગ પડાવવો હોય તે જમીનના ખેડુ તે
પક્ષકાર તરીકે સામીલ કરવાની જરૂર નથી. સામીનાદાપીલાખ વિ.
સુખારેડીયાર. ૬. લા. રી. ૧ મદ્રાસ પ્ર. ૩૩૩.

૯૧. બાગ પાડવાનું હુકમનામું થાય તે ઉપર અપીલ થઈ હોય
તો અપીલનું છેવટ આવતાં સુધી એ બાગ પાડવાનું હુકમનામું
ખજવાય નહીં. સખારામ માહાદેવ વિ. હરીકરન. ૬. લા. રી. ૯
મુંબઈ. પ્ર. ૧૧૩.

૯૨. કોરટે સઘળી કુટુંબની મિલકતના બાગ પાડી આપવા
હુકમનામું કર્યું હોયતો ખજવણી કરવાવાળી કોરટ કુટુંબની કાંઈ
મિલકત મજમુ રાખી શકે નહીં સઘળા બાગદારો મંજુરી આપેતો
તેમ થઈ શકે. થોડા બાગદારની તેમ કરવા મરજી હોયતો જે મ-
જમુ રાખવું હોય તેની કિમત ડરાવ મજમુ રાખવું જોઈએ. રાજ
કુમારી વિ. ગોપાળચંદર ૬. લા. રી. ૩ કલકતા પ્ર. ૫૧૪.

૯૩. તેમજ બાગ પાડવાના દાવામાં સર્વ હકવાળા બાગદારની
મંજુરી વગર કાંઈપણ મિલકત મજમુ રાખવાનું હુકમનામું પણ
કોરટે કરવું નહીં જોઈએ. રાધાચરણદાસ વિ. કીપાસીપુ. ૬. લા.
રી. ૫ કલકતા પ્ર. ૪૭૪.

બાણેજ.

૧. કેટલાક કેસોમાં આગળ બાણેજને વારસો લેવાથી ખાતલ
ગણેલો છે. બીમરાવ ચક્રવર્તી વિ. હરીકિસોરરાય ૧ વી. રી. પ્ર.
૩૫૯ જ્વાહીરરાઉત વિ. મસામત કેલાસુ ૧ વી. રી. પ્ર. ૭૪ ડોઈ
વિ. કપાપીલાખ ૧ મ. હા. રી. પ્ર. ૮૫ ઠાકોરન સાહીબા વિ. મોહ-
નલાલ. ૭ વી. રી. પ્ર. ૨૫ (વળી જુઓ ફેથલો ૬ મો.)

૨. પાછળથી મદ્રાસ હાઇકોર્ટ ઠરાવ્યું છે કે બાણેજ અંકના વર્ષમાં આવે છે તેથી તેના મામાનો વારસો લેવા હકદાર છે. અ-લીકાની વિ. રાજ સુરતેની ૬ મ. હા. રી. પ્ર. ૨૭૮.

૩. માનો ગુજરાં પછી પણ વડવી (માની મા)ની હયાતીમાં બા-ણેજનો જન્મ થયો હોય તો વડવી પછી તેના મામાનો વારસો એ બાણેજને મળે છે. રાધાગોરીદાસ વિ. સેખમીજન ૧ વી. રી. પ્ર. ૧૨૪.

૪. બાણેજનો જન્મ થયો ન હોય પણ વારસાનો હક ઉત્પન્ન થાય ત્યારે તે માના પેઠામાં હોય તો પણ એવો વારસો લેવા તેનો હક માન્ય રાખવામાં આવ્યો છે. રાસબીહારીરાય વિ. નીમાઈચરણ ૧ વી. રી. પ્ર. ૨૨૩.

૫. મામાનો વારસો જે સ્ત્રી વંશજને મળ્યો હોય તે સ્ત્રી વંશજ ગુજરી જાય ત્યારે બાણેજ હયાત હોયતો મામાનો વારસો લેવા તેનો હક છે એવું કહે છે. સીતારામગુસેન વિ. કુંકીરચંદ અકરબતી ૧૫ વી. રી. પ્ર. ૪૩૩ ગોવિંદમણી દાસી વિ. શામલાલ બેસાક ૧ વી. રી. પ્ર. ૧૫૪ કાલીકુમાર ચોધરી વિ. રામદાસસાહ ૧ વી. રી. પ્ર. ૧૫૩. ઈજારામ વિ. ખરમાલુંદ ૨ ખારોડલ રીપોર્ટ પ્ર. ૫૧૫.

૬. “સ્ત્રીવંશજનાં છોકરાંનાં, છોકરાં” એ વાક્યમાં બાણેજનો સમાવેશ થતો નથી એવું કહે છે. મસામત બોન્નેકિસોર દાસી વિ. મીનાથબોસ. વગેરે ૮ વી. રી. પ્ર. ૨૪૧.

૭. નજીકનાં સગાં ન હોયતો મિતાક્ષરાએ મામાની મિલકતનો વારસો બાણેજને પાહોવે છે. અમીતકુમારી દેવી વિ. લખીનારાયણ અકરબતી ૨ બે. હા. રી. પ્ર. ૨૮.

૮. મરનારના બાણેજનો દીકરો એ મરનારનો સાપીંડ્ય છે તેથી તે મરનારનો વારસો લેવા હકદાર છે. ઉમેદ બાહાદુર વિ. ઉદાઈચંદ ૬૬. હા. રી. ૬ કલકત્તા પ્ર. ૧૧૯.

૯. મરનારની કુદના દીકરા કરતાં બાણેજનો વારસાઈ હક વધારે પ્રબળ છે. ગણેશચંદ્રરાવ વિ. નીલકોમળરાય વગેરે ૨૨ વી. રી. પ્ર. ૨૬૪.

૧૦. અંગાળામાં ચાલતા હિંદુ ધર્મશાસ્ત્ર પ્રમાણે મરનારની સમી

અને ઓરમાન બેહેનના દીકરા (બાણજી) સરખી રીતે તેમના મા-
માણે વારસો લેવા હકદાર છે. બોળાનાથરાવ વિ. રખલદાસ મુકરજી
૫. હા. રી. ૧૧ કલકત્તા પ્ર. ૧૯.

મજબાઈ કુટુંબ.

૧. વિરૂધ સાબીત કરવામાં ન આવે ત્યાં સુધી એક હિંદુ
કુટુંબ મજબાઈ છે એવું હિંદુધર્મ શાસ્ત્ર માને છે. ગોવીન્દચંદર મુક-
રજી વિ. દુરગાપ્રસાદ બાબુ ૨૨ વી. રી. પ્ર. ૨૪૮ સીવગુલામસીંઘ
વી. બારેનસીંગ ૧ બે. હા. રી. પ્ર. ૧૧૪.

૨. મજબારા કુટુંબનું કોઈ સમ્પત્તિ પાસે લેણું હોય તે લેણું તે
કુટુંબમાં સરવેથી મોટું માણસ હોય તેને આપવામાં આવે પણ જો
એ મોટું માણસ એ મજબારા કુટુંબનો વહવટ કરે તો તેને લેણું તેને
એ લેણું આપવાથી એ લેણું અદા થયું ગણાય નહીં. સાંગાપાઆન
બાસાપા વિ. શાહનાડેનગીદાપા ૭ મું. હા. રી. પ્ર. ૧૪૧ દાદા
રાવજી વિ. બાઢિગનુ મુંબઈ હાઈકોર્ટના જુદા છપાએલ ફેસલાની
ફાઇલ સને ૧૮૭૬ પ્ર. ૧૧.

૩. મજબારા કુટુંબનું માણસ પોતાના બાગ જેટલી મિલકતની
અને તેમ બચ્ચા કરી શકે છે તેમ તેના કારના કર્જ માટે તેના
બાગ જેટલી મિલકત જમીનમાં ૫ ટકા સિવાઈ શકાય. વાસુદેવ બટ
વિ. બંકેટસ સામબાઈ ૧૦ મું. હા. રી. પ્ર. ૧૩૯. હરેરામ સીતા-
રામ વિ. રાણપાંડુજી ૧૧ મું. હા. રી. પ્ર. ૭૬. દંભાપા સેહી વિ.
બંકેટારામા ઇ. હા. રી. ૫ મુંબઈ પ્ર. ૪૬૩ બાલબદાસ વિ. મું-
દરદાસ ઇ. હા. રી. ૧ અલાહાબાદ પ્ર. ૪૨૯ ગણુરાજુમે વિ. સી-
આજીરસીંઘ ઇ. હા. રી. ૨ અલાહાબાદ પ્ર. ૮૯૮ બક્ષમીચંદર વિ.
બેળનાથ ઇ. હા. રી. ૬ મુંબઈ પ્ર. ૩૪ સતારામ ચંદ્રસેખર વિ.
સીતારામ આપાજી મુંબઈ હાઈકોર્ટના જુદા છપાએલ ફેસલાની
ફાઇલ સને ૧૮૭૫ પ્ર. ૧૪૦ ગોપાળ નારાયણ વિ. આતમારામ
મણેસ મુંબઈ હાઈકોર્ટના જુદા છપાએલ ફેસલાની ફાઇલ સને
૧૮૭૬ પ્ર. ૪૮૯. અનંત બાબાજી વિ. મણેસ જનારખન ઇ. હા.
રી. ૫ મુંબઈ પ્ર. ૪૯૯ માહાકુમીન જનીયા વિ. શીખર બાબાજી

મુંબઈ હાઈકોર્ટના જુદા છપાએલ ફેસલાની કાંઈલ સને ૧૮૭૪ પ્ર. ૧૧૪. વ્રજજીઅણદાસ કીરપારામ વિ. કીરપારામ ગોર્વીદાસ મુંબઈ હાઈકોર્ટના જુદા છપાએલ ફેસલાની કાંઈલ સને ૧૮૭૬ પ્ર. ૨૧૩. (જુલો નીચે ફેસલો ૪૧ મો.)

૪. ઉપર લખ્યા પ્રમાણે બ્યવસ્થા કરવા દસ પુત્રનો પણ હક છે. રતુખીન બાપુજી વિ. પાંદુરંગ આચારજી મુંબઈ હાઈકોર્ટના જુદા છપાએલ ફેસલાની કાંઈલ સને ૧૮૭૩ પ્ર. ૧૭૬.

૫. એવા ભાગદારના કરજ માટે એ મિલકતનો ભાગ વેચાણ થાય તે વેચાણ લેનાર બીજા ભાગદારની સ્ત્રી વગેરેનો મહદાન્તે સમવાય એવી રીતે એ મિલકત ઉપર જવાનો દાદર વાપરી શકે નહીં તો બીજો દાદર બંધાવી તે બાંધવાનો અરથ થયો હોય તેમાં એ ભાગદારના ભાગ જટલી રકમ કુટુંબના બીજા ભાગદાર પાસેથી લઈ શકે છે. ઉચ્ચાયદર મલીક વગેરે વિ. પીતાંબરપીની ૬ વી. રી. પ્ર. ૭૫.

૬. એવા ભાગદારનો ભાગ હુકમનામાની બળવણીમાં વેચાણ લેનારને એ ભાગનો કબજો તુરત આપવો જોઈએ. કુવર બીજીવક સભરાય બાહાદુર વિ. જી. માસુદરી દાસ્તી ૨ વી. રી. પ્ર. ૩૦ (જુલો વલી નીચે ફેસલો ૫૧ મો.)

૭. મજબારા કુટુંબનું કોઈ માણસ સધળી મજબારી મિલકત ધરેણે મુકી નાણાં લે તો ધરેણે લેનારે સાબીત કરો આપવું જોઈએ કે કુટુંબના સધળા માણસોએ એ ધરેણે મુકવાનું કામ મંજૂર રાખ્યું છે અથવા કુટુંબના અમુક જરૂરના કાર્ય અર્થે તે ધરેણે મુકવાની જરૂર હતી. બીલા મોરજી વિ. વાસુદેવ. ૧૧ મું. હા. રી. પ્ર. ૨૮૩.

૮. મજબારા કુટુંબમાં કોઈ બાળક સખસનો ભાગ હોય તો તે એવા ભાગ નથી કે દિવાની કોર્ટ તેનો કબજો લઈ વાલી નીમી શકે. સીવજી હાસમ વિ. દાતુ માવજી ૧૨ મું. હા. રી. પ્ર. ૨૮૧.

૯. મજબારા કુટુંબમાં રહેનારા કોઈ સખસે કોઈ કર્મ કર્યું હોય તે કર્મ કુટુંબના કાર્ય અર્થે થવું ન હોય તો તેનાં નાણાં મજબારા કુટુંબમાંથી મળે નહીં. નરસીંગબટ બાપુબટ વિ. ચીનાપા નીમાપા

ઈ. લા. રી. ૨ મુંબઈ પ્ર. ૪૭૬ નારાયણરાવ દામોદર વિ. બાળકરન
ઈ. લા. રી. ૪ મુંબઈ પ્ર. ૫૨૬ મહાબળેશ્વર વિ. સેસગીરી મુંબઈ
હાઇકોર્ટના જુદા છપાએલ ફેસલાની ફાઇલ સને ૧૮૮૧ પ્ર. ૧૮૩.

૧૦. મજબાર કુટુંબના એક બાગદાર કરેલ કર્જ માટે તેના બો-
ળ પુરૂષ બાગદાર હયાત છતાં એ કર્જ કરનારની વિધવા ઉપર હુક-
મનામું થયું હોયતો મજબારા કુટુંબમાં એ કર્જ કરનારના બાગ જો-
ટલી મિલકત તે કર્જ માટે જવાબદાર નથી. પુલ્યાસ કુંવર વિ. લાલા
જોગેશ્વર સહોઈ ઈ. લા. રી. ૧ કલકત્તા. પ્ર. ૨૨૬.

૧૧. મજબારા કુટુંબના માણસે જે કર્જ કર્યું હોય તે કુટુંબના
અર્ચના પ્રસંગથી કર્યું હોય તો કુટુંબની બધી મિલકત એ કરજ માટે
જવાબદાર છે—રામનારાયણલાલ વિ. બત્રાનીપ્રસાદ ઈ. લા. રી.
૩ અલાહબાદ પ્ર. ૪૪૩. રામ વિ. રાધુખર ઈ. લા. રી. ૩ અલા-
હબાદ પ્ર. ૭૨ રાધાકિરન વિ. ખરામન ઈ. લા. રી. ૩ અલાહબાદ
પ્ર. ૧૧૮ ગયાદીન વિ. રાજબંસીકુંવર ઈ. લા. રી. ૩ અલાહબાદ
પ્ર. ૧૬૧ ખીસેસરલાલ સાહુ વિ. લછમીસરસોંગ પ્રીવીકોનસીલ તા-
રીખ ૧૫ મી જુલાઈ સને ૧૮૭૯ અંબીકાપ્રસાદ ત્રવાડી વિ. રામ
સાહીલાલ ઈ. લા. રી. ૮ કલકત્તા પ્ર. ૮૯૮ અમરતરામ વેરાગી
વિ. નારાયણદાસ રસીકદાસ ૨ ખાડેશ્વ પ્ર. ૨૨૨.

૧૨. મજબારા કુટુંબનો કાંઈ વેપાર અલાવવા નાણાં ઉધારે
લીધાં હોય તો તે માટે પણ સઘળી મજબારી મિલકત જવાબદાર
છે એવું કહે છે—ખીમલાદાસી વિ. મોહનદાસી ઈ. લા. રી. ૬ ક-
લકત્તા પ્ર. ૭૬૨. સવજીવકરેણ વિ. કગુરખાઈ મુંબઈ હાઇકોર્ટ-
ના જુદા છપાએલ ફેસલાની ફાઇલ સને ૧૮૮૦ પ્ર. ૨૫૫.

૧૩. કુટુંબ મજબારૂં હોય તારે કુટુંબના માણસે જે કાંઈ ખ-
રીદી કરી હોય તે મજબારા કુટુંબની મિલકત છે—હેતસોંગ વિ.
દેવસોંગ ૨ અ. હા. રી. પ્ર. ૩૦૮. જાણનાથ માહાતા વિ. અ-
નંદ્યાપ્રસાદ સુકલ ૧૨ એ. લા. રી. પ્ર. ૩૩૬.

૧૪. વડીલોપારજીત મિલકતની ઉપજમાંથી મજબારા કુટુંબને
સખસ કાંઈ ખરીદી કરે તો એ ખરીદીની મિલકત મજબારા કુટું-

બની મિલકત છે એવું હું છે—મસામત માનાકુંવરી વિ. બુલીસીંગ વગેરે ૮ વી. રી. પ્ર. ૧૮૨. ઉમરીયાથ ચૌધરી વિ. ગોરીનાથ ચૌધરી ૧૫ વી. રી. પ્ર. ૧૦.

૧૫. કલકતા હાઇકોર્ટ એક વખત ડરાબું છે કે મજબૂર કુટુંબનું થોડું નાણું વાપરી પણ બીજી જાતમેહનત પોતાથી કરી મજબૂર કુટુંબના માણસે કાંઈ જુદી મિલકત મેળવી હોય તો એ મિલકત મજબૂર કુટુંબની મિલકતની બાબતમાંથી તો જાય નહીં પણ એ મેળવનારને મજબૂર મિલકતના ભાગ પડે ત્યારે બમણા ભાગ આપવો જોઈએ—શ્રીનારાયણ બીરી વિ. શુદ્રપ્રસાદ બીરી ૬ વી. રી. પ્ર. ૨૧૯. જુદનાથ ત્રવાડી વિ. બીસોનાથ ત્રવાડી ૯ વી. રી. પ્ર. ૬૧.

૧૬. મરનાર ભાગદારની વિધવા સ્ત્રી અને બીજા ભાગદારો વચ્ચે મજબૂર કુટુંબની મિલકતના ભાગ પડે ત્યારે પછી કુટુંબ મજબૂર કુટુંબ એવા અર્થ થાય છે—રામપ્રસાદ વિ. ચેનીરામ ૧ અ. હા. રી. પ્ર. ૧૦.

૧૭. મજબૂર કુટુંબના રહેવાના ઘરના થોડા ભાગનો મજબૂર ઉપયોગ થતો હોય અને થોડા ભાગનો જુદો ઉપયોગ કરવામાં આવતો હોય તો એ થોડો ભાગનો જુદો ઉપયોગ કરવામાં આવતો હોય તેથી કુટુંબની મિલકત મજબૂર છે તે મટી ગઈ એમ થતું નથી ગોરબાલસીંગ વિ. મહેસનારાયણ ઘોસ ૧૪ વી. રી. પ્ર. ૪૮૪.

૧૮. કુટુંબ મજબૂર હોય ત્યારે તે કુટુંબના એક માણસ પાસે કુટુંબની મિલકતનો કબજો હોય તો તે કબજો તેનો એકલાનો નથી. સર્વની વતી છે જેથી ભાગદારોની ફરીયાદમાં તે મુદતનો બાધ લાવી શકે નહીં. બોનદનાયક વિ. દુરગાચરણ નાયક ૧ વી. રી. પ્ર. ૭૪.

૧૯. કુટુંબની મિલકતનો કાંઈ ભાગ મજબૂર હોય અને સઘળા કુટુંબીઓ ભેગા રહેતા હોય તો કુટુંબ મજબૂર મજબૂર છે એવું મજબૂર એનુમાન લેવા હું છે. ગુલામ મુસતફાખાન વિ. સાવમુંદરી બરમહુરી ૧૫ વી. રી. પ્ર. ૩૦૪.

૨૦. આવાપીવાનું બેળું હોય એટલા ઉપરથીજ કુટુંબ મજબૂર

છે એવું મણાય નહીં. સ્થાનનારાયણ બાસ વિ. રાધાનીધી બાસ
વગેરે ૬ વી. રી. પ્ર. ૮૭.

૨૧. એક બાઈ બીજા બાઈને નાણાં મોકલે તેની રસીદ માગે
નહોતેમ તેનો હિસાબ પણ માગે નહીં. તો બેઠ બાઈ મળ્યારા
કુટુંબનાં માણસ છે એવો અર્થ થાય છે. હરીસચંદર મુકરજી વિ.
મોખોદાદેની ૧૭ વી. રી. પ્ર. ૫૬૫.

૨૨. સ્વપારણત મિલકત મળ્યારા કુટુંબની મિલકત સાથે
જનવી દેવામાં આવે તો પછી એ સ્વપારણત મિલકત મળ્યારા
કુટુંબની મિલકત થઈ જાય છે. ચીલાપામાલ વિ. મુતીયાલામલ ૧૫
વી. રી. પ્ર. ૧ ગુરુચરણદાસ વિ. ગોલકમનીદાસી ૧ કલટન રીપોર્ટ
પ્ર. ૧૬૫ લક્ષ્મણ વિ. જમનાંમાઈ ઇ. લા. રી. ૬ મું.મઈ પ્ર. ૨૨૫.

૨૩. કુટુંબ મળ્યાઈ હોય ત્યારે દીકરાની સ્વપારણત મિલક-
તમાં પણ બાપનો ભાગ છે. આનંદમેહનપાળ ઓધરી વિ. શ્રીમતી
સામામુંદરી ૧ વી. રી. પ્ર. ૩૫૨.

૨૪. કુટુંબ મળ્યાઈ હોય ત્યારે તેના એક કુટુંબીને તેના દોસ્ત
તરફથી કાંઈ બક્ષીસ મળે અથવા જીવન વખતે કાંઈ મિલકત
મળે તો તે મિલકત મળ્યારા કુટુંબની મિલકતનો ભાગ નથી તેના
એકલાની એ મિલકત છે. મસામત કુમ્બાસકુંવર વિ. લાલજીગેસર
સેહાઈ ઇ. લા. રી. ૧ કલકતા પ્ર. ૨૨૬.

૨૫. કુટુંબ મળ્યાઈ હોય ત્યાં મુખી કોઈ ભાગદાર તેના બાપ
પાસેથી કુટુંબની મિલકતનો હિસાબ માગી શકે નહીં. સદાનંદ વિ.
બોનોમાલા ૬ વી. રી. પ્ર. ૨૫૬.

૨૬. મળ્યારા કુટુંબની જમીન ઉપર બીજા ભાગદારની મંજૂરી
વગર કોઈ ભાગદાર કાંઈ હમારત બાંધી શકે નહીં જો બાંધે તો તે
પડાવી નાંખવા હુકમ થઈ શકે. ગુરુદાસ ધાર વિ. વીજ્યા ગ્રોનીંદ
૧ બે. લા. રી. પ્ર. ૧૦૮ હાલોવે વિ. વાદરઅલી ૧૨ બે. લા. રી.
પ્ર. ૯૧ સીતુપ્રસાદસીંગ વિ. લાલાસીંગ ૧૨ બે. લા. રી. પ્ર. ૧૮૮.

૨૭. એક કેસમાં એવું હતું કે એ હમારત બાંધનારને બાગે
નહી જમીન આવવી જોઈએ તેથી વધુ જમીન ઉપર એ હમારત
મળ્યારા કુટુંબના એ ભાગદાર બાંધી હોય તો વધારે જમીન ઉપર-

ન્નિ હમારતમાંથી બામ પડાવવાનું દાવો આસિ તે પાડી નાંખવા દાવો આસિ નહીં. ફત્વારકાંનાથ બુઝયા વિ. ગોપીનાથ બુઝયા ૧૨ જૈ. લા. રી. પ્ર. ૧૮૯.

૨૮. મજબારા કુટુંબની મિલકતનું સ્વરૂપ બદલાઈ જાય એવી રીતે મિલકત મજબુર ઉપર સુધારો વધારો કરવો હોય તો બીજા બામદારની મંજુરીથી તે થઈ શકે. સ્ટાનકાઈ વિ. ગોપાળપાંડે ૧૨ જૈ. લા. રી. પ્ર. ૧૯૦ કોદર વિ. બેખધારીસીંગ-૮ જૈ. લા. રી. પ્ર. ૪૫.

૨૯. મજબારા કુટુંબની જમીન ઉપર એક બામદારે બીજા બામદારની મંજુરી વગર કાંઈ ભીંત કરી હોય તે ભીંત કરવાથી બીજા બામદારને મિલકતનો ઉપભોગ કરતાં કાંઈ હરકત આવતી ન હોયતો તેની મંજુરી વગર તે ભીંત કરી એટલા ઉપરથીજ તે ભીંત પાડી નાંખવા દાવો આપી શકે નહીં. લાલા વિ. સ્વંબરલાલ વિ. રાજરામ ૩ જૈ. લા. રી. પ્ર. ૬૭.

૩૦. કોઈ વેપાર મજબારા કુટુંબનાં માણસો મજબારો ચલાવતાં હોય તો વેપાર મજબારા કુટુંબની મિલકત છે એવું દ્યુએ. સામળ બાઈ વિ. સોનૈસ્વર વગેરે ૬. લા. રી. ૫ મુંબઈ પ્ર. ૩૮.

૩૧. એવા મજબુર વેપારની ઉપજમાંથી મજબારા કુટુંબે જે મિલકત મેળવી હોય તો એ વેપારમાં જે ખોટ અથવા ત્રોટો જાય અથવા એ વેપારના સંબંધમાં જે જવાબદારી આવી પણ તે માટે એ મજબારા કુટુંબની મેળવેલી મિલકત જવાબદાર છે. જોહરબીબી વિ. શ્રીગોપાળ મીસર ૬. લા. રી. ૧ કલકત્તા પ્ર. ૪૭૦.

૩૨. મજબારા કુટુંબના એવા વેપારના સંબંધમાં કોઈની ઉપર ફરીયાદ કરવી હોયતો સઘળા કુટુંબીએ વાદી થવું જોઈએ. કાળીદાસ કેવળદાસ વિ. હોટાલાલ વગેરે મુંબઈ હાઈકોર્ટના જુદા છપાએલ ફેસલાની કાંઈલ સને ૧૮૮૩ પ્ર. ૩૧ રામસીમીક વિ. રામલાલ કુંડ ૬. લા. રી. ૬ કલકત્તા પ્ર. ૮૨૬.

૩૩. મજબારા કુટુંબનો કોઈ સંખસ ગુજરી જાયતો તેના દીકરા તેના બામ જેટલા હકદાર છે. બગવાન સુલાખચંદ વિ. કીપારામ આહુંદરામ ૨ ખરોડેશ રીપોર્ટ પ્ર. ૨૯ દેવીપ્રસાદ વિ. ડાકોર દયાળ ૬. લા. રી. ૧ અલાહાબાદ પ્ર. ૧૦૫ બીમલદાસ વિ. ગુનીલાલ.

૭. લા. રી. ૨ કલકતા પ્ર. ૨૭૯ નરભરામ બાઈદાસ વિ. કીપારામ આણંદરામ ૨ બારોડા રીપોર્ટ પ્ર. ૩૧.

૩૪. મજબારા કુટુંબનો કોઈ સખસ ક્યાંઈ જતો રહેતો મજબારા કુટુંબનાં માણસો કાંઈપણ કપટ વગર એ મજબારા કુટુંબની મિલકતનો ગમે તેમ ઉપયોગ કરી શકે છે. રામચંદ્ર સદાસીવ વિ. બગાજ બચાજ મુંબઈ હાઈકોર્ટના જુદા છપાએલ ફેશલાની ફાઈલ સને ૧૮૭૮ પ્ર. ૧૩૪.

૩૫. મજબારા કુટુંબ બાગ પાડી જુદુ થવું ઈચ્છે હોય પણ બાગ પ્રતક્ષ આપવામાં અથવા નહીં કરવામાં આબ્યા ન હોય ત્યાં સુધી એ કુટુંબનો કોઈ એક અંગતુત બીજા બાગદારની મંજૂરી વગર એ મિલકતના એકને કાઢી મુકી શકે નહીં. કે તેમનું બાકું પણ વધારી શકે નહીં બાલાજી બીખાજી વિ. ગોપાળ બીન રાધુ ઈ. લા. રી. ૩ મુંબઈ પ્ર. ૨૩ ગનીમહમદ વિ. મોરન ઈ. લા. રી. ૪ કલકતા પ્ર. ૬૯. રાધુ બીન અંબુ વિ. ગોવંદ બાઈરાઓ વગેરે મુંબઈ હાઈકોર્ટના જુદા છપાએલ ફેશલાની ફાઈલ સને ૧૮૭૬ પ્ર. ૪૪૬.

૩૬. મજબારા કુટુંબની કાંઈ મિલકત કોઈએ ધરેણે રાખી હોય તે મિલકત તેને છોડા દેવા વિચાર થાયતો એ બાબતની નોટીસ સમજા બાગદારને તેણે આપવી જોઈએ. નરેદ્રીનારાયણ વિ. દારકાં લાલ. લો. રી. ૫ ઈ. પ્ર. ૧૮.

૩૭. મજબારા કુટુંબના બાગદારોએ મજબારા કુટુંબની જમીનના એક સાથે મળી ઉપજ થોડી આવી છે એવું એક બાગદારને બતાવે. આથી એ એક બાગદારને થોડી ઉપજ આવે. એ બાબતમાં એ એક બાગદારે જે વધારે ઉપજ માટે ફરીયાદ કરવી તે થોડી ઉપજ બતાવનાર બાગદાર અને એક બેઉ ઉપર કરવી જોઈએ. દુરગાસરણસરમા વિ. જમાદાસી ૨૧ વી. રી. પ્ર. ૪૬ કાલીચરણસીંગ વિ. સોલાનો ૨૪ વી. રી. પ્ર. ૨૬૭.

૩૮. મજબારા કુટુંબનો કોઈ સખસ મજબારા મિલકત જે ધરેણે મુકી હોય તે મિલકતમાં પોતાનો બાગ હોય તેટલી મિલકત વછોડાવી શકે નહીં. બધાં નાણાં આપી આખી મિલકત તેણે વછોડાવવી જોઈએ. પછી બાગદારો પાસેથી બાગ પ્રમાણે ખાણાં છે અથવા કુટુંબની મિલકતના બાગ થડે ત્યારે મુજરે છે. રામા ગોમાળ વિ.

મીઝે મુંબઈ હાથકોરટના જુદા છપાએલ ફેશલાની કાઢી સને
૧૮૮૧ પ્ર. ૧૬૧.

૩૯. કલકતા હાથકોરટે ડરાબું છે કે મજબારા કુટુંબના એવા
એક અંગજીતને એવી ઘરેણે મુકેલી મિલકત પોતે અકલે નાણાં
આપી વછોડવવાનો ધરાદો નોટીસથી બીજા ભાગદારને જણાવવો
જોઈએ. નોરદ્રો નારાયણસીંગ વિ. દ્વારકાંજાલ મદન ધ. લા. રી. ૩
કલકતા પ્ર. ૩૯૭.

૪૦. મજબારા કુટુંબની કોઈ દેવમુરતી હોય તેની પુજા કરવાનો
હક છે તે એવો નથી કે તે બીજા પારકા સખસને આપી શકાય
કેમકે એ હક હિંદુની સુધાનો છે. એવું હર્ષ્ય છે. ઉકરદાસ વિ. ચંદ્ર
સેખરદાસ. ૩ વી. રી. પ્ર. ૧૫૨.

૪૧. મજબારા કુટુંબમાં ભાગદારને પોતાના ભાગ જટલી મિ-
લકતની બવસ્થા કરવા સતા છે તે સતાની બાહાર જઈ તેણે વધારે
મિલકતની બવસ્થા કરી હોયતો તે બવસ્થાથી બીજા ભાગદારના
હકને નુકસાન થવું નથી તેમ એ મિલકત જોણે લીધી હોય તેને ભા-
ગદાર મજબૂરનાં ભાગ કરતાં કાંઈ વધારે મિલકત પોતાના કબજામાં
રાખવા હક મળતો નથી. મંગોલાદેવી વિ. દીનોનાથખોસ. ૧૨ વી.
રી. પ્ર. ૩૫.

૪૨. મજબારા કુટુંબમાં રહેનારા બે બાઈઓ તેમણે બેઠાએ
મળીને કરજ કહ્યું હોય તે માટે તેમનું બેઠનું હીત હોય એવી મિ-
લકત વેચી નાણાં ઉભાં કરવાનું કરેતો તેઓમાંના એકનો દીકરો એ
વેંચવા કાઢેલી મિલકતમાં પોતાનો ભાગ છે. તે અપાવો એવી ફરીયાદ
લાવી શકે નહીં. સીઓચરણ નારાયણસીંગ વિ. ચક્રવર્તીપ્રસાદ નર-
સીંગસીંગ ૧૫ વી. રી. પ્ર. ૪૩૬.

૪૩. મજબારા કુટુંબના કોઈ માણસે કાંઈ ખરીદી કરી હો
તે પોતાને એકલાને નામે કરી હોય કલેક્ટરની બુકમાં પણ મિલ-
કતના માલિક તરીકે તેના એકલાનું નામ નંખાવ્યું હોય મિલકતના
સંબંધનો કોઈ દાવો થયો હોય તેનું કામ પણ પોતે એકલાના નામથી
ચલાવ્યું હોય તે કામમાં જ ને અર્થ અપાવ્યું હોય તેમાં બીજા

બાગદારને બાગ અપાવના પણ ના ફરી હોય એટલી બધી હકીકત હોય તોપણ એટલાજ ઉપરથી એ સખસ મજબારા કુટુંબનું માણસ છે તે મટી જઈ શકતો નથી. દોઝાસીંગ વિ. તુઠાનીસીંગ ૧ વી. રી. પ્ર. ૩૦૭.

૪૪. કુટુંબ મજબારા હોય ત્યારે મજબારા કુટુંબના સંબંધની સઘળી ફરીયાદ સઘળા કુટુંબીએ સાથે મળી કરતી જોઈએ. સીઓ-અરણ વિ. મુકરારી ૧૫ વી. રી. પ્ર. ૪૩૬ એતનારાયણ વિ. બનવારી ૨૩ વી. રી. પ્ર. ૩૯૫ રાજરામ તવાડી વિ. લછમન ૩ બે. લા. રી. પ્ર. ૧૧૮ વીરવનાથ વિ. મીમસીંગના કલેકટર ૭ બે. લા. રી. પ્ર. ૪૨ નનદન વિ. લોચડ ૨૨ વી. રી. પ્ર. ૭૪ તીલક વિ. રામજસ ૫ અ. હા. રી. પ્ર. ૧૮૨ નાયુની વિ. મનરાજ. ૪ લા. રી. ૨ કલકતા પ્ર ૧૪૯ ઇંદ્રોમનીઅરમોની વિ. સરૂપ ચંદરપાળ ૧૨ બે. લા. રી. પ્ર. ૨૯૧. હરોકીસોરદાસ બુધ્યા વિ. જુગત કિર્ગોરસાહરાય ૧૨ બે. લા. રી. પ્ર. ૩૯૩. નનુરાય વિ. જુમક લાલદાસ. ૧૨ બે. લા. રી. પ્ર. ૨૯૩.

૪૫. મજબારા કુટુંબના કોઈ માણસને કાંઈ ખાસ નુકસાન થયું હોય અને તેથી બીજા બાગદારને તેમાં કાંઈ સંબંધ ન હોય તો એ બીજા બાગદારને વાદી તરફે જોળવવા કાંઈ જરૂર નથી. ગોપી વિ. રાયજડ. ૬ વી. રી. પ્ર. ૨૭૯ ચંદી વી. લેકનોટન ૨૩ વી. રી. પ્ર. ૩૮૬.

૪૬. મજબારા કુટુંબના કોઈ સખસે મજબારા કુટુંબના ફાયદા માટે કાંઈ કરાર કર્યો હોયતો તે કરારનો અમલ કરવા તે એકઠે વાદી થઈ ફરીયાદ કરે બીજા બાગદારને વાદી તરફે જોળવવા કાંઈ જરૂર નથી. બંસી વિ. સુધીષ્ટ. ૪. લા. રી. ૭ કલકત્તા પ્ર. ૭૩૬.

૪૭. મજબારા કુટુંબ ઉપરની ફરીયાદમાં સઘળા અંગજુતોને પ્રતિવાદી કરવા જોઈએ. બીમાથાહ વિ. રામચંદ્રચંદ્ર મુંબાઈ હાઈ-કોર્ટના જુદા છપાએલ ફેસલાની ફાઇલ સને ૧૮૭૮ પ્ર. ૨૮૬.

૪૮. મજબારા કુટુંબના કોઈ પણ વહીવટ કરનાર હોયતો તે એકલાના નામથી ફરીયાદ કરે. સઘળા અંગજુતોને વાદી કરવા જ.

૩૨ નથી. રીફુસન હુસેન વિ. ગોરવતસીંગ ઇ. હા. રી. ૭ કલકત્તા પ્ર. ૪૭૦ રાધાપ્રસાદ વાસ્તી વિ. ઇરફ ઇ. હા. રી. ૭ કલકત્તા પ્ર. ૪૧૪. મયારામ સીવરામ વિ. જસવંતરાવ પાડુચંતા મુંબઈ હાઈકોર્ટના જ્યુદા હપાએન ફેસજાની ફાઈન સને ૧૮૭૪ પ્ર. ૪૨ નારાણી ગ્રો-પહુલા વિ. પાંડુચંતા નાનુ ઇ. હા. રી. ૫ મુંબઈ પ્ર. ૧૮૫.

૪૬. ઉપર બતાવ્યા પ્રમાણે મજબારા કુટુંબનો કોઈ વહીવટ કરનાર ન હોય તેવા કામમાં સઘળા અંગબુતોએ વાદી તરીકે સામીલ થવું જોઈએ. જો તેઓમાંના કોઈ વાદી તરીકે સામીલ થવા ના પાડેતો તેમને સહ પ્રતીવાદી તરીકે સામીલ કરવા જોઈએ. જગતંબા વિ. હારન. ૧૦ વી. રી. પ્ર. ૧૦૯ ગોકુર વિ. ઇતિવારી. ૨૦ વી. રી. પ્ર. ૧૩૮.

૫૦. મજબારા કુટુંબમાંથી બાગ પાતવાના દાવામાંનો દાવો રાખનારે એકલેજ વાદી થવું જોઈએ. ગોવીંદ ચંદર વિ. રામકુમાર ૨૪ વી. રી. પ્ર. ૩૯૩.

૫૧. મજબારા કુટુંબના ઘરમાં જે બાગદારનો બાગ વેચાયો હોય તે વેચાણ લેનાર પારકો સખસ છે જેથી તેને કબજો આપવો એ બહુ દરકત બર્થ છે એમ કહેવામાં આવતું હોય તો પણ કબજો આપવો જોઈએ. બુદનચંદર માદક વિ. ચંદરકુમાર સાદ ૫ વી. રી. પ્ર. ૨૧૮.

મહંત.

૧. મહંત લોકો પોતાના કબજાની મીલકત સોંપવા માટે ધર્મ બાઈ તરીકે નીમણુંક કરી શકે છે. ગીરધારીદાસ વિ. નંદકીસોરદત મહંત ૧ વી. રી. પ્ર. ૨૫.

૨. કોઈ વેરાગી મઠનો મહંત ચેલો ઠરાવ્યા વગર ગુજરી જાયતો એવા બીજા વેરાગી મઠના મહંતોએ ચેલો નીમવો જોઈએ. રામદાસ વેરાગી વિ. અંગાદાસ વગેરે. ૪ આ. હા. રી. પ્ર. ૨૯૫.

મા.

૧. ત્રિતાક્ષરામાં “મા બાપ” એ શબ્દ લખેલ છે. તે આધારે રીકશે બાપક અંવરથામાં ગુજરી ગયો હોય તો તેની વારસ તેની મા છે. વાનાવક આણંદરાય વિ. લક્ષ્મીબાઈ. ૧ મું. હા. રી. પ્ર.

૧૧૭ નારાસાયા વિ. સખારામ ૬ મું. હા. રી. પ્ર. ૨૧૫.

૨. દીકરાની વારસ મા યાય છે. ત્યારે વારસામાં મળેલી મિલકતની તે હુંદગી સુધીજ માલીક છે. રાજલખી દેવી વિ. ગોકળ-બંદરે ઓધરી. ૧૨ વી. રી. પ્ર. ૪૭. સખારામ સદાસીવ અધિકારી વિ. સીતામાઈ. હા. રી. ૩ મુંબઈ પ્ર. ૩૫૩ પંચીરાજ વિ. વ્યંકટનાથ ૨ મ. હા. રી. પ્ર. ૪૦૨.

૩. દીકરાની વારસ મા અમુક પ્રસંગજ યાય છે. શ્રીમતી તારાસુંદરી વિ. શ્રીમતી માસનજરી ૧૨ વી. રી. પ્ર. ૭૮.

૪. ઔરમાન મા તેના ઔરમાન દીકરાની વારસ થઈ શકતી નથી. લાલા બિગીલાલ વિ. મસામત દુરાનીકુંવર વગેરે ૧ વી. રી. પ્ર. ૧૭૩.

૫. એકજ જાતની માથી ઉત્પન્ન થયેલાં ઔરસ છોકરાના વારસા માટે કાંઈ તફાવત હિંદુ ધર્મ શાસ્ત્રે ગણ્યો નથી એટલે કે જુદી જુદી માનાં જુદાં જુદાં છોકરાને ઓછો વધતો વારસો મળે એવું સમજવું નહીં. રાજ નગેનદર નારાયણ વિ. રૂઘનાથ નારાયણ દેવ ૧ વી. રી. પ્ર. ૨૦.

૬. એક ગરાસીયાનો દીકરો ગુજરી જવા પછી સરકારમાંથી તેને હક મળતા હતા. તેની વારસ જોની માને ઠરાવવામાં આવી હતી. બાઈ ઉમેદ વિ. સુરતના કલેક્ટર ગુંગઈ હાઈકોર્ટ તારીખ ૩૦ મી નવેમ્બર સને ૧૮૭૦.

૭. મિતાક્ષરા અને નિવાદ ચિંતામણી પ્રમાણે દીકરાની વારસ તરીકે માને જે સ્થાવર મિલકત મળી હોય તે તેના ગુજરવા પછી દીકરાના વારસને નામે છે. પંચાનંદ બોમ્બાય વિ. બાલશણુ મીસર ૩ વી. રી. પ્ર. ૧૪૦.

૮. કલકતા હાઈકોર્ટે ઠરાવ્યું છે કે દીકરો ગુજર્યા અવલ મા બબીયારી થઈ હોયતો દીકરાની વારસ થવાને પાત્ર નથી. રામનાથ તોલાપત્રો વિ. દુરગા સુંદરી દેવી ઇ. હા. રી. ૪ કલકતા પ્ર. ૫૫૦.

૯. મદ્રાસ હાઈકોર્ટે ઠરાવ્યું છે કે એ બબીયારનો બાધ મરનારની વિધવાને આવે છે માને વારસો લેવા તે પ્રતીબંધ કર્યો નથી મોજ વાફુ વગેરે વિ. બક્ષમી. ઇ. હા. રી. ૫ મદ્રાસ પ્ર. ૪૯.

મુરતી.

૧. જેવ મુરતીનો જે માલિકી હક ધરાવતો હોય તે તેની પુજા કરવા તેની મરજીમાં આવે તેને નામી થકે છે. કોઈએ તેના આપ દાદાના વખતથી પુજારાનું કામ કર્યું હોય તેથી તે પુજા કરવા તેમનો અગ્ર હક છે એવું કાંઈ નથી. માહારાણી ઇંદરજીત કુંવર વિ. ચંદરમાન મીસર ૧૬ વી. રી. પ્ર. ૯૯.

૨. આવી એ મુરતીની પુજા કરવાનો હક હુકમનામાની બબ્બે પક્ષીમાં વેચા શકાય નહીં. જગરનાથરાય ચોધરી વિ. કિસનપ્રસાદ શરમા ૭ વી. રી. પ્ર. ૨૬૬. કુમોમીસર વિ. શ્રીનીવાસ મીસર ૧૪ વી. રી. પ્ર. ૪૦૯. કાળીચરણ મુરગુસેન વિ. બંસી મોહનદાસ. ૫ બે. લા. રી. પ્ર. ૭૨૭.

૩. મુરતીની પુજા કરવા માટે કાંઈ જમીન આપવામાં આવી હોય તે પ્રમાણે તે જમીન ધારણ કરનાર મુરતીની પુજા ન કરેતો તેથી પુજા કરવા તેને ફરજ પાડવા માટે ફરીયાદ થઈ શકે તે પુજા કરવા ના પાડેતો તેને બંસેડી શકાય. મોદેસચંદર ચક્રવર્તી વિ. કૈલાસચંદર ચક્રવર્તી ૧૧ વી. રી. પ્ર. ૪૪૩.

૪. જેવમુરતીને અથવાજેવમંદીરને અંગે જે મિલકત આપવામાં આવી હોય અથવા જે લાગા ફેરાબા હોય તેના દ્રષ્ટના ગેર હિપબોથ અથવા અંગ થતો હોયતો તે જેવમુરતીની પુજા કરનારા અથવા બાકી ફરીયાદ કરી શકે છે. રાધામાધવ વિ. ચીમનાજી ઇ. લા. રી. ૩ મું મહ પ્ર. ૨૭.

૫. કોઈ મિલકત કોઈ જેવમુરતીને આપીદીધી હોય અને અમુક કુટુંબની તે મુરતી છે. એના હક સીમાય બીજો કાંઈ હક તે મિલકત ઉપર રાખવામાં આવેલ ન હોયતો તે મિલકતના તે કુટુંબની મિલકત તરીકે બાગ પડી શકે નહીં. રામકુમારપાલ, વિ. જગેન્દ્રનાથપાલ. ઇ. લા. રી. ૪ કલકત્તા પ્ર. ૫૬.

રીવાજ.

૧. અમુક રીવાજ છે. એવું સાબીત કરવામાં આવેતો મહી એ રીવાજ હિંદુ ધર્મશાસ્ત્રથી ઉત્પન્ન હોય તોપણ તે કોરે મળે

રાખવો જોઈએ. સીઓર્સીગરામ વિ. મસામત ધાતુ ૬ અ. હા. રી. પ્ર. ૩૮૨ મસામત કમુરામુમારી વિ. મનોહરદેવ ૧ વી. રી. પ્ર. ૩૯ મુરુના કલેક્ટર વિ. મુરુમલોંગ ૧૦ વી. રી. પ્ર. ૧૭ સર-કાર વિ. મનોહરદેવ ૧ વી. રી. પ્ર. ૩૯.

૨. જે રીવાજનો આધાર આપવામાં આવે તે રીવાજ જુનો, અબંગ, બાજબી અને મુકરર હોવો જોઈએ. લાલા વિ. હીરાસીંઘ ૬. લા. રી. ૨ અલાહપાદ પ્ર. ૪૯ લખમણ વિ. અકબર ૬. લા. રી. ૧ અલાહપાદ પ્ર. ૪૪૦ રાજરાજકીસનસીંગ વિ. રામજીવ સરમા મજમુદાર ૧૯ વી. રી. પ્ર. ૮ હરપ્રસાદ વિ. સીયોદયાલ જો. રી. ૩ ૬. અ. પ્ર. ૨૫૯.

૩. કછીમેમણ અને ખોન્નખોમાં એવો રીવાજ છે કે વારસા ખાખતમાં કેટલીક રીતે હિંદુ ધર્મશાસ્ત્રના નિયમ પાળવા. હાજી ૬. સમાહલના કામમાં ૬. લા. રી. ૬ મુંબઈ પ્ર. ૪૫૨ આમદબાઈ હાંબીબબાઈ વિ. વલીબાઈ કાસમબાઈ ૬. લા. રી. ૬ મુંબઈ પ્ર. ૭૦૩.

૪. મુંબઈલાકા માહેતા ગુજરતમાં વસતા હિંદુ લોકોમાં અમ-કીયાધિકારનો સ્થાનિક રીવાજ હોયતો અમકીયાધિકાર માટે મુ-સલમાની કાયદામાં જે નિયમ હોય તે પ્રમાણે તે રીવાજનો અમલ થવો જોઈએ. ગોરધનદાસ ખીરધરબાઈ વિ. પ્રાણકુન્ડર ૬ મું. હા. રી. પ્ર. ૨૬૩. *

* આ પુસ્તક ગુજરાતના હિંદુ લોકો માટે હોતથી અને આવા અમકીયાધિકારના સવાલ ગુજરાતમાં ધણું કરીને સાધારણ હોવાથી મુસલમાનના ધર્મશાસ્ત્રમાં એ ખાખત શું બતાવ્યું છે તે વિષેના થોડા ફેસલાનો જયો નીચે આપવાથી વાંચનારને સારો લાભ થવા આસા રાખવામાં આવેછે.

૧. જેમિલકત વેચાતી હોય તેમાં જે સખ્સ બાગદાર હોય તેના જેવાજ એ મિલકત જોડે જેની મિલકત આવી હોય તેને અમકીયાધિકારનો હક નથી. એ બાગદારનો પ્રથમ હક છે મુલાય અલીખાન વિ. અમરજીતરામ ૧૭ વી. રી. પ્ર. ૩૪૩.

૫. મુદતના ધારાને પ્રતીબંધ કરે એવો રીવાજ માત્ર રહી શકે નહીં, મોહનલાલ વિ. અમૃતલાલ છ. લા. રી. ૩ કલકત્તા પ્ર. ૧૭૪.

૨. અગ્રહીયાધિકારનો હક રાખનાર સખસ જે મિલકત વેચવા હોય તેના ભાગદારમાનો એક હોયતો એ મિલકતના પ્રત્યક્ષ ભાગ પત્તા નથી એવા કારણથી તેને તેનો હક ખલવવા હરકત નથી. શોનીંદઅંદર ગુપ્તો વિ. રાજકંસોરસેન ૧૪ વી. રી. પ્ર. ૩૧૫ વાહદઅલીખાન વિ. હુમાનપ્રસાદ ૧૨ વી. રી. પ્ર. ૪૮૪.

૩. એ પાડોસીમાનો એક તેની જમીન કોઈ પારકા માણસને વેચવા કરાર કરે તથી તેનો પાડોસી તેનો અગ્રહીયાધિકારનો હક બહાર કરે આથી એ પાડોસી તેની જમીન એ પારકા માણસને વેચવાનો કરાર રદ કરે તોપણ અગ્રહીયાધિકારી તરફ પાડોસીનો હક છે તે જતો નથી. બાદુગહમદ વિ. રાધાચરણ મોલીયા ૧૩ વી. રી. પ્ર. ૩૩૨.

૪. એકજ હથેલીનાં બીજા ધરમાં જે સખસો રહેતા હોય તેમાંના એક જણનો ભાગ વેચાણ થતો હોયતો અગ્રહીયાધિકારના કારણસર એ બીજા ધરમાં રહેનારા સખસો ભાગદારછે એવું કહી શકે. ગરીબુદાખાન વિ. કીમલલાલ મીતર ૧૩ વા. રા. પ્ર. ૧૨૪.

૫. અગ્રહીયાધિકારીએ પોતાનો હક રજુ કરવા જે દીલ કરી હોય તે ઉપરથી તે હક રજુ કરવા તેની ખુસી નથી એવું દેખાતું ન હોયતો જે વેચાણ થવાના તેને ખબર મળ્યા હોય તે ખરા કરવા માટે તેને થોડી વાર લાગે પણ તે ખબર ખરાછે એવી તેની ખાતરી થવા પછી તુરતજ તેનો હક અમલમાં લાવવા તે અરજ કરે તો હરકત નથી. અમજદહસેન વિ. ખરગસેન સાહુ ૧૩ વી. રી. પ્ર. ૨૬૬ અલીમહમદ વિ. તાજમહમદ છ. લા. રી. ૧ અલાહાબાદ પ્ર. ૨૮૩.

૬. વેચાણ આપનાર અને વેચાણ લેનાર વચ્ચે જે કરાર થયો હોય તે સંધગા કરાર પ્રમાણે અમલ કરાવવા અગ્રહીયાધિકારીનો હક રાખનાર સખસનો હક છે પણ વેચાણ આપનાર વેચાણ લેનાર વચ્ચે વેચાણનાં નાણાંના કાંઈ ભાગ તેની પાસે (વેચાણ લેનાર પાસે) રાખ્યા હોય તો પોતા પાસે કોઈ બંધેણીમાનો અવેજ માંગતો હોય તે.

આપવા માટે રાખવાનો કરાર હોય તો તે કરારનો અમલ અગ્રકીયાધિકારી કરાવી શકતો નથી. સેખગુલામ અહીયા વિ. જ્યેષ્ઠમંગળ સીંગ ૧૩ વી. રી. પ્ર. ૪૩૫ તાળમલ વિ. ઉદા ઇ. લા. રી. ૩ અલાહાબાદ પ્ર. ૧૧૮.

૭. અગ્રકીયાધિકારીનો હક રદાપીત થઈ તેના લાભમાં હુકમનામું થાય તે દરમિયાન મિલકત મળકુરની જે ઉપજ થઈ હોય તે લેવા વેચાણ લેનારનો હક છે. અગ્રકીયાધિકારીનો હક નથી. બજાવેવપ્રસાદ વિ. મોહન ૧ આગ્રા. હા. રી. પ્ર. ૩૦.

૮. ધરેણે રાખનારે ધરેણે રાખેલી મિલકત વેચાણ રાખી હોય તો એ વેચાણની તારીખથી અગ્રકીયાધિકારનો હક શરૂ થાય છે. મહમદ બનાઝીર વગેરે વિ. ગંગારામ વગેરે ૪ આગ્રા હા. રી. પ્ર. ૨૧૦. છુદ્રીદાસ વિ. દુરગાપ્રસાદ ૨ આ. હા. રી. પ્ર. ૨૮૪. હજારી વિ. શંકર ઇ. લા. રી. ૩ અલાહાબાદ પ્ર. ૭૭૦. અણુ વિ. સુખન ઇ. લા. રી. ૩ અલાહાબાદ પ્ર. ૬૧.

૯. વેચાણ અવનાં નાણાં વેચાણ કરનારે લે, અત રજીસ્ટર કરાવી વેચાણ લેનારને આપવામાં આવે ત્યાં સુધી અગ્રકીયાધિકારીએ પોતાનો હક બજાવવા રોકાઈ નહીં હોય. એવી કાંઈ જરૂર નથી લાછમીનારાયણ વગેરે વિ. બીમલદાસ. ૬ વી. રી. પ્ર. ૫૦૦.

૧૦. અમુક મુદતમાં નાણાં આપવામાં આવે તોજ અગ્રકીયાધિકારીનો હક માત્ર રાખવામાં આવે છે. એવું હુકમનામું દિવાની કોર્ટને કરવા સત્તા નથી. સૈયદ અસનઅલી વિ. સાહોકી બીબી ૧૦ વી. રી. પ્ર. ૫૩.

૧૧. અગ્રકીયાધિકારી તરફનો હક ઉત્પન્ન થયા પહેલાની મુદતમાં જે દરમિયાન ઉપજ થઈ હોય તે લેવા અગ્રકીયાધિકારીનો હક નથી કૃમાર્થુદીન સોદાગર વિ. અબ્દુલ સુબાન વગેરે ૭ વી. રી. પ્ર. ૧૧૭.

૧૨. વેચાણ લેનાર અને વેચાણ આપનાર વચ્ચે મિલકતની જે કિંમત કરી હોય તે આપવા અગ્રકીયાધિકારીની ફરજ છે. મિલકતનો આંક કરાવી કિંમત કરે તે આપવા તેની ફરજ નથી.

સીંચારામ વિ. રીસલ ઔધરી. ૧ આગ્રા. હા. રી. પ્ર. ૧૪૪.

૧૩. મિલકતની કિમત અરેખરી રીતે ઘોડી હોય પણ અગ્રહીયાધિકારી તેનો હક બજાવી શકે નહીં તેવા હેતુથી તેની બહુબારે કિંમત વેચાણુ લેનારે આપી હોયતો તેવે વખતે મિલકતની અરી કિમત ઠરાવી તે અગ્રહીયાધિકારીએ આપવાનું ઠરાવી શકાય. ખુ. ધારા વગેરે વિ. ખુમાનસીંગ ૧ આગ્રા. હા. રી. પ્ર. ૨૬૫.

૧૪. જો મિલકતના સંબંધમાં અગ્રહીયાધિકારનો હક લાગુ થાય છે. તે મિલકત અરેખરી રીતે વેચાણુ થયા વગર એ હક પ્રાપ્ત થતો નથી. જહાગીરબક્ષ વિ. બીખારોલાલ. ૧૧ વી. રી. પ્ર. ૭૧.

૧૫. અગ્રહીયાધિકારનો હક મિલકતના વેચાણુના સંબંધમાંજ લાગુ થાય છે. કાંઈ મિલકત ઘણાજ લાંબા વર્સના કરારથી માત્ર ઘોડાજ બાણથી કોઈને આપવામાં આવેતો તે વખતે એ હક લાગુ થતો નથી. મુરોઝીરામ. વિ. હરારામ વગેરે ૮ વી. રી. પ્ર. ૧૦૬.

૧૬. અગ્રહીયાધિકારી મોટી ઉમરનો જીવાન અને આયશ્વર્ય હોવો જોઈએ એવી કાંઈ જરૂરીયાતની બાબત નથી. મસામત પના વિ. જગરનાથ ૧ આગ્રા. હા. રી. પ્ર. ૨૩૬.

૧૭. અગ્રહીયાધિકારનો હક સગીર ઉમર હોય ત્યારે પ્રાપ્ત થયો હોયતો લાયક ઉમરે આવતાં સુધી એ હક બજાવવો બંધ રહે એમ નથી. મીરમુરતજ વિ. લાલાનરસીંગ મુહાઈ વગેરે ૭ વી. રી. પ્ર. ૮૬.

૧૮. વેચેલી મિલકતનું ફરી વેચાણુ થાય ત્યારે પણ અગ્રહીયાધિકારીનો હક લાગુ થાય છે. પુતુરામ વિ. શામલાલ શાહું ૭ વી. રી. પ્ર. ૨૦૬.

૧૯. વેચાણુ લેનાર પાડોસી અથવા બાગદારોમાંનો એક હોય તો તેવે પ્રસંગે અગ્રહીયાધિકારનો હક લાગુ થાય નહીં. તીકાધારીસીંગ વિ. મોહોરસીંગ વગેરે. ૭ વી. રી. પ્ર. ૨૬૦.

૨૦. અગ્રહીયાધિકારી તરીકેનો હક અમલમાં લાખવા પાડોસી કરતાં બાગદારનો હક પેહેલો છે. હરદયાળસીંગ વિ. હરલાલ ૧૬ વી. રી. પ્ર. ૧૦૭ ગોપાલસાહી વિ. ઓજીધાપ્રસાદ ૨ વી. રી. પ્ર. ૪૭.

૨૧. મુસબમાની ધારા પ્રમાણે થએલું વેચાણુ અરેખરું અને

વમર કપઠનું હોવા વમર અગ્રક્રીયાધિકારનો હક લાઝુ થતો નથી.
અસામત મોહનોમીબી વિ. જગરનાથ ચૌધરી ૨ વી. રી. પ્ર. ૭૮.

૨૨. એકથી વધુ કેસોમાં હવું છેકે અગ્રક્રીયાધિકારનો હક જ-
મીનનાં નાનાં કટકાં અથવા ધરનાં વેચાણુ થતાં હોય ત્યારેજ લાઝુ
થાય છે. મોટી ઇરટેટનું વેચાણુ થતું હોય ત્યારે એ ઇરટેટ જોડે
સેંદા પાડોસી તરીકે બીજાની ઇરટેટ હોય તો તેવે પ્રસંગે એવો હક
લાઝુ થતો નથી. સેખમહમદ હુસેન વિ. શાહ મોશનઅલી ૧૪ વી.
રી. પ્ર. ૨૯૯. ઇજનાથ કુંવર વિ. સેખ અમજઅલી ૨ વી. રી.
પ્ર. ૨૯૧. ચૌધરી જુગજ કોસોરસીંગ વિ. યુઆસીંગ ૮ વી. રી.
પ્ર. ૪૧૩ અમદાસ અજુમ વિ. હમદઅલી ૨ બે. લા. રી. પ્ર. ૯૩
(૧લી જુઓ કૈશજી ૪૧ મો.)

૨૩. જે મિત્રકતનું વેચાણુ થયું હોય તે આખી મિલકતના
સંબંધમાં અગ્રક્રીયાધિકારનો હક અમલમાં નહીં લાવવાના કાંઈ
બાજબી સમય ન હોયતો એવી મિલકતના થોડા ભાગ હુપરજ
એવો હક લાઝુ થઈ શકતો નથી. કાજુઅલી વિ. સેખમસીયુતુલા
૨ વી. રી. પ્ર. ૨૮૫.

૨૪. અગ્રક્રીયાધિકારનો હક રાખનારા સખસ એકથી વધુ
હોયતો તેઓ સબજા સરખો હક ધરાવે છે. એવા હકવાળા સખસો
એ મિત્રકતના ભાગદાર હોય તો તેઓ દરેકનો કેટલો ભાગ છે તે
જોવાની જરૂર નથી. મોહોરાજસીંગ વિ. લાલા બોચકલાલ. ૩
વી. રી. પ્ર. ૭૧.

૨૫. અગ્રક્રીયાધિકારનો હક મંજૂર થઈ એવા હકવાળા સખ-
સના લાભમાં હુકમનામું થાય અને તેને નાણાં મળે ત્યાં સુધી વેચાણુ
સેનાર વેચાતી લીધેલી મિલકત પોતાના કબજામાં રાખવા હક ધરાવે
છે. કુલજુડસીંગ વિ. માહાદોદત ૨ વી. રી. પ્ર. ૧૦.

૨૬. જમીનુ એડનારા એકને અગ્રક્રીયાધિકારનો હક મળતો નથી.
ઝુમાનસીંગ વિ. ત્રીપુલસીંગ વગેરે ૮ વી. રી. પ્ર. ૪૩૭.

૨૭. ધરેણે મુકેલી મિત્રકત વળેડાવવાનો હક ધરેણે રાખનારને
હોયતો એ ધરેણીયા ખતમાં અમુક મુદતમાં તે વળેડવવામાં જ

આપેલો ધરેણીયું વેચાણ સમજવું એવું ઠરાવું હાથનો એવે પ્રસંગે અગ્રહીયાધિકારનો હક લાગુ થતો નથી, ગુરદયાળ સુંદર વિ. રાજ બેંકનોરાયણસીંગ ૨ વી. રી. પ્ર. ૨૧૫.

૨૮. વેચાણ કરેલી મિલકતનો અમુક ભાગ, અમુક કિંમતથી વેચાતો લેવા મારો હક છે એવું અગ્રહીયાધિકારનો હક ધરાવનાર સખસ કહી શકે નહીં તેની દાવા અરજીમાંજ મિલકતની ખરેખરી કિંમત ઠરી છે તે આપવા મારી ખુશી છે એવું બતાવવું જાણ્યે. અચરમર પાંડે વિ. બક્ષીરામ ૨ વી. રી. પ્ર. ૩૮.

૨૯. અગ્રહીયાધિકારનો હક રાખનાર સખસે આ બે સરત પુરી કરવાં જોઈએ. પહેલું વેચાણ થવાના અપર મળ્યા પછી પોતાનો હક બજાવવા તેનો ધરાદો છે તે જણાવવો. બીજું એ માંડણી વેચાણ આપનાર અથવા લેનારને સાહેદો રૂબરૂ કરવી જોઈએ. જોતોસીંગ વિ. કોમલરાય વગેરે ૧૦ વી. રી. પ્ર. ૧૧૯, નરે બાસીસીંગ વગેરે વિ. લચીનારાયણપુરી વગેરે ૧૧ વી. રી. પ્ર. ૩૦૦.

૩૦. માત્ર એકજ દીવસ પોતાનો અગ્રહીયાધિકારી તરફિને હક મોકો જાહેર કરવાથી તેના એ હકને નુકસાન થતું નથી. મહમદ ચારોસ વિ. હાજી હમામુંદીન ૧ વી. રી. પ્ર. ૧૭૩.

૩૧. અગ્રહીયાધિકારીએ દાવા કરતી વખતેજ મિલકતના વેચાણનાં નાણાં રજી કરવાની કાંઈ જરૂર નથી. હીરાલાલ વગેરે વિ. ગુરતલાલ, ૧૧ વી. રી. પ્ર. ૨૭૫ કોફી જનબીબી વિ. મહમદ મદી ૧૦ વી. રી. પ્ર. ૨૧૧.

૩૨. જે મિલકતના સંબંધમાં અગ્રહીયાધિકારી તેનો હક રજી કરવા મામતો હોય તે મિલકત વેચાણ કરવાનું કાર્ય સંપૂર્ણ થાય કે ગુરત પોતાનો દાવો રજી કરવો જોઈએ. મહત અન્નેધ્યાપુરી વગેરે વિ. મોહનલાલ વગેરે ૭ વી. રી. પ્ર. ૪૨૮. ગુલામહુસેન વિ. અબ્દલકાદર ૫ અ. હા. રી. પ્ર. ૧૧.

૩૩. વેચેલી મિલકતમાં વેચાણ આપનારનો સર્વ તરેહને માંડીકો હક દૂર ન થાય ત્યાં સુધી અગ્રહીયાધિકારીનો હક લાગુ થતો નથી. મંસામંત સુંદરકુંવર વિ. બાલા રખુખર દવાલ વિગેરે ૧૦. વી. રી. પ્ર. ૨૪૫.

૩૪. કુટુંબ વિભાગી થયું હોય પણ જમીનની જુદી જુદી ખાસી પાકી ભાગ પાડ્યા ન હોય અને સરકારની બાબત બજાંબું અપાતી હોય તોપણ એ કુટુંબના ભાગદારના અગ્રહીયાધિકારને હરકત આવતી નથી. રામપ્રસાદ વિ. બલજીતસીંગ ર આગ્રા. હા. રી. પ્ર. ૨૫૨

૩૫. અગ્રહીયાધિકારી ઉપર કરજ હોય તેથી તેનો એ હક બજાવવા તેને પ્રતીબંધ આવતો નથી. રામ બીલવનરાય વગેરે વિ. સીવદાસ વગેરે ૧ આગ્રા. હા. રી. પ્ર. ૭૬.

૩૬. અગ્રહીયાધિકારનો હક રાખનારા એ ભાગદારમાંનો એક વેચાણ કરેલી મિલકતના પાડોસમાં રહેતો હોય તેથી તેનો હક કાંઈ વધારે પ્રબળ નથી. બેઉના હક સરખા છે. રોસન મહમદ વગેરે વિ. મહમદ ફુલમ વગેરે ૭ વી. રી. પ્ર. ૧૫૦.

૩૭. હુકમનામાની બજાવણીમાં એક ભાગદારનો ભાગ વેચાણ થતો હોય તો એ મિલકતનો બાંબી ભાગદાર તેનો સહ માલિક હેઠળથી અગ્રહીયાધિકારી તરફનો હક બજાવી શકે છે. હમામુદ્દીન સોદામર વિ. અબ્દુલ સોમાન ૫ વી. રી. પ્ર. ૧૦૦.

૩૮. મિલકતનું પહેલું વેચાણ થયું હોય ત્યારે અગ્રહીયાધિકારનો હક રજુ કરવામાં આવ્યો ન હોય પણ કાંઈ કારણસર એ પહેલું વેચાણ રદ કરવામાં આવેતો બીજું વેચાણ થાય ત્યારે અગ્રહીયાધિકારી પોતાનો હક રજુ કરી શકે છે. બસંતકુમારી વિ. કાલીપ્રસાદ સીંગ માર્સેરોપોર્ટ પ્ર. ૧૧.

૩૯. કોઈ ગુલેગારનો ભાગ મિલકતમાં હોય તે સરકાર જમ કરી વેચા નાંખે ત્યારે પણ અગ્રહીયાધિકારનો હક બાગુ થાય છે. હતેપુરના કચેકટર વિ. સૈયદ વાદઅલી ૧ આગ્રા. હા. રી. પ્ર. ૮૮

૪૦. એજ કોર્ટે પાછળથી અગ્રહીયાધિકારનો હક એવા વેચાણના પ્રસંગમાં સ્વીકાર્યો નથી. મહમદ વિલાયતુલાખાન વિ. અહમદ ફસેનખાન વગેરે ૪ આગ્રા. હા. રી. પ્ર. ૭૦.

૪૧. અગ્રહીયાધિકારનો હક મોટી ધરોટ અથવા ગામના વેચાણ વખતે બાગુ થતો નથી એવું ઉપર બતાવ્યામાં આવ્યું છે પણ તે સેદા પાડોસીના બાબમાં છે. એવી ધરોટ અથવા ગામના

જાહેરાતદારનો તો એવા વેચાણ વખતે અગ્રકીયાધિકારનો હક છે. છતરનાથ બહેની અરજીના કામમાં ૧ બે. લા. રી. પ્ર. ૪૧ કુલ-બેચ. જાહેરાતદાર વિ. લાલા બીખારીલાલ. ૧ બે. લા. રી. પ્ર. ૪૨ માહાત્મજીવિ. રામદાદાભાઈસર ૧ બે. લા. રી. પ્ર. ૪૩. સેચ કરીમખા. વિ. કમરદીન અહમદ ૧. અ. હા. રી. પ્ર. ૩૭૭.

૪૨. જે જમીનનું વેચાણ થયું હોય તે જમીનમાં પાક અર્થે જે પાણી જતું હોય તે પાણી તેના સેદા પાડોસીના જમીનમાં થઈ આવતું હોયતો એવા સેદા પાડોસીનો અગ્રકીયાધિકારી હક માત્ર નામના સેદા પાડોસી કરતાં વધારે પ્રમાણ છે. ચંદ્રઆન વિ. નેમત-આન ૩ બે. લા. રી. પ્ર. ૨૯૬.

૪૩. વેચાણ કરનારે વેચાણ કરતાં સેદામાં તેના બાગદારને એમિલકત વેચાતી હોવા પુછ્યું હોય તોણે વેચાતી હોવા ના પાડી હોયતો પછી પારકા રાખસને તે વેચાતી આપવામાં આવે ત્યારે અગ્રકીયાધિકારી તરીકે એ બાગદાર કાંઈ દાવો લાવી શકતો નથી. જીવલ કોમદાર વિ. મસામત અમી ૬ બે. લા. રી. પ્ર. ૨૫૩.

૪૪. જે મિલકતના સંબંધમાં અગ્રકીયાધિકારી તરીકે હક રાખવામાં આવતો હોય તે મિલકત સરકાર જપ્ત થઈ હોય તો તેથી એવો દાવો લાવવા મુદતનો પ્રત્યાંધ આવતો નથી. સીઓદતરામ બવાડી વિ. રામપ્રી ૧ અ. હા. રી. પ્ર. ૯૩.

૪૫. અગ્રકીયાધિકારી તરીકે જે પાડોસીએ ફરીયાદ કરી હોય તો બેઠના સરખા હક છે. બેઠને અરઘોઅરઘ મિલકત આપવાનું ફરીયાદી કિમત પણ અરઘો અરઘ હોવા ફરાવવું જોઈએ. મં.સર એમ કરત વિ. મીસર સીતારામ. ૨ અ. હા. રી. પ્ર. ૨૫૭.

૪૬. અગ્રકીયાધિકારી તરીકેનો હક ખત્તવવા કાયદાએ ફરાવેલી મુદત વેચાણ લેનાર કબજે લે ત્યારથી સર થાય છે. માહાસુખ અલીઆન વિ. હમદાદઅલી. ૧ અ. હા. રી. પ્ર. ૮ હમરાઓઆન વિ. હમદાદઅલી ૨ અ. હા. રી. પ્ર. ૮ નેકુંવર વિ. હીરાલાલ. ૩ અ. હા. રી. પ્ર. ૫.

૪૭. કોરેજ ફરાવે અથવા કોરેજને યોગ્ય લાગે તે રકમ મિલક-

તની કિમત તરીકે આપવા હું તૈયાર છઉં એવું અગ્રકીયાધિકારીએ તેની દાવા અરજીમાં જણાવેલ નહીં તેથી તેનો દાવો ના મંજૂર થયો. ફરમા પ્રસાદ વિ. નવાજીસ અલી ઇ. લા. રી. ૧ અલાહાબાદ પ્ર. ૫૯૧

૪૮. જે કિમતે મિલકતનો માલિક અગ્રકીયાધિકારીને પોતાની મિલકત વેચાતી આપવા કહે તે કિમત નીચકપટપણે તે બારે માને તેથી તે કિમતે લેવા ના પાડેતો તેથી અગ્રકીયાધિકારી તરીકેના તેના હકને નુકસાન થતું નથી. લગ્ન પ્રસાદ વિ. દેવી પ્રસાદ. ઇ. લા. રી. ૩ અલાહાબાદ પ્ર. ૨૩૬.

૪૯. કોરટે કરાવેલી મુદતમાં વેચાણનાં નાણાં આપવા અગ્રકીયાધિકારીએ ગફલત કરી જેથી તેનો હક તેણે ખોખો એવું કહે છે. હીનતાનખાન વિ. ગંગા પ્રસાદ. ઇ. લા. રી. ૧ અલાહાબાદ પ્ર. ૨૯૩ સેખા વિ. મકના. ઇ. લા. રી. ૧ અલાહાબાદ. પ્ર. ૧૩૨.

૫૦. એક બાગદાર ખીજ બાગદારની જમીન વેચાતી સત્તે હોયતો એવા કામમાં કોઈ ત્રીજા બાગદારનો અગ્રકીયાધિકારી તરી. કેનો હક લાગુ થતો નથી. ધાલા વિ. જીવન. ઇ. લા. રી. ૪ કલકતા પ્ર. ૮૩૧.

૫૧. બોતલીયાનો હક પોતાને આપીત રાખી રહેવાનું ધર પોતાના સહવા હક સાથે કોઈ વેચાણ કરેનાં એવે પ્રસંગે પણ અગ્રકીયા. ધિકારનો હક લાગુ થાય છે. જાહર વિ. નુર અલી ઇ. લા. રી. ૨ અલાહાબાદ પ્ર. ૯૯.

૫૨. જેટલી મુદતમાં વેચાણનાં નાણાં અનામત મુકવા મુજબ કોરટે અગ્રકીયાધિકારીને ફરમાવ્યું હોય તે મુદતમાં અપીલ કોરટ વધારો કરી શકે છે. પરસાદીલાલ વિ. રામચાળ. ઇ. લા. રી. ૨ અલાહાબાદ પ્ર. ૭૪૪.

૫૩. અગ્રકીયાધિકારીએ હુકમનામાની ખબરણીમાં જે ફરજીની માગણી થતી હોય તેમાં ખાખ પારકા માણસ જે બારે માગણી કરતા હોય તેટલીજ બારે માગણી કરવી જોઈએ ત્યારેજ તેને અગ્રકીયાધિકારી તરીકે એ મિલકત લેવાનો હક થાય છે. લેજર્સીઝ વિ. ઓર્વિંદસીઝ ઇ. લા. રી. ૨ અલાહાબાદ પ્ર. ૮૫૦.

લગન.

૧. જર પોતે અથવા તેના કુટુંબી વહુના બાપને અથવા બાપની જગ્યોએ જે સગાં હોય તેને નાણું આપી પરંણે તે અસુર લગન કહેવાય. જેકિસનદાસ ગોપાળદાસ વિ. હરીકિસનદાસ હલોયનદાસે ઇ. લા. રી. ૨ મુંબઈ પ્ર. ૬.

૨. અસુર લગન કરવા મનાઈ છે પણ તે લગન કરેલાં હોય તેથી કરનારને નાત બાહાર મુકી શકાતો નથી, કેશવરાવ વિ. નારો ૧ બારોડેલ રીપોર્ટ પ્ર. ૧૯૮. નંદલાલ વિ. તાપીદાસ ૧ બારોડેલ રીપોર્ટ પ્ર. ૧૮.

૩. વેપારી અને બીજી હલકા વર્ગની નાતમાં અસુર લગન કરવા રીવાજ છે તોપણ એ લોકો બીજા જાત વર્ગનાં લગન કરવા પ્રતિબંધમાં છે એમ કાંઈ નથી તેઓની મરજી હોયતો અસુર લગન ન કરતાં બીજી જાતો જાતના લગન કરે. જેકિસનદાસ ગોપાળદાસ વિ. હરીકિસનદાસ હલોયનદાસે ઇ. લા. રી. ૨ મુંબઈ પ્ર. ૬.

૪. ગાંધર્વ લગનમાં કાંઈ લગન ક્રિયા યજ્ઞની જરૂર નથી એવું છે તોપણ લગન કરવાના કરાર અથવા ધરાદા વગર માત્ર કોઈ સ્ત્રી પુરુષ લગ્નમાં રહે તેથી તેમનાં લગન થયાં એમ ગણાય નહીં. મકોધુજ ઠાકોર વિ. વીરચંદ્ર પુત્રરાજ ૧ વી. રી. પ્ર. ૧૯૪.

૫. ગાંધર્વ લગનથી ઉત્પન્ન થએલાં છોકરાં ઔરસ છોકરાંએ એવું મનાયું છે. બવાની વિ. માહારાજસીંગ ઇ. લા. રી. ૩ અ. બાહ્યાદ પ્ર. ૭૩૮.

૬. સુદ્ર તેમની નાત સાથે બીજી નાતની સ્ત્રી સાથે લગન કરે જો તે લગન કાયદા વિરૂધ્ધ નથી એવું હોય છે. ઇંદીરાન વગેરે વિ. રામસ્થામી વગેરે ૧૨ વી. રી. પ્ર. ૪૨.

૭. છોકરાનો ગર્ભ તેની માનાં લગન થયા અવસર રહ્યો હોય પણ તેનો જન્મ થયો હોય ત્યારે તેની માનાં લગન થયાં હોય તો તે છોકરો અનૌરસ પુત્ર ઠરતો નથી. ત્રીચીનાપોલીના કૃષ્ણકંઠર વિ. લક્ષ્મી ૨૧ વી. રી. પ્ર. ૩૫૮.

૮. દક્ષિણ અને બીજી કેટલીક જગ્યોના ગ્રામાધ્યે લગન કરતો તેથી કરીને મહંત તરફનો તેમનો હોદો તથા એ હોદાને અંગે

ને મિલકત હોય તે બાગવવાના તેમમા હક જતા નથી. ગોસાંઈ રામભારથી વિ. મહંત સુરજભારથી ઇ. લા. રી. ૫ મુંબઈ પ્ર. ૬૮૨.

૯. પોતાની નાન સીયાય બીજી નાતની કન્યા સાથે લગન કરવાં તે હિંદુ ધર્મશાસ્ત્રથી વિરુદ્ધ છે. માટે જો સ્થાનિક રીવાજ હોય તોજ એવાં લગન કાયદાસર ગણાય. મોહારામ નનદીલ વિ. માનુરામ ખાલ્લણ ૯ વી. રી. પ્ર. ૫૫૨ નારાયણધારા વિ. રબલ ૨૩ વી. રી. પ્ર. ૩૬૪.

૧૦. આવા લગન એ કુટુંબની ઇતીહાસીક બાબત છે, માટે તે રીવાજની બાબત કુટુંબીઆના હકીકતથી સાબીત કરી શકાય છે. રાજ નગેનદર નારાયણ વિ. રૂઘનાથ નારાયણદેવ ૭ વી. રી. પ્ર. ૨૦.

૧૧. કોઈ મા તેની દીકરીની વાલીતરફે તેની દીકરીનાં ધર્મલ લગન રદ બાતલ કરાવવાનો દાવો કરવા હક ધરાવતી નથી. અન- જીનાદાસી વિ. પ્રહલાદચંદ્ર ઘોસ ૧૪ વી. રી. પ્ર. ૧૩૨.

૧૨. થયેલા લગન સર્વ રીતથી યોગ્ય રીતે થયાં હોય માત્ર તે લગન દરવા વાલીની મંજૂરી ન હોય એટલાજ કારણથી એ લગન રદ થતાં નથી. મધુમુદન મુકરજી વિ. જદલચંદ્ર બેનરજી ૩ વી. રી. પ્ર. ૧૬૪ બાઈ રજીયાત વિ. જ્યેચંદ બીઝાસીસ રીપોર્ટ પ્ર. ૪૩.

૧૩. પેહેલેથી સગપણ કરેલા સખસને પડતો મુકી બીજા સખસ સાથે યોગ્ય ક્રીયાથી લગન કરવામાં આવે તોતે લગન રદ થતા નથી. ખુમાન વિ. બગવાન માતી ૧ બારોડેલ રીપોર્ટ પ્ર. ૧૫૫.

૧૪. લગન કરવાની ક્રિયા જાન જાનમાં બિન બિન હોય છે જે જાનમાં જે ક્રિયા થતી હોય તે પ્રમાણે લગન થયાં હોય તોતે લગન કાયદાસર છે. ગાથારામ મીસ્ત્રી વિ. મેહોતા કૌચીન વગેરે ૧૪ બે લા. રી. પ્ર. ૨૬૮ રાજકુમાર નોદોદીપ વગેરે વિ. રાજા વિરચંદ્ર મણિકીયા ૨૫ વી. રી. પ્ર. ૪૦૪.

૧૫. પોતે જીવતો હોય ત્યારે પોતાની દીકરીનો લગન કરવાનો અધીકાર આપનો છે પણ એ અધીકાર તે બીજને આપે તેમાં હરકત નથી. મુન્નામીગોપી ઘોસ વિ. જગેશ્વર ઘોસ ૩ વી. રી. પ્ર. ૧૬૩. *

૧૬. પોતાની ફીકરી પરણાવવા લાયક ઉમરની થાય કે તેનું લગન કરી આપવું એ માખાપ ઉપરની ફરજ છે તેમણે વર જોવો તે પુરસાતનવાળો હોવો જોઈએ, જમનાદાસી વિ. બામાસુંદરીદાસી ધ. લા. રી. ૧ કલકતા પ્ર. ૨૮૬.

૧૭. ધણીને નાત બાહાર કાઢવામાં આવે એટલે સ્ત્રી પ્રત્યે ધણીના જે લગન હક છે તે અંધ પડે છે એવું સમજવું નહીં. હિંદુ ધર્મશાસ્ત્રી બોહોળો નિયમ છે કે ધણીને નાતબાહારે કાઢવામાં આવે તેથી લગનગાંઠ તટી જતો નથી, બીસેસ્વર વિ. માતાગુલામ ૨ અ. હા. રી. પ્ર. ૩૦૦.

૧૮. પણ ધણી વટલીને કીશ્વન થઈ જાયતો લગન હક અંધ પડે છે એવું હિંદુ છે. મુમુ વિ. અરજણ સાહુ ૫ વી. રી. પ્ર. ૨૩૫.

૧૯. મુંબઈ હાઇકોર્ટે ઠરાવ્યું છે કે સ્ત્રી વટલી મુસલમાન થાય તેથી તેના હિંદુ ધણી સાથેના લગન હક અંધ પડતા નથી. તેનાથી તે છુટા છેડા મળવે ત્યારેજ એ હક અંધ પડે છે. મુંબઈની સેરકાર વિ. ગંગા ઈ. લા. રી. ૪ મુંબઈ પ્ર. ૩૩૦.

૨૦. વડનગરાં નાગરોમાં જ્યાં સુધી સ્ત્રી તેના ધણીને વફાદાર રહે ત્યાં સુધી તેની ધણી બીજા બાહડી સાથે લગન કરી શકે નહીં તેમજ કોઈ રખાતને પણ રાખી શકે નહીં માહાશંકર વિ. મસામત ઉતમ ૨ બારોડેલ રીપોર્ટ પ્ર. ૫૭૨.

૨૧. લગન થયા પછી સ્ત્રીની વાલી તેની ધણી છે જોયો તેના ભિળી તેણે રહેવું જોઈએ. પણ સ્ત્રી જીવવાન અવસ્થાની થાય ત્યાં સુધી ધણીને ધેર જવું નહીં એવો રીવાજ હોય અથવા કરાર હોય તો સ્ત્રીનું લગન થાય કે તુરત પોતાને ધેર તેને લઈ જવા ધણી હક ધરાવતો નથી. કાતીરામ વિ. મસામત જનધીની ૨૩ વી. રી. પ્ર. ૧૭૮. સંતોષરામ વિ. ગીરીપાઠક ૨૩ વી. રી. પ્ર. ૨૨.

વટલી જવું.

૧. કોઈ હિંદુ વટલીને કીશ્વન થઈ જાય તો પછી હિંદુ ધર્મશાસ્ત્ર પ્રમાણે રાખવા તેની ફરજ નથી તેની મરજીની તે બાબત છે. કીશ્વન ધર્મ સાથે જે બાબતને લાગતું વળગતું હોય એવા તેના હક

નેવા કે મિલકત સંબંધીના તેના હક અને હીતને એ ધર્મ ધારણ કર્યાથી હરકત આવતી નથી. ચારલોટ અપ્રાહમ. વિ. ક્રાનસીસ અપ્રાહમ ૧ વી. રી. પ્ર. ૧

૨. એક હિંદુ જે સને ૧૮૫૦ નો આક્ટ ૨૧ મો પસારે થયા અવલ મુસલમાન થઈ ગયો હતો તે મુસલમાન થઈ ગયા અવલ તેના કબજામાં જે મિલકત હતી અથવા જે તેણે મેળવી હતી તે તેના તુરતના વંશજો જેઓ હિંદુ ધર્મ પાળતા હતા તેને ગઈ છે. રાણી મેવા કુંવરે વમેરે વિ. રાણી ઔધ બીહારીલાલ ૨ આગ્રા. હા. રી. પ્ર. ૩૧૧.

૩. વટલી ગયા પેહેલાં જે વારસો મળ્યો હોય તે વારસો તે વટલી જવાથી તેની પાસેથી છીનવી લેવાતો નથી. ગોપાળસીંઘ વિ. ધનગાજી ૩ વી. રી. પ્ર. ૨૦૬.

૪. પરણેલી સ્ત્રીના મિલકત અને તેના ધણીના હીતના સંબંધમાં ઇંગ્લેન્ડ ધારામાં જે નિયમ છે તે કોઈ હિંદુ વટલી કીસ્મત થઈ ગયો હોય તેને લાગુ પાડવાનું જોઈએ એવું કાંઈ નથી. ઇઝાકપાંડુ વિ. સરબોમોન ગોલાદાસી ૧ વી. રી. પ્ર. ૨૨. "

વડીલોપારજીત મિલકત.

૧. બાપને તેના બાપ અથવા બીજા વડીલ તરફથી જે મિલકત મળી હોય તેજ વડીલોપારજીત મિલકત છે એમ નથી. પણ બાપ તરફથી મળેલી સઘળી મિલકત વડીલોપારજીત મિલકતના વર્ગમાં આવે છે. પછી બાપે તે ગમે તેમ મેળવી હોય એટલે કે બાપની સ્વપારજીત મિલકત હોય પણ દીકરાને મળી ત્યારથી તે વડીલોપારજીત થઈ ચુકી. રાજ મોહન ગુપ્ત વિ. ગોર મોહન ગુપ્ત ૪ વી. રી. પ્ર. ૪૭. રામનારાયણ વિ. પરતમસીંઘ ૨૦ વી. રી. પ્ર. ૧૮૯. રાણી મેવા કુંવર વિ. લાલા ઔધ બીહારીલાલ ૨ આગ્રા. હા. રી. પ્ર. ૩૧૧.

૨. બાપ દીકરા બેળા રહેતા હોય ત્યારે વડીલોપારજીત મિલકતની ઉપજમાંથી જે બીજી મિલકત ખરીદવામાં આવે તે પણ વડીલોપારજીત મિલકતના વર્ગમાં ગણાય છે. સદાનંદ માહાશતર

વિ. બોનોમાલી માહાપાતર વગેરે ૬ વી. રી. પ્ર. ૨૫૬ સદાનંદ
વિ. મુરળીમણી ૮ વી. રી. પ્ર. ૪૫૫. અમરીયનાથ વિ. ગારીનાથ
૧૫ વી. રી. પ્ર. ૧૦.

૩. કોઈ સમ્પત્તિને તેના ભાઈની, બત્રીજની, કાકાની અથવા
પીત્રાઈની મિલકત વારસામાં મળી હોય તે મિલકત વડીલોપાર-
જીત મિલકતના વર્ગમાં આવતી નથી. રાયાદરના લાંબી વિ. મુકુંદા
૩ મ. હા. રી. પ્ર. ૪૫૫ નંદકુમારલાલ વિ. રજીયુદીન ૧૮ વી. રી.
પ્ર. ૪૭૭ જવાહીર વિ. જ્ઞાન ૩ આગ્રા. હા. રી. પ્ર. ૭૮ કોચન
વિ. નેમધારી ૨૦ વી. રી. પ્ર. ૧૭૦ પીતમ વિ. ઉજનગર ઈ.
લા. રી. ૧ અલાહાબાદ પ્ર. ૬૫૨.

૪. મિતાક્ષરી અને વ્યવહાર મધુખ પ્રમાણે દીકરાનો જન્મ
થાય કે વડીલોપારજીત મિલકત તેની ઉપરની જવાબદારી (કરજ)
સાથે જેને વારસામાં મળે છે, આવી જવાબદારી માટે તે મિલ-
કતનું વેચાણ થઈ શકે. એવું વેચાણ દીકરાઓએ મંજૂર રાખવું
જોઈએ. નારાયણ આચાર વિ. નારસો કીશન ઈ. લા. રી. ૧ મું-
બઈ પ્ર. ૨૬૨. ગુરુ મુરજદાસ વિ. રામશરણ બખ્ત ૫ વી. રી. પ્ર.
૫૪ સદાસીવ દીનકર જોસી વિ. દીનકર નારાયણ જોસી ઈ. લા.
રી. ૬ મુંબઈ પ્ર. ૫૨૦ અદરમની દેહ વિ. ચોધરી સીખનારાયણ.
કુંવર ઈ. લા. રી. ૩ કલકત્તા પ્ર. ૧.

૫. જેમ કુદરતી દીકરાનો જન્મ થાય કે ઉપર લખેલો હક તેને
મળે છે તેમજ દર લીધેલા પુત્રને પણ દર લેવામાં આવે તે તા-
રીખથી તેને પણ આપોજ વડીલોપારજીત મિલકતમાં લાગુ થાય
છે. હીરાસીંગ વિ. પરજરસીંગ ૧ આગ્રા. હા. રી. પ્ર. ૨૫૬.

૬. વડીલોપારજીત મિલકતમાં દીકરાનો અને દત્તપુત્રનો ઉપર
ખતાવેલો હક એવો સ્વતંત્ર નથી કે આપ તેને કુટુંબના ધરમાંથી
કાઢી મુકે તેમાં પ્રતીબંધ આવે. બળદેઓદાસ. વિ. શામલાલ ઈ.
લા. રી. ૧ અલાહાબાદ પ્ર. ૭૭.

૭. દીકરાનો જન્મ થાય તારથી વડીલોપારજીત મિલકતમાં તેનો
ઉપર ખતાવેલો હક લાગુ થાય છે તે હક એવો મળ્યુત છે કે દીકરો

સગીર ઉમરનો હોય ત્યારે બાપ કપ્પથી કાંઈ મિલકત ગેરબાજબી કારણસર તેના કરબદારને આપી દેતો બાપનું એ કૃત્ય દીકરાને પ્રતીબંધ કરતા નથી, બીરકીસોર સુહાઈસીંગ વગેરે વિ. હરખુલબ નારાયણસીંગ વગેરે, ૭ વી. રી. પ્ર. ૫૦૨.

૯. વડીલોપારજીત મિલકતમાં દીકરાનો જન્મ થાય કે હક લાગુ થાય છે પણ એ હક પ્રમાણે બાપે તેનો હિસો આપ્યા પછી દીકરાનો કાંઈ હક બાપને બાગે આવેલી મિલકત ઉપર લાગતો નથી એવી તેને બાગે આવેલી વડીલોપારજીત મિલકતની તો આ પદ્ધતી ગમે તેમ બવસ્થા કરી શકે છે, બાબુ વીરપ્રસાદ સેહાઈ વિ. માહારાજ રાન્દેર પરતાપ સેહાઈ ૯ વી. રી. પ્ર. ૧૫.

૯. મદ્રાસ હાઈકોર્ટે ઠરાવ્યું છે કે બાપની હયાતીમાં દીકરાનો જન્મ થવાથી વડીલોપારજીત મિલકતમાં તેમી હક સર થાય છે તે હક આખી એવી મિલકત ઉપર લાગુ થતો નથી દીકરાના બાગ જોડાઈ હક લાગુ થાય છે. તેના બાગ ઉપરાંતની મિલકત માટે કાંઈ હક તેનો લાગતો નથી રામાચારલુ વિ. વેનકાટા રૂમાનીયા ૪ મ. હા. રી. પ્ર. ૯૦.

૧૦. મિતાક્ષર પ્રમાણે વડીલોપારજીત મિલકતમાં પોતાનો બાગ હોય તે બીજા સર્વ બાગદારની મંજૂરી વગર કોઈ બાગદાર વેચવા વગેરેનું કૃત્ય કરી શકતો નથી. લુધસ કોસ્ટ વિ. સુદાબદ પ્રસાદસાહુ ૩ વી. રી. પ્ર. ૨૭૦ રામનારાયણસીંગ વિ. પરતમસીંગ ૧૧ બે. હા. રી. પ્ર. ૩૬૭.

૧૧. વડીલોપારજીત મિલકતમાં દીકરાનો જન્મ થાય કે હક લાગુ થાય છે. પણ તે હક એવો નથી કે તે બીજાને આપી દઈ શકાય અથવા તે હક ઉપરથી વારસાનો હક મળી શકે, ગુરપ્રસાદ વિ. સીઓદીન ૪ અ. હા. રી. પ્ર. ૧૩૭.

૧૨. ખજુ દીકરા ઉપર હુકમનાયું થયું હોયતો તેના બળવણીના કામમાં વડીલોપારજીત મિલકતમાં તેનો બાગ હોય તે વેચી શકાય છે, ગોરસુરતદાસ વિ. રામસરજુ બખત ૫ વી. રી. પ્ર. ૫૪.

૧૩. વડીલોપારજીત મિલકતનું વેચાણ વડીલ ઉપર થએલ

હુકમનામાની બજાવણીના કારણસર થયું હોયતો તેટલા ઉપરથીજ એ વેચાણુ ઓમ્ય કારણસર થયું છે. એવું ગણાય નહીં. ઓન્નેક્સોર ગનેનદ્ર માહાપાત્ર વગેરે વિ. હરીકિસનદાસ વગેરે ૧૦ વી. રી. પ્ર. ૫૭ રીઓતીસીંગ વિ. રામજીત ૨ અ. હા. રી. પ્ર. ૫૦.

૧૪. અગત્યના કારણસર વડીલોપારજીત મિલકતનું વેચાણુ કરવામાં આવ્યું હોયતો તે અગત્યતા સાબીત કરી આપવી જોઈએ વેચાણુ કરનારની ચાલ ચલણુ ઉપરથી એ વેચાણુ કરવા તેને અગત્ય હતી એવું અનુમાન થઈ શકે નહીં મોતરાજીતસીંગ વિ. રધુબંસીસીંગ ૮ એ. હા. રી. પ્ર. ૫.

૧૫. અગત્યના કારણસર નહીં પણ કાંઈ અનિર્તાના કાર્ય માટે વડીલોપારજીત મિલકત વેચવામાં આવી હોયતો એ વેચાણુ રદ જાય છે. બાપના ભાગ જોટલું વેચાણુ પણ મંજૂર રહી શકે નહીં. ચમાઈલીકુંવર વિ. રામપ્રસાદ ઈ. હા. રી. ૨ અલાહાબાદ પ્ર. ૨૧૭.

૧૬. વડીલ ઉપર થએલ હુકમનામાની બજાવણીમાં વડીલોપારજીત મિલકત વેચાય તેમ હોયતો એ મિલકત ધરેણે મુકી હુકમનામાનાં નાણાં આપી શકાય છે. પરમ્પર એઆ. વિ. મસામત ગુજબી વગેરે. ૧૧ વી. રી. પ્ર. ૪૪૬.

૧૭. કુટુંબની વડીલોપારજીત મિલકત જે અગાઉ કુટુંબના કબજામાં હોય તે વેચાઈ ગઈ હોયતો એ મિલકત પાછી ખરાદ કરવા માટે કુટુંબની બીજી મિલકત વેચી દઈ શકાય નહીં એ કારણુ અગત્યનું કારણુ લેખાઈ નથી. કાહીરસીંગ વિ. રૂપસીંગ ૩ અ. હા. રી. પ્ર. ૪ સૈયદ તાસોવર અલી વિ. કુંજબીહારીલાલ. ૩ અ. હા. રી. પ્ર. ૮.

૧૮. મિતાક્ષરા પ્રમાણે દીકરો તેના બાપની મંજૂરી વગર વડીલોપારજીત મિલકત વેચી દઈ શકતો નથી. સ્ત્રીઓરતન કુંવર વિ. ગોરબીહારી બખત ૭ વી. રી. પ્ર. ૪૪૬.

૧૯. વડીલોપારજીત મિલકત મૃત્યુ હોય કે જીવી હોય તોપણુ હુકમનામા દાખો કરવા હરકત નથી. કુંવર નારાયણનંદી વિ. ઓકળચરણુ કેવ ૩ વી. રી. પ્ર. ૧૦૮.

૨૦. ગડીપારજીત મિલકતના બધાં સુધી ભાગ ન પડે ત્યાં સુધી તે મિલકતમાં હક હોય એવા સખસો બરણપોષણ માગવાની હક, ધરાવે છે. સીપદાઈ વિ. દુરગાપ્રસાદ ૪ અ. હા. રી. પ્ર. ૬૭.

૨૧. બીજી રીતનો કુટુંબ રીવાજ ન હોય અથવા મોટો દીકરોજ વારસ થાય એવો હક ન હોયતો ગડીપારજીત મિલકત સધળા ભાગદારને સરખે હિસે મળે છે. ઉમરીયનાથ ચૌધરી વિ. ગૌરીનાથ ચૌધરી ૧૫ વી. રી. પ્ર. ૧૦.

વધારો.

૧. હિંદુ ધર્મશાસ્ત્રનો એવો નિયમછ કે કોઈ સખસ પોતાના વસીયતનામમા અમુક મિલકત અમુક જણને આપવા ઠરાવી ગયો હોય તો તે પ્રમાણે તેને તે મિલકત આપવામાં આવે ત્યાં સુધીના વખતમા એ મિલકતમાં જે વધારો થાય તે એ મિલકત જેને આપવા ઠરાવી હોય તેને જાયછે. બીસોનાથચંદર વિ. શ્રીમતી બામાસુંદરીદાસી ૯ વી. રી. પ્ર. ૧ શ્રીમતી સુરજેમણીદાસી વિ. દીનોબંધુમલીક ૬ મું. ઇ. અ. પ્ર. ૫૨૬.

૨. મિલકતમાં વધારો થાય તે ઉપજ તરીકે ગણાય નહીં આથી વિધવાને આપેલી મિલકતજા કોઈ વધારો થાય તો તે વિધવાને આપેલી મિલકતનો ભાગ ગણાય છે એવી મુલ આપેલી મિલકતની બ્યવસ્થા કરવા વિધવાને સત્તા ન હોય તો એ વધારાની મિલકતની બ્યવસ્થા કરવા પણ વિધવાને સત્તા નથી. ઓસ વિ. અમીરતામાઈદાસી ૧૨ વી. રી. પ્ર. ૧૩ હરેદ્રનારાયણ ઘોસના કા. મમાં ૪ બે. હા. રી. પ્ર. ૪૧ કૈલાસનાથ ઘોસ વિ. બીસ્વનાથ બીસ્વાસ ૪ બે. હા. રી. પ્ર. ૪૨ શ્રીમતીરિશ્વતીદાસી વિ. સીપચંદર મલીક ૬ મું. ઇ. અ. પ્ર. ૧.

૩. ધણીએ આપેલી મિલકતની ઉપજમાં વધારો થાય તો તે લેવા અને બ્યવસ્થા કરવા વિધવાનો હક ઠરાવ્યોછે. પનાહલાલસીલ વિ. શ્રીમતી રામસુંદરીદાસી ૬ બે. હા. રી. પ્ર. ૭૩૨.

૪. પણ એવી મિલકતની ઉપજમાંથી કોઈ સ્થાવર મિલકતની ખરીદી કરી વધારો કર્યો હોય તો એ મિલકત તેના ધણીએ આપે

પેલી મિલકતનો ભાગ છે જ્યાં તેની વ્યવસ્થા વિધવાથી થાય નહીં
ત્રેલકુંવર વિ. કુંવર ઉષ્ણીંગ ૧૪ જો. લા. રી. પ્ર. ૧૫૯ મસામત
ભગવતી દાઈ વિ. ચૌધરી ભાળાનાથદાકોર ૨૪ વી. રી. પ્ર. ૧૬૮.

વસીયતનામું.

૧. સ્વપારજીત મિલકત, ભાગમાં મળેલી મિલકત અને મ-
જીયારી મિલકતનો કોઈ વારસ ન હોયતો તે મિલકતનું વસીયતનામું
કરી શકાય છે. મજીયારી મિલકતમાં ભાગ જુદો* પણો ન હોય
ત્યાં સુધી વસીયતનામાથી તેના વ્યવસ્થા કરી શકાય નહીં. નરોત્તમ
જગજીવન વિ. કરસનદાસ હરકિસનદાસ ૩ મુ. હા. રી. પ્ર. ૬
લક્ષ્મીબાઈ વિ. ગણુપત ગોરોઆ ૪ મુ. હા. રી. પ્ર. ૧૫૦ અન્ન-
ધ્યાગીર વિ. કાસીગાર ૪ અ. હા. રી. પ્ર. ૩૧ નાના નારાયણ
રાવ વિ. હરીપંથબાઈ ૬ મુ. ઇ. અ. પ્ર. ૯૬ સુરજીમણીદાઈ વિ.
સદાનંદ માહાપાતર ૨૦ વી. રી. પ્ર. ૩૭૭ મદનગોપાળ દાકોર વિ.
રામબક્ષપાંડે ૬ વી. રી. પ્ર. ૭૧ બાવામીસર વિ. રાજા બીશનપ્ર-
કાશ નારાયણસીંગ ૧૦ વી. રી. પ્ર. ૨૮૭ લક્ષ્મીચંદર વિ. વેળનાથ
ઇ. લા. રી. ૬ મુંબઈ પ્ર. ૨૪.

૨. ભેગા રહેનારા જે દીકરામાના એકને બધી મિલકત આપી
બીજાને કોઈ ન આપતી એવી રીતનું હુકમનામું મુંબઈ ઈલા-
કામાં રહેનાર કોઈ હિંદુ કરી શકે નહીં. લક્ષ્મણ દાદાનાથક વિ.
રામચંદ્ર દાદાનાથક ઇ. લા. રી. ૧ મુંબઈ પ્ર. ૫૬૧.

૩. તેમ વડીજીપારજીત જંગમ મિલકતનો એક દિકરાને થોડો
અને બીજાને વધારે ભાગ આપવાનું વસીયતનામું કરવાની રીત
પણ નામંજુર કરવામાં આવી છે. માણુકચંદ વિ. નથુ પરસોતમ
મુંબઈ હાઈકોર્ટના જુદા છપાએલ ફેસલાની ફાઇલ સને ૧૮૭૮
પ્ર. ૨૦૪.

૪. તેમ વારસો લેવા લાયક હોય એવા દીકરાને* વસીયતનામું
કરી વારસાથી ખાતલ પણ કરાય નહીં. પ્રાણવલ્લભ ગોકળ વિ.
દેવકશ્ન ગુલજનરામ સીધેકટ રીપોર્ટ પ્ર. ૪.

...મ. મદ્રાસમાં ચાલતા હિંદુ ધર્મશાસ્ત્ર પ્રમાણે સ્વપારજીત અને

વડીલોપારજીત એ એક જાતની મિલકતનું વસીયતનામું કરી શકાય છે. વેલબ્યાગામ પીલાઈ વિ. પારા વગેરે ૧ મ. હા. રી. પ્ર. ૩૨૯.

૬. વસીયતનામું કરી આપેલી મિલકતની ઉપભોગ અમુક રીતે જ લેવો એવું ઠરાવવા વસીયતનામું કરનારને સત્તા નથી. રાજેંદર દત વિ. શામચંદ મીતર ૪. હા. રી. ૬ કલકત્તા પ્ર. ૧૦૬.

૭. અમુક વર્ષ સુધી અંતે તે પછી હમેશ માટે વસીયતનામું કરી આપેલી મિલકતની ઉપજમાંથી મ્યાવર મિલકતજ અરીદ કરવી બીજી કાંઈ અવસ્થા એ ઉપજની કરવી નહીં એવું વસીયતનામામાં લખેલું હોયતો તે માન્ય રહી શકે નહીં. કુમાર અસીમાકરનદેવ વિ. કુમાર કુમારાકરનદેવ ૨ બે. હા. રી. પ્ર. ૧૧.

૮. અમુક મુદત સુધી વસીયતનામાથી આપેલી મિલકતના ભાગ દીકરાઓએ પાડવા નહીં એવી વસીયતનામામાં સરત કરી હોય તો તે સરત માન્ય રહે નહીં, દીકરા એકદમ ભાગ પાડે મુકુંદલાલશાહ વગેરે વિ. ગણેશચંદરશાહ વગેરે ૪. હા. રી. ૧ કલકત્તા પ્ર. ૧૦૪

૯. વસીયતનામું કરનાર સખસે વસીયતનામાથી આપેલી મિલકતનું કોઈ દિવસ વેચાણ કરવું નહીં, બક્ષીશ આપવી નહીં એવી રીતે મિલકતની અવસ્થા કરતા મનાઈ કરી હોય તો તે મનાઈ રદ ગણાય છે. નીતાઈચરણ વિ. ગંગાદાસી ૪ બે. હા. રી. પ્ર. ૨૬૫ સોનાતનઐસાક વિ. શ્રીમતી જગતસુંદરી દાસી ૮ બુ. ૪. અ. પ્ર. ૬૬.

૧૦. પોતાની ઉત્તરક્રિયા કરી બ્રાહ્મણોને જમાડવા એવું ઠરાવી કોઈ સખસ પોતાની મિલકતનું વસીયતનામું કરી શકે છે. લક્ષ્મીચંદ્ર વગેરે વિ. વેળનાથ વગેરે ૪. હા. રી. ૬ મુંબઈ પ્ર. ૨૪.

૧૧. પોતે જીવે ત્યાં સુધી મિલકત ઉપર પોતાનું માલીકપણું રાખી પોતે યુગ્ગરે ત્યારે વસીયતનામાનો અમલ થાય એવું વસીયતનામું કરવા મનાઈ નથી. મસામત પીતમકુંવર વિ. મનારબીબી વગેરે ૬ વી. રી. પ્ર. ૧૦૧.

૧૨. વસીયતનામામાં જે મિલકત આપવામાં આવી હોય તે “પુત્ર પુત્રાદી” ભાગવવાનું લખ્યું હોય તો એ “પુત્ર પુત્રાદી”

શબ્દોમાં સ્ત્રી વંશજનો સમાવેશ થાય છે. રામલાલ મુકરજી વિ. સે-
ક્રેરી ઓફિસ્ટ લો. રી. ૮ હ. અ. પ્ર. ૪૬.

૧૩. વસીયતનામાં કોઈ સમ્પત્તિ સ્વતંત્ર માલિક ડરાબ્બો
હોયતો પછી એ મિલકતમાં વસીયતનામું કરનાર ને હક ભાગવતો
હોય તે ભોગવવા તેને હક છે. ઓમતી સરથતી દાસી વિ. પુરની
અંદરરાય ૪ વી. રી. પ્ર. ૫૫.

૧૪. મિતાક્ષરા પ્રમાણે કોઈ સ્ત્રીને તેના ધણી અથવા
પુત્ર તરફથી ને મિલકત વારસામાં મળી હોય તેનું વસીયતનામું
તે સ્ત્રી કરી શકે નહીં. તીનકૌરી ચેતરજી વિ. દીનિનાથ ખેતરજી ૩
વી. રી. પ્ર. ૪૬.

૧૫. વસીયતનામું કરનારે તે વસીયતનામું પોતાને હાથે લખેલું
હોય, જોઈએ, અથવા તેની સહી તે ઉપર હોવી જોઈએ. એવી
જરૂરીયાત લેખવામાં આવી નથી. રાધાબાઈ વિ. ગણેશતાતીયા,
હા. લા. રી. ૩. મુંબઈ પ્ર. ૭.

૧૬. ખુદ મુંબઈ શહેરની અંદર આવેલી મિલકત ઉપર અ-
સર થતી ન હોયતો કોઈ વિભક્ત હિંદુએ પોતાની મિલકતનું વસી-
યતનામું જોઈથી કર્યું હોયતો હરકત નથી. ભગવાન ફુલભ વિ. કાળા-
શંકર ૬, લા. રી. ૧ મુંબઈ પ્ર. ૬૪૧ શ્રીનીવાસામાલ વિ. બીચ્ચિ
યામલિ ૨ મ. હા. રી. પ્ર. ૩૧.

૧૭. વસીયતનામું કરનારે તે વસીયતનામાં સહી કરી હોયતો
સાહેબી ન થયાનાં કારણથી હરકત આવતી નથી. મંચેરજી પેરતનજી
વિ. નારાયણ લક્ષ્મણજી ૧ મુ. હા. રી. પ્ર. ૭૭ શ્રીનીવાસામાલ
વચેરે વિ. વીજ્યામામાલ વચેરે ૨ મ. હા. રી. પ્ર. ૩૭.

૧૮. મુંબઈ હલાકા તાબાના જીલ્લામાં વસીયતનામા ઉપર
સહી કરી ન હોય તથા વસીયતનામું મજકુર નમુના પ્રમાણે લખેલ
પણ ન હોય, તો પણ હરકત નથી. વસીયતનામું કરનારની ને ધરાદો
હોય તે તેમાં ખરોખર આવેલો હોયતો તે પુરવું છે. વિનાયક નાર-
યણ જિભ વિ. ગોવીંદરામ ચીતામણી જિભ. ૬ મુ. હા. રી. પ્ર. ૨૨૨૪

૧૯. એ કરેલ વસીયતનામું હું ૨૬ કચ્છઉ એવું વસીયતનામું

કરનાર કહેતો પછી એ વસીયતનામાનો નાસ કર્યો ન હોય તોપણ તે વસીયતનામું ૨૬ ખાતલ ગણાયું છે. માહારાજ નારાયણસીંગ વિ. માપારાની ઇ. હા. રી. ૩ કલકતા પ્ર. ૬૨૬.

૨૦. વસીયતનામું કરનાર વસીયતનામું કરતી વખતે ધણીજ ખીમાર હોય. પણ તેની અકલ ઠેકાણે હોય અને તે ઉપર સાહે કરનાર સાહેદ કહેતા હોય કે તેના કેહેવા પ્રમાણે વસીયતનામું તૈયાર કર્યું અને તેમાં તેણે મંજૂરી આપીતો પછી એ વસીયતનામું બરોબર થયાનું ગણાયું છે. તારાચંદ બોસ વિ. નોબીનચંદર મીતર ૩ વી. રી. પ્ર. ૧૩૮.

૨૧. આગ્રા હાઇકોર્ટે એક વખતે ઠરાવ્યું છે કે બાપ વસીયતનામું કરી તેના દીકરાએન સરખે ભાગે નહીં પણ મઢા ઉતરે મિલકત આપી પોતાની સ્ત્રીને કાંઈ ભાગ આપી તેને તે ભાગની સ્વતંત્ર રીતે વ્યવસ્થા કરવાની સત્તા સાથે આપેતો તે વસીયતનામું બાળખી નથી. સ્ત્રીને ખોરાકી માટે દીકરા જેટલો ભાગ આપવો જોઈએ. રાજ બલદેઓસીંગ વિ. કુંવર માહાબીનસીંગ વગેરે ૧ આગ્રા. હા. રી. પ્ર. ૧૫૫.

૨૨. વસીયતનામામાં ગાંડા છોકરાને કાંઈ બક્ષીશ આપવામાં આવેતો તે અયોગ્ય નથી વારસો લેવા તે પાત્ર નથી પણ બક્ષીશ લેવા તે પાત્ર છે. કુલદેવનારાયણ સેહાઈ વગેરે વિ. મસામત કુમારો માર્સ રીપોર્ટ પ્ર. ૩૫૭.

૨૩. દત્ત બીધિત્રા છોકરાનો હક કુઆવવાના હેતુથી કોઈ પણ સમ્પત્તિ તેની સ્વપારજીત અથવા પોતાના ભાગે આવેલી મિલકતનું વસીયતનામું કરી કોઈને આપીદઈ શકે છે. પરસોતમ સેવણી વિ. વામુદેવ સેવણી ૮ મુ. હા. રી. પ્ર. ૧૯૬.

૨૪. મરનારનું વસીયતનામું અમુક માણસના કબજામાં છે. એવું કેહેવામાં આવતું હોયતો તે વસીયતનામું જોઈ મરનારના સમા તેની નકલ લે એ માટે એ વસીયતનામાનો કબજો રાખનાર સમ્પત્તિને હાઇકોર્ટ પોતાપાસે રજુ કરવા હુકમ કરી શકે છે. બાળકંબુ ગણપતજીના કામમાં ૧ મુ. હા. રી. પ્ર. ૧૧૪.

(૧૪૩)

વહીવટ કરનાર.

૧. અવિભક્ત કુટુંબમાં કુટુંબનું કામકાજ કરનાર તરીકે વહીવટ કરનારની જરૂર છે. એવા વહીવટ કરનાર કુટુંબના જરૂરિયાતના કામ માટે કુટુંબની થાડી અથવા બધી મિલકત વચ્ચવા સતા ધરાવે છે. તેના એ કૃત્યથી મોટી તેમજ નાની ઉમરના કુટુંબીઓ બંધા-એલા છે. ત્રીબંક અનંત વિ. ગોપાળચંદ્ર ૧ મુ. હા. રી પ્ર. ૨૭. રામલાલ ઠાકરસીદાસ વિ. લખમીચંદ મણીરામ ૧ મુ. હા. રી પ્ર. ૫૧ જુનાથ ચક્રવર્તી વગેરે વિ. જેમ્સ બીડી વગેરે ૧૧ વી. રી. પ્ર. ૨૦ કુંવર સીવપ્રસાદ નારાયણ વિ. મોનગીરના કલેક્ટર વગેરે ૭ વી. રી. પ્ર. ૫ દોલતરાવમાની વિ. નારાયણરાવમાની મુંબઈ હાઈકોર્ટના જુદા છપાએલ ફેસલાની ફાઈલ સને ૧૮૭૭ પ્ર. ૧૭૫ ની-હાલચંદ વગેરે વિ. મગન પીતાંબર મુંબઈ હાઈકોર્ટના જુદા છપા-એલ ફેસલાની ફાઈલ સને ૧૮૧૬ પ્ર. ૩૩૨ જોહાનબી વિ. શ્રી ગોપાલભીસર ઇ. લા. રી. ૧ કલકત્તા પ્ર. ૪૭૦ જોગેન્દ્રો દેવરાય વિ. કનેનદ્રો દેવરાય ૧૪ મુ. ઇ. અ. પ્ર. ૩૭૬. મયારામ સીવરામ વિ. જેવંતરાવ પાંડુરંગ. મુંબઈ હાઈકોર્ટના જુદા છપાએલ ફેસલાની ફાઈલ સને ૧૮૭૪ પ્ર. ૪૧ બાબાજી બીન માધાજી વિ. કીરનાજી મુંબઈ હાઈકોર્ટના જુદા છપાએલ ફેસલાની ફાઈલ સને ૧૮૭૮ પ્ર. ૧૪૬ નારાયણ વિ. પાંડુરંગ. ઇ. લા. રી. ૫ મુંબઈ પ્ર. ૬૮૫ રામા-કિસન માન વિ. બચ્ચાએન ઇ. લા. રી. ૩ અલાહાબાદ પ્ર. ૧૧૮ નારાયણરાવ દાંમોદર વિ. બાળકીરન માહાદેવ મુંબઈ હાઈકોર્ટના જુદા છપાએલ ફેસલાની ફાઈલ સને ૧૮૮૧ પ્ર. ૨૬૩ મુનીસિંગ વિ. હોરા માહાત્મ હ. લા. રી. ૭ કલકત્તા પ્ર. ૬૪૨ કાસી કિ-સોરરાય વિ. અલીપ મંડલ. ઇ. લા. રી. ૬ કલકત્તા પ્ર. ૧૪૬. કુલચંદ વિ. લખમીચંદ ઇ. લા. રી. ૪ અલાહાબાદ પ્ર. ૪૮૬ રામફલ વિ. દેવનારાયણસીંગ. ઇ. લા. રી. ૮ કલકત્તા પ્ર. ૫૧૭.

૨. વહીવટ કરનારની ઉપર લખેલી સતા એવી હદ વગરની નથી કે તે વિષે કંઈ સવાલ ઉઠાવાય નહીં. તે ગેરબ્યાજબી કરેલો સવાલ ઉઠાવાય. બાજીસામરાજ વિ. દેવબીન બાલાજી મુંબઈ હા-

કોરેટના જુદા છપાએલ ફેસલાની ફાઈલ સને ૧૮૭૯ પ્ર. ૨૩૮
રાયજી જનારધન વિ. ગંગાધર ભટ્ટ, લા. રી. ૪ મુંબઈ પ્ર. ૨૬.

૩. અવિભક્ત કુટુંબનો વહીવટ કરવાનો પ્રથમ હક બાપનો છે.
તે હયાત ન હોયતો જે સર્વથી મોટો અને લાયક હોય તેનો હક છે.
બુલાખીદાસ વિ. ધામા, મુંબઈ હાઇકોર્ટના જુદા છપાએલ ફેસલાની
ફાઈલ સને ૧૮૮૦. પ્ર. ૨૨૪. ભાગીરથી બાઈ વિ. સદાસીવરાવ
બંકટેસ. મુંબઈ હાઇકોર્ટના જુદા છપાએલ ફેસલાની ફાઈલ સને
૧૮૮૧ પ્ર. ૧૫૫.

૪. વહીવટ કરનાર કુટુંબના જરૂરીયાતના કામ માટે કુટુંબની
આખી અથવા થોડી મિલકત ધરેણે મુકવા પણ હક ધરાવે છે.
ગંડુ માહદેવ વિ. રામભટ ૧ મું હા. રી. પ્ર. ૩૬ દેવાસીંગ વિ. રામ
મનોહર ઈ. લા. રી. ૨ અલાહાબાદ પ્ર. ૭૪૬ બીખારીસીંગ વિ.
લક્ષમનસીંગ ઇ. લા. રી. ૨ અલાહાબાદ પ્ર. ૮૦૦ ચંદ્રસેન વિ.
ગંગારામ ઇ. લા. રી. ૨ અલાહાબાદ પ્ર. ૮૬૬.

૫. વહીવટ કરનાર વિધવા હોયતો તેને પણ એવજ પ્રસંગે
મિલકતની બ્યવસ્થા કરવા હક છે. દુરગાપ્રસાદ વિ. કેશવપ્રસાદ
ઇ. લા. રી. ૮ કલકત્તા પ્ર. ૬૬૧. ૮

૬. કોઈ મા તેના સગીર ઉમરના દીકરા તરફથી વહીવટ કરે
તેને પણ અવિભક્ત કુટુંબના વહીવટ કરનારને જે સત્તા છે. તે મળે
છે. વધારે સત્તા તેને નથી. દલપતસીંગ વિ. નાનાબાઈ સંજુસસ.
૨ મું. હા. રી. પ્ર. ૩૦૬.

૭. અવિભક્ત કુટુંબની મિલકતમાં વહીવટ કરનારનો જે ભાગ
હોય તે બીજા કુટુંબીની પરવાનગી વગર વેચી શકે છે. દામોદર વીઠ્ઠલ
વિ. દામોદર હરી ૧ મું. હા. રી. પ્ર. ૧૮૨.

૮. કોઈ બીજુ લાયક માણસ મળેતો વિધવાને કોઈ ગ્રંડા મા-
ણસની વહીવટ કરનાર નામવી નહીં બોધાયે એવું આગળ હું છે.
દીપ્તીબંધુસાહ વિ. દુમાસુંદરી દાસી ૬ બી. રી. પ્ર. ૫૨.

૯. કોઈ બાઈ તેના બાઈની મિલકતનો વહીવટ કરતો હોયતો
એ વહીવટ કરનાર તરીકે તેના કમળમાં જે મિલકત હોય તેનો

તેના મરનારે બાઈની વહુ પ્રત્યે પ્રજી છે, અને તેથી વહીવટ કરનાર તરીકે તેનો કબજો છે તે તેના બાઈની વહુનો કબજો છે એવું હું છે. બીમરામ ચક્રવર્તી વિ. હરીકિસોરરાય ૧ વી. રી. પ્ર. ૩૫૯.

૩૦. કોઈ બાઈ કુટુંબના બાળક છોકરાંના હિત માટે કુટુંબની મિલકતનો વહીવટ કરતો હોયતો તેને કાયદા પ્રમાણે વાલીપણાનું સરટીફિકેટ મળ્યું ન હોય તોપણ કુટુંબનાં એ બાળક છોકરાંના હિત માટે થોડો વખત કુટુંબની મિલકત બાંજરને ત્યાં મુકી નાણાં ભરી શકે છે. લાલાસીતલપ્રસાદ વિ. ચંદ્રા ૨ અ. હા. રી. પ્ર. ૪૨૮.

૧૧. એવા નાના બાળકના ભાગ માટે વહીવટ કરનાર દ્રષ્ટિએ અને તેથી નાનું બાળક ભાવક ઉમરનું થાય ત્યારે તેનો હિસાબ આપવા વહીવટ કરનાર બંધાયેલો છે. મકનલાલસીંગ વિ. પુર-ણચંદરસીંગ ૯ વી. રી. પ્ર. ૪૮૩.

૧૨. પેકેલાં વહીવટ કરનાર ઉપર પોતે કરેલ વહીવટનો હિસાબ આપવા ફરજ નહોતી. રંગામની દાસી વિ. કાસીનાથ દત્ત ૩ બે. લા. રી. પ્ર. ૧.

૧૩. પાણી પાછળથી હું છે કે એ હિસાબ આપવા વહીવટ કરનારની ફરજ છે તે ના પાડેતો હિસાબ લેવા ફરીયાદ થઈ શકે છે અભિચંદ્રરાય ચાંધરી વિ. ખારીમહન ગુહો ૫ બે. લા. રી. પ્ર. ૩૪૭ ફુલબેચ.

૧૪. સગીર ઉમરના બાળકના હિત માટે વહીવટ કરનાર બાઈ હોયતો તેના આપના ગેરબાજબી કલ્પ માટે ફરીયાદ કરે ત્યારે સગીર ઉમરના બાઈઓનો વહીવટ કરનાર તરફનાં સરટીફિકેટની પણ તેને જરૂર નથી પોતાના એકલા નામથી ફરીયાદ કરે તો આણે. કાળીદાસ રવીંદત વિ. પ્રાણશંકર જીભાઈ મુંબઈ હાઈકોર્ટના જુદા છપાએલ ફેસલાની ફાઇલ સને ૧૮૮૪ પ્ર. ૮ નરસીંગરાવ રામચંદ્ર વગેરે વિ. વેનકાજીકીસ્ત ૬. લા. રી. ૮ મુંબઈ પ્ર. ૨૬૫.

૧૫. આપનું કરજ જે મુદત 'બાહારે ગયું હોય તે તેની વહીવટ નીચેની મિલકતથી આપવા વહીવટ કરનારની મુખતીયારી નથી. ગોપાળ નારાયણ મજમુદાર વિ. મફુમતી ગુપ્તી ૧૪ બે. લા. રી. પ્ર. ૧૯.

૧૬. કોઈ સખસ વેદાંતી હોયતો તેથી વહીવટ કરનાર તરફે નીમાવવા અપાત્ર છે એવું કાંઈ નથી. આનંદકુમાર ગાંગુલી વિ. રખલચંદ્રનાથ વગેરે ૮ વી. રી. પ્ર. ૨૭૮.

૧૭. કોઈ અવિભક્ત કુટુંબની મિલકતના વહીવટ કરનારનું એક-લાનું નામ તે મિલકતના માલીક તરીકે નોંધાવેલું હોયતો તેટલા ઉપરથીજ એ મિલકત વહીવટ કરનાર એકલાનીજ છે એવું ગણાધ તે મિલકત ખરીદ કરનારને કાંઈ હક મળતો નથી પણ ખરીદદાર એ ખરીદી કરે ત્યારે કુટુંબ મજકુર અવિભક્ત છે. એવું જણાવતો ન હોય અને તેથી તેનો તે મિલકતના માલીક તરફે એ વહીવટ કરનારનેજ સંજોતો એ વેચાણ કાયમ રહેવા હરકત નથી એવું કહ્યું છે. આરંદ્ર બીરવાસ, વિ. ગ્રીસચંદર વીરવાસ વગેરે. ૭ વી. રી. પ્ર. ૧૨૦

૧૮. વહીવટ કરનાર જે મજમું વેપાર ચલાવતો હોય તેની સાખ ઉપર વેપારના જરૂરના કારણસર નાણાં ઉછીનાં લાઇ શકે છે. બીમ્બલાદાસી વિ. મોહનદાસી ઇ. લા. રી. ૫ કલકતા પ્ર. ૭૬૨.

૧૯. વંશ પરંમપરાનો ધંધો પણ વહીવટ કરનાર ચલાવી શકે છે. રામલાલ હાકરસીદાસ વિ. લખમીચંદ મણીરામ ૧ મું હા. રી. પ્ર. ૫૧

વાકીઃ

૧. સગીર ઉમરના બાળકની માનિતો કાંઈ સરટીફિકેટ અથવા કોરેટના હુકમ વગરે તેના દીકરાની વાલી થવા હકજ છે. રામધનદાસ વગેરે વિ. રામરતન દત ૧૦ વી. રી. પ્ર. ૪૨૫.

૨. ઉપરના કારણથી મા તેના દીકરા જે વાલી તરફે કાંઈ વેચાણ કરેતો કરવા હરકત નથી. બ્રોન્નેનાથ મજમુદાર વિ. રામચંદર અકરબતી વગેરે ઇ. લા. રી. ૪ કલકતા પ્ર. ૯૨૬ મુંદરનારાયણ વિ. ખીનદરામ ઇ. લા. રી. ૪ કલકતા પ્ર. ૭૫ રોથન વિ. હર ઇ. લા. રી. ૩ અલાહબાદ પ્ર. ૫૩૫.

૩. મા તેના દીકરાની કુદરતી વાળી છે પણ જો મા પુનરુલ્લખન કરેતો તેનો એ હક તે ખોઈ દે છે. બાઈ સીવ વિ. રતનજી મોરીસ રીપોર્ટ. પ્ર. ૧૦૩.

૪. સગીર ઉમરના બાળકની ઓરમાન મા કરતાં તેની દાદીનો

વાલી થવાનો હક પ્રબળ છે. માહારાણી રામબંસી કુમારી વિ. મહા-
દારાણી સુબકુમારો વગેરે ૭ વી. રી. પ્ર. ૩૨૧.

૫. બંગાળાશાળા પ્રમાણે સર્ગર ઉમરના બાળકના વાલીપણાનું
સરટીફિકેટ મળવા બાપ કરતાં માનો હક વધારે પ્રબળ છે. જસોદા
કુંવર વિ. લાલા નેતીલાલા. ઇ. લા. રી. ૫ કલકત્તા પ્ર. ૪૩.

૬. કોઈ હિંદુ બાળીને અથવા મોઢેયાં પોતાના છોકરાંની માને
વાલી ન ઠરાવે પણ બીજા કોઈને વાલી ઠરાવેતો તેમાં કોઈ હરકત
લેખવામાં આવે નથી. સુખા શ્રીયાલાલજી વગેરે વિ. સુખા દુરગહ
લાલજી વગેરે ૭ વી. રી. પ્ર. ૭૩.

૭. અતૌરસ છોકરાંની મા તેમની વાલી છે. પણ જો એ મા
છોકરાંને તજીવ અને તેથી તેનો બાપ અથવા તેના તરફથી નામ
એક માણસ તેમને ઉછેરી મોટાં કરેતો પછી વાલી તરીકે તેમની
માનો હક દુર થાય છે. લાલદાસ વિ. નિડુંજી. ઇ. લા. રી. ૪
કલકત્તા પ્ર. ૩૭૪.

૮. જો કોઈ બીજા વારસ ન હોયતો હિંદુ વિધવા તેના દીકરાની
વિધવાની યોગ્યવાલી છે. બાઈ કેશર વિ. બાઈ ગંગા ૮ મું. હા. રી. પ્ર. ૩૧

૯. કુટુંબનાં સર્વેથી મોટા બાઈ તેની સાથે રહેનારા નાના બાઈ-
પણોનો કુદરતીવાલી જ છે. તેમ વાલીપણાના સરટીફિકેટની જરૂર
નથી. જદવ મુલજી વિ. જગન રાયચંદ. ઇ. લા. રી. ૫ મું. હા. પ્ર. ૩૦૬.

૧૦. નાત બાહાર થએલા સખસને કોઈ સગીરનો વાલી નીમવે
નહોં જોઈએ. કુચ્છાઈ વિ. રાનાદાઈ ૪ વી. રી. પ્ર. ૩.

૧૧. પણ કોઈ છોકરાંને તેનો બાપ કોઈ ઘરડા અને શક્તીહીન
માણસ સાથે પરણાવતો હોય તેથી તેની નાતે તેને નાતબાહાર મુખ્ય
હોય આથી તેની દીકરીનો તે વાલી છે તે મટી જઈ શકતો નથી.
કનાઈરામ વિ. વિદ્યારામ ઇ. લા. રી. ૧ અલાહાબાદ પ્ર. ૫૪૯.

૧૨. દત્તપુત્રનો વાલી તેનો કુદરતી બાપ નથી કેમકે પોતાનજ
દીકરાને દત્ત તરીકે આપ્યા પછી તેનો એ હક નાબુદ થાય છે. શ્રી
નારાયણ મીતર વિ. શ્રીમતીકિસન મુંદરીદાસી ૧૧ બે. લા. રી. પ્ર. ૧૭૧.

૧૩. દત્ત લેનાર સંખસો જીવતાં હોય અને દત્તની સંબાળ
લેવા ખુશી હોય તોજ કુદરતી માબાપ વાલીપણાનો હક રાખી શકતાં

નથી પણ દત્ત લેનારે સખસો તે દત્ત ઉપર પ્રણામ જીલમ ગુજ-
રતાં હોય અથવા તેનો નીચેવાહ ચલાવવા અશક્ત હોયતો કુદરેતી
આપ્યાપ તેનાં વાલી છે. લક્ષ્મીનાર્ધ વિ. શ્રીધર. ૪. લા. રી. ૩
મું. ૫૪ પ્ર. ૧.

૧૪. લગન થયા પછી વહુ નાની હોય કે મોટી હોય તોપણ તેની
સ્થાવર જંગમ મિલકત અને જાતનો તેનો ધણી વાલી છે કાતીરામ
વિ. મસામત જનધીની ૨૩ વી. રી. પ્ર. ૧૭૮.

૧૫. વાલીના કબજામાં જે મિલકત હોય તેનો કાંઈ ભાગ જ-
રેના કારણસર વેચા ઉપજેલાં નાણાં મિલકતના સામાન્ય ખર્ચમાં
વાપરેતો તેણે કરેલું વેચાણ યોગ્ય છે. ગંગાપ્રસાદ વગેરે વિ. પૂલસીંગ
વગેરે ૧૦ વી. રી. પ્ર. ૧૦૬.

૧૬. પણ વાલીપણના ચાલતા કાયદા પ્રમાણે વાલી નિમાએજ
હોયતો કોરટની રજા વગર કોઈ સ્થાવર મિલકતનું વેચાણ તે કરી
શકેતો નથી. સુરતચંદર વિ. રાજકિસન મુકરજી ૧૫ બે. લા. રી. પ્ર. ૩૫૦

૧૭. ખુદ મુંબઈમાં દસ્તાવેજથી અથવા વસીયતનામાથી વા-
લીને સગીર ઉમરનાં છોકરાની સ્થાવર મિલકત વેચવાની સત્તા
આપવામાં આવી ન હોયતો કોરટની રજા વગર વાલીથી એવી કાંઈ
મિલકત વેચી શકાતી નથી. જીલ્લાઓમાં વાલીને એવી સત્તા છે.
એમ માનવામાં આવે તોપણ એ વેચાણ લેનારે ખાત્રી કરવી
જોઈએ કે વેચાણ કરવાની ખરી જરૂરીયાત છે કે નહીં. દાતાકુતેલી
વિ. સેખ કાંમ બે. લે. ૨ મું. હા. રી. પ્ર. ૩૪૮.

૧૮. સગીર ઉમરનાં બાળકને પરણાવવા માટે કાંઈ નાણાં
મિલકતના ચાલ ઉપર ઉછીનાં લેવા વાલીને અધિકાર છે પણ
જેટલાં નાણાં લીધાં હોય તેટલાં નાણાં બાળકની સંસારી તથા
નાણા સંબંધી હાલત જોતાં સધારે પડતાં હોય અથવા તે નાણાંનો
ખરીબર ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો નથા એવા કારણસર તે લેણી
નાણાં સંબંધી સવાલ ઉઠાવી શકાય છે. જગેશ્વર સરકાર વિ. ના-
લંબર ખીસ્વાસ. ૪ વી. રી. પ્ર. ૨૧૭.

૧૯. સગીર ઉમરનાં છોકરાનો વંશ પરમપરાનો હોય તેમની

સતી તેમનો વાલો ચલાવી શકે છે. જ્યેષ્ઠ કૌશ્તો કુંવર વિ. નીતાનંદ નંદી, ઇ. લા. રી. ૩ કલકતા પ્ર. ૭૩૮.

૨૦. કાંઈ યોગ્ય કારણ હોયતો વાલીને ૨૬ કરી બીજો વાલી નીમી શકાય છે. અ.આસી વિ. કુની ઇ. લા. રી. ૧ અલાહાબાદ પ્ર. ૫૯૮ એન્ડ્રીમેલામાન્ન વિ. એન્ડ્રીમેલમ ૩ મ હા. રી. પ્ર. ૯૬.

૨૧. વાલી સગર ઉમરનાં છોકરાં તરફથી અગ્રકીયાધિકારનો હક પણ બળવી શકે છે. લાલામાહાદુરસીંગ વિ. હરગાસીંગ. ઇ. લા. રી. ૩ અલાહાબાદ પ્ર. ૪૩૭.

૨૨. કોઈ સખસ અવિભક્ત હિંદુ કુટુંબમાં તેનો ભાગ હોય તે જુદો પડ્યા વગર કોઈ નાનાં છોકરા મુકા ગુજરો જાયતો તે નાનાં છોકરાંનો વાલી નીમવા જરૂર નથી એવો અસ્થ સ્વપારજીત મીલકત મુકી ગુજરો જાય તોજ તેનો વાલી નીમવાની જરૂર છે. ગુગાચાર્ય વિ. સ્વામીરાયાચારાયા ઇ. લા. રી. ૩ મુંબઈ પ્ર. ૪૩૧.

૨૩. સને ૧૮૫૮ ના આક્ટ ૪૦ પ્રમાણે નામાએલ વાલી અ-વિભક્ત કુટુંબમાં સગર ઉમરના બાળકનું હીત હોય તે પોતાને સ્વાધીન હાઈ શકતો નથી. ગોરાકુંવર વિ. ગજધરપ્રસાદ ઇ. લા. રી. ૫ કલકતા પ્ર. ૨૧૯ હાસા કુંવર વિ. કાસીપ્રસાદ ઇ. લા. રી. ૭ કલકતા પ્ર. ૩૯૯.

૨૪. બાપ તેના દીકરાના વાલી તરીકે દીકરાને કાંઈએ કાંઈ, નુકસાન કર્યું હોયતો તે બાપત ફરીયાદ કરવા હક ધરાવે છે. મોહુ મુદન વિ. કેમુનામીસ્વાસ. ૯ વી. રી. પ્ર. ૩૨૭.

બાળ.

૧. બાળ બાપત સને ૧૮૫૫ નો આક્ટ ૨૮ માં છે તે કાયદો પસાર થવાથી હિંદુ ધર્મશાસ્ત્રમાં બાળ વિધેના જે નિયમ છે તે ૨૬ જતા નથી. રામલાલ મુકરજી વિ. હરણ ચંદ્રધર ૩ એ. લા. રી. પ્ર. ૧૩૦.

૨. અઠવ્રધી બાળ લેવા હિંદુ ધર્મશાસ્ત્ર કાંઈ મનેહ કરવું નથી. રામચંદ્ર બગેરે વિ. લાલશાહ મુંબઈ હાઈકોર્ટના જુદા છપાએલ ફેસબાની ફાઈલ સને ૧૮૮૩ પ્ર. ૪૫.

૨. હિંદુ ધર્મશાસ્ત્ર પ્રમાણે એકજ વખતે મુદલ જેટલી બાળની રકમ સેવા કરતાં વધુ બાળ લેવા કોઇને હક નથી, પણ બાળ એટલેટલું કટકે, કટકે આપવામાં આવે અને મુદલ ઉભુ રાખે તો પછી બાળ વરીકે ગમે તેટલી રકમ પોહોચી હોય તોપણ દામ દુપટનો નિયમ લાગુ પડતો નથી. ઢોઢો જગનનાથ વિ. નારાયણ રામચંદ્ર ૧ મુ. હા. રી. પ્ર. ૪૭ ખુસાલચંદ લાલચંદ વિ. હાહીમ ફકીર ૩ મુ. હા. રી. પ્ર. ૨૬ રામકરનભટ વિ. વાઢોળા મલહારજી ૩ મુ. હા. રી. પ્ર. ૨૫ હકમા માનજી વિ. મેમણ અમલહાજી ૭ મુ. હા. રી. પ્ર. ૧૯ નારાયણ વિ. સતયાજી ૯ મુ. હા. રી. પ્ર. ૮૩ પાંડુરંગ ગણેશ વિ. ક્રીસ્તનાવ આનંત મુંમઈ હાઈકોર્ટ ગ્વેશીયલ અપીલ નંબર ૧૬૩ સને ૧૮૯૪.

૪. પ્રતીવાદી હિંદુ હોયતોજ હિંદુ ધર્મશાસ્ત્રમાં બાળ ખાખત દામદુપટનો નિયમ છે તે લાગુ પડે છે. નાનચંદ હંસરાજ વિ. ખામુસાહેબ રસ્તમભાઈ છ. લા. રી. ૩ મુખ્ય પ્ર. ૧૩૧.

૫. કલકતા હાઈકોર્ટ ઠરાવું છે કે હિંદુ ધર્મશાસ્ત્રમાં મુદલથી વધારે બાળ (દામદુપટ) લેવાનો નિયમ જીલ્લાની કોર્ટમાં લાગુ પડતો નથી, દીનદયાલ પારોમાનીક જિ. કેલાસચંદરપાલ વગેરે છ. લા. રી. ૧ કલકતા પ્ર. ૯૨.

૬. ધરેણીયાના વેહેવારને દામદુપટનો નિયમ લાગુ પડતો નથી. નારાયણ બાબાજી વિ. ગંગારામ ક્રીસ્નાજી ૫ મુ. હા. રી. પ્ર. ૧૫૭ (જુઓ નીચે)

૭. પાછળથી ડ્યુરે કે એવા વેહેવારને પણ દામદુપટનો નિયમ લાગુ પડે પણ ધરેણે રાખનારને ધરેણે મુકેલી મિલકતનો કબજો આપવામાં આવ્યો હોય ત્યારે ધરેણે રાખનારે એ ધરેણે મુકેલી મિલકતથી ભાડા વગેરેનો જે ફાયદો મેળવ્યો હોય તે બાળની રકમ કરતાં વધુ હોયતો તેવે પ્રસંગે દામદુપટનો નિયમ લાગુ પડે નહીં. નયુભાઈ પાનાચંદ વિ. મુલચંદ હીરાચંદ ૫ મુ. હા. રી. પ્ર. ૧૯૬ ચમચંદ મણુકેશર વિ. બીમરાવ રાયજી છ. લા. રી. ૧ મુખ્ય પ્ર. ૫૭૭

૮. દિવાની કોર્ટનું હુકમનામું બળવતાં મુદલ કરતાં વધુ

બાળ અથવા વામાં આવેલો દામદુપટનો નિયમ લાગુ પડતો નથી.
બાલકરન બાલચંદ્ર વિ. ગોપાલ રૂઢનાથ ઇ. લા. રી. ૧ મુંબઈ પ્ર. ૭૭

વારસો (સેવા કોણુ અપાત્ર છે.)

૧. દીકરી બાળકપણમાં અસાધ્ય રીતે આંધળી થઈ હોયતો
વારસો સેવા પાત્ર નથી. બાકુબાઈ વિ. મંછાબાઈ ૨ મુ. હા. રી. પ્ર. ૪

૨. આગળ એવું હતું કે આંધળી સ્ત્રી તેના ધણીનો વારસો
સેવા પાત્ર નથી, ડાહા વિ. પુરસોતમ ગોપાળ, ૪ બારોડા રી.
પોર્ટ પ્ર. ૪૫૩.

૩. પણ પાછળથી એ બાલક ઉરાડી મુકવામાં આવ્યો છે.
બાઈ બેનદુવર વિ. જશંકર મુંબઈ હાઇકોર્ટના જુદા છપાએન ફે-
સલાની ફાઇલ સને ૧૮૮૧ પ્ર. ૨૭૧.

૪. છેવટ એવું ઠરાવવામાં આવ્યું છે કે જન્મ અંધ હોય એટલે
કે જન્મ થાય ત્યારથી અંધ હોય તોજ વારસો સેવાથી અપાત્ર થાય
છે. મોરારજી ગોકળદાસ વિ. પારવતીબાઈ ઇ. લા. રી. ૧ મુંબઈ
પ્ર. ૧૭૭ ઉમાબાઈ વિ. બાલુ પદમજી ઇ. લા. રી. ૧ મુંબઈ પ્ર.
૫૫૭ મેહિસચંદ્રરાય વિ. ચંદરમોહનરાય ૧૪ બે. લા. રી. પ્ર. ૨૭૩.

૫. એવા આંધળા સખસબો દીકરો જે તેનો દાદો ગુજરી ગયા
પછી જન્મ્યો હોય તે વારસો સેવા પાત્ર નથી. કાળીદાસ દાસ વિ.
કીર્તિચંદરદાસ ૨ બે. લા. રી. પ્ર. ૧૦૩.

૬. જન્મથી બેહેરો અથવા ગાંડો હોય તે પણ વારસો સેવા
પાત્ર નથી. કોરટ ઓફ વોર્ડ વિ. કપલમનસીંગ ૧૦ બે. લા. રી. પ્ર.
૨૬૪ ગંગાસેહાઈ વિ. હીરાસીંગ લો. રી. ૨. ઈ. અ. પ્ર. ૮૦૬.
પારસમણી વિ. દીનોનાથ ૧ બે. લા. રી. પ્ર. ૧૧૭ બાઈ અમ્રત
વિ. બાઈ માણુક ૧૨ મું. હા. રી. પ્ર. ૭૬.

૭. એક કેસમાં એક સખસ વારસો મળવાને લાલક થાય તેમ
હતું પણ તે ગાંડો થવાની તૈયારીમાં હતો તેને તેની વિધવાના નામ
ઉપર તે હક કરી આપવા રજા મળી છે. બાપુજી વિ. પાંડુરંજ
ઈ. લા. રી. ૬ મુંબઈ પ્ર. ૬૧૬.

૮. એવા જન્મથી ગાંડા માણસનાં છોકરાં વારસો પોહોચી શકે

ત્યારે હયાત હોયતો તેઓના આપની અપાત્રતા છતાં તેઓ વારસો લેવા હક ધરાવે છે એવું ઠર્યું છે. બોધનારાયણસીંગ વિ. આણુ ઉમરાવસીંગ ૬ બે. લા. રી. પ્ર. ૫૦૬.

૯. જન્મ ગાંડો ન હોય પણ વારસો લેવા તેનો હક ઉત્પન્ન થાય ત્યારે ગાંડો હોયતો તેને વારસો લેવાથી અપાત્ર ગણવામાં આવ્યો છે. દ્વારકાનાથ જૈસાક વિ. મહેદ્રનાથ જૈસાક ૬ બે. લા. રી. પ્ર. ૧૬૮ બ્રાજ બુખનલાલ વિ. બીચનદેવી ૬ બે. લા. રી. પ્ર. ૨૦૪

૧૦. ગાંડા માણસને વારસાથી બાતલ ગણવાનું કારણ એ છે કે છંદગીનાં સ્વભાવીક ધર્મ બળવવા તે યોગ્ય નથી. તારાનંદજી. અમાલ વિ. રામસ્વામી વગેરે. ૧ મ. હા. રી. પ્ર. ૨૧૪.

૧૧. જન્મથી મુંગા હોય તે પણ વારસો લેવા પાત્ર નથી. વલ્લભ-રામ સ્વામનારાયણ વિ. આઈ હરોગંગા ૪ મું. હા. રી. પ્ર. ૧૩૫.

૧૨. તેમ મુંગા અથવા બેહેરા માણસનો આપ ગુજરી ગયા પછી એ બેહેરા અથવા મુંગાને પુત્ર થયો હોયતો એ પુત્ર પણ તેનાં દાદાનો વારસો લેવા પાત્ર નથી. પારસમની દાસી વિ. દીનાનાથ ૧ બે. લા. રી. પ્ર. ૧૧૦.

૧૩. કોઈ માણસ વારસો મળી ગયા પછી ગાંડો થયો હોયતો તેની પાસેથી મળેલ વારસો પાછો લઈ શકાય નહીં. ગૈરીનાથ વગેરે વિ. મોનગીરના કલકટર વગેરે ૭ વી. રી. પ્ર. ૫.

૧૪. જે સ્ત્રી બબીયારી હોય તે વારસો લેવા લાયક નથી. રામા વિ. ભાગી ૧ મું. હા. રી. પ્ર. ૧૧ મસામત દેવકી વિ. મુખ્દેઓ ૨ અ. હા. રી. પ્ર. ૩૬૧.

૧૫. એવી બબીયારી સ્ત્રી સ્ત્રીધનનો વારસો લેવા અપાત્ર થતી નથી. મસામત ગંગાજીતી વિ. ધાસીતા ૬. લા. રી. ૧ અલાહબાદ પ્ર. ૪૬

૧૬. મા બબીયારી હોયતો તે પણ દીકરાનો વારસો લેવા પાત્ર નથી. રાસતલય વિ. ફુરગાસુંદરી. ૬. લા. રી. ૪ કલકત્તા પ્ર. ૫૫૦

૧૭. વારસો મળી ગયા પછી કોઈ સ્ત્રી બબીયારી થાયતો તેથી તેને મળેલ વારસો તેની પાસેથી ખુંસી લેવાતો નથી. મોતીરામ કોલીતા વિ. કેરી બેલીતાન્દ્ર ૬. લા. રી. ૫ કલકત્તા પ્ર. ૭૦૦.

બીહાલો વિ. કિશનલાલ. ઇ. લા. રી. ૨ અલાહાબાદ પ્ર. ૧૫૦.
અબીરામદાસ વિ. શ્રીરામદાસ. ૧૨ વા. રી. પ્ર. ૩૬૬.

૧૮. ધણી યુજરી ગયા પછી બીજી ધણી કરે ત્યારે આગળના
ધણીનાં વારસો લેવા સ્ત્રી અપાત્ર ગણાઈ છે. પારવતી વિ. બીક્ર
૪ મું. હા. રી. પ્ર. ૨૫.

૧૯. પતનો રોગ બહુ જોરથી થાય અને ત્રાહડે ત્રાહડે વધતો
જાયતો તે સમયે વારસો લેવાથી બાતલ થાય છે. જનારધન ખંડુરંગ
વિ. ગોપાળ ખાંડુરંગ ૫ મું. હા. રી. પ્ર. ૪૫.

૨૦. અસાધ્યરોગથી પીડીત હોવાના કારણથી કોઈ સમયને
વારસાથી બાતલ કરતાં પેહેલાં તે રોગ અસાધ્ય છે એવા મજબુત
પુરાવાની જરૂર છે. ઇલર મંદરસેન વગેરે વિ. રાણીદાસી ૨ વી.
રી. પ્ર. ૧૨૫.

૨૧. પતનો રોગ જન્મથી ન હોય પણ પાછળથી થાય તોપણ
વારસાથી બાતલ છે. અનંતા વિ. રામાબાઈ. ઇ. લા. રી. ૧
મુંબઈ પ્ર. ૫૫૪.

૨૨. સને ૧૮૫૦ નો આકટ ૨૧ મો પસાર થયા પછી કોઈપણ
નાત બાહાર થએલો સમયે વારસો લેવા અપાત્ર થતો નથી. હોમાના
વિ. ત્રીમાનાબટ ઇ. લા. રી. ૧ મુંબઈ પ્ર. ૫૫૬ તાજશીંગ વિ.
મસામત કૌસલા વગેરે ૧ આગ્રા. હા. રી. પ્ર. ૬૦ બુજપનલાલ
વિ. ગણપ્રસાદ ૨ અ. હા. રી. પ્ર. ૪૪૬.

૨૩. બાપ સાથે કદી દુશ્મની રાખનાર સમયે તે બાપનો
વારસો લેવા અપાત્ર છે. કાળકાપ્રમાદ વિ. બુદ્ધીશાહ ૩ અ. હા.
રી. પ્ર. ૨૬૭.

૨૪. કોઈ હિંદુ વેરાગી થાયતો તેને જે વારસો મળ્યો હોય તે
તેની પાસેથી અપાત્ર ગણી લઈ લેવાતો નથી. જગનનાથપાલ વિ.
વિદ્યાર્નદ ૧ બે. લા. રી. પ્ર. ૧૧૪.

૨૫. એવા વેરાગીનો વારસો તે વેરાગી થયા પેહેલાંના તેના પુત્ર
પુત્રાદીક લેવા પાત્ર છે. બુદ્ધીશય ચેતરજી વિ. રાખીની બોઈ સ્તોબી
૧૫ વી. રી. પ્ર. ૧૯૭.

૨૯. વારસો મળ્યા પહેલાં ત્યાગી થાયનો વારસો લેવા પાત્ર નથી. તીલકચંદર વિ. સામાયરણપ્રકાશ ૧ વી. રી. પ્ર. ૨૦૬.

૨૭. કોઈ સખસ વેદાંતી થઈ જાય તેથી વારસો લેવા તે અપાત્ર થતો નથી. આનંદ કુમાર ગાંગુલી વિ. રખલચંદરરાય વગેરે ૮ વી. રી. પ્ર. ૨૭૮.

૨૮. જે સ્થાનિક રીવાજ ન હોયતો પ્રાદ્યક્ષ ક્ષત્રી અને વૈશ્યનાં અનૌરસ છોકરાં વારસો લેવા પાત્ર નથી. રાહી વિ. ગોવીંદ તેજ ઇ. લા. રી. ૧ મુંબઈ પ્ર. ૬૭ નારાયણભારથી વિ. લવીંગભારથી ઇ. લા. રી. ૨ મુંબઈ પ્ર. ૧૪૦ નીસરમુરતજી વિ. કુંવર ધનવંતરાય ૧ માર્ક્સ રીપોર્ટ. પ્ર. ૧૧૦.

વારસો.

૧. નાની કોમો પોતાની અંદર વારસો મળવા માટે હિંદુ ધર્મશાસ્ત્ર વિરૂધ્ધ હોય એવા કોઈ આસ નિયમ બાંધેતો તે નિયમ પ્રમાણે વારસો મળવાનો હક મંજૂર રાખવો નહીં જેમ્સ. મસામત સરૂપી વિ. મુખારામ ૨ અ. હા. રી. પ્ર. ૨૨૭ સીતારામ વિ. મસામત અ. હા. રી. હીરાની ૨૦ વી. રી. પ્ર. ૪૬.

૨. મિલકત વિભક્ત ન હોયતો સ્ત્રીવંશજ વારસો લેવા હકદાર નથી પણ જે મિલકત વિભક્ત હોયતો સ્ત્રીવંશજને તેમના અધીકાર પ્રમાણે વારસો મળે છે. મસામત મુરજીન વિ. ઇંસરી પ્રાદ્યક્ષ ૩ અ. હા. રી. પ્ર. ૭૪.

૩. સ્ત્રીઓ અમુક પ્રસંગેજ વારસ થાય છે. મિતાક્ષરા પ્રમાણે જે સ્ત્રીઓને વારસો લેવા હકદાર ઠરાવી છે, તે સીવાય બીજી કોઈ સ્ત્રી વારસો લેવા હક ધરાવતી નથી. કૌરી બે. હા. ઇ. વિ. ૩૬૦. ઇ. લા. રી. ૩ અલાહાબાદ પ્ર. ૪૫.

૪. બંગાળમાં ચાલતા હિંદુ ધર્મશાસ્ત્ર પ્રમાણે કુટુંબ મજબૂત હોય ત્યારે જે મિલકત મેળવવામાં આવે તેનો દર માથાદીઠ વારસો પોહોચે છે. રામગતીદાસ વગેરે વિ. નંદકુમારદાસ. ૨ વી. રી. પ્ર. ૧૧

૫. પુરુષવંશજ હોયતો સ્ત્રીવંશજને કોઈ વારસો મળવા હક થતો નથી. હીરાનાથકુંવર વિ. રામનારાયણસીંગ. ૬ બે. લા. રી. પ્ર. ૨૭૪.

૬. વારસો મળવાનો હક પ્રાપ્ત થયો હોય ત્યારે જે હકદાર મા-

જુઓ હયાત હોય તેમનેજ વારસો લેવા અધિકાર છે. કૈલાસનાથ દાસ. વિ. ગયામણી દાસી ૧ વી. રી. પ્ર. ૩૧૪.

૭. વારસો મળવાની હક પ્રાપ્ત થયો હોય ત્યારે કુટુંબની સ્ત્રી ગર્ભવંતી હોયતો તેને પ્રસવ થાય ત્યાં સુધી અથવા ગર્ભનું પરીણામ આવતાં સુધી વારસો વેહેચવો મુલતવી રાખવો જોઈએ એ સ્ત્રીને જોકે સુવેલું આવેતો સુવેલા જોકરાના વારસ તરફ કોઈને હક મળે નહીં છે. ગુજરી ગએલાના વારસનેજ મળે કેમકે જીવતો જન્મ થયો હોય તોજ વારસો પોહોય છે. મસામત ગૌરાચોધરેન વિ. ચમન ચૌધરી ૧ વી. રી. પ્ર. ૩૪૦.

૮. પાછળથી કુટુંબ જીવે ગર્ભવંતી હોય તો વારસો વેહેચવો મુલતવી રહે નહીં. ૬ ખીનાદાસી વિ. રાસબીહારી મજમુદાર ૬ વી. રી. પ્ર. ૨૨૧.

૯. જોનો વારસો વેહેચવાનો હોયતે સખસ ગુજરે ત્યારે કુટુંબની સ્ત્રી ગર્ભવંતી ન હોયતો તે ગર્ભ ધારણ કરે અને પ્રસવ થાય ત્યાં સુધી વારસો વેહેચવાનું મુલતવી રહે નહીં. નીલીઓમલ લાહોરી વિ. જોગેદ્રોમોહન લાહોરી. ઇ. લા. રી. ૭ કલકત્તા પ્ર. ૧૭૮ (૫જી જુવો નીચે ૧૨.)

૧૦. વારસો વેહેચાઈ ગયા પછી કોઈ સ્ત્રીને પુત્ર જન્મ થાય કે જે મુત્ર જન્મ પેહેલે થયો હોયતો મરનારની મિલકત તેનેજ મળત એમ હતું આવું હોય તોપણ વેચાઈ ગએલ વારસા માટે પછો કાંઈ થાય નહીં. ખામાસુંદરી વિ. આનંદ ૧ વી. રી. પ્ર. ૧૫૩.

૧૧. કોઈ સખસ મજબૂરી અને સ્વપારજીત એવી બેઉ પ્રકારે રન્ને મિલકત મુકી ગુજરી ગયો હોયતો તે બેઉ જાતની મિલકતના વારસા માટે જુદા જુદા નિયમ લાગુ પડે. મસામત મુનારબીબી વિ. જોષકીસનદાસ. ૬ વી. રી. પ્ર. ૧૦૧. ચીંતામનસીંગ વિ. નવલખો કુંવરી ઇ. લા. રી. ૧ કલકત્તા પ્ર. ૧૫૩ ૨૪ વી. રી. પ્ર. ૨૫૫.

૧૨. વિધવા ૮૫ લે ત્યાં સુધી વારસો વેહેચવો મુલતવી રહે નહીં. ૬ ખીનાદાસી વિ. રાસબીહારી મજમુદાર ૬ વી. રી. પ્ર. ૨૨૧.

૧૩. કોઈ હિંદુ કુટુંબ વટલાઈને મુસલમાન થયું હોયતો તેમને માટે વારસાના નિયમ હિંદુ ધર્મશાસ્ત્રના નહીં પણ મુસલમાની કા-

યદાના લાગુ થાય છે. જે અલાભક વિ. ધરમસોગ ૧૦ મું. હ. અ. પ્ર. ૫૧૧.

૧૪. હિંદુધર્મ શાસ્ત્રમાં વારસાના જે નિયમ બતાવ્યા છે. તે સરકારી જમીન ધારણ કરનારાના હકને પુરતી રીતે લાગુ કરી શ. કાતા નથી એવું અલાહાબાદ હાઇકોર્ટે ડરખાસું છે.

બુકરાય વિ. મસામત લાલખીબી ૨ અ. હા. રી. પ્ર. ૧૨૧.

૧૫. વારસો અંદર અંદર એવો કરાર કરેકે અમુક બનાવ બને ત્યારે વારસાની આપણે અમુક રીતે વહેંચણુ કરવી તો એવો કરાર ૨૬ બાતલ થતો નથી. રામનીરૂઝનસોગ વિ. પ્રાગસોગ હ. લા. રી. ૮ કલકત્તા પ્ર. ૧૩૮.

૧૬. એકથી વધારે આ કોઈ સખસને હોયતો અને તેમનામાં પેહેલા દીકરાને વારસો મળવાનો રીવાજ હોયતો તે વખતે છેલ્લી પ-રછેલી સ્ત્રીને પેહેલો પુત્ર પ્રાપ્ત થાયતો પેહેલીના પુત્ર નેટલો તેનો વારસોઈ હક નથી. રામાલક્ષ્મીઅમાલ વિ. સીયાનાથા અમાલ ૧૪ મું. હ. અ. પ્ર. ૫૭૦. પીડારામાપા વિ. બંગારીસિસામા હ. લા. રી. ૩ મદ્રાસ પ્ર. ૨૮૬.

૧૭. વિશ્વ પુરાત્ત ન હોયતો જેન લોકમાં જે જગ્યોએ નિલકત હોય તે જગ્યોના વારસાના નિયમ લાગુ પડે છે લાલા માહાબીર પ્રસાદ વગેરે વિ. મસામત કુંદનકુંદર ૮ વા. રી. પ્ર. ૧૧૯ છોટાલાલ વિ. મુનીલાલ. હ. લા. રી. ૪ કલકત્તા પ્ર. ૭૪૪ બામીબી વિ. મું. કુંદલાલ. હ. લા. રી. ૩ અલાહાબાદ પ્ર. ૫૫.

૧૮. મુદ્રોમાં અનૌરસ છોકરાં વારસો લેવા હકદાર છે. ઔર. સધી અરઘો હિસો તેને મળે. સાદુ વિ. બાઈપ્રા. હ. લા. રી. ૪ મુંબઈ પ્ર. ૩૭.

૧૯. મુદ્રોમાં જે ઔરસ છોકરાં ન હોયતો આખી મિલકત વારસદાર તરીકે લેવા અનૌરસ છોકરાંનો હક છે. સરસ્વતી વિ. માનું. હ. લા. રી. ૨ અલાહાબાદ પ્ર. ૧૩૧.

૨૦. અનૌરસ છોકરાંની ઉત્પત્તિ બબીઆર ક્ષત્ર તરીકેની હોય તો એવા અનૌરસ છોકરાં વારસો લેવા પાત્ર નથી. વેનકાટા એલા એટી વિ. પારવતમ ૮ મ. હા. રી. પ્ર. ૧૨૪.

(૧૫૭)

વિધવા.

૧. કોષ હિંદુ કાંઈ પણ સંતતી વગર એકથી વધુ વિધવા સુકી ગુજરી જાયતો તેની મિલકતનાં વારસ તેની સમજી વિધવા સરખી રીતે છે. રામૈયા વિભાગી, ૧ મું. હા. રી. પ્ર. ૬૬ અી ગજપતી નીલમણી વિ. અી ગજપતી રાધામણી ઈ. લા. રી. ૧ કલકત્તા પ્ર. ૯૭ જુલાખીદાસ ગોવિંદદાસ, વિ. કેશવલાલ છોટાલાલ, મુંબઈ હાઈ કોર્ટના જુદા છપાએલ ફેશલાની ફાઇલ સને ૧૮૮૧ પ્ર. ૩૨૦ થા. કુરેન રામનંદ કુંવર વિ. થાકુરેન રૂઘનાથ કુંવર લો. રી. ૯ ઇ. અ. પ્ર. ૪૧ દાદુમનીયાના કામમાં ૧ ઈ. જુ. નવી આવૃત્તી પ્ર. ૫૬.
૨. વિધવા તેના ધણીના મિલકતની વારસ થાય ત્યારે મિલકતના માલીક તરીકે પોતાનું નામ પણ સરકારી રજીસ્ટરમાં દાખલ કરાવવા હક ધરાવે છે. દીહુદેવી વિ. ગોવિંદ દેવ ૧૬ વી. રી. પ્ર. ૪૨.
૩. વિભક્ત હિંદુની સ્થાવર મિલકતમાં વિધવાની હક છે તે તેની જીંદગી સુધી છે. જમીયતરામ વિ. બાઈ જમનાં ૨ મું. હા. રી. પ્ર. ૧૧ મયારામ બાઈરામ વિ. મોતીરામ ગોવિંદરામ ૨ મું. હા. રી. પ્ર. ૩૧૩ તારીનીચરણ બેનરજી વિ. નંદકુમાર બેનરજી ૧ વી. રી. પ્ર. ૪૭ ગીરધારીસીંગ વિ. પૂલ બાહલસીંગ વગેરે ૬ વી. રી. પ્ર. ૧ પંચ મોધરી મકતુન વગેરે વિ. કાલીચરણ વગેરે ૯ વી. રી. પ્ર. ૪૯૦ છત્યાનું વિ. રામકિસનસીંગ ૧ વી. રી. પ્ર. ૧૦૨ બીપીન બીહારી વિ. પ્રોન્નેનાથ ઇ. લા. રી. ૮ કલકત્તા પ્ર. ૩૫૭ સુંદર કુમારી દેવી વિ. ગદાધર નવાડી ૪ વી. રી. પ્ર. ૧૧૬ વિશ્વ ગણેશ વિ. નારાયણ પાંડુરંગ મુંબઈ હાઈકોર્ટના જુદા છપાએલ ફેશલાની ફાઇલ સને ૧૮૭૫ પ્ર. ૨૧૨ ઉમાપાકંતાપા વિ. નીનગોસા હીરાપા મુંબઈ હાઈકોર્ટના જુદા છપાએલ ફેશલાની ફાઇલ સને ૧૮૭૬ પ્ર. ૧૪૪ ગોવીંદ નારાયણ દેવ વિ. ગોર મનીદેવી ૧૭ વી. રી. પ્ર. ૨૦
૪. ધણી તરફથી વારસામાં મળેલી સ્થાવર મિલકત વિધવા ગુજરી જવા પછી વિધવાના ધણીના વારસોને પોહોચે છે. લક્ષ્મીબાઈ વિ. ચણુપત મોરોબા ૪ મું. હા. રી. પ્ર. ૧૫૦.
૫. મુંબઈ હાલાકામાં ચાલતા હિંદુ ધર્મ શાસ્ત્ર પ્રમાણે સમજા ગોત્ર સાર્પીંડ્ય અને સમાનોદક પુરોહીની સ્ત્રીઓ તેમના ધણી ગુજરી

ગયા હોય તોપણ તેમના ધણી જીવતા હોય તેવી રીતે વારસો લેવા હકદાર છે. બક્ષીબીબાઈ વિ. જીરામ હરી ૬ મું. હા. રી. પ્ર. ૧૫૨.
લલુભાઈ બાપુભાઈ વિ. કાસીબાઈ ઇ. હા. રી. ૫ મુંબઈ પ્ર. ૧૧૦.

૬. કેમકે સ્ત્રી પરણે ત્યારથી તેના ધણીની સગોત થાય છે. લલુભાઈ બાપુભાઈ વિ. માનકુંવરબાઈ ઇ. હા. રી. ૨ મુંબઈ પ્ર. ૩૮૮.

૭. આવી વિધવા જેને તેના ધણી તરફથી ભાગ મળવા હક થયો હોય તે વિધવા કુટુંબના ઘરમાં રહેતી હોય તેમજ રહે, તેમની ભેળી ખાય પીએ ત્યારે વિરૂધ પુરાવ ન હોયતો તેના ધણી તરફના તેના ભાગ તરીકે ખાય પીએ છે. અને રહે છે. એટલે કે ખાવા પીવાથી અને રહેવાથી જે ખર્ચ થાય તે તેના ભાગમાંથી તેણે પુર કરવું જોઈએ. ગોવીંદચંદર બાગચી વિ. કીપા માઈ દેવી ૧૧ વી. રી. પ્ર. ૩૩૮.

૮. ઉપરના ફેસલા ૫ માં બતાવેલી વિધવા પોતાનો ભાગ નક્કી કરવા ફરીયાદ કરી શકે છે. જીના કુંવર વિ. ચેનસુખ. ઇ. હા. રી. ૩ અલાહાબાદ પ્ર. ૪૦૦.

૯. એક હિંદુ તેનો દીકરો જે આગળ ગુજરી ગયો હતો તેની વિધવા સ્ત્રી અને બીજો દીકરો જે આગળ ગુજરી ગયો હતો તેના દીકરાને સુકી ગુજરી ગયો, પાછળથી એ દીકરાનો દીકરો વિધવા સુકી નાની ઉંમરમાં ગુજરી ગયો તેમાં ડરાવવામાં આવ્યું કે દીકરાના દીકરાની વિધવા વહુ એ હિંદુની મિલકતની વારસ છે. બીજા દીકરાની વિધવા વહુ ખોરાકી પોસાકી લેવાજ હક ધરાવે છે. બાઈ અમત વિ. બાઈ માણક ૧૨ મું. હા. રી. પ્ર. ૭૯.

૧૦. વિધવાને તેના ધણીની મિલકત મળે છે. તે વારસ તરીકે મળે છે. દ્રષ્ટી તરીકે મળતી નથી. લાલચંદ રામ દયાળ. વિ. શુભતી બાઈ ૮ મું. હા. રી. પ્ર. ૧૫૬ બાઈજી ગીરધર વગેરે વિ. બાઈ ખુસાલ રમેશીયલ અપીલ નંબર ૩૩૪ સને ૧૮૭૨ મુંબઈ હાઈકોર્ટ હરીદાસ દત વિ. શીમતી અપુર્ણા દાસી. ૬ મું. ઇ. અ. પ્ર. ૪૩૩.

૧૧. વિધવાને તેના ધણી તરફથી વારસામાં મળેલી મિલકતમાંની જંગમ મિલકતની તેની મરજીમાં આવે તેમ બંધવશ કરી

(૧૫૯)

શકે છે સ્થાવર મિલકતની વ્યવસ્થા ધણેજ જરૂરને પ્રસંગે કરી શકે છે. ખેચર ભગવાન વિ. બાઈ લક્ષ્મી ૧ મુ. હા. રી. પ્ર. ૫૬ દોઃ ગાદાઈ વિ. પુરણદાસ ૫ વી. રી. પ્ર. ૧૪૧. દામોદર માધવજી વિ. પરમાણુંદાસ જીવણદાસ. ઇ. લા. રી. ૭ મુંબઈ પ્ર. ૧૫૫ પ્રાણ-જીવનદાસ વિ. દેવકુંવરબાઈ વગેરે ૧ મુ. હા. રી. પ્ર. ૧૩૦ ગોર-ધનનાથ વિ. અનુપરાય ૩ વી. રી. પ્ર. ૧૦૫ બાઈ અંબા વિ. દામોદર લાલબાઈ વગેરે મુંબઈ હાઇકોર્ટ તારીખ ૧૧ મી. અગષ્ટ સને ૧૮૭૧ ફ્રંજબીહારીધર વિ. પ્રેમચંદ દત ઇ. લા. રી. ૬ કલ-કતા પ્ર. ૬૮૬.

૧૨. એવી રીતે વારસામાં મળેલી સ્થાવર મિલકત વિધવા કોષ્ટને બક્ષીશ પણ કરી શકિત નથી. જગન્નાથ વીકલ વિ. આબાજી-વિશ્વ ૫ મુ. હા. રી. પ્ર. ૨૧૭ કારતીકસીંગ વિ. કુલાહલસીંગ ૫ વી. રી. પ્ર. ૧૩૧ બામોખી વિ. મુકુનલાલ ઇ. લા. રી. ૩ અ-લાહબાદ પ્ર. ૫૫.

૧૩. પણ તુરતનો ઉતરાધીકારી જો હયાત હોય તેની મંજૂરીથી વિધવા એવી સ્થાવર મિલકતની બક્ષીશ કરી શકે છે. રાજ બુલ-બસેન વિ. ઉમેસચંદર ઇ. લા. રી. ૫ કલકતા પ્ર. ૪૪ મહંતકી-શનગીર વિ. બસંજીતરાય વગેરે ૧૪ વી. રી. પ્ર. ૩૭૯ પ્લાન્ડાલ બક્ષક વિ. ચેતીલાલ જૈસાક ૩ બે. લા. રી. પ્ર. ૬૨.

૧૪. તેમજ વસીયતનામું કરી મિલકતની ગમેતેમ વ્યવસ્થા કરવા ધણી સત્તા આમી ગયો હોયતો વિધવા બક્ષીશ વગેરેથી સ્થાવર મિલકતની ગમેતેમ વ્યવસ્થા કરી શકે છે. જીવન પંડ્યા વિ. મસા-મત સોના ૧ અ. હા. રી. પ્ર. ૬૬. પ્રોસોનોકુમાર ઘોસ વિ. તાર-કનાથ સોરકાર ૧૦ બે. લા. રી. પ્ર. ૨૬૭.

૧૫. મુદત બાહારે ગએલું ધણીનું કરજ આપવા માટે વિધવા તેના ધણીની વારસામાં મળેલી સ્થાવર મિલકતની કૃંપ વ્યવસ્થા કરી શકે નહીં. મેઝમીરી આપા વિ. સીવાપા ૬ મુ. હા. રી. પ્ર. ૨૭૦

૧૬. મુદત બાહારે ગએલા ધણીના કરજ આપવા વિધવાની કરજ નથી એવું સમજવું નહીં. બલા નાના વિ. પરજી દરી ઇ. લા. રી. ૨ મુંબઈ પ્ર. ૬૭.

૧૭. પોતાના બાળક દીકરાનો વહીવટ કરનાર તરીકે કાયદા પ્રમાણે વિધવાને સરટીફિકેટ મળ્યું ન હોય તો પણ કુટુંબના અગત્યના કામ માટે વડીલોપારજીત મિલકતની વિધવા બવરદા કરી શકે છે. બાઈ અમૃત વિ. બાઈ માણક ૧૨ સુ. હા. રી. પ્ર. ૬૯

૧૮. જોટલાં નાણાં સાઈં એવી મિલકત વિધવાએ વેચી હોય તેટલાં નાણાં આપી તે વેચાણ રદ કરાવાય નહીં. સુગીરામ બેગમ વિ. જડુબંસ સુહાઈ વગેરે. ૬ વી. રી. પ્ર. ૨૮૪.

૧૯. વેચાણ ન કરતાં મિલકત મજબૂર ધરેણે મુકવાથી નાણાં બીધાં હતતો હરકત બંધું નહોતું એમ હોય તોપણ વિધવા એ મુખ્યુધીથી વેચાણ કર્યું હોય તો તે વેચાણ રદ નાય નહીં. દુલચંદલાલ વિ. રધુબંસ સુહાઈ ૬ વી. રી. પ્ર. ૧૦૭.

૨૦. જરૂરના કારણસર વિધવા જો મિલકત વેચે અને તેનું વેચાણ ખત લખાય તેનાં ઉત્તરાધિકારીની સહી લેવામાં આવે તો તે સહી એવા નિર્ણયકારક પુરાવો નથી કે પછી જરૂરીયાત નહોતી એવા કારણથી વેચાણ રદ કરવા પ્રતીબંધ આવે. માધવચંદ્ર હા. જરા વિ. ગોવિંદચંદર બેનરજી ૬ વી. રી. પ્ર. ૩૫૦.

૨૧. ઉપર પ્રમાણેની હકીકત હેતુ ત્યારે મજબૂર વેચાણ કપટથી થયું છે અથવા જરૂરીયાત વગર થયું છે એ વિષે મજબૂત પુરાવ હોવા વગર મજબૂર વેચાણ વિધવાએ કર્યું હોય તે રદ થાય નહીં. કાલીમોહન દેવરાય વિ. ધનળેયસાહ વગેરે ૬ વી. રી. પ્ર. ૫૧.

૨૨. વિધવા મિલકત વેચે નહીં પણ ધરેણે મુકે એવી ફરજ વિધવા ઉપર નંખાય નહીં. નંખાકુમાર હાલદાર વિ. બાબાસુંદરી દાસી ૩ બે. હા. રી. પ્ર. ૩૭૫.

૨૩. વિધવાએ કરેલ વેચાણ ગેરકાયદાસર હોય પણ વેચાણ લેનાર એવું સાબીત કરેકે વિધવા બક્ષીશ આપતી હતી તે કરતાં કરેલું વેચાણ પસંદ કરવા હાયક છે તો વિધવાની જીંદગી મુખી એ વેચાણ કાયદાસર ગણવું જોઈએ. ચંદરનાથ સરમા વિ. રોમનાથ સરમા ૧ વી. રી. પ્ર. ૬૬.

૨૪. નિપુત્રીક વિધવા પાસેથી કેઈ સખસ વેચાણ લે ત્યારે

એ મિલકત વેચવા તેનો હક છે કે નહીં તે વિષે તેણે ખાતરી કરવી જોઈએ જો પુરતી સંભાળથી તે તપાસ ન કરેતો મજકુર વેચાણ સુધખુદ્ધિથી થયું એમ ગણાય નહીં. રામચોની ભટાચારજી. વિ. ઇસાનીદેવી ૨ વી. રી. પ્ર. ૧૨૩.

૨૫. કરજ હોય તે વડીલો પારજીત મિલકત અમુક વર્ષ સુધી કરજદારને આવાદ છ મજકુર કરજ આદા કરવું એવું કરાવેલું હોયતો એ કરજ આદા કરવાના કારણસર વિધવા વડીલો પારજીત મિલકત વેચી દઇ શકે નહીં. તીલકરાય વગેરે વિ. દુલમાનરાય વગેરે ૭ વી. રી. પ્ર. ૪૫૦.

૨૬. વિધવાના કબજામાં તેના ધણીની જે મિલકત હોય તે તેના પલાના બદલા તરીકે હોયતો તે મિલકતની કાંઈ જથ્થાકની બચસ્થા તે કરી શકે નહીં. મસામત કુમારલનીસા વિ. મહમદુસેન ૧ આગ્રા. હા. રી. પ્ર. ૨૮૭ મસામત ગુરુનગીબી વિ. બાબુ મુસ્તફી વગેરે ૩ આગ્રા. હા. રી. પ્ર. ૩૦૦.

૨૭. ઉતરાધીકારીને નુકશાન થાય એવી રીતે વિધવા પોતાના કબજાની કાંઈ બચવા બધી મિલકત કોઈ દેવ મુરતીને અરપણુ કરી શકે નહીં. કારતીકચંદર ચંદરબતી વિ. ગુરમોહનરાય ૧ વી. રી. પ્ર. ૪૮ મસામત ઇન્દ્રોક્તવર વિ. સેખ અબ્દુલ અરકત ૧૪ વી. રી. પ્ર. ૧૪૬.

૨૮. વિધવા કાંઈ જરૂરના કારણ વગર વડીલો પારજીત મિલકત વેચેતો તેની જુદગી સુધી એ વેચાણ કાયમ રહી શકે છે. મહુરામસેન વિ. ગોર હરીગુપ્ત ૧ વી. રી. પ્ર. ૧૬૫ ગોરીયા હાલીયા વિ. ઉદ્દી વગેરે મુંબઈ હાઈકોર્ટ સ્પેશીયલ અપીલ નંબર ૪૫૫ સને ૧૮૭૩ કામેશ્વર પ્રસાદ વિ. રેનબાહાદુરસિંગ ઈ. લા. રી. ૬ કલકત્તા પ્ર. ૮૪૩ બાઉ વૈકોબા વિ. ગોવીંદ અસવંત મુંબઈ હાઈકોર્ટના જુદા છપાએલ ફેસલાની ફાઈલ સને ૧૮૭૮ પ્ર. ૬૦ પ્રાન્ ગદાસ વિ. હરીકૌશન ઇ. લા. રી. ૧ અલાહબાદ પ્ર. ૫૦૩ બગ્તામા વિ. પારપાતાં વગેરે ૨ મ. હા. રી. પ્ર. ૩૬૩.

૨૯. વિધવાને જે મિલકત આપવામાં આવી હોય તેની ઉપર

જમાંથીજ તેણે પોતાનો નીરવાહ ચલાવવો એવું ઠરાવ્યું હોયતો કોઈ પણ કારણસર તે એ મિલકતની બવર્યા કરી શકે નહીં. શેઠ ગો-
વીંદાસ વિ. રણછોડ ૩ અ. હા. રી. પ્ર. ૩૨૪.

૩૦. પણ એ મિલકતમાંથી નીરવાહ જરૂરી ઉપજ થતી ન હોય મિલકત મજદૂરની એડ કરાવવા નાણાં ન હોયતો એ મિલકત ઉપર નાણાં ઉધારે લઈ વિધવા પોતાનો નીરવાહ અને એડનું ખર્ચ પૂરું કરી શકે છે. તે ગુજરે ત્યારે તેના વારસાએ એ ખર્ચ આપવું જોઈએ કુંવર ઉદેસીંગ વિ. ડુલચંદ ૫ અ. હા. રી. પ્ર. ૧૬૭.

૩૧. ધણી ગુજર્યા પછી તેની સ્થાવર મિલકતની ઉપજમાંથી કાંઈ મિલકત વિધવાએ વેચાણ લીધી હોયતો તે મિલકતની બવ-
ર્યા કરવા વિધવાને સત્તા નથી. નીહાલખાન વગેરે વિ. હરચરણ-
લાલ ૧ આગ્રા. હા. રી. પ્ર. ૨૧૬ ફકીરોદેવી વિ. ગોપીલાલ ૬
કલકત્તા લા. રી. પ્ર. ૬૬ મોધરી ભાળાનાથ ઠાકોર વિ. મસામત
બગવતીદાઈ ૧૫ વી. રી. પ્ર. ૬૩.

૩૨. પણ એવી ઉપજમાંથી કાંઈ મિલકત વેચાણ લે નહીં
તો તે ઉપજનાં નાણાં બક્ષીશ વગેરેથી વિધવા આપી દઈ શકે છે.
કૈલાસનાથ ઘોસ. વિ. વિધનાથ ખીરવાસ ૪ બે. લા. રી. પ્ર. ૪૧.

૩૩. બનારસ (કાસી) ની જગ્યા એ જરૂરની બાબત નથી કે
તે કરવા માટે વિધવા સ્થાવર મિલકતની બવર્યા કરી નાણાં ઉભાં
કરી શકે. હરોમોહન અધીકારી વિ. શ્રીમતી અલકમણીદાસી ૧ વી.
રી. પ્ર. ૨૫૨.

૩૪. ધણીએ પાતાના વસીયતનામામાં એ જગ્યા કરવા માટે
મિલકતની બવર્યા કરવા રજા આપી હોયતો વિધવા એવી મિલ-
કતની બવર્યા કરવા સત્તા ધરાવે છે. રામકાંત અકરબતી વિ.
અંદર નારાયણ દત્તરામ ૨ કલકત્તા લા. રી. પ્ર. ૪૭૪.

૩૫. ધણીનું ગયા આધ કરવા માટે વિધવા માટે વિધવા સ્થા-
વર મિલકતની બવર્યા કરવા સત્તા ધરાવે છે. ધણીના જીવની
સદગતી થવા માટે એ આધ જરૂરી બાબત ઠરી છે. મતીરામ
કુંવર વિ. ગોપાળસાહુ ૧૧ બે. લા. રી. પ્ર. ૪૧૬, મોધરી જનમ-
ણીમલીક વિ. ર સોમાઈદાસી ૧૧ બે. લા. રી. પ્ર. ૪૧૮.

૩૬. પણ એવા આધ માટે આખી મિલકતની બવસ્થા કરવા વિધવાની સત્તા લેખવામાં આવી નથી. મહમદ યુસરફ વિ. બોન્ને સરીદાસી ૧૧ બે. લા. રી. પ્ર. ૧૧૮.

૩૭. જે મિલકતની બવસ્થા કરવા વિધવાને મનાઇ છે. તે મિલકતની બવસ્થા ઉત્તરાધીકારીની મંજૂરી વગર અથવા જરૂરી કારણ વગર કરવા વિધવાને સત્તા નથી. સુબંધ કુંવરી દાસી વિ. ચંદમણી દાસી ૭ વી. રી. પ્ર. ૩૩૫.

૩૮. મારે નાણાંની જરૂર છે. એટલુંજ વિધવા કહેતો તેથી નાણું ધીરનાર નાણું આપી વિધવા પાસેથી મિલકત લઇ વેચાણનાં નાણાં આપેતો એ વેચાણ કાયદાસર ઠરતું નથી. ગંગાગોવીંદબોસ વિ. શીમતીકુતી અને રામી. ૧ વી. રી. પ્ર. ૬૦.

૩૯. વિધવાએ કરેલું વેચાણ જરૂરી કારણસર હોય કે નહીં તોપણ જે વિધવા જીવતી હોયતો વેચાણ કરેલી મિલકતનો કબજો વેચાણ લેનારને આપવોજ જોઇએ એવું ઠર્યું છે. બાગોઆબહ વિ. લાલદાસ. ૬ વી. રી. પ્ર. ૩૬.

૪૦. વિધવા ઉડાઉ થઇ ધણીની મિલકતની જમીનગીરી ઉપર નાણાં ઉધારે લેં નાણાં ધીરનાર સામીત કરેકે એ નાણાં જરૂરના કારણસર આખ્યાં હતાં તો એ નાણાં ધીરનારના હકને નુકસાન થવું નહીં જોઇએ. માતાપ્રસાદ વિ. બાગીરથી ૨ અ. હા. રી. પ્ર. ૭૮

૪૧. કુટુંબનાં ધરેણાં જે વડીલોપારજીત મિલકતનો ભાગ હોય તો તે પણ વિધવા જરૂરી કારણ વગર કોઇને આપી દઈ શકતી નથી જે એવી મિલકત તે ઉરાડી દેતી હોય એવું સાબીત થાયતો તેના ધણી તરફનું તેને સરટીફિકેટ આપ્યું હોય તે પણ પાછું ખેંચી લેવાય. બગવાની કુંવર વિ. પરમતી કુંવર ૨ વી. રી. પ્ર. ૧૩.

૪૨. વિધવા તેના સ્વીધનની ગમે તેમ બવસ્થા કરી શકે છે. પણ ધણીએ કાંઈ સ્થાવર મિલકત આપી હોય તે સ્વીધન છે. પણ તેના બવસ્થા વિધવા કરી શકતી નથી. ગણપતસીંગ વિ. ગંગાપ્રસાદ ૨ આચા. હા. રી. પ્ર. ૨૩૦.

૪૩. સરતી વેચાણ કરવા પણ વિધવાને સત્તા નથી. ઓદીત નારાયણસીંગ વિ. ધરમ માહાતન ૧ વી. રી. પ્ર. ૨૬૩.

૪૪. વિધવાએ જે વેચાણ કર્યું હોય તે સરકારની મહેસુલ માટે કર્યું હોયતો તે જરૂરી સમય લેખવામાં આવ્યો છે. વુમેશચંદર સીરકાર વિ. દીગંબર દાસી ૩ વી. રી. પ્ર. ૧૫૪.

૪૫. ધણીએ માંડેલો ધંધો આગળ ચલાવવા માટે ખર્ચ થાય તે જરૂરની બાબત છે એ કારણસર વિધવા મિલકતની બવસ્થા કરી શકે છે. કપુર બવાની વિ. સેવકરામ સીવશંકર ૧ બારોડેલ રીપોર્ટ. પ્ર. ૪૪૯.

૪૬. અમુક જરૂરી કારણસર મિલકત વેચવામાં આવી છે. એવું વિધવાએ ફરેલ વેચાણના દસ્તાવેજમાં લખ્યું હોય તેથી જરૂરીયાત વિષે બીજા પુરાવની જરૂર નથી એમ સમજવું નહીં. રાજ લખી દેવી વિ. ગોકુલચંદર ચોધરી ૧૨ વી. રી. પ્ર. ૪૭.

૪૭. ધણીના જીવની સદગતી થવા માટે વિધવા પોતાના કબજામાંની મિલકતની બવસ્થા કરી શકે છે. એવી સદગતીની ક્રીયા પુરૂષ વારસ કરી શકે તેમ હોય તોપણ તે કરવા વિધવાને પ્રતીબંધ નથી ચોધરી જગનમેનજીય મલીક વિ. રસોમાઇદાસી ૧૦ વી. રી. પ્ર. ૩૦૬ પુરણદાસ વિ. જ્ઞનારાયણ, ઇ.લા.રી. ૪ અલાહાબાદ પ્ર. ૪૮૨

૪૮. પોતાના ધણીનું આધ, તેના ઉત્તર ક્રીયા, દીકરીનાં લગન, છોકરાનું બરણપોષણ અને ધણીનું કર્જ એ જરૂરનાં કામ હોય છે. એવા કામ માટે વિધવા ધણી તરફથી મળેલી મિલકતની બવસ્થા કરી શકે છે. લાલા ગણપતજાલ વિ. મસામત તુરનકુંવર ૧૬ વી. રી. પ્ર. ૫૨ ચંદરજાલ વિ. લાલા ગણપતજાલ ૧૬ વી. રી. પ્ર. ૫૨ સદાસીવ બાસ્કર જોસી વિ. ધાકુબાઇ ઇ.લા. રી. ૫ મુંબઇ પ્ર. ૪૫૦ સખારામ વિ. જનકીબાઇ મુંબઈ હાઇકોર્ટના જ્યુદા છપાએલ ફેશલા સને ૧૮૭૮ પ્ર. ૧૩૯. મુરળીપ્રસાદ વિ. રાજ કીર્તનપ્રસાદ ૧ અ. હા. રી. પ્ર. ૪૬.

૪૯. દીકરાની દીકરીનાં લગન એ પણ જરૂરીયાતની બાબત લેખવામાં આવી છે. એ કારણસર પણ વિધવા મિલકતની બવસ્થા કરવા સત્તા ધરાવે છે. રામકુમાર મીતર વિ. હજામાઇ ઇ.લા. રી. ૬ કંચકતા પ્ર. ૩૬.

૫૦. મિલકતનું સંરક્ષણ અને પોતાનો નીરવાહ એ પણ જરૂરનાં કાર્ય છે. એ માટે પણ વિધવા મિલકતની બચ્ચા કરી શકે છે. મુરળીપ્રસાદ વિ. રાજ કીમ્પ્રસાદ ૧ અ. હા. રી. પ્ર. ૪૯.

૫૧. પોતાના એતરની સારી એડ કરવા માટે વિધવા એવી મિલકત ઉપર નાણાં ઉછીનાં લેવા સત્તા ધરાવે છે. કુંવર ઉવિસીંગ વિ. કુલચંદ વગેરે. ૫ અ. હા. રી. પ્ર. ૧૯૭.

૫૨. વિધવા તેના કબજામાંની મિલકત ઉરાજી દેતી હોયતો તેને બરણપોષણ આપવાનો બંદોબસ્ત કરી તેની પાસેથી એ મિલકત ખુંઓ લઈ ઉતરાધીકારીને આપી દેવાય નહીં. વહીવટ કરનાર ન્હીમો વહીવટ કરાવાય. માહારાણી વિ. નંદલાલ મીસર ૧ બ. હા. રી. પ્ર. ૨૭.

૫૩. અલાહાબાદ હાઈકોર્ટે ડરાખ્યું છેકે વિધવા પાસેથી તે હાડકા થયા સખમે મિલકત ખુંઓ લેવાય નહીં પણ વિધવા કાંઈ એવું કલ કરેકે તેથી વારસા ઉપરથી તેનો હક ઉઠી જાયતો તેવે પ્રસંગે તેના પાસેની મિલકતનો વહીવટ કરનાર નહીં નિમત્તાં ઉતરાધીકારીને તે મિલકત સોંપી દઈ શકાય છે. મસામત કીસની વિ. ખીલીરામ ૨ અ. હા. રી. પ્ર. ૪૨૪.

૫૪. વડીલોપારજીત મિલકતની ઉપજમાંથી મજૂયારા કુટુંબનાં માણસોએ કાંઈ મિલકત મેળવી હોય અને તેનો ઉપભોગ મજૂયારો કરવામાં આવતો હોયતો તેઓમાંનો એક સખસ મુજરી જવાથી તેના વિધવાને કાંઈ વારસો મળતો નથી. મસામત થાકનું વિ. મસામત મુનીયા વગેરે. ૭ વી. રી. પ્ર. ૪૪૦ ધારૂ મુકલેન વિ. કોરટ ઓફ્યોર્ડ ૧૧ વી. રી. પ્ર. ૩૩૬ લલુબાઈ વિ. રાવજ આપુજી મુંબઈ હાઈકોર્ટના જુદા છપાએલ ફેશલાની કાંઈલ સને ૧૮૮૦ પ્ર. ૨૪૩

૫૫. વિધવાના ધણીના બાઈઓ વિધવાને ઉપર બતાવેલા પ્રકારના કુટુંબમાં વારસો આપવા પોતાનો વાંધો નથી એવું કહે તોપણ વિધવાને વારસો મળતો નથી. મોહરન કુંવર વિ. ઠાકોરપ્રસાદ ૫ વી. રી. પ્ર. ૧૭૬.

૫૬. ધણીની મિલકત જુદી હોય તોજ વિધવાને વારસો મળે

છે. તીમોરડી વિ. એચામા ૨ મ. હા. રી. પ્ર. ૩૨૫ અનતજી રૂઢનાથ વિ. પાંડુરંગ મુંબઈ હાઇકોર્ટના જુદા છપાએલ ફેશલાની કાઠિલ સને ૧૮૭૯ પ્ર. ૪૭૮.

૫૭. વિધવાના ધણીની કાંઈ મિલકત મળ્યું હોય કાંઈ વિભક્ત હોયતો વિભક્તની વારસ તો તેની વિધવા થાય છે. કતામાનેમીયાર વિ. સોવગંગા નારાજી ૨ વી. રી. પ્ર. ૩૧.

૫૮. વિધવા જે ધરમાં રહેતી હોય તે ધરમાં તેના ધણીના બત્રીજાનું હીત હોય તેથી એ ધર વેચેતો વેચાણ લેનાર એ વિધવાને તે ધરમાંથી કાઢી મુકી શકતો નથી. ગૌરી વિ. ચંદ્રમણી ઈ. લા. રી. ૧ અલાહાબાદ પ્ર. ૨૬૨.

૫૯. વિધવા તેના દીકરા પાસેથી રહેવાનું ધર માંગવાનો હક ધરાવે છે. પણ અમુક ધરજ મને રહેવા આપો એવી દાબણી વિધવા કરી શકતી નથી. મોહનગીર વિ. મસામત તોતા ૪ અ. હા. રી. પ્ર. ૧૫૩.

૬૦. પોતાના ધણી તરફથી વિધવાને જે મિલકત મળી હોય તે મિલકતના સંબંધમાં અગ્રક્રીયાધિકારનો હક બળવવા પણ વિધવાનો હક છે. કુલમાનરાય વિ. દાનીકુંવરી ઈ. લા. રી. ૧ અલાહાબાદ પ્ર. ૪૫૨.

૬૧. ધણીના કાકાની મિલકતમાંથી વિધવાને કાંઈ વારસો મળી શકે નહીં. મસામત ગૌરી વગેરે વિ. મસામત ઉમરાવ કુંવર ૧ આગ્રા. હા. રી. પ્ર. ૧૪૯.

૬૨. દાય ભાગ પ્રમાણે મરનારના બાઈ કરતાં મરનારની વિધવા વારસો લેવા વધારે હક ધરાવે છે. ચંદરકાંત સરમા વગેરે વિ. ખંસા દેવસરમા. ૬ વી. રી. પ્ર. ૬૧.

૬૩. કુટુંબ અવિભક્ત હોયતો વિધવા કરતાં મરનારના બાઈનો હક વારસો લેવાનો છે. વેણીપ્રસાદ વિ. મસામત માહાજીધી વગેરે ૭ વી. રી. પ્ર. ૨૯૨.

૬૪. મીતાક્ષર પ્રમાણે વિધવા તેના વિભક્ત જેઠા અથવા દરેની અને તેમની પાછળ તેમની વિધવાની વારસ થઈ શકતી નથી. ચુરા વગેરે વિ. મસામત બક્ષની ૧ આગ્રા. હા. રી. પ્ર. ૧૭૪.

૬૫. મારવાડી સ્ત્રીની કોઈ વિધવા ફરી લગન કરેતો આગ-
ળના ધણીની મિલકત ઉપર તેનો કાંઈ હક રહેતો નથી. સુરગાઈ
વિ. વીરાના કાલી ઇ. લા. રી. ૧ મદ્રાસ પ્ર. ૨૨૬.

૬૬. જો જણને ઇનામી ગામ મળ્યું હોય તેમાંનો એક ગુંજરી
જાયતો વિધવાને કાંઈ વારસો તેનો મળે નહીં. રાધાબાઈ વિ. ના-
નારાઓ ઇ. લા. રી. ૩ મુંબઈ પ્ર. ૧૫૧.

૬૭. વિધવા તેના ધણીની મિલકતની વારસ થાય છે તે કુટુંબ
વિભક્ત હોય અને કાંઈ પુત્ર સંતતી ન હોય ત્યારે જ છે. ગુલાલ
વિ. કુલ. ૧ બારોડેલ રીપોર્ટ પ્ર. ૧૭૩ ગોવીંદદાસ વિ. માહાલક્ષ્મી
૧ બારોડેલ રીપોર્ટ પ્ર. ૨૬૭ માનકુંવર વિ. બચુ ૨ બારોડેલ પ્ર.
૧૫૭ ગણેશી વિ. સચુણા. ૨ બારોડેલ રીપોર્ટ. પ્ર. ૪૪૦.

૬૮. વિધવા અવસ્થામાં કરજ કરી પછી તે પરણેતો તે કરજ
માટે તેની જાત જવાબદાર છે. સ્ત્રીધન જવાબદાર છે એમ નથી
ન્યાયચંદ વિ. બાઈ સીવ ઇ. લા. રી. ૧ મુંબઈ પ્ર. ૪૭૦.

૬૯. દીકરો અથવા દત્ત જીવતો હોય ત્યાં સુધી કોઈ વિધવા
તેના ધણીના પ્રતીનિધી તરીકે કાંઈ દાવો કરી શકે નહીં. રામકેનાઈ
ગોસ્વામી વિ. મીરનામાઈ દાસી ૨ વી. રી. પ્ર. ૪૯ જનોબી વિ.
દ્વારકાનાથ ૭ વી. રી. પ્ર. ૪૫૫.

૭૦. વિધવા સગીર ઉમરની હોય પણ યોગ્ય વાલીથી ફરીયાદ
કરી હોયતો દાવાના સંબંધમાં તે લાયક ઉમરની હોય તેવા સમ્રાજા
હક તે ધરાવે છે. તારીની ચરણ ગંગુલી વિ. વાટસન અને કંપની
૧૨ વી. રી. પ્ર. ૪૧૪.

૭૧. કોઈ વિધવાને તેના ધણીનું કરજ એકઠું કરવા કાયદા
પ્રમાણે સરટીફિકેટ મળ્યું હોય તે વિધવા તેના ધણીની મિલકતના
સંબંધમાં તેના લાભમાં થએલું હુકમનાનું વેચેતો તે વેચાણ રદ
થઈ શકે નહીં પણ કપટથી તે વેચાણ કર્યું હોય અથવા તે વેચાણ
કરવા તેનો હક ન હોય અથવા તે વારસ ન હોય એવું બતાવી તે
વેચાણ રદ કરાવી શકાય છે. બગવાનદાસ વિ. લક્ષ્મીનારાયણ ૨
વી. રી. પ્ર. ૧૯ લોગાનાચા મુડાલી વિ. રાસ્વામી વગેરે ૧ મ. હા.
રી. પ્ર. ૩૮૪.

૭૨. વિધવા ઉપર તેના ધણીના વારસ તરફે તેણે ફરજ કર-
 નું હું મનાયું થાય તો વિધવાને તેના ધણી તરફથી વારસામાં
 મળેલી મિલકત ઉપરજ તે બંને, મસામત કુલબાસકુંવર વિ. બાલા
 જગેસરસ હાઇ ૧૪ વી. રી. પ્ર. ૩૪૦ સોદાબદ્ધપ્રસાદ સાહુ વિ.
 લતીફ અલીખાન ૧૪ વી. રી. પ્ર. ૩૪૦ રામધનકુંવર વિ. મસામત
 કુલબાસકુંવર ૧૪ વી. રી. પ્ર. ૩૪૦.

૭૩. મરનાર ધણીનું કરજ (લેણું) ભેલું કરવાનું સરટીફિકેટ
 મળવાનો હક મરનારના પીત્રાઈ કરતાં મરનારની વિધવાનો હક
 પ્રબળ છે. રામચાલુસીંગ ગુપ્તામ સાહુ બાહાદુર વિ. મસામત ગંગા-
 કુંવરી ૧ વી. રી. પ્ર. ૩૨.

૭૪. કોઈ વિધવાને તેના ધણીનું કરજ (લેણું) ભેલું કરવા
 કાયદા પ્રમાણે સરટીફિકેટ મળ્યું હોય અને તેને કોઈ છોકરું ન હોય
 તથા મિલકતની માલિક પણ ને પોતેજ હોયતો તેના ધણીએ તેના
 હયાતીમાં મિલકત મજકુરના સંબંધમાં જે ફરીયાદ કરી હોય તે
 ફરીયાદનું કામ આગળ ચલાવવા વિધવાનો હક છે. સીવીલીયા પી-
 લાઈ વિ. મુદુસ્વામી વગેરે ૮ વી. રી. પ્ર. ૨.

૭૫. પોતાના ધણીના ઘરમાં રહેવાનો વિધવાનો હક છે. પ્રા-
 હુકુંવર વગેરે વિ. દેવકુંવર ૧ આરોડેલરીપોર્ટ પ્ર. ૪૦૪. ;

૭૬. કુટુંબ મળ્યાં હોયતો તે મજબૂરા કુટુંબીની વિધવા તેના
 દેર અથવા જેઠના આશ્રિતને કુટુંબના ઘરમાં રહેવાની ફરજ છે.
 કમળા વિ. મણીશંકર ૨ આરોડેલ પ્ર. ૭૪૬.

૭૭. વિધવાની ઉપર ખતાવેલી ફરજ નિતીનો કાનુન સ્પષ્ટવવા
 માટે છે. ખ્રીટીસ કોર્ટ એ ફરજ બહુ બંધનકારક ગણતી નથી.
 ઉમરીયનાથકુંવર વિ. કેદારનાથ ઘોસ વગેરે ૩ આગ્રા. હા. રી. પ્ર. ૧૮૨

૭૮. વિધવા તેના કબજાની સ્થાવર મિલકત તુરતના ઉત્તરા-
 ધીકારીની મંજૂરીથી વેચી શકે છે પણ એ તુરતનો ઉત્તરાધીકારી
 સ્ત્રી વર્ગની હોયતો તેના મંજૂરીથી ફરજ વેચાણ બાહાલ રહે નહીં.
 વરજીવન વિ. પેલજી ગોકળદાસ હા. લા. રી. ૫ મુંબઈ પ્ર. ૫૬૩.

૭૯. જે ફરજ માટે વિધવાએ વડીલોપારજીત મિલકત વેચી

હોય તે કરજ વિધવાના પોતાના વખતનું હોય પણ તે વેચાણ ઉતરાધીકારીની મંજુરીથી કયું હોયતો ૨૬ જનુ નથી. સુબંધકુંવરી દાસી વિ. ચંદમણીદાસી ૭ વી. રી. પ્ર. ૩૩૫.

૮૦. વિધવાના નિરવાહ માટે કાંઈ મજુરારી મિલકત તેને કબજે કરી આવી હોય તો કુંડૂબની મિલકતના ભાગ પડે તરિ એ મિલકત તેની પાસેથી લઈ કુંડૂબની મિલકતમાં ભળવી શકાય છે. અનપુરણાબાઈ વિ. માધવરાવ બળવંત મુંબઈ હાઇકોર્ટના જુદા જુદાએલ ફેસલાની ફાઇલ સને ૧૮૭૨ પ્ર. ૧૯૨.

૮૧. વિધવા તેના દર અથવા જેઠ પાસેથી પોતાના નીરવાહ માટે નાણાંની રકમ તથા જત્રા કરવા માટેની રકમની દાવો કરી શકે નહીં. આપાજી ચીંતામણ વિ. ગંગાબાઈ મુંબઈ હાઇકોર્ટના જુદા જુદાએલ ફેસલાની ફાઇલ સને ૧૮૭૮ પ્ર. ૧૨૭.

૮૨. મદ્રાસ હાઇકોર્ટે ઠરાવ્યું છેકે બરણપોષણનાં નાણાં મળતાં હોય તેમાંથી વિધવાએ કાંઈ જમીન ખરીદ કરી હોયતો તે જમીનની તે ગમેતેમ બવરથા કરે નાલાકુમારાએટી વિ. મારાકાટામાલ. ઈ. લા. રી. ૧ મદ્રાસ પ્ર. ૧૯૬.

૮૩. કલકત્તા હાઇકોર્ટે પણ ઠરાવ્યું છેકે વિધવાને જે જમીન આપવામાં આવી હોય તેની ઉપજની તે ગમેતેમ બવરથા કરે એવું જે જમીનના લેખમાં લખ્યું હોયતો એ જમીનની ઉપજની જે સહીક હોય અથવા એ સહીકથી કાંઈ મિલકત ખરીદવામાં આવી હોયતો તે સહીક અથવા તેથી ખરીદી મિલકત વિધવા ગુજરે તરિ વિધવાના વારસને જાય છે. બગવતી વિ. બોળાનાથ. ઈ. લા. રી. ૧ કલકત્તા પ્ર. ૧૦૪.

૮૪. કોઈ હુકમનામું વિધવાના લાભમાં થયું હોય તેમાં તેની હક તેની જીંદગી સુધી ઠરાવ્યો હોયતો તે હુકમનામું વેચાણ લેનારને વિધવાના કરતાં કાંઈ વધુ હક મળતો નથી. જી. રાજસ વિ. બામા સુંદરી દેવી ૬ વી. રી. પ્ર. ૨૨.

વેચાણ.

૧. અવિભક્ત કુંડૂબનો કોઈ સખસ તેના કુંડૂબની પરાવાનગી

વગર અપિબક્ત કુટુંબની મિલકતમાં પોતાની ભાગ હોય તેનું વેચાણ કરી શકે છે. અને તેના ઉપરના હુકમનામાની બળવણીમાં તેની એ ભાગ વેચાણ કરી શકાય છે. વૃદ્ધરામ અંબાદાસ વિ. રામચંદ્ર ૬ થું. હા. રી. પ્ર. ૨૪૭ વીસુદેવ બટ વિ. બંકટેશ શંભુ ૧૦ થું. હા. રી. પ્ર. ૧૩૯ ફકીરાપાસતીઆપા વિ. આનાપા આનસાભા ૧૦ થું. હા. રી. પ્ર. ૧૬૨ રામ નારાયણદાસ વિ. નવપ્રીતલાલ, ધ. ભા. રી. ૪ કલકતા પ્ર. ૮૦૯.

૨. પોતાના ભાગ કરતાં વધુ વેચાણ કર્યું હોય અથવા પોતાના ભાગ કરતાં વધુ ભાગ ધરેલું મુખ્યો હોયતો બીજા ભાગદારો એ વધારે ભાગની બવરયા ૨૬ કરાવી શકે છે. કંથ નારાયણ વિ. પ્રેમલાલ ૩ વી. રી. પ્ર. ૧૦૨ રાજરામ ત્રવાડી વિ. લક્ષ્મણ ૮ વી. રી. પ્ર. ૧૬ રીતુ વિ. લાલજી ૨૪ વી. રી. પ્ર. ૩૯૯.

૩. એવા ભાગદાર ઉપર થએલ હુકમનામાની બળવણીમાં એ ભાગદારનો ભાગ વેચાણ લેનારે હુકમનામું મજબૂર કરવા કોર-ટની સત્તા હતીકે નહીં તેમજ જે મિલકત વેચવા કાઢી છે તે વેચવા લાયક છેકે નહીં તે જોવાની કાંઈ જરૂર નથી. ગીરધારીલાલ વિ. કંબુલાલ. ૨૨ વી. રી. પ્ર. ૫૮.

૪. વડીલોપારજીત મિલકતનું વેચાણ લેનાર અથવા તેની ખરીદી કરનારે એવી બવરયા કરનારને તે બવરયા કરવા જોરૂં દબાણ હતું એવું સાબીત કરવું જોઈએ. બવરયા કરનાર ઉપર હુકમનામું થયું હોય. મિલકત જપ્ત થઈ હોય, તે વેચવાનાં જાહેરનામાં નીકળ્યાં હોય તે કાયદાસર દબાણ છે. સાઓરાજ કુંભર વિ. નકચેકુલાલ ૧૪ વી. રી. પ્ર. ૭૨.

૫. બનારસ શાળા પ્રમાણે અપિબક્ત હિંદુ કુટુંબનું લાયક ઉ. મરનું માણસ કાંઈ પણ જરૂરના કારણ વગર. અથવા સુગરી ઉમરના છોકરાના ફાયદાના કામ વગર કાંઈ મિલકતનું વેચાણ કરે તો તે ૨૬ ખાતલ છે. સાઓપ્રસાદજી વિ. ગંગારામજી ૫ વી. રી. પ્ર. ૨૨૧.

૬. વડીલોના કરેજ માટે કાંઈ વડીલોપારજીત મિલકતનું વેચાણ

કરનામાં આવેતો કરનામાં નાણાં મિલકત વેચ્યા વગર બીજી રીતે ઉભાં થઇ શકે તેમ હવે કે નહીં તેનો તપાસ કરવા વેચાણુ લેનારની ફરજ નથી. અન્નેરામ વિ. ગીરધારી ૪ અ. હા. રી. પ્ર. ૧૧૦.

૭. હિંદુ ધર્મશાસ્ત્ર પ્રમાણે ધરનું કે બીજી સ્થાવર મિલકતનું વેચાણુ કર્યું હોય તે વેચાણુ સંપૂર્ણ ગણવા માટે મજકુર ધર અથવા મિલકતનો ખરેખરો કબજો વેચાણુ લેનારને આપેલો હોવો જોઈએ એવી કાંઈ જરૂર નથી. નાયબાધ વિ. માતંગીરી ગુરૂ ૧ મું. હા. રી. પ્ર. ૫ મુખ્યજાણ બાવા વિ. બાધજી પ્રાગ ૧ મું. હા. રી. પ્ર. ૧૬

૮. સ્થાવર મિલકતનું વેચાણુ કરનારના કબજામાંથી વેચાણુ કરતી વખતે વેચેલી મિલકત હોવી જોઈએ એ અવશ્યની બાબત છે. ગીરધર પરબરામ વિ. દાજી કુલબરામ ૭ મું. હા. રી. પ્ર. ૪.

૯. વેચાણુનો કબજો થયો હોય ત્યારે વેચેલી મિલકતનો વેચનાર માલિક ન હોય અથવા તે વેચવા તેમી હક પણ ન હોય પણ ખાંજીયા એવી માલિકી મળે અથવા હક પોહોચેતો તેથી એ વેચાણુનો કબજો કાયદાસર થતો નથી એવું કહ્યું છે. કાલીચંદર ચૌધરી વિ. શોબચંદર ચૌધરી ૧૫ વી. રી. પ્ર. ૧૨.

૧૦. હુકમનામાની બજાવણીમાં મિલકતનું વેચાણુ થાય તે વેચાણુ લેનાર વેચાણુ લીધેલી મિલકત પોતાના કબજામાં આંબ્યા વગર બીજા સખસને વેચાણુ આપેતો હિંદુ ધર્મ શાસ્ત્ર પ્રમાણે એ વેચાણુ રદ જતું નથી. ગોવીંદ રથનાથ વિ. ગોવીંદ જગજી. ૬. હા. રી. ૧ મુંબધ પ્ર. ૫૦૦.

૧૧. કરાર તોડનાર સખસ પાસેથી બાહાનાના રૂપેયા તેણે આપ્યા હોય તેથી બમણા રૂપેયા લેવા વેચાણુ લેનાર હકદાર છે. એટલું જ નહીં પણ એ કરાર તોડવાથી થયેલ નુકસાન લેવા પણ વેચાણુ લેનારનો હક છે. અમરચેતી વિ. વેદોલાંગચેતી ૧ મ. હા. રી. પ્ર. ૯.

૧૨. મજબૂરા કુટુંબના કોઈ સખસ ઉપર કોઈએ હુકમનામું જાળવી ચુક્યો હોય એ હુકમનામું એ સખસ ઉપર કુટુંબનો વહીવટ કરનાર તરીકે થયું ન હોય તો એ હુકમનામાની બજાવણી વખતે

બીજા આગસ્ટરોના હિતનું વેચાણ કરવું નહીં જોઈએ. લોકીમોહન
વિ. અહોરી અંબેલાલ ઇ. લા. રી. ૫ કલકત્તા પ્ર. ૧૪૪ બોલમકે
રેના ફલેકટર વિ. હરદેઓ નારાયણ ઇ. લા. રી. ૫ કલકત્તા પ્ર. ૪૨૫
લજમનદાસ વિ. ગીરધરી ઇ. લા. રી. ૫ કલકત્તા પ્ર. ૮૫૫
બીઆસીંગ વિ. લજમનસીંગ ઇ. લા. રી. ૨ અલાહાબાદ પ્ર. ૮૦૦
અંદ્રમેત વિ. ગંગારામ ઇ. લા. રી. ૨ અલાહાબાદ પ્ર. ૮૯૬.

૧૩. વેચાણ લેનાર કોઈ સખસ પાસેથી કાંઈ મિલકત વેચાણ
લે તે મિલકત તે વેચનારની ખાસ મિલકત ન હોય તો પછી એ
મિલકતમાં એ વેચનારનો મજબૂર કુટુંબના અંગણુત તરીકે ભાગ
છે એવું કહી પોતાનાં નાણાં વસુલ લેવાનું કરી શકાય નહીં. ગોર
બીહારીરામ બગત વિ. સામ્બોરતન કુંવર વગેરે ૧૦ વી. રી. પ્ર. ૨૪૭.

૧૪. વેચાણ વિધવા પાસેથી લીધું હોયતો વિધવાને મિલકત
મજબૂર વેચવાની જરૂર હતી એ વિષે વેચાણ લેનારે ખાતરી કરવી
જોઈએ. કાળીકુમાર ચૌધરી વિ. નંદકુમાર ચૌધરી ૧ વી. રી. પ્ર. ૧૫૭.

૧૫. વિધવાએ કરેલ વેચાણની અવેજીમાં વાપર્યો તે વેચાણ
લેનારે ખતાવી આપવાની કાંઈ જરૂર નથી. રાધાકિસોર મુકરજી
વગેરે વિ. મીરતુજી ૭ વી. રી. પ્ર. ૩૩ રામગોપાળ ધોસ વિ. બુલો-
દેવબોસ ૧ વી. રી. પ્ર. ૩૮૫.

૧૬. વેચાણ કરવા વિધવાને હક છે કે નહીં, તે વેચાણ લેનારે
જોવું જોઈએ. રામચોની બઠાચારજી વિ. ઇશાનાદિવી ૨ વી.
રી. પ્ર. ૧૨૭.

૧૭. જરૂરી કારણસર વહીવટ કરનારે મિલકતનું વેચાણ કર્યું
હોયતો વેચાણ કરતી વખતે પોતે વહીવટ કરનાર છે. એવું જાહેર
કર્યું ન હોયતો તેથી વેચાણ મજબૂર ૨૬ જણ નથી. જુનુનાથ ત્રાકે-
રખતી વિ. જોમસ દવીડી વગેરે ૧૧ વી. રી. પ્ર. ૨૦.

૧૮. કોઈ હિંદુ વિધવાએ કાંઈ જરૂરી કારણસર પોતાવા લ-
ણીની મિલકતનું વેચાણ કર્યું હોયતો જે રકમની વિધવાને જરૂર
હતી તે રકમ આપવાથી અથવા જોઈતી રકમમાં મિલકત વેચી
હોય તેટલી રકમ આપવાથી વેચાણ મજબૂર ૨૬ કરાવાતું નથી.

સુમીરામચંદ્ર વિ. જુહાંસ સેહાઈ વગેરે ૯ વી. રી. પ્ર. ૨૮૪.

૧૬. કોઈ અબણ, વૃધ અને વેચાણુ બેનારના આસરા નીચે રહેનારી સ્ત્રીએ અયોગ્ય કિંમત લઈ કોઈની સ્વતંત્ર સલાહ વગર કોઈ મિલકત વેચી હોયતો તે વેચાણુ બાહ્ય રહે નહીં. સદાસીવ બાસ્કર જોસી વિ. ધાકુબાઈ વગેરે ૬. લા. રી. ૫ મુંબઈ પ્ર. ૪૫૦.

સગપણુ.

૧. કોઈ સખસે તેની વહુ અને દીકરીને તજી દીધાં હોય તો તે વહુ તેની દીકરીનું સગપણુ કરવા સુખીયાર છે એવું કહેવું છે. બાઈ રણીયાત વિ. જ્યેષ્ઠ બીલાસીસ રીપોર્ટ પ્ર. ૪૩.

૨. ઉપર ખતાવેલ પ્રસંગ સાચા બીજે કોઈ પણુ પ્રસંગે કન્યાની મા તેના બાપની મંજુરી વગર તેની દીકરીનું સગપણુ કરી શકતી નથી. નંદલાલ વિ. તાપીદાસ ૧ ખારોડેલ પ્ર. ૧૮.

૩. કોઈ વિબક્ત હિંદુ ગુજરી ગયા પછી તેની દીકરીનું સગપણુ કરવા એ હિંદુના જુદા બાઈ કરતાં તેની વહુ (દીકરીની મા) નો હક વધારે મજબુત છે. નામાસેવાયામણી વિ. એનામાઈ અમલ ૪ મ. હા. રી. પ્ર. ૩૩૯.

૪. કન્યાની ઓરમાન મા કરતાં કન્યાની વડવી (માની મા) તે કન્યાનું સગપણુ કરવા વધારે હક ધરાવે છે. રામબંસી વિ. સુબાઈવરી ૭ વી. રી. પ્ર. ૩૨૧.

૫. હિંદુ ધર્મશાસ્ત્ર પ્રમાણે સગપણુનો કરાર એવો બંધનકારક નથી કે તે કરાર પળાવી આપવા હુકમ થઈ શકે. ગણપત નારાયણસાગિના કામમાં ૬. લા. રી. ૧ કલકત્તા પ્ર. ૭૪.

૬. સગપણુ એ લગન કરવાનો કરાર છે જેથી તારી દીકરી અમુક જણને પરણાવી દે એવો હુકમ કોરટ કરી શકે નહીં એવી બાબતમાં સગપણુ મોડવામાં આવે તો નુકસાનનોજ દાવો આસિ. હિંદુ કોર્ટ પ્રિ. વગીનદાસ નરોતમદાસ ૭ મુ. હા. રી. પ્ર. ૧૨૨ મૈત્રવર્મા વિ. મસમત લાડકુંવર ૫ અ. હા. રી. પ્ર. ૧૦૨.

૭. સગપણુ કરતી વખતે ન પરણાવે તો અમુક દરિયા નુકસાનના આપવા એવો કસર થયો હોયતો તે નુકસાનની રકમ સેવા

દાવે થઈ શકે. કેનાચેટી વિ. વીરાપાચેટી ૪ મ. હા. રી. પ્ર. ૩૨૫.

સગીર ઉમરનાં છોકરાં.

૧. મુંબઇ હાઇકોર્ટ એકથી વધુ કેસોમાં ડરાબુંછે કે સોમી વર્ષ પૂરાં થઈ જાયકે સગીર ઉમર દુર થાય છે. હરીમાધાજી જોસી વિ. વાલુદેવ મોરેસ્વર જોસી ૨ મુ. હા. રી. પ્ર. ૩૨૫ ગંગાધર રૂપનાથ વિ. ચીમનાજી કેશવદામણે ૫ મુ. હા. રી. પ્ર. ૯૫ સોવજી વિ. દાતુ ૧૨ મુ. હા. રી. પ્ર. ૨૮૧ સીધેસ્વર વિ. રામચંદ્ર ઇ. લા. રી. ૬ મુંબઇ પ્ર. ૪૯૩.

૨. કલકત્તા હાઇકોર્ટ ડરાબુંછે કે સોળમુ વર્ષ શરૂ થાય કે સગીર ઉમર દુર થાય છે. કાળીચરણ વિ. જગવતી ૧૯ વી. રી. પ્ર. ૧૧૦ મયુર ગોહન વિ. મુરેદ્રો ઇ. લા. રી. ૧ કલકત્તા પ્ર. ૧૦૮.

૩. કલકત્તા હાઇકોર્ટ આગળ એવું ડરાબુંછે કે અઠાર વર્ષ થઈ જાય ત્યારેજ વારસો લેવા લાયક ઉમર થઈ સગીર ઉમર દુર થાય છે. અબ્દલહુસેન વિ. 'લતીફુન્નાસા' વગેરે ૧૧ વી. રી. પ્ર. ૨૩૫ પરમેસ્વર ઓઝા વિ. મસામત હલબી વગેરે ૧૧ વી. રી. પ્ર. ૪૪૬.

૪. એજ કોર્ટ આગળ એક કેસમાં એવું પંજી ડરાબુંછે કે સરકાર સાથે સંબંધ ન રાખતી હોય તેવી મિલકતનો વારસો લેવાતો પંદર વર્ષની ઉમર હોયતો તે સગીર ઉમર નથી દીઓઓસાઈદાસી વિ. જગેસ્વર હાતી ૧ વી. રી. પ્ર. ૭૫.

૫. સગીર ઉમર અલુ હોય ત્યાં મુખી સગીરનો કબજો રાખવા બાપનો સ્વતંત્ર હક છે. હેમનાથબોસના કામમાં ૧ હાઇડ રીપોર્ટ પ્ર. ૧૧૧.

૬. દિવાની કાયદાની કલમ ૫૨૫ પ્રમાણે કોરટ બાહાર ખાસીએ લવાઈનો નીચેજો કોરટમાં દાખલ કરી હુકમનામું કરી અદખલ માંગણી કરવામાં આવે તે સને ૧૮૬૪ ના અલ્ટ ૨૦ ની કલમ ૨ પ્રમાણે ફરિયાદની બાબતમાં આવેછે તારે તે નીચેકાઠાં સચીર ઉમરના હોકરાનું હીત હોય તોતે સચીર ઉમરનાં છોકરાના સહીયક કસ્ટોડિયન તે અરજમાં સામીલ કરવો જોઈએ વાલુદેવ વિસ્નુ વિ. નારાયણ જગલનાથ ૬ મુ. હા. રી. પ્ર. ૨૮૬.

૭. સગીર ઉમરના છોકરાનો વહીવટ કરવાનું સરટીફિકેટ લેવા તેની મા નાંખુસી હોયતો પરાણે તેને એવું સરટીફિકેટ આપવું નહીં જોઈએ. બાબાજી પુસાજી વિ. મારતી ૧૧ મું. હા. રી. પ્ર. ૧૮૨.

૮. સગીર ઉમરનાં છોકરાંના સંરક્ષણ માટે મુંબઈનાં સને ૧૮૬૪ નો આક્ટ ૨૦ મો છે તેને છોકરાં ઈંગ્લેન્ડ હદમાં રહેતાં ન હોય તેને બાથુ પડતો નથી—મગનબાઈ પુરસોતમદાસ વિ. વીઠીબા નારાયણ ૭ મું. હા. રી. પ્ર. ૭.

૯. દિવાની કાયદો થવાથી સગીર ઉમરનાં છોકરાંના સંરક્ષણ માટે મુંબઈનો સને ૧૮૬૪ નો આક્ટ ૨૦ મો છે તે ૨૬ બાતલ થયો નથી—સોરલીધર વિ. સુપદા. ઈ. લા. રી. ૩ મુંબઈ પ્ર. ૧૪૯

૧૦. સગીર ઉમરનાં છોકરાંના સંરક્ષણ માટે સને ૧૮૬૪ નો આક્ટ ૨૦ મો છે તે અમલમાં આબા પછી સગીર ઉમરના બાળના કુદરતી વાલીપણ વહીવટનું સરટીફિકેટ જળબ્યા વગર અથવા કોરટની રજા વગર એ બાળકની કાંઈ પણ મિલકત કાંઈ પક્ષ કારણસર ભેદને આપી દઈ શકતાં નથી—બાઈ કેસર વિ. બાઈ ગંગા ૬ મું. હા. રી. પ્ર. ૩૧.

૧૧. સગીર ઉમરના બાળકની મિલકતનો વહીવટ કરનાર નીમાય ત્યાં સુધી એ સગીર ઉમરના બાળક પાસે કોઈ કાંઈ કરજ માગતા હોય તેણે તે વહીવટ કરનાર નીમાય ત્યાં સુધી પોતાના નાણાં વસુલ લેવાની ફરિયાદ કરવા રોકાઈ રહેવું એવું કાંઈ નથી જોતારામ રૂપચંદના કામમાં ૧૧ મું. હા. રી. પ્ર. ૨૧.

૧૨. પોતાના સગીર ઉમરના છોકરાને કાંઈ મિલકત મળે તેવું હોય તે બાબતના દાવામાં વહીવટ કરનાર તરફિનું સરટીફિકેટ જળબ્યા વગર બામ ફરિયાદ કરી શકે નહીં—સીતારામ બટ વિ. સીતારામ ગણેસ. ૬ મું. હા. રી. પ્ર. ૨૫૦.

૧૩. બાળક સગીર ઉમરના હોય ત્યારે કાંઈ કરાર કરે તે ૨૬ નથી પણ ૨૬ થઈ જાય છે તેઓ ઉમર પોહ્યા ત્યારે ખુલી રીતે અમલવારે ભીત નીતી કરાર મળકર ૨૬ ન કરે તો પછી એ કરાર તેમણે મંજૂર રાખ્યો એવા અર્થ થાય છે—ફરમચરણ સાહુ વિ.

બીજા પાસે કરાવી તે વતનનો હક સ્ત્રી બધું શકે છે. મુંબઈની સરકાર વિ. હામોદર પરમાણુંદાસ ૫ મું. હા. રી. પ્ર. ૩૦૨ બાઈ નેડી, વિ. હરીભાઈ મુંબઈ હાઈકોર્ટ સ્પેશીયલ અપીલ નંબર ૭૦૪ સને ૧૮૭૧ સાઈ કોમના રૂપાવર વિ. શી નીવાસરાવ પંડીત મુંબઈ હાઈકોર્ટના જુદા છપાએલ ફેશલાની ફાઇલ સને ૧૮૮૧ પ્ર. ૨૦૦.

૩. મળમુદારી વતનનો વારસો પણ સ્ત્રી બધું શકે છે. બાઈ મુરજ વિ. મુંબઈની સરકાર ૮ મું. હા. રી. પ્ર. ૮૩.

૪. વંશ પરંપરાનું ગોરપદું સ્ત્રીને મળવાનું ના મંજૂર કરવામાં આવ્યું છે. ને દેવસરમા વિ. હરોપતી સરમા ૧૬ વી. રી. પ્ર. ૨૬૨.

૫. પણ મુંબઈ હાઈકોર્ટ ઠરાવ્યું છે કે પુરૂષ વંશજ ન હોયતો વંશ પરંપરાનું ગોરપદું સ્ત્રીને મળે છે. સીતારામ ભટ. વિ. સીતારામ મલ્લેશ. ૬ મું. હા. રી. પ્ર. ૨૫૦.

૬. હિંદુ સ્ત્રી તેના ધણીના સાથે મળીને અથવા એકલી ફરીયાદ કરવા હક ધરાવે છે. ભરવચંદરદાસ વગેરે વિ. માધવચંદર પારો માનીક હાઈડ રીપોર્ટ. પ્ર. ૨૮૧.

સ્ત્રી અને પુરૂષ.

૧. પોતાનો ધણી બીજા બાઈકી કરીઆની પોતાની સાથે રાખે તેથી તેની આમલી બાઈડી તેના ધણીનું ધર ઊડી ચાલી જાય એ હિંદુ લોકોની રીત અને લાગણી પ્રમાણે યોગ્ય નથી એટલે કે મારો ધણી બીજા બાઈકી કરીઆઓ માટે મારે તેની સ્ત્રી તરફ રહેવું નથી એવું તે સ્ત્રી કહી શકે નહીં. રામૈયા વિ. બાચી. ૧ મું. હા. રી. પ્ર. ૬૬.

૨. કોઈ સખસ પોતાની સ્ત્રીને કબજે લેવા દાવો કરે ત્યારે તેનો ધણી પતના માહા રોગથી અથવા ચાંદીના માહા રોગથી પીડીત છે એવો બચાવ કરી તેની સ્ત્રી તેને કબજે થવા ના પાડવાનો હક ધરાવે છે. બાઈ પ્રેમદુર વિ. બીઆ કલ્યાણજી ૫ મું. હા. રી. પ્ર. ૨૦૬.

૩. કોઈ પુરૂષ તેની સ્ત્રીને કબજે લેવા દાવો કરે ત્યારે તેની સ્ત્રી એવો બચાવ લાવી શકે છે કે મારી ઉપર જુલમ જુલમી કરું જુએ મહું તેવો ખોરાક આપે છે. અથવા મારી જાત જીવનમાં આવે એવી ચાલ ચલાવે છે. અથવા તમ તે કરે એવો ખરેખરો

મને શક છે. ધણી આવું કરેલો કામદા પ્રમાણે તે ધાતકીપણું કેહેવાય. કુંભારી સાંભળી નથી એવો શક મારો ધણી મારી ઉપર રાખે છે. એવું તે સ્ત્રી કહેતો કામદા પ્રમાણે તે ધાતકીપણું નથી. જમનાંબાઈ વિ. નારાયણ મોરેસ્વર ઇ. લા. રી. ૧ મુંબઈ પ્ર. ૧૯૪.

૪. પોતાની સ્ત્રીને સ્વાધીન લેવા કોઈ પુરૂષ ફરીયાદ કરે તેમાં કોરટને એવું જણાય કે સ્ત્રી મજકુરને સ્વાધીન આપવાથી તેની જાત નિઃખમમાં આવી પડેતો કોરટ સ્વાધીન ન આપેતો કાંઈ ખોટું નથી. ઉકા ભગવાન વિ. બાઈ હેત મુંબઈ હાઈકોર્ટના જુદા છપાએલ ફેશનાની ફાઇલ સને ૧૮૮૨ પ્ર. ૩૨૨.

૫. ઉપર બતાવ્યા પ્રમાણે પુરૂષ સ્ત્રી ઉપર ધાતકીપણું યુક્તરતો હોય તોપણ તેની સાથે તેને ઘેર નહોતો બીજો ઘેર તે સ્ત્રી જઈને પોતાના ધણી સાથે તેની સ્ત્રી તરફે વરતે અને તેથી છોકરું રહેતો પછી સ્ત્રીએ પુરૂષનું ધાતકીપણું મંજૂરાયું એવું ઠરાવો પુરૂષ સ્વાધીન લેવા દાવો કરેતો મંજૂર રાખવો જોઈએ. જોર્જેનફ્રોન નદીની દાસી વિ. હરીદાસ ધોસ. ઇ. લા. રી. ૫ કલકત્તા પ્ર. ૫૦૦.

૬. મારાં ઘરેણાં મારા ધણીએ લઈ લીધાં છે. એવું કહી તે સ્ત્રી તેના પુરૂષને સ્વાધીન થવા ના પાડી શકે નહીં. જુલુષોન બાંગા વિ. મસામત સેપ્ટ ૧૭ વી. રી. પ્ર. ૫૨૨.

૭. જે પુરૂષ વટલીને કૃત્રિમ-ચંદ્ર ગયો હોય તે પોતાની હિંદુ સ્ત્રીને કબજે લેવા દાવો કરવા કાંઈ હક ધરાવતો નથી. મુમુ વિ. અરજણસાહુ ૫ વા. રી. પ્ર. ૨૩૫.

૮. હિંદુધર્મ શાસ્ત્ર પ્રમાણે તેના ધણી સાથે સ્ત્રી મિલકતની સહ માલિક છે. તેથી તેની ધણી તેના બરણપોષણની કાંઈ ગોઠવણ કર્યા વગર પોતાની મિલકતની કાંઈ વ્યવસ્થા કરી શકે નહીં. જમનાંબાઈ વિ. મુચ્છસાહ ઇ. લા. રી. ૨ અલાહાબાદ પ્ર. ૩૧૫.

૯. સ્ત્રી પુરૂષ બેઠાં રહેતાં હોંમતો સ્ત્રી જરૂરી પદાર્થ ખરીદે તે પુરૂષની વતી ખરીદે છે એવો અર્થ થાય છે. તેથી સ્ત્રીની એ ખરીદી મર્યાદા પુરૂષ જવાબદાર છે. વીરાસ્વામીચેતી વિ. આપાસ્વામીચેતી ૧ મ. હા. રી. પ્ર. ૩૭૫.

૧૦. સ્ત્રીએ તેના ધણી સાથે રહી કાંઈ કરાર કરી કરજ કુંદ હોયતો તેના સ્ત્રીધન સુધી તે કરજ માટે તે સ્ત્રી જવાબદાર છે, તેની ભાત ઉપર એ બાબત કાંઈ થાય નહીં નરોત્તમ વિ. નાનકાં વગેરે ઇ. લા. રી. ૬ મુંબઈ પ્ર. ૪૭૩ બ્રોર્લીદ ખીમજી વિ. લખમીદાસ પચુભાઈ ઇ. લા. રી. ૪ મુંબઈ પ્ર. ૩૧૮.

૧૧. આ જવાબદારી સ્ત્રી બીજું લગન કરે તોપણ જતી નથી ન્યાયચંદ વિ. બાઈ સાવ. ઇ. લા. રી. ૬ મુંબઈ પ્ર. ૪૭૦.

૧૨. મારવાડી સાતની કોઈ સ્ત્રી ફરી લગન કરેતો આગળના ધણીની મિલકતના તે વારસ થતી નથી. મુરગાઈ વિ. ચિરાન કાલી ઇ. લા. રી. ૧ મદ્રાસ પ્ર. ૨૨૬.

૧૩. સ્ત્રી વગર કારણે તેના પુરુષથી જુદી રહેતી હોયતો તેણે કરજ કરજ માટે તે એકલી જવાબદાર છે. નયુભાઈ બાઈલાલ વિ. ઝવેર રાયજી. ઇ. લા. રી. ૧ મુંબઈ પ્ર. ૧૨૧.

૧૪. લગન હક કાયમ હોય તે દરમિયાન સ્ત્રી જે કાંઈ મેળવે તે તેના પુરુષની મિલકત છે એ ન્યાય સુત્ર ને હિંદુ ધર્મશાસ્ત્રે માન્ય રાખ્યું છે. રામસ્વામી વગેરે વિ. વીરાસ્વામી વગેરે ૩ મ. હા. રી. પ્ર. ૨૭૨.

૧૫. અંગાળા શાળા પ્રમાણે સ્ત્રીની પુત્રીક મુજરી જન્યતો લગન વખતે તેના બાપે તેને જે મિલકત આપી હોય તે તેના ધણીને જાય છે. બીસ્વોપ્રસાદ યુરંત વિ. રાધાસુંદરનાથ ૧૬ વી. રી. પ્ર. ૧૧૫.

૧૬. લગન પેહેલાંની સ્ત્રીની એવી મિલકતથી વારસ પછી સ્ત્રીએ પુરુષ થાય છે. એવું કુંડું છે. જડુનાથ સોરકાર વિ. બસંતકુમારરાય ઝોધરી ૧૬ વી. રી. પ્ર. ૧૦૫.

સ્ત્રીધન

૧ મા, બાપ અને બાઈના તરફથી સ્ત્રીને જે મિલકત મળે તે તેનું સ્ત્રીધન છે. જમીયતરામ વિ. બાઈ જમના ૨ મુ. હા. રી. પ્ર. ૧૧ નારાસાપા ભંડાપા વિ. સખાશમકરન ૬ મુ. હા. રી. પ્ર. ૨૧૫.

૨. લગન થયા પછી ધણીએ સ્ત્રીને પ્યારથી જે ધરેણાંની ખાસ કરી હોય તે તેનું સ્ત્રીધન છે. એ ધરેણાં હંમેસ સ્ત્રી પેહેલેતો જ સ્ત્રીધન કહેવાય એવું કાંઈ નથી કાંઈ પણ સરત વગર એ ધરેણાં

આપ્યાં હોય તે પછી એ ધરેણાં સ્ત્રીનું સ્ત્રીધન છે, એ ધરેણાં સ્ત્રી-
ધન મળ્યાવવા મટિ એવાં હોવાં જોઈએ કે સ્ત્રીના દરજા પ્રમાણે
તે પેહેરવા જેવાં હોય બનન વગેરે અસાધારણ પ્રસંગે પેહેરવા મટિજ
જે ધરેણાં ખરીદ કરવા લાયકનાં હોય તે સ્ત્રીધન નથી. મસામત
રાધા વિ. વિસેસ્વરદાસ. ૧ અ. હા. રી. પ્ર. ૨૭૬.

૩. દીકરે તેની માના નીરવાહ સાર જે નાણું આપ્યું હોય તે
એ માનું સ્ત્રીધન છે. મસામત દુરગાધુર વિ. મસામત તીર્થધુર
૫ વી. રી. પ્ર. ૫૩.

૪. મુખઈ હાકામાં બેનને તેના બાઈની મિલકતની વારસો
મળ્યો હોય તે તેનું સ્ત્રીધન છે. બાસ્કર ત્રીમક આચાર વિ. માહા-
દેવ રામજી ૧ મુ. હા. રી. પ્ર. ૧

૫. ઝંઘાળા યાળા પ્રમાણે દીકરી પરણ્યા અવલ તેના બાપે
તેને જે મિલકત આપી હોય તે તેનું સ્ત્રીધન છે. જુનાય સીરકાર
વિ. બસંતકુમારરાય ચોધરી ૧૧ બે. હા. રી. પ્ર. ૨૮૬.

૬. સ્ત્રીધનમાંથી સ્ત્રીએ કાંઈ સ્થાવર મિલકત ખરીદ કરી
હોય તો તે પણ સ્ત્રીધન છે. મહીમાચંદ્રરાય વિ. દુરગામણી ૨૩
વી. રી. પ્ર. ૧૮૪ રાવ વેનકટા માહાપતી વિ. મહીપતી યાસુરી
૬. હા. રી. ૩ મદ્રાસ પ્ર. ૨૮૧.

૭. સ્ત્રીધનની બ્યવસ્થા સ્ત્રી તેના મરજીમાં આવે તેમ કરી
શકે છે. રામારાવ વિ. સુરીયારાઓ ૬. હા. રી. ૧ મદ્રાસ પ્ર. ૨૮૧
માધવારાય વિ. તીરથાસ્વામી ૬. હા. રી. ૧ મદ્રાસ પ્ર. ૩૦૭
દોઈ. વિ. દુપ્પ પીલાઈ ૧. મ. હા. રી. પ્ર. ૮૫ બીહાસી વિ. જુગો
૬. હા. રી. ૪ કલકત્તા પ્ર. ૧.

૮. સ્ત્રીધનમાંથી બીધિબી મિલકતની ધણીની હયાતીમાં તે સ્ત્રી
તેની મરજીમાં આવે તેમ બ્યવસ્થા કરી શકે છે. બલ્લભનચંદર સુરી-
ચુસેન વિ. કાળીચરણસીંગ ૧૯ વી. રી. પ્ર. ૨૬૨.

૯. વિધવા સ્ત્રીને તેના ધણીની મિલકત વારસામાં મળે છે
અથવા માને તેના દીકરાની વારસ તરીકે જે મિલકત મળે છે તે
તેમનું સ્ત્રીધન નથી. બગવાનદીન દુબે વિ. મીનાબાઈ ૬ વી. રી.

પ્ર. ૨૩ પંચાનંદ ઓળખ વિલાસસેન મહિર ૩ વી. રી. પ્ર. ૧૪૦
 જેનગામાલાયામાલ વિ. વાહાનંદામુદ્દલી ૩ મ. હા. રી. પ્ર. ૩૧૩.

૧૦. મરનારની દાદીને જે સ્થાવર મિલકત વારસામાં મળી હોય
 તે તેનું અધિન નથી માટે તે ઘડી ગુજરે ત્યારે તે દાદીના વારસો
 નહીં પણ મરનારના વારસો તે સેવા હકદાર છે. યુબરસીંગ વિ.
 રણજીતસીંગ ઇ. હા. રી. ૧ અલાહબાદ પ્ર. ૧૧૧.

૧૧. અધિનનો વારસો સેવા હકદાર હોય તે અધિકારી
 હોયતો તેથી વારસો સેવા તેને પ્રતીબંધ આવતો નથી. મસામત
 ગંગાજીતી વિ. ધાસીતા ઇ. હા. રી. ૧ અલાહબાદ પ્ર. ૪૧.

૧૨. અધિન પછી તેના સસરાની યેનના દીકરાએ તે
 અધિનને આપ્યું હોય તેના વારસ તેના માખાપ અને બાઈ છે.
 બહુ એવા અધિનનો વારસ થઈ શકતો નથી. હરીમોહનચાહ વિ.
 સોનાતનચાહ ઇ. હા. રી. ૧ કલકત્તા પ્ર. ૨૭૫.

૧૩. અધિન તેના બગન અગાઉ અથવા પછી તેના બાપે જે
 બક્ષીસ આપી હોય તે અધિન છે અથવા પછી તેની વારસો
 તેના માખાપને નહીં પણ ડોકરને મળે છે ડોકરના હોયતો બક્ષી-
 ને મળે છે. બીસ્તુપ્રસાદ વિ. રાધાસુંદરનાથ ૧૧ વી. રી. પ્ર. ૧૧૫.

૧૪. કોઈ વિધવા અધિન મુંગી હોય તેથી અધિનનો વારસો સેવા
 ને અપાત નથી. નવભરામ સીતનારાયણ વિ. બાઈ હરીગંગા ૪
 મુ. હા. રી. પ્ર. ૧૩૫.

૧૫. કોઈ અધિન તેના બક્ષીના કબજામાંથી તેના રબ વગર તેનું
 વધુ અથવા અધિન ચોરી બાઈ જાયતો તેણે ચોરી કરી ગણાય
 નહીં. રાણી વિ. નાથા કલ્યાણ ૮ મુ. હા. રી. પ્ર. ૧૧.

૧૬. મુંબઈ પ્રલાકામાં કોઈ પરણેલી દીકરીને તેના બાપ ત-
 રફથી વારસામાં જે મિલકત મળી હોય તે ચોરી રીતે જતા તેનું
 અધિન નથી પણ દીકરી ગુજરે ત્યારે તે મિલકતનો વારસો દીક-
 રીના વારસાને પોહોચે છે દીકરીના બાપના વારસાને પોહોચતો
 નથી. નવભરામ આતમારામ વિ. નંદાકિશોર સીતનારાયણ ૧ મુ.
 હા. રી. પ્ર. ૨૦૬ ગંગારામ વિ. બક્ષીયા મુંબઈ હાઈકોર્ટના જુદા
 ફેસલાની છપાએલ કાંપ્સ પ્ર. સ. ૧૭૬૩.

૧૭. સ્ત્રીના અંગ ઉપરનાં ધરણાં એ તેના સ્ત્રીધનનો ભાગ છે તેથી તેના ધણી ઉપરના કુકમનામાની બળવણીમાં તે જ્યાં કરી શકાય નહીં પણ જરૂરને પ્રસંગે ધણી એ ધરણાં લઈ શકે છે. પણ તેથી એ હક તેની ભત સાથે સંબંધ રાખે છે. ગુહારામ રામકરન વિ. સુનાજી માલોજી ૮ યુ. હા. રી. પ્ર. ૧૨૯.

૧૮. મરનારની એક વહુએ ૬૮ લાંબિયો દીકરો તેના બીજી વહુના સ્ત્રીધનનો વારસ ધઈ શકે છે. તીનકોરીચિતરજી વિ. દીનોનાથ બેનરજી ૩ વી. રી. પ્ર. ૪૯

૧૯. કાંઈ યોગ્ય કારણ વગર કોઈ સ્ત્રી તેના ધણીથી જુદી રહી હોય તો તેના ખોરાકી વગેરેનો ખર્ચ તેના સ્ત્રીધનથી તેણે પુરો કરવો જોઈએ ધણી તે માટે જવાબદાર નથી નયુલાલ બાઇલાલ વિ. અવેર રાયજી ૪, હા. રી. ૧ મુંબઈ પ્ર. ૧૨૧.

૨૦. સૌદક સ્ત્રીધન જે સ્ત્રીના ધણીએ આપ્યું હોય તેનો વારસો સ્ત્રીના ધણીના વારસો નહીં પણ સ્ત્રીના પોતાના વારસોને પોહોચે છે. કાસીચંદ્રરાય ચોધરી વિ. ગોરકીસોરયુક્ત વગેરે ૧૦ વી. રી. પ્ર. ૧૩૯.

૨૧. સ્ત્રીધનનો વારસો મળી ગયા પછી તે હનિય સ્ત્રીધનજ રહેતું નથી પછીતો તે સાધારણ મિલકત માફક વારસો મળવા જેવી મિલકત ગણાય છે. શ્રીનાથગંગોપીદાસ વિ. સારખામાં ગાલા-દેવી ૨ બે. હા. રી. પ્ર. ૧૪૪ જુબનમોહન બેનરજી વિ. મદનમોહન સોમ તારીખ ૬૬ મી જુન સને ૧૮૭૦ કલકત્તા હાઇકોર્ટ

સંન્યાસી.

૧. સંન્યાસીઓનો જે મીલકત ધરમાદા તરીકે આપવામાં આવે છે, તે મીલકતના તેઓ જીવે ત્યાં સુધીજ માલિક છે તેથી પોતાની મેજે કાંઈ કમ્પ ફરોને એ ધરમાદા મીલકતનો વારસાનો હક અદલાઈ શકે નહીં, એવી મીલકત સંન્યાસી માટેજ છે. મહંતર. મનદાસ. વિ. મહંમઅસજુલદાસ ૧ વી. રી. પ્ર. ૧૬૦.

સાસુ.

૧. મરનાર સાસુના ધણીના બગીચા કરતાં તે સાસુના દીક-

(૧૮૪)

રાની વહુ સાસુનો વારસો લેવા હક ધરાવે છે. વીઠલદાસ માણક
દાસ. વિ. જસુઆઇ ૬. લા. રી. ૪ મુંબઇ પ્ર. ૨૧૯.

૨. મદ્રાસ હાઇકોર્ટે તોડરાળ્યું છે કે સાસુનો વારસો લેવા વ-
હુનો હક નથી. બદામસેટ વિ. બદામ મિલાહોલકસી ૪ મ. હા.
રી. પ્ર. ૧૮૦.

સંતાન.

૧. સંતાન એટલે એકલા પ્રરૂપ નહીં પણ સ્ત્રી વંશજનો પણ
તેમાં સમાવેશ થાય છે. કીરતો કિસોર બટાચારજી વગેરે વિ. સ્ત્રી-
તામની બટાચારજી વિગેરે ૩ વી. રી. પ્ર. ૩૨૦.

છપાઈ બહાર પડી છે.

નવા કીર્તીનક પ્રોસીજરકોડ સને ૧૮૮૨ ના આઈટ ૩૦ મા ઉપર હાઈકોર્ટના ૧૧૩૬ ફેસલા, સરક્યુલર વીગેરે સાથેનું ૬૦૦ પૃષ્ઠનું પુસ્તક હાલમાંજ બહાર પાડ્યું છે એ વીથે વર્તમાન પત્રોના મત પડ્યા છે તે જિવાયી તેનું ઉપયોગીપણું સહેજ જણાય તેવું છે. જિંદગીએ તેણે નીચે લખેલ ઠેકાણે રૂ ૬-૬-૦ નો મનીઓડર મોકલી મંગાવી લેવાની ગોઠવણ કરવી. વર્તમાનપત્રોના મતનો જથ્થો નીચે ઉતારવામાં આવ્યો છે.

નાં ૧ હી જાનેવારી સને ૧૮૮૪ }

વળા—કાઠીયાવાડ.

ત્રીકમરાય ઉદેશંકર.

ગુજરાત મીત્ર. તા. ૨૨ જુલાઈ સને ૧૮૮૨.

ફેજદારી કામ ચલાવવાની રીતનો કાયદો સને ૧૮૮૨ નો આઈટ ૧૦ માં (કીર્તીનક પ્રોસીજરકોડ) એ કાયદો પ્રથમ સને ૧૮૬૧ માં થયો હતો. તે ૨૬ થઈને બીજો સુધારાને સને ૧૮૭૨ માં થયો હતો. અને તેજ પાછો સુધારાને ત્રીજીવાર સને ૧૮૮૨ માં નવો કરવામાં આવ્યો. એ મુજબ દરે દસ દસ વરસે એ કાયદો બદલાઈને હાલમાં તે અમલમાં આવેલો છે એમાં મોટામાં મોટી બાબતનાં જે ફેરફાર થયો છે તે એ જે અપીલકોર્ટમાં સળ વધારવામાં આવતી તે બંધ કરવામાં આવ્યો છે. આવા જરૂરનાં અને કીર્તી ફેરફાર સાથેનો આ નવો કાયદો ટીકા અને ઇન્ટ્રોકસ સાથે રા. રા. ત્રીકમરાય ઉદેશંકરે વળા રપરયાનના ડેપુટી ન્યાયાધીશ અને કાઠીયાવાડના એજન્સી વકીલ છે. જેણે કે સને ૧૮૭૭ માં દીવાની કામ ચલાવવાની રીતના કાયદાનું પુસ્તક ટીકા સહીત છપાવી પ્રસીદ્ધ કરેલું છે અને જેણે સને ૧૮૮૧ માં ફેજદારી કાયદાનું પુસ્તક ટીકા સાથે બહાર પાડ્યું હતું તેજ સપ્તસ આ પુસ્તક પણ ટીકા સહીત પ્રગટ કરનાર છે. એ પુસ્તક દરેક વકીલને ઉપયોગી છે. એના કીમત રૂ ૬) છે. એમાં પણ જે જે કલમને લગતાં હાઈકોર્ટના આકાદ મળી આવ્યા છે. તે દાખલા તરફ ટાંક્યા છે. એથી વકી-

લોને ધણુંજ સહેલ પડે એમ છે. જો એવા દાખલા ન ટાંક્યા હોય તો તે ગમે ત્યાંથી પેદા કરવા પડે અગર તે કોરટોના રીચીટોના પુસ્તકો પોતાની પાસે હોય તોય તેમાંથી વાંચીને શોધી કહાડવા પડે. પરંતુ આ પુસ્તકો તો તુરતજ વકીલના મોં આગળ તે દાખલા ધરે છે. માટે એ પુસ્તક કાઢીને પણ બહુ ઉપયોગી છે.

ગુજરાતી. તા. ૨૬ જુલાઈ સને ૧૮૮૩.

ફોજદારી કામ ચલાવવાની રીતના કાયદાની ટીકા સાથેનો એક ઉત્તમ પ્રતીનો ન્યાયશ્રેય અમને મળ્યો છે ને તેને માટે તેના કર્તા ત્રીકમરાય ઉદેશંકર વળાના ઉપુટી ન્યાયાધીશના આભારી છીએ. આવાં પુસ્તકો ગુજરાતી બાષામાં રચવાનો પ્રયત્ન મુંબઈ હાઇકોર્ટના મહાત્મ વકીલ ગીરધરલાલ દયાળદાસ કાઠારીએ આગાઉ કરેલો “પ્રમાણ શાસ્ત્ર” તથા “હિંદુ ધર્મશાસ્ત્રનું ડાહજેસ્ટ” એ સાવાય વળી સને ૧૮૬૧ ના ફીમીનલ પ્રોસીજકાંડ (ફોજદારી) નું કામ ચલાવવાની રીતના કાયદા ઉપરની ટીકાનું તેમનું પુસ્તક ગણાતું છે. તે પછી આખા ગુજરાતમાં એવું કામ માથે લેનાર રા. ત્રીકમરાય વગર બીજી કોઈ પણ નથી. આ મુદ્દાં ઇંડીયા સરકારના ત્રણ મોટા કઠણ અને ઘણા અગત્યના આક્ટો ઉપર તેમની ટીકા પ્રસિદ્ધ થઈ ચુકી છે. સને ૧૮૭૭ ના આક્ટ ૧૦ (દીવાની કામ ચલાવવાની રીતના કાયદા) ઉપરની અને મુખ્યત્વે કરીને હીંદુસ્થાનના ફોજદારી કાયદા ઉપરની તેમની ટીકા વીણે વર્ષમાનપત્રોમાં સારી પ્રસંશા થઈ છે. અને જે પુસ્તકની નોંધ આ ડેકાણે કરીએ છીએ તે તેવીજ પ્રસંશાને પાત્ર છે. એમાં જરાપણ સંશય નથી ફોજદારી કામ ચલાવવાની રીત આખતના ૨૬ થયેલા સને ૧૮૭૨ ના આક્ટ ૧૦ કરતાં હાલના આક્ટથી વીસ્તાર વધ્યો છે. એટલુંજ નહીં પણ તે વધારે ગુંચવણ બરેલો અને કઠણ પણ થયેલો છે. તે વાત ધ્યાનમાં લેતાં રા. ત્રીકમરાયને એક કાયદા ઉપર ટીકા લખતાં કેટલી મહેનત પડી હશે. તેનો સહેજ ખ્યાલ થશે. અંગ્રેજીમાં આવાં ગ્રંથો લાંબી મુદતથી રચાતા આવ્યા છે. અને તે રચવામાં અંગ્રેજી ટીકાકારો અમુક સ્થાપીત થયેલા નીયમોને અનુસરીને આસિ છે. જે

કાયદા ઉપર રા. ત્રીકમરાયે ટીકા લખી છે તે અસલ અંગ્રેજીમાં
 થડાયેલો છે. એટલુંજ નહીં પણ તેના મુળ ધોરી નામનો અંગ્રેજી ન્યાય
 પદ્ધતીમાંથી લીધેલા છે. તેથી સદરહુ ટીકાની રચના અંગ્રેજી ટી-
 કાકારોના ઉપર મુસવેલા નીચમોને અનુસરતી હોવી જોઈએ.
 અમને કહેવાને ધણો સંતોષ ઉપજે છે કે રા. ત્રીકમરાયે પોતાની
 ટીકા જાવવામાં એ નીચમો સંપૂર્ણ રીતે પાળ્યા છે. પ્રથમ ફોજદારી
 કામ ચલાવવાની રીત બાબતના કાયદા ઉપર હાઈકોર્ટનાની જુદી
 જુદી હાઈકોર્ટોએ આજ ભગણુ ને ને ફેસલાએ કર્યાં છે તે સર્વે
 આ ટીકામાં યોગ્ય ઠેકાણે ટાંકવામાં આવ્યાં છે. અને તેમની સંખ્યા
 ૧૧૩૬ મુધી પહોંચેલી છે. એમ પુસ્તકના આરંભમાં આપેલા
 બીજા ઉપરથી માલમ પડે છે, તે સીવાય વળી જુદા અને નવા
 આકૃતના ઠરાવો સરખાવીને તેમાં પડેલા ભેદ વધે પણ જોઈએ તેવા
 ખુલાસા કરવામાં આવ્યાં છે, એટલુંજ નહીં પણ કદાચ કલમોના
 બાવાર્યની સમજણ અને તદન નવી દાખલ કરેલી કલમોની ઉત્પ-
 ત્તી વધે જોઈતી બબર પણ તેમાં આપેલી છે. વળી અસાધારણ
 અને અગત્યના વીગેરેના અર્થ સમજાવવા માટે અંગ્રેજી ટીકાકારો
 ના ગ્રંથોમાંથી યોગ્ય અને કીમતી સીદ્ધાંતોના ઉતારા કર્યા છે અને
 તે સધળું રૂપરૂપ અને સરલભાષા દ્વારે સાધારણ બુદ્ધિવાળા વાંચ-
 નારને બરાબર સમજ પડે એમ કરવામાં આ ગ્રંથ કર્તાએ જરા
 પણ કસર રાખી નથી જાતીયમ બધને બુદ્ધિયમ તરફ જોતાં આ
 ગ્રંથના ૩૧ વિશિષ્ટ નથી. ને એ ગ્રંથ અંગ્રેજી બાષાથી અનુદાન
 વકીલ તથા દેશી રાજ્યના અધીકારીઓને બહુ ઉપયોગી છે.

જ્ઞાનવંદક. આગષ્ટ ૧૮૮૩.

ફોજદારી કામ ચલાવવાની રીતનો કાયદો.

મી. ત્રીકમરાય ઉદેશકરે, આ કાયદાને લગતું જીજ્ઞાસુ ઉપયોગી
 પુસ્તક ટીકા સહીત પ્રગટ કરવામાં ખરેખર મુશ્કેલી વાંચનારની
 પ્રજાની એક ઉપયોગી ખોટ પુરી પાડી છે. એમ કહેવામાં કાંઈ
 સહરાધાત નહીં કહેવાયે, આજના મુશ્કેલા જમાનામાં દરેક રાહ
 રીતીઓ તથા કાયદાઓ જોમ જોમ વખત જતો જાય છે. તેમ તેમ

સુધરતા જાય છે. એ નીચમને અનુસરીને નામદાર સરકાર પણ પોતાના કાયદાઓમાં વખતના ફેરફાર સાથે સુધારો વધારો કરતી જાય છે. સને ૧૮૬૧ માં પહેલો “ફીમીનલ પ્રો. કોડ” થયો હતો, તે ૨૬ કરીને સને ૧૮૭૨ માં બીજો નવો કોડ કરવામાં આવ્યો હતો. પણ દસ વર્ષમાં તેમાં ફેરફાર કરવાની જરૂર જણાવાથી સને ૧૮૮૨ માં એક નવો ફ્રાન્સદારી કાયદો ૧૮૮૨ ના ૧૦ આર્ટલ તરીકે આજુ ૧૮૮૩ નાં જાનેવારી માસથી અમલમાં આવ્યો છે. આગલા ૧૮૭૨ ના ધારામાંથી કેટલુંક ઓછું કરવામાં આવ્યું છે. તેમ કેટલુંક વધારવામાં આવ્યું છે. જે હાલમાં હીંદુસ્થાન, તથા ઇંગ્લાંડમાં ખાલી ગબરાટ કરાવી. મુકનાર અંગ્રેજોનું અકાફું. “છલખટનું ખીલ” પસાર થયું તો આ ૧૮૮૨ નો ૧૦ મો આર્ટલ તુરત, વેલા, સંપૂર્ણ હાલતમાં આવેલો ગણાયે.

વળી આ આર્ટલમાં એક મોટો સુધારો એ થયો છે કે હાઇકોર્ટ શીવાય બીજી કોઈ પણ અપીલકોર્ટ પોતા પાસે આવતી અપીલોમાં થયેલી સજા વધારી શકે નહીં.

આવા હીંદુસ્થાનના મોટા ધારા ઉપર ટીકા કરવી, એ સાધારણ કામ નથી અને અમો જોઈએ ખુશી હોઈએ કે, મી. ત્રીકમ રાય ઉકાશી બીધલાં કામને તેઓએ ખતતી મહેનત લઈ ધનસાફ આપ્યો છે. આ મોટા પુસ્તકપર મી. ત્રીકમરાયને અથાગ મહેનત તથા પુષ્કળ વખત રોકવો પડ્યો હશે. કેમકે આખા ફ્રાન્સદારી કાયદાની ૫૫૮ કલમો ઉપર ટીકા કરવાને માટે મોટા અભ્યાસ તથા પુષ્કળ વાંચનની સ્વભાવીક રીતે જરૂર પડવી જોઈએ. આ આખા આર્ટલને ૬ ભાગ તથા ૪૬ બાબમાં વહેંચી નાંખવામાં આવ્યો છે. દરેક ભાગના મધ્યાગા હેઠળ અનુક્રમે બાબો ગોઠવવામાં આવ્યા છે. વળી આજ સુધી હાઇકોર્ટના ચુકેલા ફેસલાઓનાં ૧૧૩૬ દાખલાઓ નામ સહીત, પોતાની ટીકાના પુરાવામાં ઠાંક્યા છે. અને તેનું “છનેકસ.” અને મુળાક્ષર પ્રમાણે સાંકળીયું આપવાની મહેનત બીધામાં આવી છે.

આ રીતે મોટા કરનાં ૫૦૦ સફાનાં પુસ્તક ઉપર મી. ત્રી-

ક્રમરૂપે જે મહેનત, લીધેલી માલમ પડે છે. તે સાથે સરખાવતા ૩૬ ની કીંમત આ પુસ્તકની ધણી નથી, અને મુખ્ય કરીને ધારા સંબંધી પુસ્તકોનો થંડા ખપ તરફ નજર કરતાં તો બાજબીજ છે. એમ કહીએ તો તે ચાલે, આશા છે કે ગુજરાતી વાંચનારી આલમ આ ઉપયોગીને સંગ્રહ કરવા લાયક પુસ્તકને સારો આશરો આપી ગ્રંથ કર્તાને યોગ્ય ઇનસાફ આપશે.

નુરએલમ. સપ્ટેમ્બર સને ૧૮૮૬.

ફોજદારી કામ ચલાવવાની રીતનો કાવદો.

સ્વસ્થાન વળાના ડેપુટી ન્યાયાધીશ અને કાઠીવાવાડ એલ-સીના વકીલ, મી. ત્રીકમરાય ઉદયેશ્વર પોતાની કુરસદનો વખત પોતાને તેમજ પ્રજાને લાભ થાય, એવી રીતે ગુજારે છે. અને તે સેમના મજકુર નામના નવા ગ્રંથ ઉપરથી માલમ પડે છે. “સને ૧૮૮૨ ના ૧૦ મા આક્ટ” તે નામે જે ધારો પસાર થયો છે તે, “ક્રીકા અને ઇન્ડિયન સાથે” એએએ હાલમાં છપાવી પ્રસિદ્ધ કર્યો છે. અને અમો માનીએ છીએ કે, આમ કરીને આ અનુભવી અ-હરેય કાયદાના જે અભ્યાસીઓ તેમજ શોખીનો અંગ્રેજી ભાષાથી બેનશીમ હોય. તેમને માટે એક અગત્યનો બામીયો તૈયાર કરી આપ્યો છે. મજકુર ૧૦ મા આક્ટની વ્યુત્પત્તી વર્ણવે મી. ત્રીકમરાય આ મુજબ પ્રસ્તાવનામાં લખે છે:—

જે સેમો હાલ ચાલે છે. તેમાં દરેક રીતનો મુધારો થતો જાય છે. ન્યાય આપવાની અને કરવાની રીતમાં પણ વખત પ્રમાણે મુધારો થતો જાય છે. તે પ્રમાણે ક્રી. પ્રો. કોડ એટલે કે ફાજદારી કામ ચલાવવાની રીતનો કાવદો પણ મુધારવામાં આવ્યો છે. કેટલીક ક્રી. પ્રો. કોડ સને ૧૮૬૧ માં થયો તે ૨૬ થઈ સને ૧૮૭૨ માં નવો થયો. વળી સને ૧૮૮૨ માં તે ૨૬ થઈ નવો થયો. જે સને ૧૮૮૨ ના આક્ટ ૧૦ માના નામથી ઓળખાવા લાગ્યો છે. સને ૧૮૭૨ ના ૧૦ મા કાયદામાં જે કેટલીક ખામત વધારે પડતી હતી. તે આ નવા કાયદામાં કાઢી નાંખી છે. અને કેટલીક નવી અગત્યની ખા-

ખત વધારી છે. સૌથી મોટો સુધારો હાઇકોર્ટ શીવીય બીજી કોર્ટ
પણ અપીલકોર્ટ હવે અપીલમાં સળ વધારો શકે નહીં એ થયો
છે. અને હોંફુસ્થાનની ધારા બાંધનારો કૌન્સીલમાં અમુક દેશી
માણેઓ વીગેરેને પુરોપીયનનો ઇનસાફ કરવાની સત્તા આપવાનું
મી. ઇલબર્ટનું બીલ છે. તે પસાર થયેતો કી. પ્રો. કોડમાં. સેપ્ટેમ્બર
હાલતમાં આવ્યો ગણાશે. એવું માનવામાં આવે છે.”

હવે આ પુસ્તક કાંઈ મી. ત્રીકમરાયની કલમથી લખાયેલો
પહેલો વહેલોજ કાયદાનો ગ્રંથ નથી. એઓએ ત્યાં સંબંધી આ
ત્રીજો ગ્રંથ પ્રસીદ્ધ કર્યો છે. એમના જણાવ્યા મુજબ છેક ૧૮૭૭
થી એઓએ “હોંફુસ્થાનની ધારા બાંધનારી કૌન્સીલના આકટ ઉપર
ટીકા લખવાનું કામ આરંભ્યું છે.” એ વરસમાં એઓએ “દીવાની
કામ ચલાવવાની રીત ઉપર એક ટીકાનું પુસ્તક” પ્રગટ કરેલું છે.
અને ત્યાર બાદ “૧૮૮૧ માં જેનલકોડની ટીકા બહાર પાડી છે”
આ ટીકાના ગ્રંથની તે વખતે અમે પોલોચ લીધી છે. પણ તે
ગ્રંથ કરતાં હાલનો મધાળા વાળો ગ્રંથ ત્રણથી ચાર ઘણો મોટો અને
ટીકાથી ભરપૂર છે કાંઈજ નહીં તો તે મોટા ૪૦૯ સફાનું પુસ્તક
છે. જેમાં ધારાને લગતાં પાંચ પરીશીષ્ટ (યાને ધારા) દાખલ કર્યા
છે. આ તેમજ પુસ્તકમાં હાઇકોર્ટના જે ફેસલાઓના નામોના ઇશારા
આપ્યા છે તેવા ૧૧૩૬ ફેસલાઓના નામોની ટીપ તથા ધારાના
૪૬ પ્રકરણોમાં સમાવેલી બાબતોનાં વીગતવાર અનુક્રમણીકા ઉ-
પરાંત, મુળાક્ષરો પ્રમાણેનું એક સાંકળીયું વિશેષ આપ્યું છે.

એ સર્વે મળીને ૧૮૦ બીજા સફા રોકાયા છે. જે સાથે લેતાં
આખો ગ્રંથ નજદીક ૬૦૦ સફાનો થવા જાય છે. અમે ફરીથી
કહીએ છીએ કે વળાના ત્યાંબાધીશે આ ઉપયોગી પુસ્તક પ્રસીદ્ધ કર-
વામાં ત્યાંબા અભ્યાસીઓની એક અચ્છી સેવા બજાવી છે અને
બ્રીટીશ ધારા જાણવાની સર્વે કાંઈની ફરજ છે એમ જાતાં મુજ-
રાતી આત્મ આ ગ્રંથ કર્તાના ઉમંગને તેના ત્રણે ગ્રંથોને માટે
કેટલેક દરજ્જે આભારી છે. મી. ત્રીકમરાય આ ઉમંગ જારી
રાખશે એમ અમાને વીશ્વાસ છે.

કુરસદ. સપ્ટેમ્બર સને ૧૮૮૩.

ફોજદારી કામનો કાયદો.

અંગ્રેજી રાજ્યની મોટો આશીર્વાદ તેનો ન્યાય છે, યીજીઓ ધનસાફ એ અંગ્રેજોની મગરૂરી છે. જ્યાં સુધી અંગ્રેજી ન્યાયની કાંટો સમતોલ છે. ત્યાં સુધી એ પ્રતાપી રાજ્ય અમલ છે પણ રૈયતની પ્રીતી સંપાદન કરવાનું જે એ સાધણ ન્યાય તેજ ગરીબ રમ્યતને મેળવવો કેટલીકવાર કેટલો મુશ્કેલ થઈ પડે છે? તેજ ન્યાય ખરા દાવાદારને કેટલો ખાંધો પડે છે? તેથી કેટલા મુકદ્દમો લડનારા દર દીવસે નાશ પામે છે? જેમ દીવાતળે અંધાઈ તેમ અંગ્રેજી ન્યાયને તળીયે પણ થોડો ધણો નાશ છે. એ નાશના સાધનો વકીલો તથા તેમના કારભારીઓ છે. વળી કોરટની ફી જીરુદા આકારોમાં એટલી આકરી થઈ પડે છે કે, એક મુકદ્દમો ઝીતનાર પકીને અંતે માત્ર બેરાં છાંલાં મળે છે. કે જ્યારે તથા ગલીઓ માયો કોરટને વકીલોના પેટમાં પચે છે.

સંસારમાં માણસ માણસને કામ પડે છે. તેમની વચ્ચે લેણ-દેણ ચાલે છે. જેમાં વાંધા નીકળે છે ને અંતે કોરટમાં જવાવીના છુટકા થતો નથી. એવી વળી વકીલો તથા તેમના કારભારીઓ જેટલું નાણું નીચવાય તેટલું નીચવે છે. અને કાળજી તથા ખર્ચથી કંટાળીને અંધે પક્ષે છેલ્લે દાદા ખને છે. પણ તે ધણે મોટી હોય છે, માટે દરેક સંસારી પુરૂષને કાયદાનું થોડું ધાર્યું સ્થાન અગત્યનું છે.

આપણી ગુજરાતી બાષા હજી બાળપણમાં કહેવાય છે. વિદ્યાર કુબરના પુરતકોની ગેરહાજરીમાં એ બાષા અપૂર્ણ ગણાવી જોઈયે. અને એવી સ્થિતિમાં જે ગ્રહરથો ભારે મમ લઈને તેવા ઉપયોગી ગ્રંથો બાહાર પાડે છે. તેઓ એ બાષાને પુષ્ટી આપે છે. તથા ગુજરાતી વાંચનારાઓપર એક મોટો ઉપકાર કરે છે. મી. ત્રીકમરાય જેઓએ આ 'ફોજદારી કામનો કાયદો' રચ્યો છે. તેઓએ એવાજ મોટા તથા ઉપયોગી કાયદાના પુસ્તકો આગળ પણ બહાર પાડ્યાં છે અને આ તેમની ત્રીજી થેવા કહીયે તો ચાલે. વળી આ ગ્રંથને એમના આગલા ગ્રંથોની જોડે ગ્રંથ ગણી શકાય. દેશીયો કેળવાયતા

જેટલું સ્પષ્ટ રીતે અંગ્રેજીમાં કાંઈ સમજાવી શકે છે. તેટલું પોતાની દેશીભાષામાં સમજાવી શકતા નથી. પણ મી. ત્રીકમરાય ગુજરાતી જેવી અપૂર્ણ ભાષામાં પણ કાયદાના બીકટ વીષયો એવી સફાઈથી સરળ ભાષામાં સમજાવી શક્યા છે. જે તેથી તેમનું પોતાની બા-
પાનું જ્ઞાન કેવું સંપૂર્ણ છે. તે તુરત જણાઈ આવે છે.

‘ફોજદારી કામનો કાયદો’ હજુ અપૂર્ણ છે. અને મી. હલ-
ખર્ડનું બીજા જોણે હાલમાં અંગ્રેજી પ્રજામાં મીઠ્યા પોષાટ કરી
મેલ્યો છે. તે પસાર થયાથી એ કાયદો સંપૂર્ણ હાલતમાં આવ્યો
ગણાયે, તરજુમો કરનારે એ ગ્રંથને માટે પુરૂકણ ટીકા વાંચેલી જ-
ણાય છે. અને એ તૈયાર કરવામાં સંખ્યા અંધ પ્રુસ્તકોનો આધાર
લેવા પડ્યો છે વળી એના ઉપયોગમાં વધારો કરવા માટે કર્તાએ
જુદી જુદી હાયકોર્ટોની ફેસલાની એક લાંબી ટીપ અક્ષરાનુંકમે
આપી છે. જેમાં ૧૧૩૬ ફેસલાની મોટી સંખ્યા નોંધી છે. જે કાય-
દાના અભ્યાસીઓને તેમજ વકીલોને ઘણી અગત્યની છે.

નાની મોટી ફોજદારી કોર્ટોના રચના તથા તેમના જુદા જુદા
અધીકારોની સુચવણ ભરી બાબત ઘણી સરળ રીતે ખુલ્લી કરી
સમજાવી છે. વળી એમાં પોલીસનો અધીકાર તથા તેના અમલ-
દારોની દરજ્જે માટે વીરતારીને લખાણ કીધું છે. એ કાયદાનું જ્ઞાન
નહી હોવાથી વારંવાર પોલીસ અમલદારોને તેમના હદ ઓળંગી
જતાં કે નવા બંદોરથી પોતાની સત્તા દુખાડતા આપણે જોઈએ
છીએ વળી માજીસ્ટ્રેટ કે સેસન જજને કેવી રીતે કાર્મ ચલાવવું તથા
ફેસલો કરવા આગમ્ય કેટલી અને કેવી બાબતો ઉપર ધ્યાન
આપવું તે ઉપર પણ કેટલાંક પ્રકરણો રોખ્યાં છે. અપીલ માટેની
બાબત ૩૧ મો તથા ગાંડા માણસો બાબત બાબત ૩૪ મો એ બંને
અગત્યના છે, પણ સૌથી અગત્યનાં તો પછવાડે આપેલા પરીશીષ્ટો
છે. બીજાં પરીશીષ્ટમાં આસનો પાડી ગુનાઓની વીગતનું જે કોષ્ટક
આપ્યું છે. તે વકીલો તેમજ માજીસ્ટ્રેટોને એક સરખો રીતે ઉપ-
યોગનું છે. તેમજ પાંચમું પરીશીષ્ટ જેમાં સમન્સ, વીરંટ, જાહેરનામાં,
જમીના હુકમો, જમીન ખતો; તાકીદના હુકમો, તોહામતનામાં વી-

મરેના જે જુદા જુદા નમુના આપ્યા છે. તે પણ બહુ અગત્યના છે. કૃત્તિમાં કહાયે લે આ ગ્રંથ એક યોગ્ય હાથે રચાયલું ઉત્તમ પુસ્તક છે. મી. ત્રીકમરાય જેમ અને તેમ પોતાના ગ્રંથો ઉપયોગી બનાવવાની કોશીષ કીધી છે. અને તે શુભી પાત્ર છે. માણસને નીતીવાન બનાવવાને જેટલી અગત્યનો ધર્મ છે, તેટલીજ અમત્ય કાયદો પણ ધરાવે છે. માટે મનુષ્ય મંડળને સુધારનાર તથા તેમાં નીતી જાળવી રાખનાર એવા કાયદાનું પુસ્તક દરેક ગ્રંથસ્થને ઉપયોગી છે. અને અમે ફરીથી કહીએ છીએ કે આપણી અપૂર્ણ ભાષામાં જે જે અરી અગત્યના પુસ્તકો છપાયાં છે. તેમની હરોળમાં મી. ત્રીકમરાયનાં કીમતી પુસ્તકોને મુકવામાં અમે માત્ર તેમને ધન-તોજ ઇનસાફ આપીએ છીએ.

આર્ય ધર્મ પ્રકાશ. ભાદ્રપદ સવંત ૧૯૩૯,

ફોજદારી કામ ચલાવવાની રીતનો કાયદો (ફી. પ્રો. કોડ).

આ નામનું પુસ્તક પ્રસીદ્ધ કરનાર રા. રા. ત્રીકમરાય ઉદે-શંકર વળા ઉપ્યુટી ન્યાયાધીશ અને કાઠીયાવાડ એજન્સી વકીલ તરફથી મળ્યું છે. તે ઉપકાર સાથે માન્ય રાખીએ છીએ. આ કાયદામાં બધા મળીને ૪૨ બાબ છે. અને તેમાં ૫૫૮ કલમો સમાવેલી છે. પા-છજી પરીશીષ્ટ ટાકેલ છે. કલમે કલમનું ગુજરાતી ભાષાંતર છે. અને તે ઉપર સમજણ માટે ટીકા આપેલી છે. તેમાં અંદર હાથકોરટના નામવાળા ફેસલા ટકેલા છે. સાર્વજનિક રીતે આ પુસ્તક ઉપયોગી છે. તેમાં તેનું ગુજરાતી ભાષાંતર અને તે ઉપર ટીકા તથા ફેસલા અને તેની અનુક્રમણીકાથી વધારે ઉપયોગીને પ્રજાને લાભ આપનારું છે. અંગ્રેજી ભાષા જે કે ઘણી પસંદેલી છે. તોપણ હજી બીજી ભાષાઓ નવળી પડી નથી. અને પડવાનો સંભવ નથી તેમાં ઇંગ-લીશ ભાષામાં રચાયેલા કાયદાનું ભાષાંતર થવું ઘટીત છે. ઘણા ગુજરાતી ભાષાના વકીલોને ને સર્વ પ્રજાને આ પુસ્તક ઉપયોગીને વાંચવા જેવું છે. કેમકે વર્તમાન કાળમાં એમને આધારે ફોજદારી કામમાં ન્યાય થાય છે. રા. ત્રીકમરાય બાઇનો આગે પુસ્તક બા-હારે પ્રકાશનો છાપ જોઈ અમને બહુ આનંદ ઉપજે છે. આગળ

પણ એમણે પેનલકોડ ઉપરની ટીકા બહિર પાડી હતી. આ પછે દેશની એક જાતની ચેરા બજાવી કહેવાય. બાબા સમજી થકાય તેવી છે. પ્રથમ સ્તુત્ય છે, અને પુસ્તક ઉપયોગી છે, અક્ષરો ધારવા પ્રમાણે કાવદાના અભ્યાસોએને તેમાં ટીકાનો ભાગ, ને હાલ-કોરેટના ફેસલા ટકિલા હાવાથી વધારે ઉપયોગી છે, તેની કીમત રૂ. ૧ રાખી છે. રોયલ ૮ પેજ ફારમના લગભગ ૫૦૦ પૃષ્ઠનું આ પુસ્તક છુગડાનાં પુંઠાવાળું છે. જેમણે જોઈયે તેમણે વળાઉંપુટી ન્યાયાધીશ પાસેથી મંગાવી લેવું.

સુદ્ધિપ્રકાશ. અકટોપ્પર સને ૧૮૮૩.

ફોજદારી કામ ચલાવવાની રીતનો કાવદો.

સને ૧૮૮૨ નો આકટ ૧૦ માં ટીકા અને ઇન્ડિક્સ સાથે છપાવી પ્રસિદ્ધ કરનાર ત્રીકમરાય ઉદેશંકર સ્વસ્થાન વળાના ઉપુટી ન્યાયાધીશ અને કાઠીયાવાડ એજન્સી વકીલ, વગેરે ઇંગ્લેન્ડ બાબાથી અજાણ્યા માણસોને ઉપયોગી પડે. એવાં અગત્યના કાવદાનાં પુસ્તકો ઉપર ખુલાસાવાર ટીકા લખી તેને પ્રગટ કરવામાં રા. ત્રીકમરાયની ઉદ્યોગ ધણેજ સ્તુતી પાત્ર છે. એમ કરીને ચુંજરાતીઓની તે ધણી સારી સેવા બજાવે છે. દીવાની કામ ચલાવવાના કાવદાની તથા પેનલકોડની ટીકા એક ગ્રહસ્થે પ્રથમ પ્રગટ કરેલી છે. તે સુધ્ધાં એવી જાતનું આ ત્રીજું પુસ્તક તેમણે બાહાર પાડ્યું છે. રચના ઉપરથી એમના ઊંચા જ્ઞાનનો તથા અનુભવનો ખ્યાલ, સેહેજ આવે એવું છે. એમાં પારાને લગતાં પાંચ પરીશીષ્ટ આપેલાં છે, તથા જુદી જુદી કલમોને આધારે જુદી જુદી હાઇકોર્ટોએ કરેલા ફેસલા ટીકામાં જણાવ્યા છે. એવા ૧૧૩૬ ફેસલાના નામન્દી તથા કાવદાના જુદાં જુદાં ૪૬ પ્રકરણોમાં સમાવેલી બાબતોને ચુંજરાતી મુળાક્ષર પ્રમાણે અનુક્રમણીકા આપી છે. કાવદાના અભ્યાસોએને તથા રાજ્ય પ્રકરણી બાબતમાં સંબંધ ધરાવનાર દરેક માણસને આ પુસ્તક એક અમુલ્ય સાધન થઈ પડશે. રા. ત્રીકમરાયના મનની કદર જુજીને, જોઈએ તેમને સારી મદદ કરવી જોઈએ. કાવદાની કલમોના માર્મિક અર્થ સમજવાને ઇંગ્લેન્ડ બાબામાં બખત

મલાં પુસ્તકો મોંઘાંમુલથી પણ મળી આવે છે પરંતુ ગુજરાતી ભાષામાં તેવાં પુસ્તકોની ખરેખરી ખોટ છે. અને તે ખોટ પુરી પાડવાનો ઉદ્યોગ રા. ત્રીકમરાયે આદ્યો છે. એ ગુજરાતીઓ ઉપર તેમનો મોટો આભાર છે. અને એમનો ઉત્કર્ષ ધરેછીએ છીએ, એનું કદ મોટાં આઠ પૃષ્ઠી ફરમાના લગભગ ૧૦૦ પૃષ્ઠનું છે. કાગળ છાપ અને પ્રુનું સરસ છે. એના કીમત રૂપૈઆ ૧) છે.

કચસરેહિન્દ. રવીવાર ૨૫ મી નવેમ્બર ૧૮૮૩.

ફોજદારી કામ ચલાવવાની રીતનો કાપડો.

ગુજરાતી ભાષા વૈદકસાન અને ન્યાય શાસ્ત્રના બાબમાં ઘણા બાબતો જાણી જાણી છે. ઉપલી બેઉ કીસમના જગ્યામાં જગ્યા જાતના ગ્રંથો ગુજરાતી ભાષામાં બહાર પડી ચુક્યા છે. અને આપણા કેળવણીના જુવાનીઓમાં “આરસ કોલેજમાં” બહુલા M. A. અથવા B. A. થઈલા બીદારીઓ કરતાં વૈદ્ય અને કાપડાના અભ્યાસીઓની પોતીકા વગર બહુલા બાઈબંધો તરફની એટલી બધી વધુ કાળજી જોઈ એમને એક તરફી ખુશાલી અને બીજી તરફથી અજાણ્યતા ઉપજે છે. આપણી “આરસ કોલેજમાં” ના અભ્યાસીઓ જગ્યા કીસમની ઇંગ્લેજ ભાષાની કેળવણીથી કમ નુસીય રહેલા લાખો હમજતીઓને પોતાની કેળવણીનો લાભ નહીં આપી શકે. એમ તો કશું નથી. મનને ખીલવનારો, બુલંદમાં બુલંદ, વીદ્યા અભ્યાસનો અજાણ્ય ઉપલા બેઉ ધંધાદારી વર્ગના અભ્યાસીઓ કરતાં તેઓની નજર આગળ વધારે પડેલો છે. અને જો તેઓ ઉમંગ ધરી એક વાર પોતીકા બાઈબંધોને લાભકારી થઈ પડવાનો ઠરાવજ કરે, તો હમારી ખાતરી છે કે તેવો ઉપલા વર્ગના કીમતીમાં કીમતી સેવાને એક કોરે બેસાડી જગ્યા કીસમની તવારીખ, જન્મ ચરીત્રો, નીબંધો, કવીતાઓ, નવીજ ધપના અને જગ્યા પ્રકારના નાટકો, વીદ્યા હુબરના ગ્રંથો અને અનેક કીસમનાં કીમતી પુસ્તકો બહાર પડી વધારે તકાલ કીસમની નામદારી મળ્યા વગર રહેશે નહીં.

• મી. ત્રીકમરાયનો આ ગ્રંથ કામદાને લગતી બારીકીઓથી થી-

મોથીય બરેલી છે, અને તે એકાદ હંમેશાં ગ્રંથનો માત્ર તરજુમોજ નથી. પણ પોતાના તરફના બાહોળાં વાંચન અને બાહોળી જ્ઞેય તેજીથી રચનામાં આત્મો છે. સાધારણ માણસના ખાનગી વપરાશ કરતાં કાયદાના અભ્યાસીઓને તે કીમતી થઈ પડ્યા વગર રહેશે નહીં. તેના પ્રસ્તાવના ઉપરથીજ જણાય છે કે જુદી જુદી પંદર કેતાઓ ઉપરથી ગ્રંથકારે મદદ લીધી છે. જે દરેક મદદ માત્ર બેચાર પાણા ઉડલાઈનેજ નહી પણ જુદી જુદી હાઇકોર્ટના “લો રીપો-ટસ” તથા બીજા અનેક કીસમના ન્યાયશાસ્ત્રને લગતા મોટા મોટા પોધા ઉડલાઓ વગર મળી શકે તેવી નથી કાયદાની જુદી જુદી ક્લસો પ્રમાણે ચુકેલા હાઇકોર્ટના અગ્રીયારસો ફેસલાના અનુક્રમે આપેલાં લીસ્ટે આ કીમતી પુસ્તકના ઉપયોગીપણામાં મોટો વધારો કીધો છે, અને તે ઉપરથીજ હમે તેને સાધારણ વાંચનાર કરતાં કાયદાના અભ્યાસીઓ તથા હંમેચો ચલાવનારાઓને ખરનું વધારે વીચારણે છધિ. અને ઉપરાંતનું ખાનું પાનામાં એપેનડીક્ષમાં ઘણીક જણવા જોગ. ખાણતોનો વધારો કરી કરતાએ તેને કોઈની રીતે અ-હુકું રહેવા દીધું નથી. હમે મી. ત્રીકમરાય પોતીકી સ્વદેશી ભાષા મટીની યુબ કોશીપોને વખાણીધિ છધિ. અને તેમની ફતેહ હાજતાં હમારે જણાવયું પડેછે કે. એવા ઉદ્યોગી નરો દરેક વાતના ઉત્તેજ-નને ખાત છે. પુસ્તકની છપાઈ આગળના કરતાં ઘણી મુધરોછે. અને તેના છ રૂપીયાની કીમત તેની મહેનત અને ખર્ચ સાથે સર-ખાવતાં રોજના છ વખત છ રૂપીયા કમાનાર ન્યાયશાસ્ત્રીઓને દરરોજના ભામીયા તરફે ઝાઝી ભારી પડશે નહીં.

અંખિય સમાચાર. તા. ૧૫-૧૨-૮૩.

“ફીમીનલ પ્રોસીજર કોડ અથવા ફોજદારી કામ ચલાવવાની રીતનો કાયદો” જે સને ૧૮૮૨ ના દસમા આકટને નામે ઓળખાય છે તેને “ટીકા અને હન્ડકસ” સાથે મી. ત્રીકમરાય ઉદેગંકરે યુજ-રાતીમાં એક પુસ્તકના આકારમાં છપાવી પ્રગટ કર્યો છે તે યુજરાતી વાંચનના ભંડોળમાં એક કીમતી અને જરૂરનો વધારો કરી આપે છે. મી. ત્રીકમરાય કાઠિયાવાડના વળા સંસ્થાનના ડેપુટી ન્યાયાધીશ

અને કાઠીયાવાડ એજન્સીના વકીલ છે અને ધારાને લગતા એક શ્રીકીર્તિ અભ્યાસી તથા ધારા પુસ્તકોને ટીકા સાથે ગુજરાતીમાં પ્રસિદ્ધ કરનાર તરીકે લાંબા વખતના જાણીતા થયેલા છે. તેમને તેમનાં આ નવા પુસ્તક સાથે વાંચનારી આલમ આગળ આ ત્રે દરીથી રજુ કરતાં અમને ખુશાલી ઉપજે છે. આજથી વરસ પાંચેકની વાત ઉપર તેમણે ૧૮૭૭ ના દસમા આફ્ટ અથવા નવા દીવાની કાયદાની સમજ આપનારું પુસ્તક પ્રગટ કર્યું હતું; અને તે પછી ૧૮૮૧ ની સાલમાં “પેનલકોડ” અથવા હીંદુસ્તાનના ફોજદારી કાયદાને એજ ધોરણે ગુજરાતી વાંચનારી આલમ આગળ તેવણે મેલ્યો હતો. તેની પાછળ તેમનું આ નવું પુસ્તક જાણે એવા કાયદાની એક માળા ચાલુ કરે છે, જેને મી. ત્રીકમરાય એવી કીસમના વધુ ધારાશાસ્ત્રો બાહાર પાડી પુરી કરી આપ્યું. એવી આશા હોયે રાખીએ છીએ તેમનું હાલનું પુસ્તક એકાદ નાના સાધારણ એપડાં નથી તે છતાં મોટા સફાનો એક દળદાર ગ્રંથ છે, જેમાંના ચારસો સફાપદ કાયદાથી, એકસો તેને લગતા પરીચીષ્ટો; ફારમો તથા કો. ડાએ વીગેરેથી અને બીજા એકસો અનુક્રમણીકા વીગેરેથી રોકાયેલા છે. અનુક્રમણીકા એટલીનો સીરતારથી અને સરસ ગોડવાયથી આપેલી છે કે પુસ્તકમાંની કોઈપણ બાબત સહેજાઈથી અને તત્કાળ મેળવો કાઢવાને જરૂર એ મુશ્કેલી નહીં. તે જેમ અક્ષરાનુક્રમે તેમજ કલ્પનાના અનુક્રમે પણ આપી છે; અને વળી કાયદાની શાહદતો તરીકે આપેલા હાઈકોર્ટના ફેસલાઓનું લિટ અથવા શંકણીયું પણ અક્ષરાનુક્રમે જુદું આપ્યું છે. સુખ્ય કરો કાયદાને લગતા પુસ્તકોમાં અનુક્રમણીકા તેની કુંચી સરીખી થઈ જા છે; અને તેથી તે ઉપર વધુ સફા ગોડવામાં મી. ત્રીકમરાય ઉહાપણ વાપર્યું છે.

પણ આ પુસ્તકની સુખ્ય ખુબી તેમાં સમાવેલા કાયદા અપવાતી રીતીમાં છે. કાયદાને લગતી બાબતો સમજવા અને લખવામાં બહુ કઠણ હોય છે, અને વળી તે ગુજરાતીના સરખી એક અપૂર્ણ અને એછી એડાએની ભાષામાં આપવાનું કામ વધારે

વીકટ છે; તે છતાં મી. ત્રીકમરાયે તેને જેમ બચું છે તેમ સહેલી બાપામાં અને સાદી રીતે આપવાની કોશિષ કરીલી જણાય છે. આથી તેમનું પુસ્તક જેમ ધારાના અભ્યાસીઓને તેમજ સાધારણ વાંચનારને એક સરખું ઉપયોગી થઇ પડવું જોઈએ હોઈ રતાનનો “ફોજદારી કામ ચલાવવાની રીત બાબતનો કાયદો” લોકોને જાણવા માટે, નહીં સજાવી શકાય એટલી જરૂરનો છે તેની સમજ ધરાવ્યાથી વખત પડતાં અનેક પ્રકારની અધડીમાંથી મોકળા કરી શકાય છે, અને અનેક પ્રકારના જોખમો દૂર કરી શકાય છે. આપણી વસ્તીનો મોટો ભાગ એવા કાયદાના મુળતત્વો વટીક જાણી શકતો નથી અને તેથી અપરાધો, ફરીયાદીઓ, કોરટો વગિરેની બાબતમાં તેમને બહુ હાડમાર થતા આપણે જોઈએ છીએ તેવાંઓને આ જાતના પુસ્તક આશીરવાદ સરોખાં થઈ પડવાં જોઈએ. મી. ત્રીકમરાય આ પુસ્તકમાં માત્ર “ફોજદારી કામ ચલાવવાની રીતનો કાયદો” આપીનેજ અટક્યા નથી, પોતાનાં આગલાં પુસ્તકોનાં પેઠે તેઓએ આમાં પણ સમજ માટે પોતા તરફના ટીકા આપ્યા છે. તે જોડે વળી તેવળુ દાખલા તરફે હાઇકોર્ટના ફેમલા ટાંકતા ગયા છે, જેની સંખ્યા સો બસોની નહી પણ અગીઆરસો છત્રીસની જોવામાં આવે છે. આ જેમ ધારા સંબંધી ધંધા ચલાવનારાઓના એક બોમીયા સરીખું છે, તેમ તે મી. ત્રીકમરાયની મહેનત માટે ઝાંઝો ખ્યાલ આપે છે.

ફોજદારી કામ ચલાવવાની રીતનો આ ચાલુ કાયદો ધણે સુધરેલો અને પાકી હાલતમાં આવેલો ગણાય છે. પ્રથમ એ કા. વંદા સને ૧૮૬૧ માં બંધાયો હતો; સને ૧૮૭૨ માં તેમાં બોહોળો ફેરફાર થયો હતો ૧૮૮૨ માં તેમાં વધુ ફેરફાર કરાને તેને હાલની હાલતમાં નજવામાં આવ્યો છે. તેમાં જે ફેરફારો થયા છે, તે મધે એક અગત્યનો ફેરફાર એ છે કે અપીલ કોર્ટમાં અપીલના મુકદમાઓમાં સજા વધારવાનો જે અખતીઆર અપાયો હતો તે, હાઇકોર્ટ શીવાય બીજી તમામ અપીલ કોર્ટોના સંબંધમાં રદ કરવામાં આવ્યો છે. XXXX

ગુજરાતી બાપામાં ચોકસ વોચા કે ધૈયા સંબંધી જાગૃતતા
 આસ પુસ્તકોની મોટી જુદ છે, તેમાં પુરણી કરવાનો આ જાતનાં
 પુસ્તકો ખરેખર ઉપયોગી થઈ પડવાં જોઈએ તેવાં કોઈ કોઈ પુસ્તકો
 બહાર પડે છે ખરાં, પણ તે સંપૂર્ણ અને પકાં ગણાય એવાં કદા-
 મજ હોય છે. મી. ત્રીકમરાયનાં આ પુસ્તકને X X X X X ગુજરાતી
 બાપાની હાલત અને હાજતના પ્રમાણમાં હમો તેને કીમતી ગણીએ
 છીએ. અને આશા રાખીએ છીએ કે તેને પુરતું ઉત્તેજન આ-
 સ પાસથી મળશે.

— ❧ ❧ ❧ ❧ ❧ —

